

HOMILIAE

THEODORI BEZÆ

VEZELII,

1639

IN HISTORIAM

DOMINI RESVR-

rectionis.

Ex Gallicis Latinæ factæ.

GENEVÆ,

Apud Iohannem le Preux.

M. D. XCIII.

ЕОМЛІАЕ

АЕДОДОРИЕЗА

АЕДЕРІ

660

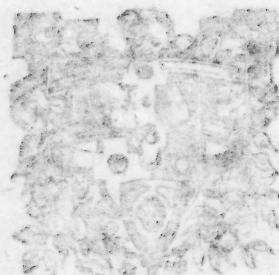
МАСТОЯЧИЯ

БОГУЛІСКИ

МЕГІОАНІ

Ex Gallicarum legge

СІНЯКА

Абдомінелітера

ДОКІІ

ILLVSTRISSIMIS POTENTI-
bus & Christianis Dominis Dominis Or-
dinibus Generalibus Vnitarum Germa-
niæ Inferioris Prouinciarum , Gratia &
pax à Deo Patre nostro,& Filio ipsius Ie-
su Christo vnico Seruatore nostro.

LLVSTRISSIMI Potentes &
Christiani Domini, versanti mi-
hi, ex eo munere quod in hac
Genevensi Ecclesia sustineo, in
expositione resurrectionis Do-
mini, presentissimi & certissimi aduersus Morie-
antidoti, quā iam inde à multis annis, indignissi-
mis quibusque modis, tam multi puris omnibus
Ecclesias per Galliam totā intentant: & cogitati,
ob eas quas deinceps causas commemorabo, vo-
bis hoc quicquid est operis, cum bona vestra ve-
nia, dicare, sicut iam ante a non alienū opus ab
hoc argumento, in historiā eiusdē mortis & pas-
sionis Domini, patria mea nuncipau: commodū
visum est, paucis totā hanc historiā ad pricipū
suum scopū cōferre. Is autē est abolitionis moris, &
eorum qua ipsam consequuntur: ut qui nos tā
infestis animis immersio perseguuntur, sciant se se
vtre dum nos perdere stūdent, in malorum om-
nium grauiſſimum praeſipites ruere, & ē contra-
rio imprudentes summum nobis bonum compa-
rare. Qui igitur impositam omnibus morienda
necessitatem animaduertunt, nec eius verā cau-
sam, & qua maxima noxias sunt ipsius effecta in-

EPISTOLA

telligunt, ferè dicere solent, aduersus queuis ma-
la, praterquam aduersus mortem, remedium in-
ueniri. Sed longè melius edicti Christiani cōtra-
ria planè sentiunt & testantur: nullum videlicet
esse certius & paratius aduersus malum ullum
quam aduersus Mortem, si modò ad summū il-
lum & singularē medicum recurramus. Annon
enim quoſo, verè dicendus est agrotum persana-
re, qui ipſo morbo pro morbi remedio uſus, illunc
in integrā & firmā ualeſtudinem restituuit?
Alterutros autem hac de re, tam contrariis &
discrepantibus ſententiis diſidentes, velenen-
ter errare necesse eſt. Iam vero quoniam nulla
grauior quaſtio inter homines agitari potest, an-
te omnia videamus, ecque mors iſta ſit, quam
naturā tātopere reformidat homines, que ipsius
eauſa, qui effectus: & eam primum ex nuda &
ſimplici innata hominibus opinione confide-
mus: deinde ex iis qua hac de re ex vera Dei
uobis verbo ſuo patefacta ſapiētia didicimus illā
expendamus, tum ut eam verius cognoscamus,
tum ut precipuum aduersus eam remedium in-
ueniamus. In ſumma igitur Mors eſt huius vita
privatio, per diſunctionem anima a corpore, uñ-
de mox ſequitur eius corruptio, id eſt, in ea ex
quibus erat conflatum diſſolutio. Animam ve-
ro aliq ex philoſophis huius ſeculi, ſublatuſ o-
mni inter hominiſ & bestiarum animas diſ-
crimine, ſibi, quantum quidem poſſunt, per-
ſuadere conantur, nihil aliud eſſe, quam hal-
lum euaneſcentem, aut quoddam temperamen-
tum quod aut vi diſſoluatur, aut ſponte natura

ad

DEDICATORIA.

ad interitum vergat, cui sint composita omnia,
quibus & animam nostram accensent, obnoxia.
Hinc sit ut eiusmodi homines nihil magis quam
mortem reformident, in qua procul arcenda o-
mnem operam ponunt. Alij, quorum paulo me-
lior est sententia, vel infelicem vel beatam ani-
ma ex nostro corpore emigrantis immortalita-
tem, sed quale ipsis libuit imaginantur. Alij de-
lirantes cæco mentis errore, animas è corporibus
in alia corpora transmigrare somniant. In tot
vero tantisque deliriis quis miretur alios qui-
dem spem omnem abiicere, alios sibi ipsis frustrâ
indignari, alios siipsis brutis stolidiores, in idi-
psum quod maximè timent præcipites ruere:
& omnes istos in uniuersum in ea modo quæ si-
bi confinxerunt, non in ea quæ sunt intuentes,
omnium miserrimos & infelicissimos mori? At
sacrosanctum Dei verbum, testis certissimus, &
omni exceptione maior, docet nos quomodo, ut
bi, quando Deus Hominem illum primum condi-
derit: ut corpus quidem ipsius ex quatuor ele-
mentis fuerit temperatum: ut ei fuerit anima,
simplicis, si cum rebus corporeis conferatur, eſſe
tia, ac proinde in seſe indiſſolubilis, vni constituē-
do ūſiſ-aμδων vnitudo: duabus ipsis naturis inter ſe
a conditore Deo tam arcto inter ſe vinculo conne-
xit, ut una nunquam separari posset ab altera, ſi
modò ſeſe homo in omnibus obſequenter ei præ-
beret, à quo talis, id eſt, ad illius imaginem & e-
xemplar conditus fuerat: singulari nimirum qua-
dam intelligiæ luce, & maxima tum voluntati,
tum affectuum integritate preditus: addita

EPISTOLA

etiam ei subalterna in res omnes inferiores potestate: & quod summum erat, immortalitate ipsi concessa, nisi illam ultro & voluntaria rebellione abiiciens, siue ipsius factus homicida, tum disiunctioni animae a corpore (que prior est mors) tum morti posteriori, alteri videlicet animae cum corpore coniunctioni, obnoxium sese redderet, per quam a Deo in sempiternum exclusus, horrende perpetuaeque Dei maledictioni addiceretur: utraque illa morte minimè a pura & sancta creatione, sed ex depravatione naturae humanae, per spontaneum primi hominis & primae feminae lapsum initium ducente. Itis igitur duobus primis hominibus Satanae impulsu rebellionis reis, tum suo, tum aliorum deinceps ab ipsis continua serie propagandorum hominum nomine: occodata iam eorum intelligentia, & voluntate cum omnibus affectibus depravata, cuicunque nostro merito, in prioris & posterioris mortis seruitutem incidimus. Sed sapientissimus ille, idemque Omnipotens, & summe bonus rerum Opifex, minimè ferens præclarum illud suum opificium a Satana, hoste suo capitali penitus deleri, ita conatum illius in contrariam partem inuertit, ut ex illo ipso tam graui lapsu & tam horrenda catastro, occasionem arripuerit, non tantum iustissimi, & severissimi in Satanam, & eius ministros palam exercendi iudicij, sed etiam, pro infinita sua sapientia, potentia & peculiari in miserum & perditum humanum gennu bonitate, efficiendi, ut vita hæc animalis, felix primum creata & immortalis, subito vero postea infelicitissima & mortalis redditâ, in alteram vi-

tam

DEDICATORIA.

tam cælestem, spiritualem & sempiternam, &
quidem cum incomprehensibili gloria coinnclam
immutaretur. Præterea mundi istius inferio-
ris loco, cui ad hominum habitationem destinata
benedixerat, sed quem mox, propter peccatum
hominis, ei quā quoridie experimur vanitati ob-
noxium fecit, habitationem cælestem supra omnes
cælos, inenarrabili gloria refertam, ijs omnibus
qui sui viuis opem implorarent præparauit.
Idem ille vero facut in eo capiendo consilio sum-
mè adnirandum se se præbuerat, sic in eo quod
decreuerat perficiendo, illustrius etiam nobis de-
monstrauit quamvis sit incomprehensibilis, cuius
natura tota, mera est bonitas: cuius voluntas est
omnipotens; cuius denique operatio, mera est cle-
mentia. Quum enim, quæ est ipsius summa poter-
tas, tam facile posset uno momento inferiorē huc
mundum suo pristino statui restituere, quam illū
facile ex nihilo tam pulchrū & tam bonum con-
diderat: longè diuersam rationem inire voluit,
quam solus ipse & secum agitare & perficere
potuit, ut in hoc opere vel scipso maior appare-
ret. Quis igitur mente consequi poterit alitudinem,
profunditatem, longitudinem arcani illius,
quo summus ille Deus in Filij sui persona
infimam nostram & abiectissimam condicio-
nem suscepit? summa illa virtus tantam mi-
seriam induit? summa illa æternitas nostram
mortalitatem subiicit? natura illa filij, ut pote veri
Dei, a παθη illi παθην γnita fuit, ut Redemptor
ille hac quidem moriens summè Iusti illius Iudi-
cis severitati abundè satisfaceret, illa vero se-

* A

E P I S T O L A

ipsum à morte excitans, infinitā Dei misericordiā erga eos ipsos patefaceret, in quos Deus summo iure in illius redēptoris persona animaduerteret, in quo nimirum crucifixo omnes electi crucifigerentur: in eiusdem resurrectione resurrecturi, & in eius ascensione tandem sursum colloquandi. Sic igitur ille per se ἀόπατος, sese ὄπατον in nostra sibi unita natura præbuit: ille natura αὐτοτελῆς, humanae naturae finibus factus est circumscriptus: qui tempora omnia antegreditur, in tempore natus est: qui denique singulis rebus existendi vim tribuit, in cruce mortuus est, ut sempiternae gloriae decus per crucis contumeliam, vitam denique pretio mortis suae nobis acquireret. Omnipotens enim ille, ut illustriorem de suo nostrōque aduersario triumphum reportaret, illum apertè omnipotente illā suā essentiā & maiestate adoriri noluit: sed eadem illi oppositā naturā, quam licet omnis peccati expertem eādem tamen infirmissima & abieciissima conditione preditam assumpsit, in quam ab aduersario isto redacta fuerat, illum oppugnauit & simul expugnauit: ut qua ille natura nos superauerat, ipse virtus, pessimè sese sibi nefarium illud scelus accersuisse experiretur: nihil redemptoris huius veri Dei & veri hominis forma serui detrahente de forma Dei, nec Dei forma serui formam absorbente: quam potius ad infimam usque miseriam redactam perquirere bonus ille pastor non destitit, donec inuentam ad dextram in cœlis collocaret. Est igitur huiusmodi hoc mysterium verè méritoque ab Apostolo magnum

DEDICATORIA.

magnum appellatum, vnicō illo Dei filio, Patri
eterni regi quoq; in carne conspicuo factō, in
spiritu iustificato, & ab Angelis conspecto, ut
supera & infera reconciliaret. Ceterum non mi-
nus sese Deus summè sapientem, summè potētem
& summè bonum in huius sui consilij præstatione
declarauit. Quæ enim hac Omnisapiencia est, qua
omnem omnium hominum sapientiam stultitudi-
carnis pudefacere ab æterno decreuit? quæ Omni-
potentia, qua omnem Satana & hominum fero-
citatem, vires, crudelitatem, calliditatem, nō in-
uasit modò, sed & percussit & prostravit? id
que tam exigua hominum manu, nulla huma-
niorum literarū disciplina intrinsecus, nulla ex-
trinsecus facundia aut robore instructorum, sed
illiteratorū, artem exercetum alioqui vilem &
contemptam, immo etiam ex maximè inuisa cū-
Eis gente selectorum, & doctrinam in præcipuis
sui capitibus communi hominum rationi ex dia-
metro repugnantem, annuntiantum: quæ Iudeos
quidem offenderet, & quam gentes ceteræ pro-
merita stultitia ducerent? Quandoquidem igitur o-
pus Opificem commedat, cedò quis aliis res tan-
tas, tā inusitatib; modis & rationibus, prorsusq;
adeo sensui humano repugnatibus, conari potuit,
quam qui Omnisapiens est? ecquis alias tantam
victoriā tā tenuib; ac potius nullis adminiculis
vsus referre potuit, quam qui verè Omnipotens
est? quis suos tantam misericordia fouere, suas oni-
culas à grege aberrantes perquirere, repertas in
humeros attollere, & ex dentibus & vnguis
immanis illius leonis eripere potuit, quam Max.

EPISTOLA

¶ summè misericors Deus? Sed & hic rursus aliud se offert eiusdem Opificis summè admirandum testimonium, bifarium considerandum. Primum in eo quod quanto magis Satan & eius satellites Dei voluntati obnuntuntur, tanto competiuntur manifestiora & formidabiliora diuina iudicia: quandoquidem illa ipsa eorum pertinacissima contumacia, ex ipsisorum induratione promanat, quam illis pñnam summus ille Iudex infligit: nedum vt illa ipsisorum obstinatione quidquam diuine Maiestatis imperio detrahatur: de quo nos admonens diuinus ille vates, Certè, inquit, hominum furor te celebrem reddet. Deinde, quanto filij Dei sunt in hac vita imbecilliores, tanto vis illa Dei spiritualis clarus splendet, efficiens ut quot insultibus impetuntur, tot sint ipsis platasta trophyæ: nedum vt eos aut nolit aut nequeat in eiusmodi temptationibus tueri, tantisperdū plenariat omnium rerum restauratio. Hoc enim demum tempore, diuinitus præstituto, Diabolus, cū suis omnibus, illum quem transfixerunt intuebuntur, extremo illi sempiternæ mortis exitio ad dicendi: contrà verò qui passionis ipsius rovvoi fuerint, eum videbunt in glorioſissima sua Maiestate in quem sperarunt, & cuius hereditatem tunc demum adibunt. Ecquæ verò est ista vis & hec bonitas: qua fratri ipsius filij, cum primogenito suo fratre in unum spiritum coadunati: anchora in ipsius Maiestatis throno, & immotis promissionibus defixa, tuta & securi in sauißimis quamlibet fluctuum æstibus persistant? tum maxime illa tranquillitate, quam mundus nec dare nec auferre

DEDICATORIA.

ausferre potest perfruētes, quū saeuissimis tēpestib⁹ & procellis iactantur. Cur enim cōdemnationē metuerent natu⁹ corruptionis sibi consci⁹, quum & natura nostra perfectissimē & supra quām credi poſſit, in hoc Redemptore ſit in integrum restituta, quiccum, per fidei in iphis creat⁹ veluti manū apprebēſo, S. Spiritus virtute, ſunt coniuncti: & cuius beneficij tandem perficiendi pignus in ſeſe habeant: Et cur illo terribili peccatorum ſenuſu conſternaremur, ab iis non auro, non argento ſed illius ſanguinis effuſione expiat⁹, qui peccatis noſtriſ debit⁹ omnes pœnas, ad ultimum usque quadrantem exolut⁹ niſi fas ſit credi, eum qui ſit ipſa veritas, falſo dixiſſe clarissima voce, & tam ſonora ut cœlum terrāmque concuſſerit, omnia eſſe consummata. Et quinam de vita eternā certitudine dubitarent, qui longe perfeclissima Mediatoris illius obedientia ſunt donati, de qua lex ipſa pronunciat. Hæc fac & viues? quæ quidem lex proinde longe maiorem vim habet ad nos in eo ſeruandos qui ſeſe illi præſtandæ obnoxii⁹ reddidit, quām ad nos in nobis iphis dānandos. Huius autem beneficij teſtem in noſtriſ quidem animis Spiritum Sanctum, extrinſecus verò nō modò verbi prædicationē: ſed etiam ſanctum Baptisma in mortem, ſepulturam & reſurrectionem iphis: & ſacrosanctam Cœnam, quæ eſt alterum noſtræ cum eiusdem pro nobis traditi corporis & ſanguinis pro nobis effusi communionis ſigillum: ut vel morti ipsi iſtis Prophetæ verbis iuſitemus, ubi tua o mors victoria, ubi tuus o ſepulchrum ſtimulus? Totum igitur hoc

. A T E P I S AT O L A T C

nostræ salutis mysterium vniuerso nostro Mediatore
ninitur, nempe quatenus nostræ expiatis pecca-
tis, tum priorem tum posteriorē mortem abole-
uit: & resurgens sua virtute nobis verae immor-
talitatis aditum aperuit. Itaque non est hæc pas-
sio quòd ad ipsius fructum attinet, arctè in vni-
ca Christi persona consideranda: sed quod ille no-
stri causa prestitit in omnes redūdat, qui per ve-
ram & viuam fidem, ex illa peculiari Dei gra-
tia, ipsi adhærescant. Horum autem cætus is est
quem Ecclesiam vniuersalem appellamus, cuius
corpus totum congruenter coagmentatū, ad insi-
ma vsq; ipsius mēbra, pro ea quæ capiti interce-
dit cum suis membris analogia, Christi spiritus
sua illa sapientia, potentia, bonitate vegetat, vi-
uiscat & sustinet per omnes suppeditat as ipsius
corporis cōmissuras. Hinc enim manat illa συμ-
μόρφωσις nostræ nobis adoptionis testis. Nam
quàm est obsecro, nostra sub cruce gloria condic-
tio, vel in hoc vno, quòd in eādem & tam iusta
causa, filiū illum Dei socium habemus? Sic enim
in rebus etiam humanis comparatum esse vide-
mus, vt longè sit potior eorum etiam cōditio qui
in honore causæ defensione vñā cū viris bonis for-
titer occubunt, quàm eorum qui inter scelera-
tos placidè vitam exigunt, illis non dissimiles.
Sed altius etiam nos enechit hæc conformitas. Sic
enim ad eius exēplum ab iisdem hostibus vexar-
mur, vt simul eiusdem vniuersi virtute pugnando
superiores facti, ipsius victoria fructum cum eo
communem habeamus. Sed vt hoc melius etiam
nouerimus, agedum, qualis & quantus sit hu-
ius

DEDICATORIA.

ius conformitatis fructus propius consideremus.
Filius ille Dei naturam nostram essentialiter
assumpsit ut esset *Σεανθρωπος*. Hinc quadam a-
naloga, ex Humanitatis spiritualiter nostra fa-
cta beneficio, natura diuinae participes, (hoc est,
interprete Apostolo, *unus cum eo spiritus*: non
essentia quidē sed imaginis Dei in nobis instau-
ratione) euadimus: unde beata illa immortali-
tas corporis & animi in regno illo aeterno proma-
nabit. Et hic quidem *Mediator*, nature humana
reflexus, in utero virginis Mariae conceptus est:
crederes autem itidem noua prorsus per eiusdē
S. Spiritus virtutem generatione, in illa sanctifi-
cata sua matre Ecclesia concipiuntur. Sic virgo
quidem Maria illum concepit, quam loquentis
Angeli voce auribus simul & animo recepta, re-
spondit, *Fiat mihi secundum verbū tuūm*: Chri-
stus autem quatenus fides est ex auditu, per ver-
bum in auribus & corde nostro ad Iustitiam &
sanctificationem concipiatur. Sic tota quidē Chri-
sti vita interris perpetua fuit aduersus Satanaā,
peccata nostra & mortem pugna: nobis vero ii-
dem sunt hostes ab eo victi, & prostrati, & iisdē
armis contra eosdem pro modulo nostro instrui-
mur, ut eos pedibus nostris conculcemus ut cum-
que nondum planè id quod erimus apparuerit.
Sic ut Christi regnum non fuit ex hoc mundo, ita
nostrū ex mundo non est, siquidē nos ipsi sumus
illius regnum. Ille ab uno ex suis domesticis pro-
duus fuit. Num vero prorsus interiit Iude prodigi-
toris genus? Immo si quando visum fuit illud in-
teriuſe, an non hoc nostro seculo renixit? Archi-

EPISTOLA

tētē quondā hunc lapidem reiecerunt, quem tās
men dū reiecerunt, in ipsa adīscij structura collo-
ēarunt. E qui verō acerbius sceleratius, insma-
nius Christum in ipsius seruis sunt persequuti, &
nūc quoq; persequitur, quām qui Pastorum Ec-
clesiae locū sibi vēdicate, nō modo in regnū illud
nō ingrediuntur, sed ne ingredi quidē alios sinū?

Christus ut blasphemus & seditiosus est accu-
satus & dānatus, & à Caiapha circunductus ad
Pilatū, à Pilato ad Herodē, & ab Herode rur-
sus Pilato remissus: ecqua verō alia via tradu-
ctus est idem ille Iesus Christus, Saulo dicēs, Cur
me persequeris? & quanā hodie via circūducun-
tur in eorū persona qui pro sordibus & mudi re-
crementis habentur? Immō nūc boni & pij dete-
riore sunt in eo quām olim conditione, quod olim
quidē illa, quantūnis efferata, mundi rabies ali-
quā iuris spēcie p̄ferebat: sed iam eō deuen-
tum est ut, nulla habita sexus, etatis, conditionis
ratione, promiscuè omnes fas sit cōtrucidare, ma-
ctare, cocidere, dirissimis quibusque proscriptio-
nibus, atque adeò teterrimis omnī post hominū
memoria immanitariis superatis. At verō hēc
via sanguine illius madet, qui hanc sibi & se se-
quuturis consecravit: & hēc ipsa nostrī cum eo
in cruce tuū p̄fōntis nos ad idem regnum ipsius
dedūcit: momētaneis nostris perpeſſionibus, quā-
tūcunque sint, non aequalibus vel minimum il-
lus gloria momentū que illas consequitur.

Sepultura corporis Domini mortem eius est in
cruce cōfēcta, sed tantū abfuit ut tū triumpha-
rit Mors, que victrix in cruce fuisse videri pote-
ras?

DEDICATORIA.

rat, ut contra tum demum fuerit in illa tenebri-
cosa sua specu planè confecta & destructa: aded
quidem vt ne in illud quidem cadauer corruptri-
cem illam viam suam exercere valuerit: quin po-
tius integrum illud & incorruptum, vt præclarū
quoddam sibi commissum depositum, seruare coa-
cta sit, tantisperdum inde viuus victor que sibi &
suis redemptor ille profiliret. Sic quotiescunq; Deo
visum est suos vel castigandos vel explorandos
eō redigere, vt ad tempus intermortua quasi &
conseputa videatur Ecclesia: tum quidem plane
de illa actum esse sibi persuadent homines huius
seculi, qui tamen ne de rebus quidem corporeis
& in sensuS incurribus aliter statuere quam
cicutiendo possunt. At interim Ecclesia nūquam
intrinsecus illa sua vita spirituali destituitur, sed
eorum instar qui vel animi deliquium vel morbi
lethargicum patiuntur, subsistendo interquiescit,
& interquiescendo subsistit: orans letalis cor-
ruptionis expers, & in hac sepulchri specie ita
perstans incolmis, vt sit illi thalami cuiusdam
instar: sic eam nimirum illo suo spōso per Prophe-
tas suos compellante, Vade popule mi, ingredere
in cubicula tua, & clade ostium post te: absconde
te ipsum parvulum ad momentum, donec præter-
eat indignatio mea.

Denique quemadmodum Iesus Christus à mor-
tuis excitatus, pro triumphali suo curru victis
& vincitis suis hostibus tradutis, vsq; ad Patris
dextram est cunctus, summum in res omnes con-
ditas, supremas, medias & infimas consequitus
imperium: ita misella Dei Ecclesia grauiſſime

A E P I S T O L A I C

quidem premitur, postmodum tamen ex angustijs eruitur, & horrendis aquarum gurgitibus immersa semper emergit: ut quæ non magis mergi possit quam Dei verbum debilitari, aut eius voluntas immutare, siue illam in viuexo suo corpore consideremus. siue in ijs sigillatim ex quibus illa constat. Nam premuntur quidem illi: sed non opprimuntur: in angustias rediguntur, sed nō deficiuntur: persequitionē patiuntur, sed non deseruntur: prostrati deniq; in conspectu hominum qui tamen sunt ijs indigni, in summū dignitatis culmine apud Deum evehuntur, sic tandem elusa Satanae facit, ut per illos suos tortores nihil aliud efficeret, compieratur, quam illorum vite cursu in breviorē gyrum contracto tauto ocyas in cœlum pernolandi facultatem illis monstrasse: tanto illustriore sui memoria ad finem usque scilicet colorum relicta, quanto rabiosius in illos exarsit, cum perpetuo ipsis cum sui sceleris administror apud Deum & homines dedecore. Et enim si alius esset istorum conatum exitus, licet minimè semper conspicuus, necessario quoque veritas infalitatem degeneraret.

Eiuimero historia tota sacra Prophetica, Apostolica & Ecclesiastica, ipsūmque adeò cœlum & terra, certam & amplam fidem faciunt, tum huius sanctorum patientia nunquam, licet interdum aliquandiu dilata, gloria corona fraudata: tum administratorum satanae rabiēi, quæ nunquam horrenda illa diuinī iudicij pena caruit. Sed quorsum ista ab ultima vetustate repetita commorem? Et enim si nobiscum animo reputemus quanto

DEDICATORIA.

quanto cū impetu rabidus ille Satā annis ab hinc
circiter octoginta, in eos irruerit quibus indignus
erat mundus: ut veritatis illius cursum abrum-
peret tot seculis iacentis, vel potius densissimis
superstitionis & idolatria tenebris immersæ,
sed hac demum etate nostra, velut ex inferis ex-
titat, & singulari Dei beneficio emicantis: liqui-
do comperiet nūquam Satanam furiosus sauitiē
omnē suam exercuisse: nunquā sibi obsequētores
habuisse quos suis laqueis irretitos, arbitrio suo
transuersos rapit. Sed prohibente quam profite-
mur religiane punctione, immo etiam prēcipien-
te et inimicis nostris bene precemur: absit ut sese
latius mea diffundat oratio in tam atrocium re-
rum commemoratione, quæ mentes hominum ex-
acerbare posset. Quin potius Deum oramus ut
sua veritatis faciem carnis præferat, denios illos
tanto furore abreptos in viam reducat: sui Spi-
ritus virtute sic eorum animos inflectat, ut pro-
eo quod vobis sibi ipsis perniciem accersunt, vna
nobiscum omnes in sanctam & firmam concor-
diā cōcēant, si non tam subito in ipso religionis
negotio (quod suo tempore dabit Deus) at certè
insincero inter se affectu, mutuique officij testa-
tione, qualem vel ipsa natura, ab ijs quibus est
communis patria, efflagitat. Procul igitur sunt
omnia illa dißidia, quibus sit ut sese vltro in cō-
munis parentis busto & cineribus consepeliant:
malo, eheu! tanto nunc magis deplorando, quanto
sit quotidie deterius, nullum tandem remedy ge-
nus admissurum.

Sed profecto maxima fuerit, neque mediocri

* *

EPISTOLA

pœna digna ingrati animi culpa, si quo silentio
præteriremus insignem illam Dei quam sensimus
in his tantis calamitatibus commiserationem.
Nam ut in eiusmodi afflictionibus, cum summa
ignominia & crudelitate coniunctis, capiti suo
conformes facti sunt Filii Dei, quibus vexandis
alij rediuiui Pilati, Herodes, Caiaphæ, & Iuda
minimè defuerunt: ita ex aduerso ad eiusdem
quoque gloria cum illo capite suo conformatio-
nem & societatem sic peruererunt, dinina &
omnipotente sui ducio virtute suffulti. Exem-
plare quirimus? Quum vel ynica vrbs illa in
Germania, eorum ipsorum opera per quos in sum-
mas redacta fuerat angustias, non modò furen-
tis Satane impetu repressit, sed etiā, domū able-
gato victore tanto Principe, penitus infregit: an-
nō hoc insigne fuit potensis Dei dextre opus? lōg
sanè illustrius quam si Dominus aduersus hostiū
conatus, statim in principio, securam illam pra-
staret. Et vtinam faxit Deus ne edificiū illud,
quod tunc non passus est Deus aliunde subverti,
à seipso subruatur. Rursus autem cuius alterius
robore freta, vrbs iidem ynica in Gallia, sepul-
chri locū dirissimis & reterritim piorū mattato-
ribus præbuit? atq; adeò immotæ rupis instar, in-
uictavius Dei manu, summis etiā illi ex inti-
ma vsque Polonia diuinitus liberatoribus, ena-
sit firmum aduersus eundem Satanā præsidium?
Ecquis verò in Anglia, illa tam graui Mariana
tempestate repressa, immanium leonum fauces
obstruxit, & vngues retudit? quisnam illam o-
mnium seculorum memoria dignam, quasi ex i-
psius

DEDICATORIA.

psius mortis faucibus eruptā, ab infimo quo habebatur loco, in tam altum dignitatis gradum subeexit? Quis eam tam inusitatissimis modis à tam nefariis coniurationibus incolumē asseruit? quæ alia quam Omnipotens virtus, ventorum excitationis turbinibus dissipavit, effregit, comminuit, in imos aquarum gurgites detrusit, ingentem illam & validissimam classem in eiusdem Serenissimæ Reginæ pernicie, que in suis illis regnis verū pacifici illius regni Salomonis exemplar renouauit, atque adeo in totius illius florentissimi regni exitiū comparatam? Denique diuini istius in suos fauoris luculenta & nunquam ullis seculis obliteranda testimonia, unde potius quam à vobis illustres Domini, petierimus: quos ab immensis Gigantibus oppressos, & viribus impares, tot annos, contra tam furibundos hostium impetus tutatus est: eorum etiam victoriis ad illustrandam suam potentiam in infirmitate suorum abusus? Annon unus ille verè admirabilis admirabilium rerum omnium auctor? At enim, inquiet hostes Pharaonis exemplo indurati, nondū hæc sunt confecta. Fateor, & interea quoque nos esse quibusvis iniuriis obnoxios. Sed duo hic esse adiicienda dicimus. Vnum, innocentium tergo non semper hæc flagella insidere, ut qui sic castigentur, non ut pereant, sed ut eruditantur. Alterum, iustos patiendo victores euadere, quū illi ipsi qui vita iacturam in hac pugna faciunt, amplissimum & honoratissimum præ ceteris triumphum reportent.

Tribuatur igitur Deo Opt. Max. Seruatori no-

EPISTOLA

stro laus & gloria tum de præteritis ipsius iudiciis, tum de innumerabilibus eius in vos collatis beneficiis. Sed uno & quidem præcipuo adhuc opus est, perpetua nimis in his iniuriis ferendis constantia, quod præsertim nostrum non sit modum vel metu iis præscribere. Christus enim ipse, de hac re percontantibus ipsum discipulis respondens, Vestrum non est, inquit, nosse tempora siue opportunitates quas Pater in sua ipsius auctoritate posuit.

Sed habemus interim in quo acquiescamus, nempe quod, ut idem Apostolus ait, consilium Domini teneamus, qui non tantum suis amplum illum gloriae & triumphi campum per crucem aperuit, sed, quod amplius est, se se nunquam passurum promisit, ut sui supra vires in eiusmodi certaminibus, quod ipsa quoque quotidiana experientia probat, explorentur. Vix cumque enim iudices isti nullum pertundenda Ecclesia, tanquam incudis finem faciant: manet tamen illa solida & integra, attritis tandem & infragimenta dissiliëtibus malleis, nec aliud istis quam certam perniciem sibi fabricatis. Eam igitur constantiae laudem Deus Opt. Max. vobis, Illustres Domini, cum reliquis omnibus præstantissime notæ dotibus quam cumulatissimè largiatur. Eius enim gratia (quod absq; vlla adulatioñis specie cōmemoro) sic vos adhuc gessistis, ut huiusmodi precibus potius quam ullis acrioribus ad fortius perseverandum stimulis indigeatis. Ne que sanè ideo superiorem institui sermonem, quasi à me doceri vos deceat, quibus datum est non solum

DEDICATORIA.

lum in Christum credere, sed etiam pro ipsius nomine quiduis perpeti, & verum tum mente tum re ipsa Christianismū profiteri. Duo tamē sunt de quibus peto etiam atque etiam ut mihi fas sit, pro animi vestri aequitate, vobiscū agere. Vnum est, ut in iāta & nunquā satis laudāda cura quā excitandis Ecclesia seminariis impenditis. (idcirco, ut opinor, in primis, ut Ecclesiis non desint qui præ cæteris ad opus illud Domini requiruntur) diligenter prospicere velitis, ut quam accuratissimè fieri poterit, maxima cum fide & diligentia, lingua illa sancta doceatur. Deinde, ut impurissimorum illorum & abominandorum spurcissimorum scriptorum veterum & recentiorū lectio seuerissimè interdicitur: & in omnibus vestris ditionibus quam longissimè à bonarum artium & disciplinarum scholis repellatur. Sunt enim illæ iuuentuti in vera pietate erudienda, & sanctitati morum à teneris etiam annis haurienda propriè consecrata. Cōstat autem & experientia ipsa iam pridem ostendit, illorum scriptorum turpisimorum lectione, quibus vel ipsa terra contaminatur, iuuentutem ad turpisima quævis cogitada excitari, & ita sensim ad ea tandem exerceda impelli, haud secus ac si in ganeis & mediis luporū lustris educarentur: ut fortasse nulla re magis ira Dei in Christianum orbem excitetur quam huiusmodi sordidū impurissima translatione. Et tamen istud tam turpe dictu & factu, longo iam abusu passim non inualuit modò, sed etiam maximè excolitur & commendatur, pescio quo peruestigadæ omnis antiquitatis præ-

EPISTOLA

textu: quum tamē earum rerum memoriam quae non modō nihil nos adiuuant, sed è contrario deteriores nos efficiunt, iampridem obductam obstatam & abolitam esse oportuerit. Alterum illud est quod licet bonis incredibile, quidam tamen vestras, vobis, palam editis etiā scriptis, impingit, qui incertum est, an à vobis aliò commigrarit ut inde sibi facilius esset tum hæc in nos spicula dirigere, tum omnem illam sanctam & rectam politiæ Ecclesiasticae formam subuertere, quæ Ecclesius Gallicanis vobiscum est communis. Is est igitur qui vestrates magistratus grauissimè reprehendit, quasi bona Ecclesiastica non tantum in alios quam par erat vesus conuertant, sed etiā dilapident, unde iustis suis meritisque stipendiis fidei Ecclesiarum pastores defraudentur. Quæ si forte verè diceret (verè autem dici absit ut mihi persuadeam, tametsi in leuioribus etiam rerum perturbationibus talia multa non semper caueri possunt) istud certè ut recte factum excusari, neque apud Dei tribunal, neque apud homines nulla ratione posset: & præsens remedium requireret, saltē ut huiusmodi hominibus omnis de vobis obloquendi occasio præripiatur. Sunt autem, quod vestra per se prudentia summa facile animaduertit, inter cetera diligenter hic obseruandi & cauandi leues & rerum nouarum studiosi homines, à quibus si qui iā tales extiterint, quibus nihil nisi suum placet, nec rectum quidquam nisi quod ipsis libuerit, videtur: utinam vos istic Dominus, & omnes ubique Ecclesias immunes seruet: ac deinceps faxit ne qui tales exoriantur.

Denique

DEDICATORIA.

Denique ne quis hac epistola mea offendatur
quasi extra mei in hac mea Ecclesia munera si-
nes excurserim, quanta possum animi demissione
precors; Illustres Domini, ne hanc meam, in hac
quantulacunque opcta. Illustri & honoratissime
vestrae dignitati consecranda undaciam, aliunde
prospectam existimetis; quam ex eo quod vestram
hanc sincera benevolentia plenam, cum puris
Ecclesie Gallicanis, & speciatim cum hac nostra
Genevensi in eadem causa & contra eosdem ho-
stes coniunctionem mecum reputans, non posse me
iure culpari existimauit, si pro tenui facultatum
meorum parte, conarer vos eius consolationis par-
ticipes facere, que nobis pariter in hac resurrec-
tionis Dominicæ victoria proponitur: unica ni-
mirum huius nostre spei basi, qua sit ut qui tam
firme fundamento natuntur nunquam turpiter
concidant. Huc accedit quod pro Christianissima
illa & plane singulari vestra charitate, factum
fuit, ut durissimis etiam hisce & acerbissimis
temporibus, quibus hac bellum flamma in intimis
etiam visceribus vestris grassatur, iustissime
Christianissimi Regis defensioni vos adiunxeris-
tis: Regis, in quam, illius, quem cœlitus in terras
videtur Deus demisisse, ut suam maximo illi &
nobis proximo regno gloriam & amplitudinem
restituat: & quidem in primis, ut puras in eo
regno Ecclesias confirmet. Quid amplius? hanc
etiam summa certe liberalitate ciuitatem Ge-
neuensem subleuasti, & etiamnum, in tantis
rerum angustijs, quibus iam totum quadrien-
num versatur subleuare pergatis: Hæc ita-

EPISTOLA

que tanta beneficentie publica etiam agnitio quin
sine maximo ingrati animi vitio diutius differri
non posse videretur, his causis impulsus ego, li-
cet inter multos infimus, hanc quantulam cunq;
nostram opellam, Illustri vestro preposito, boni
omnis causa, nomine apparere volui: eadem a-
nimi propensione qua Deum Opt. Max. precor,
Illustres Domini, ut vestris omnibus consilijs in-
tersit, & praesit: vos gloriae suae zelo maiore in-
dies incendat: vos in tantis rerum motibus, recti-
fissima intelligentia, & sanctissima prudentia, omni-
deniq; donorum suorum agmine septos, & comuni-
tos, innita sua potentia, & tutissimo praesidio in
omnibus periculis protegat: denique ut, pro im-
mense illa sua bonitate, primo quoque tempore ex-
densissimis bisce tenebris serenissimam lucem iu-
beat exoriri, ad gloriae suae amplificationem: ad
hostium suorum perniciem, si qui sese penitus in-
sanabiles praebuerint: deniq; ad tot miserarum tam
duriter acceptarum gentium incoluntatem. Ge-
neua, Calen. Ian. anno ultimi temporis CIC. 10.

X.C III.

Illustri vestre Dignitati & Ampli-

tudin addictissimus

Theodorus Beza

TH. BEZAE.

HOMILIAE IN
HISTORIAM RESURRECTIONIS DOMINI NOSTRI IESU
CHRISTI.

HOMILIA PRIMA.

Matth. 28.

1. Extremo autem Sabbatho, quum luceceret in primū [diem] hebdomadis venit Maria Magdalene, & altera Maria ut spectarent sepulchrū:
2. Et ecce terra mortis factus est magnus. Angelus enim Domini quum descendisset ē celo, accēsis & amouit saxū ab ostio se debeatque super illud.
3. Erat autem visus eius ut fulgar, & vescimentum eius album sicut nix.
4. Custodes autem perculsi sunt p̄a ipsius timore, & facti sunt sicut mortui.

RI V S Q V A M hactam insignem & magnificam Dominicā resurrectionis historiam aggrediar, in cumbit mihi necessitas seriem explicandi, tum aduentus mulierum ad sepulchrum, tum eorum quæ ad illud

Quibus mōdis conciliāda quæ in huīis histo ria legiōne prima fronte repugnātia vidēsen tur.

conspexerunt, ac tandem ab eodem etiam recessus, quod leviter considerati prima fronte pugnantia inter se videantur quæ ab Euangelistis recensentur. In primis notandum, ut ipse Diuus Lucas indicat, præter hic nominatas tres mulieres, Marc. 16.1. Mariam putam Magdalenam, Mariam matrem Iacobi & Salomonem, (quarum terram Matthæus omisit) alias etiam ipsis adiunctas ad sepulchrum fuisse comites. Deinde obseruandum Euangelistas de profecitione ab urbe & ad sepulchrum aduentu coniunctim loqui, quæ distinctè tamen consideranda nos historiæ series admonet. Nam etsi videntur quidem omnes sub tertij diei auroram se in viam dedit, ut D. Matthæus & D. Lucas narrant, tamen, quod Iohannes 20. v.1. speciatim obseruat, Maria Magdalene venit ad sepulchrum quum adhuc essent tenebræ: alia verò iam exorto sole, Marc. 16.1. seu prior illa urbe egressa, seu comitibus illis suis diligenter, seu ab iisdem explorandi sepulchri causa præmissa fuerat. Præterea Matthæus vnius tantum Angeli super fixum sepulchri sedentis meminit, Marcus autem hoc omissio mentionem eius tantum facit qui in ipso monumento visus est, quorum idem ad mulieres sermo fuit: Lucas autem vttumque in ipso monumento coniungit, Luc. 24. 4. qua in re tamen nulla repugnantia nec contradicatio est: sed ex uno supplenda quæ in alio defunt: manifestè Spiritu sancto demonstrante hac diuersitate, non autem repugnancia, nullam Euangelistarum

rum in hac conscribenda historia factam, non minus quam in aliis, conſpirationem. Tertiò notandum ea quæ de terræ motu recenſentur & eorum qui ad ſepulchrum cuſtodias agebant panore, ac eo undem in urbe a reditum, (cuius meminit Matth. cap. 28.ii. & eoru quæ mulieribus contigerunt narrationi inſeruit) contigilſe quatuor eſtient adhuc in via mulieres: ſic hæc omnia admiſtrante Dei prouiden-
tia, ne mulieres terræ motu qui ad ſepulchrum contigit, cuſtodumque praefentia perterræ, cœptam profectionem abrumperet. Accipite igitur, meo iudicio ſeriem huius mulierum profectionis.

Domini corpus ſepulchro conditum ſub finem primi diei illorum trium quem diem ho-
die Veneris dicimus, manſit in eo priuū 24.
horas diei naturalis Sabbathi, qui ex Iudeo-
rum instituto à Solis occaſu diei Veneris co-
perat, & ſequenti occaſu deſierat, & vocatur
apud March. 28. i. Vespeta, id eft extreμū Sab-
bathi, nobisque eft Saturni dies. Præterea, to-
tam ſequentem noctem, quæ ex Iudeorum in-
ſtituto primi diei naturalis hebdomades erat
initium, quem diem Dominicum dicimus, in
ſepulchro quieuit, vſque ad auroram primi illius diei, quo terræ motu facto, Dominus re-
ſurrexit, ut lumen deinceps demontraturi. I-
taque mulieres illæ ſub hnein noctis illius ſeſe
ad iter ſummo manè egrelituræ præpararunt.
Interim ad ſepulchrum ſub iplam auroram
terræ motus accidit: Angelus ſaxum illud re-

*Huius histo-
riæ series ex
quatuor E-
vangelij fa-
raru colla-
tione.*

uoluit ab ostio sepulchri : custodes mei percussi facti sunt sicut mortui , & in urbem rem ut erat gesta narraturi fugerunt. Maria vero Magdalene , ceteris diligentior , quum ad sepulchrum sub ipsum crepusculum (paulo post terrae motum , ut est verisimile) venisset , reuolutumque ab ostio sepulchri saxu eminus conspexisset , repente , ut erat feruidissima , ad Apostolos in urbem , persuasa Domini corpus esse pulchro fuisse sublatum , excurrit. Aliæ vero mulieres , ut verisimile est , dum moram aliquam faciunt , aliæ alias præstolantes , & inter se deliberantes , quomodo sepulchrum , quod à Iosepho clausum aduoluto saxe magno conspicerant , Matth. 27.60. ingredierentur , exorto demum sole ad sepulchrum adueniunt , vbi Angelum saxe insidentem reperiunt , à quo fiunt eorum quæ contigerant omnium certiores. Matth. 28.5. quarum aliæ , quum eas Angelus vocasset , in ipsum sepulchrum magno metu percussæ , statim nemini quicquam dicentes , aufugerunt , Marc. 16.8. aliæ vero animosiores sepulchrum ingressæ , alium in eo Angelum præterea repererunt , à quo sunt iisdem quibus ab altero sermonibus compellatae : ex quibus quum magnam consolationem percepissent , & in urbem regredierentur , ecce ipsis Dominus obuiam factus , discipulis suis ipsas gesta illa omnia narrare iussi . Quæ sic omnia geri non nisi quodam horatum spatio intericto potuerunt , interea dum Maria Magdalene iterum ad sepulchrum cum Petro & Iohanne aduenit ,

nit, qui diligenter omnibus quæ in monumēto conspexerant expensis, incertiores quam antè, domum reuersi sunt: nisi quod Iohannes quiddam sibi iam tum de resurrectione cœpit persuadere. Verum tamen Mariam Magdalensem patui cuncta illa facientem, & ad sepulchrum constantius manentem, donec rei gesiæ veritatem penitus perspectam haberet, Dominique corpus factio ablatum sibi persuadentem, tandem est hac Dei filius gratia dignatus ut illi se priori conspiciendum præbuerit. Marc. 16.9. antequam aliis mulieribus quæ iam erant in reditu ad urbem sese conspiciendum præberet, ut ab hac & illis tandem Apostoli de Domini resurrectione certiores facti fuerint.

Habetis, ut euidem sentio, & summatam & seriem huius historiæ, ad cuius expositionem antequam accedo, primùm est nobis ista vox Resurrectionis expendenda, quotque sint illius in sacris Scripturis species, tum ad quam illarum Domini nostri resurrectione pertineat, ac tandem quis ad nos inde fructus redeat.

Vox itaque Resurrectionis propriè significat eius quod morte ceciderat instauratio: ac corporis tantum est propria, quandoquidem hominis anima sua natura immortalis est, Deo solo qui à seipso Immortalis est, sic pro sua egregia in hominem voluntate statim ac conditionem qua illam initio iussit esse, conservante. Verum propterea quod illa corporis à mortuis resurgentis instauratio fieri nisi ani-

mæ in suum corpus, iterum vivificandum, redditu non potest: idcirco vox illa Resurrectionis de toto homine dicitur ratione totius, non autem distinctè singularum eius partium respectu, Idcirco in symbolo nostro non simpliciter profitemur nos credere resurrectionem, sed expressè carnis resurrectionem dicimus, ne Christiani videantur eorum errori qui mortales cum corporibus animas statuunt astipulari.

*secunda
Resurrec-
tione spe-
cies ab in-
genti ali-
quo pericu-
lo liberatio.
Tertia re-
surrec-
tione spe-
cies pro destru-
ctione cor-
ruptionis
Cinstaura-
tions ima-
ginis Dei
in anima.*

Et illa quidem huius vocis propria est significatio. Ut autem omittam eam loquēdi phrasin, qua resurgere dicuntur qui ex maximis angustiis emerserunt, aut summum periculum euaserunt, obseruandum est quod quemadmodum purum intellectus lumen, voluntatisque & aliorum affectuum integritas ac rectitudo sunt velut animæ vitæ, hac ratione Deo Creatori suo, quæ vera vita est, adhaerentis: sic contrà priuationem istius puritatis lucis in intellectu, & in voluntate rectitudinis, à scripturis mortem animæ vocari: minimè quidem essentiæ suæ respectu, quæ semper eadem permanet, sed quod hac puritate & integritate destituta, sui Creatoris gratia & favore excidat, à quo non aliud in finem Esse suum retinet, nisi ut in æternum hanc miseriam sentiat. Et quidem intelligendæ sunt hoc sensu quætiones in Scripturis occurrent phrases, homines nasci in peccatis mortuos, donec Spiritus sancti gratia, quasi denud creati, vivificantur, ac noui fiant homines, pedentim moriente to-

ta nativa illa corruptione, quæ verus homo dicitur, sic in anima tanquam proprio subiecto inhærente, ut secum etiam corporis corruptionem ac dissolutionem trahat, quemadmodum contrâ spiritualis animæ resurrectionem corporis etiam resurrectio in vitam æternam est sequutura.

Præterea quum in Scripturis tum vitæ tum *Quid vocetur in Scrituris vita prior & animalis, & vita secunda & spiritualis.*

mortis etiam, ac resurrectionis primæ & secundæ mentio frequenter occurrat, age illa etiam enodemus, vt tota nobis hæc materia sit perspectior, & fructum necessarium ex ea percipiamus. Vita prior igitur, vita præsens est, quæ corporis & animæ separatione finitur, quam Apostolus vitâ animalem, nobis quippe cum aliis omnibus animantibus communem dicit. Licet autem in nonnullis iterata sit hæc vita, vt in Lazato & aliis in hoc mundo suscitatis, iterum morituris, semper tamen vita prior nūcupatur, vitæ secundæ opposita, nunquam finiendæ, quæ sunt electi tum corpore tum anima fruituti in illa cœlesti gloria, quam pluribus Apostolus explicat, i. Cor. 15. hanc secundam vocans non animalem, vt priorem illam, sed spiritualem: futuram nempe communem electis tum corpore tum anima, cum beatiss Angelis, Matth. 22. 30. & quidem in statu nobis hodie incomprehensibili. Isa. 64. 4. I. Cor. 2. 9.

Duabus illis vitis Scriptura duas mortes *Quid sit mors prior, & qua ratione tum*

opponit, primam vnam, secundum alteram, per mortem primam intelligens separationem a. iiij.

*electis tu
reprobis fit
communis.* animæ & corporis, communem Dei filii & fi-
liis huius seculi, cuius tamen longè sit dispar
exitus. Nam Dei filiorum animæ à corpore se-
paratae ad Christum supra cœlos omnes effe-
runtur, iam rurum quietis æternæ felicitatem,
tantisper dum corporum resurrectio fiat, de-
gustaturæ. Luc.23.43. Act. 7.59. & 2. Cor.5.9. &
Philip. 1.23. Corpora vero hic dissoluuntur &
liquantur in sepulchro, ut velut aurum exco-
stum, expurgentur & ad gloriosam immor-
talitatem præparentur: quam ob causam cor-
porum ipsorum mors à Scriptura cum somno
quieto & quiete placida comparatur. Quin-
imo, quod mors quæ natura sua vergit ad eius
quod est mortuū interitum, contra naturā &
vi potestate Domini nostri Iesu Christi verti-
tur in yjsæ præparationem, Iohannis 8.81. Dei
filij mortem nunquam conspicere, id est sen-
tire, dicuntur.

*Quid
mors secu-
da, solis dā
mandis pro
pria.*

Contrà verò improborum animæ statim
ab illo suo excessu in æternæ maledictionis
nobis hodie incomprehensibilem miseriā
præcipites feruntur, Luc.16.23. & idcirco igni
æterno confertur, ad quam ipsorum etiam
corpora præparantur, quod horrendissimus
ille & maximè stupendus status, licet nec ani-
mas nec corpora filiorum huius seculi mors
prima penitus absorbeat, aut in nihilum re-
digat, vitæ nomine sit prorsus indignus. Quam
ob causam Scriptura vitam ipsorum secundam
quam per resurrectionem, sunt consequuntur,
non vitam, sed mortem secundam dicit: quam
etiam

etiam ob rem Scriptura duar um resurrectio-
num, alterius ad vitam, alterius ad condemna-
tionem meminit, Ioh. 5.29.

Supersunt nobis explicandæ voces prioris
& secundæ Resurrectionis, ut vocantur Apo-
calyp. 20.5. quæ solis Dei filiis conueniunt. I-
taque Resurrectio prima, esto nobis Regene-
ratio & Sanctificatio credentium, in hoc vitæ
curriculo, in Domino nostro Iesu Christo iu-
stificatorum, pérque ipsius Spiritum sanctifi-
catorum, ut superius pluribus exposuimus:
quæ in hac vita tantum inchoata gratia, se-
cunda Resurrectione corporumque & anima-
rum ultimo die futura coalitione perficienda
est, quod secundum mensuram suam quisque
perfectissimè, & in æternum ipsis, ante iacta-
manni fondamenta, Mat. 25.34. præparato re-
gno cœlorum perficiuntur.

Divertis. igitur illis resurrectionis specie-
bus sic expositis, pergamus ad secundum ca-
put à nobis propositum, ad quam nimatum i-
statum specierum Domini resurrectio sit re-
ferenda. Primum itaque dicimus illam refe-
rendam propriè non ad eius Deitatem, in sc
infinitam & impassibilem, quæque non ipsa
quidem resurrexit, sed suum ipsius corpus ex-
citauit: non etiam ad eius animam, quippe
immortalem: sed ad ipsius corpus, à quo ani-
ma triginta nouem horarum spatio separata
(neppe tibus horis quæ ab hora nona primi
diei, erant reliquæ, deinde viginti quatuor hor-
ris secundi diei, qui fuit Sabbatum & duode-

*Quid per
prīmam &
secundā re-
surrectionē
sit intelli-
gendum.*

*Domini Re-
surrectio
propriè ad
prīmā spe-
ciem refer-
tur, que cor-
poris & a-
me reum
est.*

cim horis noctis diei tertij sub cuius noctis
horam ultimam resurrexit) hac tandem resur-
rectione iterum cum illo coaluit. Verum ni-
hilominus in symbolo nostro respectu vnitatis
Personæ & Totalitatis Iesu Christi, profite-
mur Iesum Christum Θεόν Θρωπόν resurrexisse.
Nam sanè, nichil qui resurrexit tā verus Deus
esset, quām verus homo, resurrectio ipsius no-
stræ fundamentum esse nequiret. Quibus adde
corpus istud non ad Lazari & aliorum quo-
rundam modum, iterum morti obnoxiū, fuisse
fuscitatum: sed contrā mortem sua morte per-
empturum, primum in se ipso vitam cœlestem
& perennem in æternum viuente, Rom. 6.10.
deinde in omnibus membris suis ultimo die,
quum transformabit corpus nostrum humile,
ut conforme fiat corpori suo glorioso. Phil. 3.
21. & quum erit omnia in omnibus suis, 1. Cor.
15.28. prout ipse dixit etiam se resurrectionem
& vitam esse, Ioh. 11.25.

*Qua diffi-
cilia sit in
in causa tu
ineffecture
resurrectionis
tam electio-
rum quam
reproborum.*

Sin aliquis excipiat vim igitur illam & ef-
fectum inde promanans, perpetuam illam ni-
mitum corporis & animæ coalitionem non
esse tantum propriam Dei filiorum, quoniam sint
& alij ultimo illo die resurrecti, in perpe-
tuum etiam tum corpore tum anima in illo
statu permansuri, ecce duas in promptu re-
sponsiones. Quarum prior est, omnes quidem
revera resurrectos ultimo die animæ & cor-
poris coalitione, nunquam in æternum dissol-
uenda: at resurrectionem, quam mors secunda
sit exceptura, non manaturam à benedictione
patris

Patris in Iesu Christo, sed contra ab eius ira & furore, iustissimam suam sententiam prolaturi & executuri, iam olim aduersus eos in primi hominis condemnatione latam his verbis, Morte morieris, Genes. 2. 17. Nec enim hæ voces tantum de ea corporis humani in puluerem dissolutione, quæ deinceps exprimitur, Genes. 3. 19. intelliguntur, sed primam & secundam mortem complectuntur, ut superius diximus, ad quam secundam mortem damnati minime quidem esse desinunt, sed tam horrendus est ac miserandus ille status, ut vitæ nomē minime mereatur.

Altera est responsio, Iesu Christi Domini nostri potentiam esse bifariam considerandam. Omnipotens enim est tum ad suos electos servandos, tum ad inimicos condemnandos. Quatenus igitur suorum Seruator, vi spiritu-
lis illius unionis qua illi membra ipsius adha-
rent, (est enim hæc coniunctio iis solis propria
quos pater ipsi dedit) solos eos etiam esse susci-
tados virtute viuifica sui capitis, qui unicus est
Christus Dominus, necessario colligendū est.
Quapropter hæc Apostoli conclusio, Si Christus resurrexit, nos etiam resurgemus, quod si
Christus non est suscitatus, non etiam suscita-
bitur, 1. Cor. 15. 17. & quod eiusdem capit is
versu 22. dicit, sicut in Adam omnes moriun-
tur, ita & in Christo omnes viuificantos, ad so-
los Dei filios restringuntur, de quorum resur-
rectione non autem de damnatorum eo loco
Paulus Apostolus loquitur, ut ex ipsa contex-

*Inter Iesu
Christi ser-
uatoris, &
Iesu Christi
Iudicis vir-
tutem non
parva dif-
ferentia.*

tus totius serie conspicuum est. Suscitandos tamen reprobos agnoscimus Iesu Christi potentia, sed tanquam iusti iudicis, virga illa ferrea, quam à Patre in hunc finem accepit, hostes suos domantis Psal. 2. 9. condemnationis istius causa non à Iudice quidem, ut electorum salus, sed à reproborum corruptione & malitia promanante.

*Secunda resurrec-
tio species
spiritualem
ter confide-
rata etiam
de Christo
quodammodo
de die ipso
est, quare
nus nimirum
dicitur anima-
lis infirmi-
tates exiit.*

Denique Resurrectione, cuius in hac historia sit méto, propria est corporis Domini nostri, quod iterum cum anima in vitam spiritualem & sempiternam coaluit. Sed præterea, licet resurrectione quam animæ tribui diximus phrasi Scripturis vñtrata (quatenus nimirum Dei Spiritus in nobis corruptionem nostram, quæ altera est animæ mortis species extinguit) de Christo dici nullo modo possit, cuius sanctissima purissimaque fuit humanitas ab ipso suæ conceptionis momento, virtute sancti Spiritus in utero Mariæ Virginis, Luc. 1. 35. nihil minus tamen quatenus corporis & animæ per resurrectionem coalitione vitæ huius animæ his omnes infirmitates exiit, quibus se nostri causa subiecerat excepto peccato, hoc etiam respectu dici resurrexisse quodammodo potest, vitæ qualitate tū corporis tum animæ longè à priore dissimili: cuius resurrectionis, spiritualliter considerata in animæ & corporis qualitatibus, vi & efficacia, factus est primitiæ dormientium, in vitam nempe suscitandorum, I. Cor. 15. 20. & eorum qui eiusdem perpetuæ gloriæ & felicitatis in secunda resurrectione futuri

futuri sunt participes.

Quod enim à resurrectione cum discipulis edit ac bibit, nequaquam necessitate coactus edendi bibendique fecit ad corporis alimoniam, sicut prius in hac animali vita quam iam deposituerat. Nec verò magis visio illa fuit aut apparitio ecstatica vel illusoria. Nā id si esset, ^{Dominus d.} quinam, obsecro, hic celsus & potus certissima resurrectionis veri & eiusdem quod in cruce spiritum emiserat corporis ^{sua resurre} ^{ctione non} ^{edit nec bi} ^{bis, aut ex} ^{necessitate,} ^{aut illusor} ^{ia.} At licet corpus ipsius iam tum vitam viuens spiritualem alimentum ex eo cibo potuēt minimè percepit, sed eum sicuti visum eti ipsi dissoluit, verè tamen ut antea solebat edit ac bibit: eosque sese demittens ut discipulorum suorum corūmque omnium quibus ad finem usque seculorum eius resurrectio prædicaretur, infirmitati diffidentiæque consuleret. Cōrrā verò ut perspicuū faceret se resurrectione sua longè alterius qualitatis à Prōtre diuersæ vitam assequutum, cuius in transfiguratione speciem extraordinariam quandam eius Apostoli conspexerant, clavis ostiis ad suos Apostolos ingressus est, modōque illos variis formis apparuit, modō subito ab ipsis oculis disparuit: quæ omnia vita spiritualis, gloriose & sempiternæ, non aurem animæ propria sunt, ita tamen ut natura eius humana nullam mutationem, nec quod ad substantiam, nec quod ad eius proprietates essentiales patiatur.

Cæterum præter superiora duplex maximi

*unter Domini
resurre
ctionem &
membrorum
ipsius disci
men, quod
per ipsius
virtutem re
surrexit.*

momenti discriminē obseruandum est inter Domini resurrectionem & nostram vltimo die futuram. Primum in eo quod resurrecti sumus efficacitate potentiae roboris patris in filio suo Domino nostro Iesu Christo, Ephes. 1. 19. excitati Archageli tuba, 1. Thes. 4. 16. quoniam contra Iesum Christum tanquam verus Deus Patri & Spiritui sancto coessentialis, eiusdemque cum illis potentiae ac virtutis animam ipsius suam deposuerit ac resumperit, non alienunde accepta, sed sua ipsis vi ac potestate, Ioh. 10. 18. quod certissimum est & indubiatum essentialis Diuinitatis testimonium, Rom. 1. 4.

*Alterum
in ipsius glo
riam mensura.*

Alterum discriminē non in sola qualitate humum est, sed in mensura quae gloriā iustius qualitatis à resurrectione comitata est. Nam et si nequaquam eius Humanitas in Deitatem euanasit, nec ab hac gloria absorpta est, ut oīm Eutychiani somniarunt, & hodie docent vbi. quitarij: sed creatura mansit finita, seisque proprietatibus essentialibus tum corporis tum animæ circumscripta, tamen in supremis gloriæ gradum est etiam super omnes res creatas, supremas medias & intimas cuecta, Phil. 2. 9. & 10.

*Quo sensu
fit adoran
dus Chri
stus sum se
cundum
Deitatem,
anno secun
dum Hu*

Quapropter etiam propter unitatem personæ in duabus naturis, quoniam haec humanitas sit Filij Dei humanitas, adorandam eam dicimus, etiam ab ipsis Angelis, & adoratione quidem religiosa Dei filio debita: quod nimis nequaquam sic ab eius diuinitate distin-

cta

cta sit humanitas, ut humanitas & Deitas duas personas constituant, sed quod diuina natura <sup>manitatem
in unitate
personae</sup> sic assumat humanam in unitatem personæ. Hoc igitur respectu hæc adoratio etiam religiosa. Toti personæ debetur Christi, quem una implet gloria, Deitatis nimirum respectu directè quatenus verus est Deus: humanitatis verò obliquè, quatenus nimirum hæc humanitas Dei Filij est humanitas. Nam exempli gratia, si Regem coronatum, sceptrumque gestante in ciuiliter adorandum dicimus à subditis, nempe & animo & gestu externo colendum: hac adoratione non separante Regem à sua corona, nec à sceptro suo, sed propriètatem Regis personam respiciente, coronam autem & sceptrum obliquè, nimirum tanquam signa & testimonia Regiæ ipsius Maiestatis: quanto magis eiusmodi adoratio propriè ac simpliciter Iesu Christi Deitati, quatenus ipse Deus est, & humanitati eius obliquè quodammodo, id est non simpliciter humanitatis respectu (nam detestanda esset idolatria, quantumlibet in seipsa excellentem & gloriosam eam agnoscamus) sed quatenus eam Deitas illa Dei Filij assumpsit: minime quidem tanquam veltimentum, quod extra personam est eius qui eo veltitur, & quod etiam quoties ei sic videbitur exuit, sed ut inseparabiliter sit unus noster Mediator, Deus homo, & homo-Deus, in unitatem personæ.

Deinde quum Patri visum sit in persona ^{omnis ho}
Filij per interuenientem eius ^{par & recte}
^{rentia ipsi} humanitatem

*Christi hu
manitatis
foe & di
stincte con
federata
debetur.*

res omnes administrare, Joh. 5. 27. in qua ven-
turus est etiam visibilit et ultimo die ad iudi-
candum viuos & mortuos, ut in symbolo no-
stro profitemur, Act. 1. 2. dico hoc etiam respe-
ctu cum esse cuius Humanitati, præter religio-
sam obliquam illam adorationem Deitatis v-
nius propriam, maior quam vlli rei creatæ ho-
nor ac veneratio debeatur, quandoquidem, e-
tiam quatenus homo, nomine accepit quod est
supra omne nomine, ad quod omne genu se fle-
stat cœlestium ac terrestrium & subterraneo-
rum, Philipp. 2. 10. putà Iudicis ac Gubernato-
ris rerum omnium in cœlo & terra, Matth. 28.
18. quo spectat illud Prophetæ, oculandum
esse Filium admonentis, Psal. 2. 12.

*Suppositio
nem die
rum intra
quos se re
surrecturu
Dominus
dixerat.*

Denique ut tertium istud caput absoluam-
mus, enodanda nobis occurrit, in dierum i-
storum trium supputatione difficultas, & qui-
dem maximè quod ipse Dominus eam ape-
ruerit, Matth. 12. 40. ubi ait, sicut Ionas fuit in
ventre Ceti tres dies & tres noctes, ita fore Fi-
liū hominis in corde terræ tres dies & tres no-
ctes. Itaque quem ipse Dominus, tertio se die
resurrectum dixerit, satis ostendit non intel-
ligendum tertium diem integrum. Nam si
ita esset, non tertio, sed quarto die resurrectisse
dicendus esset. Phrasis autem illa, *futurum in
cordo terre* non ad sepulturam est restringen-
da, quem de toto illo ultimo exinanitionis
sue tempore, & summa Crucis infirmitate di-
catur, quæ Psalm. 68. 3. cum gurgite compara-
tur. Hæc igitur vera supputatio est. Trium
istò-

istorum dierum prior, quorum quisque vigin-
ti quatuor horas continet, diem videlicet &
nocte, initium capit à nocte qua captus fuit,
vincitus & abductus ad Annam, inde ad Caia-
pham, summoque mane condemnatus, & a-
pud Caiapham, colaphis & omnis generis cō-
tumeliis impeditus fuit: deinde ad Pilatum de-
ductus, & ab eo ad Herodem, rursusque ab
Herode ad Pilatum reductus, flagris cæsus,
morti addictus, crucifixus, modis omnibus il-
lusus, donec spiritum emitteret: tum etiam li-
cer mortuus, latus lancea perfoissus, ac tandem
sub eiusdem diei fine sepultus, ac reuera in
ipsis terræ penetralibus in cauerna inclusus,
vbi totum secundum diem quieuit, totamque
deinceps noctem à qua tertius dies initium
capiebat, ad cuius auroram resurrexit: ut ita
Domini veritas in omnibus eius verbis sit con-
spicua.

Supereft explicandus scopus ad quem est to-
ta hæc historia referenda, fructus nimirum no-
bis ex hac Domini resurrectione, sicut ex aliis
omnibus quæ pro nobis præstitit percipien-
dus: illum autem primùm in genere & pluri-
bus tractaturi sumus, quòd nostro seculo ma-
ligni quidam spiritus hanc doctrinam maxi-
mè si alias vñquam adulterarint.

Hoc igitur esto primum fundamentum, hunc
Dei Filium coæternum non sibi propriè car-
nem esse factum. Nam qui fieret, obsecro, ma-
ior qui naturâ vetus est Deus? Humanitas au-
tem eius inde à conceptionis momento, quum

*Dei Filius
non sibi pro-
prie carnem
nostram cū
eius infirmi-
tatis in-
drit, sed no-*

b. j.

bis quantumque sit istud mysterium, vñita personæ Filij fuerit, annon iam tum erat dignissima quæ super omnes res creatas eueretur, & non opus ei esset sese eousque demittere, vt sese etiam morti Crucis subiiceret? Ingens igitur istud mysterium, in quod ipsi Angeli cupiunt int̄ spicere, 1. Pet. 1. 12. cuius etiam dimensiones nemo consequi potest, Ephes. 3. 18. An non enim istud est obsecro, in omnibus admirandis maximè admirandum, ita Deum miserum hunc mundum dilexisse, vt uno & eodem opere Dei coëssentialis Filius eousque se pro hominibus demiserit, vt esset *θεὸς ψωπός* in vnitate personæ, vt hunc eousque eucheret vt esset *αὐτὸς θεός*: Deumque permisisse hominem sua ipsius culpa in ipsis usque inferos sese dare præcipitē, vt gratia & misericordia in ipsum usque Dei thronū eucheretur? atque adeò vt fide facti caro ex carne eius, & os ex ossibus eius, Ephes. 5. 30. tandem ipsius etiam cohæredes fiamus? Nobis igitur hic infans natus est, & hic Filius nobis datus est, inquit Propheta, Eta. 5. 9. & Angeli canunt, Luc. 2. 11. quorum minimè naturam induit, sed semen Abrahāmi, Heb. 2. 16. immo ipsam Adami carnem, Luc. 3. 38. Nobis igitur etiā ille mortuus, ille sepultus, ille suscitatus, ille nobis in cœlum ascendit, & sedet ad dextram Patris, pro nobis in cœlis apud Patrem intercedit, inde venturus etiam ad viuos & mortuos iudicandum.

Duarū naturarum v- Ab hac igitur vñione Deitatis Filij cum nostra natura, dependet nostra cum ipso spiritualis

tualis communicatio , vt tum ipse tum quic-
quid pro nobis præstítit , & quicquid habet
communicandum fiat nostrum , etiam ipsa eius
gloria cœlestis , vt omnino perficiamur in ipso ,
Coloss. 2.10. immo vnum cum ipso fiamus , si-
cut ipse Patrem hoc ipsum rogauit , Ioh. 17.
22, & 23.

Abiit autem propter hanc vniōne & com-
municationem , vllam substaniæ vel animæ
vel corporis ipsius in nos transfusionem co-
gitemus , ne quidem oralem (qualem tamen
crassissimam falsissimamque consecrationem
necessariò Transsubstantiatorum , Consub-
stantiatorum , Vbiquitatiorumque doctrina
secum trahit) aut essentialiter nobis Spiritus
sancti personam communicari , quod falso si-
bi quidam hodie fingunt : aut excellentissimas
illas perfectissimæque qualitates quibus hu-
manitas Domini prædita est , realiter in nos
infundi ac defluere , veluti aqua fontis in suos
riuos influit , aut vritis interior vis in sarmenta
diffunditur : vt hodie quidam phanatici homi-
nes imaginantur , libenter idipsum omnibus
persuasuri . Nam in harum similitudinum
aut aliarum istiusmodi loquutionum in sa-
cristebris occurrentium expositione , veluti
capitis & membrorum , eadem anima viuen-
tium , res naturales spiritualib. nequaquam
accommodant (quod factum tamen oportuit
propter quandam analogiam rerum cum istis
similitudinibus) sed contrà res spirituales na-
turalibus subiiciant , non minus crassio errore

b. ij.

quātū quum Anthropomorphitē Deo manus, pedes, aut os tribuunt, quōd Scriptura non-nunquam ita de Deo figuratē loquatur.

Pater Filiū
nobis com-
municat, id est nobis of-
fert in ver-
bo suo &
Sacramen-
tis, ut noſter
fiat cū omni-
bus iis que
pro nobis
præstiterit,
fideles autē
eum instru-
mento fidei
recipiuntur
In ſtaſificatio-
nē & San-
ctificationē
Domini paſ-
ſiones pecca-
torum no-
ſrorum pœ-
nitentia
cuentes: eis
de perfeclā
obedientia,
qua iusti-
tia iuſti-
tia quam
lex requi-
rit: perfeclā
que noſtra
qua affū-
piſi natura
ſanctitas,
qua purissi-
mi repen-
tū, quum
gratuitō de-
putentur

Non ſic igitur nobis Filiū Pater communi-
cāt, id est donat & noſtrum facit, & omnia
cum ipſo, Rom. 8.32. ſed quatenus & quoniam
quemadmodum Filiū iſ est in quo, ſicuti nos
elegit ab aeterno, Ephel. 1.4. ita nos ipſi donat
certa vocatione, Ioh. 10.29. & ipſe vicissim ſeſe
ipſum nobis cum omnibus ſuis bonis donat, à
nobis, ex fœderis Euangelici formula, modo
spirituali & fidei instrumento recipiendum.

Hoc igitur respectu, putā, quatenus Pater
non intuetur nos in nobis ipſis, ſed in illo Fi-
lio, cui per coniunctionem spiritualem ad-
hætemos, fit, primū ut quicquid ipſe tan-
gratuitam, quam sponsor noſter pro nobis paſlus eſt, cre-
dentiibus imputetur, tanquam tibi ipſimet illud
ipſum paſſi eſſent: perfecta vero illa obedien-
tia qua Legis utramque tabulam perfectissimè
impleuit nobis itidem imputatur, non modò
ut ſuo ſanguine deletis omnibus noſtris pec-
catiſ, ab iis absoluamur coram Dei tribunali:
ſed etiam ut perfecta Legis obedientia qua ſo-
li ipſi in eſt, noſtra etiam facta ex dono & gra-
tia, in ipſo vita aeterna, ſolis perfectis Legis
obſeruatoribus promiſa, digni copieriamur,
ut hac unica ratione coram Dei tribunali sancti
& irreprehensi & inculpati in hoc agno fine
macula, Coloff. 1.22. immo etiam in ipſo com-
pleti ſiftamur, Col. 2.10. Deinde, quum perfe-
cta sanctitas, qua noſtram humanitatem af-
ſum-

sumptam plenissimè pro nobis exornauit, etiam nobis imputetur, nostraque fiat, inde fit ut præter peccatorum ex naturali corruptione promanantium abolitionem, corruptio etiam illa penitus deleatur coram Deo, ut nulla sit amplius: quod beneficium Scriptura sacra vocat gratuitam Iustificationem, in qua sola nostrarum conscientiarum pax est posita, Rom. 5. 1. quandoquidem efficit ut in nobis nulla sit condemnatio, Rom. 8. 1. & 2.

Tertio quod minimè consequimur hanc gratiam ut corrupti & vitiis dediti maneamus (quod si esset nunquam ea gloria ad quam hac iustificatione sumus ab eo prædestinati frucremur) bonus ille Pater sic nos per Filium Iustificatos & sibi reconciliatos incipit præter superiora omnia beneficia quem primum vera ipsum fide apprehendimus in nobis per sanctum suum Spiritum Patris & Filij virtutem coessentialē operari, suisque verè cœlestibus ac diuinis benedictionibus cumulare. Discessis enim nostris tenebris in nobis veræ sapientia cognitionem magis ac magis accedit, Ephel. 1. 8. Deinde voluntatem nostram & affectus immutate incipit, cor purum creans in nobis, Psal. 51. 12. vt efficiat in nobis velle & efficere pro gratuita sua benevolentia, quod nos paulatim filio suo conformes ac cohæredes faciat, Rom. 8. 9. Secundum autem istud beneficium, quod variis nominibus in Scripturis designatur, nempe Sanctificationis, Regenerationis, Nouæ creationis: quodque m-

dò Patri tribuitur , quòd ipse spiritum illum
Filij emitat in corda nostra, clamantem, Ab-
ba, id est, Pater, Gal. 4.6. modò Filio, quòd ab
eo sicut à Patre spiritus hic procedat: modò i-
psi Spiritui sancto hanc veritatem aperiente, &
in nobis ob signante, tribus vicibus perficitur.
Nam in hac vita primùm , sicuti modò dixi-
mus, inchoata sanctificatio, prout Spiritui san-
cto visum est in nobis operari, pro vocatio-
num & donorum varietate, i. Cor. 12. 4. & 11.
continuatur separatione animè à corpore, qua
carnis & spiritus lucta illa finitur: tandem per-
ficienda vltimo illo die, quo mors, vltimus ille
noster hostis, in plenam victoriam absorbebi-
tur, i. Cor. 15.28. & 54. Hac verò Sanctificatio-
ne, nullo modo coram Dei tribunali conscié-
tiae nostræ pacantur, cui satis est si nostram iu-
stificationem & electionem quibuscum inse-
parabiliter cohæret testatam faciat. Tantùm e-
nim inchoatur in nobis, & quidem ita ut mi-
nimè sit nobis cogitandum, partem vnam in-
telligentiæ nostræ regeneratam, plenè oculatam
esse, alteram verò cæcam: voluntatem ve-
ro nostram ex parte puram & rectam, sine vi-
tio quidem, sed tamen imperfectam: ex parte
verò alia prorsus foedam. Sed tenendum po-
tiùs dum hac vita præsenti fruimur, maximè
regeneratorum intelligentiam esse mixtam i-
gnorantia in eo ipso quod intelligit: fidemque
mixtam diffidentia: voluntatemque quantum
libet puram, multis impuris passionibus per-
mixtam ac pollutam: denique regeneratorum
ope-

opera optima non paucis carnis pollutionibus esse infecta. Nec enim eodem modo de hac re iudicandum ac de frumenti acervo, in quo zizania bono frumento permixta sunt, ita tamen ut frumentum à zizaniis distinguitur & secernatur: sed tanquam de liquore ex vino & aqua constante, sic ut nec aqua pura sit, nec vi- cissim merum, sed ex aqua & vino mixtio quedam, etiam ad minimas usque portionis istius particulias: licet ita temperari possit ut aliquando vinum superet, quod regeneratis contin- git, spiritu Dei in ipsis dominante: contrà verò nonnunquam sic aqua superet, ut vini vix ali- quis gustus sit, quod accidit carne superante. Et hoc saepe nimis contingere minus imper- fectis ipsa nos satis experientia docet, ut merito nobis sit exclamandum cum Propheta, Ne intres in iudicium cum seruo tuo: quia non iu- stificabitur in conspectu tuo ullus viuens: tan- tū abest ut falsæ illi & sophisticae distinctio- ni inter opera fidem præcedentia & subse- quentia locus ullus sit.

Enī igitur quis sit tantorum mysteriorum sensus: sed age, ut ex iis fructum percipiamus, quinam morte Christi placata Dei Patris i- tam erga nos diceremus, si morte obtutus, ac proinde sempiternæ Dei Patris iræ propter peccata nostra maniflet obnoxius, tanquam ipponsor noster qui non esset soluendo? Quo- modo verò iustitia ipsius perfecta iustificare- mur, si mors(rebellionis) pœna quam ipse sub- iit peccata nostra perferens in corpore suo su-

*Sine articu-
lo resurre-
ctionis nō
hil eorum
quæ ad sa-
lutē neces-
saria sunt
cōsequi pos-
sumus.*

per lignum, i. Pet. 2. 24.) illi perpetuò dominata esset? Ac proinde quomodo nos Sp. S. cuius vi & energia caro hæc concepta est in Mariæ virginis utero, quique plenè templum istud sanctificauit, in quo habitat omnis plenitudo Deitatis corporaliter, Coloss. 2. 9. sanctificaret, ac tandem gloria & vita æterna tanquam membra ipsius exornaret, si in caput istud qui Sanctus sanctorum est, mors perpetuum obtinuisse imperium? Denique quomodo membra suscitarentur hac ipsa virtute qua Caput ipsū resurrexit, si caput morti succubuisse? Immo quinam nostrorum corporum corruptio, Iesu Christi corporis communicatione aboleretur, si corruptionem sensisset? Et hoc ipsum D. Petrus in eximia illa prima sua concione nos docuit, Act. 2. 31. Non igitur abs re Paulus Apostolus hæc distinguēs, peccatorum nostrorum remissionem morti Domini, nostrāmque Iustificationem, eiusdem resurrectioni tribuit, Rom. 4. 25. nostrāmque proinde glorificationē: quu hæc inter se nexū inseparabili connectantur, Abac. 2. 4. & Rom. 8. 29. Idcirco etiam plerumque non modò vitam æternam, sed etiam noui hominis creationem in hac vita inchoatam ad Domini resurrectionem refert, sine qua, inquit tum Evangelij prædicatio, tum spes nostra futura sunt inanæ, i. Cor. 15. 14.

*Conclusion
utius bisho-
nia vsum ac
fractum.*

Quum igitur, fratres, tanta sit harum rerum certitudo, tantumque pondus, Deum ac patrem nostrum Opt. Max. supplices precemur,

vt

ut nostras mentes in sanctæ huius historiæ intellectum ducat, quam tot indubitatis testimoniis fecit nobis testata: ut eam vera viuāque fide amplectētes, non solum aliqua ipsius cognitione ac scientia fruamur, sed ut eius magis ac magis in nobis potentissimos effectus sentiamus: primum ut quandiu vitam in his terris agimus, tam iustificati & pacem in conscientiis nostris habentes, quā secundum veterem hominem mortificati, nouum autem viuificati, noua subinde in fide spe & charitate faciamus incrementa: tandemque per gratiam & misericordiam Dei nostri Patris Optimi, Maximi, perueniamus ad ultimam illam Resurrectionem, in æternum cum nostro capite tum anima tum corpore resurrecti, cui nostro Capiti, ut Patri & Spiritui sancto omnis honor & gloria sit in sempiternum. Amen.

HOMILIA SECUNDA.

Matth. 28.

I. Extremo autē Sabbatho, (i.e. exeunte iam Sabbatho) quum luceceret in primum [diem] hebdomadis, venit Maria Magdalene, & altera Maria ut spettarent sepulchrum.

2. Et ecce terre motus factus est magnus. Angelus enim Domini quem descendisset è cælo, accessit, & auoluit saxū ab ostio, sedebat que super illud.

3. Erat autem visus eius ut fulgor, & vestimentum eius album sicut nix.

4. Custodes autem percussi sunt præ ipsius timore, & facti sunt sicut mortui.

Marc.16.

9. Quum autem resurrexisset Iesus, mane primo die hebdomadis, apparuit primum Maria Magdalene.

Ioh.20.

1. Primo verò die hebdomadis, Maria Magdalene venit mane, quum adhuc tenebræ essent.

Dominus
suscitatus
est sub fine
noctis, à
qua ex Iu-
daeorum in-
stituto pri-
ma dies
hebdoma-
dis, morte
Dominii se-
quens
quæ diem
Dominicū
dicimus,
initium ca-
pibat.

Ic primùm memorat Marcus Euangeliſta qua hora Dominus resurrexerit, manè videlicet tertij diei: quod expressius etiam exprimitur à Iohanne, putà tōb illius diei summū diluculū. Quandoquidē enim Maria Magdalene veniēs ad sepulchrum quam adhuc essent tenebræ, iā tum tamen apertum sepulchrum reperit, quod signum erat absensis ab eo Iesu Christi corporis, sequitur quod dixi, sub finem noctis summo adhuc diluculo ipsum resurrexisse, cuius noctis vespéra erat tertij diei, quem Dominicum dicimus, initium ex Iudæorum instituto, quo tempore

reliquæ mulieres adhuc erant in itinere. Hoc igitur momèto quo dies septimus & vltimus hebdomadis præcedentis finiebatur, & à quo sequens septimana sumebat initium, vt D. Matthæus loquitur (minimè quidem ipse nominatio de Resurrectione loquens, aut ipsius tempus notas, sed tamen eā ponens, quum de terræ motu illo, de saxo ab Angelo auoluto, de Custodum denique pauore verba facit) Do minus extra omnium hominum conspectum resurrexit.

Nec verò abs re tempus nominatim exprimitur. Primum enim Dominus quod ante mortem sàpe prædixerat tertio die se resurrectum raram fecit. At sanè poterat ille quidem Meridie, aut sub eiusdem diei vesperam resurgere: sed illud ei tempus maximè placuit, quo minus sòpitos custodes oportuit, aut defessos vigilando, quam per interualla noctis quietem carpere potuerint, siquidem nox in multis plerunque vigiliis, præsertim apud Iudeos diuidebatur, Luc.12.38. Et ita quidem suam potentiam magis ac magis patefecit, aduersus quam tantum abeit ut villa vis aut dolus hostium aliquid efficerint ad eorum quæ prædixerat, quæque hostes ipsi satis intellexerat, effectum impediendum, Matth.27.63. vt contrane tantillam quidem ipsi moram adferre potuerint. Quinimò tam custodes ipsi quam ad monumentum apposita sigilla magnum ad Resurrectionis ipsius veritatem confirmandam & pudorem illis adferendum pondus ar-

*Dei pro
videntia
nec impedi-
ri, nec retar-
dari potest,
sive eueniū
sive tēpus
& mædia
afficias, cu
ius doctri-
nae sciētia
maximi est
vissus: agno-
ranta vero
magnopere
periclosa.*

tulerunt. Hinc igitur elicienda nobis excellētissima maximeque necessaria doctrina ad omnem diffidentiam non modō oppugnādam, sed etiam superandam, opposito nimis tū illi hoc fidei clypeo, quo maxime prēter reliquām παροπλίαν Apostolus Christianū militem instruit, I. Thess. 5. 8. & Ephes. 6. 16. Nec enim vera fides tantum in genere Deum posse ac velle promissis stare: verū etiam eum præfixo statutoque tempore promissa prēstare, & quidem quibuscunque mediis ip̄si videbitur, facile superatis omnibus impedimentis ac difficultatibus, credit. Sic Israēlitæ cādem nocte qua anni illi triginta & quadringenti finiebantur, de quibus Abrahamum ip̄se Dominus exp̄sē præmonuerat, Genes. 15. 13. Ægyptum egredi sunt, Exod. 12. 41. quod si tempus Moses benè cognouisset aut supputasset, non ita proculdubio properasset. Act. 7. 25. Cuius etiam properationis pœnam exilium annorum quadraginta sustinuisse ipsum non temerē dixerimus. Domino tamen tam longo temporis interuallo, tū ip̄si Moysi prospiciente, cuius oportuit hac ratione patientiam qua in isto populo regendo maximē opus habuit, exerceri: tum ip̄si populo consulente, nimium adhuc saturo & deliciis abundante: tum denique suorum iudiciorum æquitatem in Ægyptios tam citè beneficiorum à Iosepho acceptorum immemores patefaciente. Sic oportuit Babylonicae capititatis annos septuaginta compleri præcisè, ut dixerat Dominus, quod patienter exp̄cta-

et auit Daniel, antequam eximiam illam & tam expellam precationem, quæ nono historiæ suæ capite continetur, ad Deum funderet. Atque adeò si Scribæ qui sapienter Herodi responderant, nasciturum Messiam Bethlehem, Matth. 2. 5. tam diligenter reuelatas Danielis septuaginta septimanæ suppeditarent, ad salutem proculdubio cognouissent eum, quem in condēnationem suam reiecerūt. Potrò longè præstantior & laude dignior eorum fides ac perseverantia videtur, qui Domini promissis fidem adhibentes, sine vlla temporis quo liberandi essent limitatione, patienter ad finem usque per medias tempestates perrexerant. Exemplum esto singulare nobis David, non abs redicens, Psalm. 40. 1. Expectando expectauit & inclinauit se ad me Deus. At hæc non sine lucta, fateor, ingenti, non tantum aduersus difficultates, quibus nascentibus promissorum effecta videantur nunquam suum finem assecuruita, sed etiam aduersus nostram impatentem curiositatem. Atque huius rei testes habemus ipsos Apostolos, qui de Messiae adventu ac populi Dei restauratione minimè dubitantes, scire tamen satagebant num illa statim contingent, eoque ipso momento quo videbant eum suscitatum, Act. 1. 6. At Magistri responsum eiusmodi fuit, ut sit aduersus quilibet impatientiam præsentissimum remediū, nempe ei relinquenda illa qui tempora & opportunitates in sua solius auctoritate posuit. Eadem impatientia tandem etiam incredulos

facit , ac deinceps irritores ac contemptores,
de quibus D.Petrus loquitur 2.Pet.3.4.

*Pericu-
sum est in
tempora
& media
qua nobis
Deus occul-
tauit velle
inquirere.*

Hic verò nobis alia Satanæ fraus summo-
pere cauenda est, qui si hac via non potuit, ad
incredulitatem nos impellere, alia ad eundem
tamen scopum collimante incautos aggre-
ditur. Propterea quod enim sèpenumero Deus
se fere ad captum veteris illius crudioris populi
accommadans, cum per Prophetas consola-
batur, prædictis per eos liberationis ipsorum
temporibus & opportunitatibus, suscitavit e-
tiam immundus ille spiritus sèpenumero
pseudoprophetas, qui veros simularèt, qualis
ille Iosaphat temporibus Sedechias, 1. Reg.
22. 24. & Ananias Ieremiæ seculo, Ierem.28.
quales item fuerunt à quibus miserandus hic
populus reiecto vero Messia, ut testantur hi-
storiæ, delatus est, vt liquet ex Act. cap.5.36.&
21.38. licet tam accuratè à Domino præmoni-
tus, Matth.24 23. Marc.3.17. Luc.17 23. vnde fit
vt quam experientia facilitatem illarum præ-
dictionum detegat, eodem loco etiam deinceps
verbum Dei habeant ac fabulas, quibus
nulla fides adhibenda. Hoc iam pridem in Ec-
clesia Christiana Satan molitus est in doctri-
na de Domini secundo aduentu, iam inde ab
apostolorum temporibus, 1. Thess. 5. 1. & 2.
Thessl. 2.2. ad quod opus promouendum iam-
dudù abusos est viris quibusdam alioqui bo-
nis & eruditis, sed hac in parte nimis decipi
facilibus, in temporum eorum supputatione
qua nobis Deus abscondit, aut ita in Apoca-
lypsi

Ipsifidelisserui sui reuelauit, ut experientia
reliatuū fecerit certam eorum cognitionem
non nū in ipso exitu nobis expectandam:
quamobrem etiam qui sapiunt sibi hac in te
temperant, hoc potius satagentes, ne in vlti-
mō illo Domini die reperiantur dormientes,
aduenturo quam minus exspectabitur, quām
curiosius indagantes secundi illius aduentus
tempora, quē Dominus Angelis ipliis occulta-
uit, Martin. 24. immo ipsi Filiō; distinctae nim-
rum humanitatis ipliis respectu, eiūsque sci-
tiae quam à seipso, & sine reuelatione potest
habere. Quid igitur fiet impostoribus illis, tam
fututorum diuinatoribus, quām temporum
ex arbitrio supputatoribus, quibus hodie ter-
ratum orbis scatet? Nos vero pro deliris illis
temporum auctupibus, quæ Deus nobis occul-
tauit, Dei promissiones vera fide amplexemur,
de ipsarum veritate, tum quod ad eius minas
aduersus impios & incredulos exequendas,
quantumlibet tardare videatur, tum ad pro-
missionum creditibus & pœnitentibus fa-
ctatum impletionē, magis ac magis persuasi,
quæcunque tandem ad fidem labefactandam
difficultates & impedimenta sese nobis offe-
rant. De tempore autem & modo, fateor equi-
dem, quod magis mundas in omnem despera-
tam rebellionem fertur, & quod plura tum in
cœlō tum in terris à nobis signa iam olim a
Domino prædicta conspicimus, eò propin-
q[ue]nterem esse aduentum Domini, ac summo-
pere cauendum ne idem nobis contingat quod

Noachi temporibus quibus cataclysmus primi seculi homines incautos & inopinantes obruit: sed vicissim etiam aio Deo arcanis suis relictis, quę nobis occuluit, ad eum corda nostra attollenda, & animas nostras cum silentio & patientia possidendas, & vigilibus oculis ne somno sopiti deprehendamur, salutem eius expectandam.

Admiranda conuenientia inter lucis creationem hoc mundo creato, & Domini, vera futuri seculi Eius Ressurrectionem.

Sed ad historiā nostram reuersus, à qua paullum digressus sum, (adigente me temporum in quæ incidimus necessitate, quibus quum nos, cum tota Domini Ecclesia, tam diuturnam & asperam tentationem feramus, hæc doctrina valde est necessaria) circumstantiam temporis, quo Domino resurgere visum est, aio non leuiter esse prætereundam, ad primam nimirum auroram eius diei qui primo hic dicitur, non sanè tantum illius hebdomadæ respectu, quasi nouam hebdomadarum supputationem Iudæi finxisserent, sed quod mundi creatio septem diebus peracta, à tali die cœpit, semper in orbem redeunte. Hac enim circumstantia nobis eximia & admiranda cōuenientia, repræsentatur primæ illius creationis mundi quem Adami primi parentis nostri peccato corruptioni subiectum, sentimus, cum eiusdem in perpetuam ætatem renouatione posterioris Adami virtute: vt propterea non immeritò Prophetæ nouorum cœlorum ac nouæ terræ futuræ in aduentu Domini meninetint: & Apostolus ad Hebræos, ca. 2.v.5. Mundum futurum vocet. Aio igitur quemadmodum

modum lux corporea primo die mundi corruplicabilis esse cœpit, ingentem illam terræ mollem & aquarum guttarem à quo vndique regebatur illuistrans, cuius administrationi deinde magna illa duo luminaria praefecta sunt: sic Domini Resurrectionem ad auroram primi diei noui huius mundi spiritualis ac æterni factam; primum fuisse radium veræ huius Lucis spiritualis, tam densas illas tenebras à mentibus & animis, tam miseri huius populi in umbra mortis sedenris, Esa. 9. v. 1. quām aliatum nationum omnium, Esa. 49. 6. quas tot retro lapsis ætatibus suis ipsarum viis incedere Deus suerat, discutientis, Act. 14. 16. Nam eti sub vetere fœdere Dominus electos suos suæ cognitionis luce, primum, inquam, patriarchas, deinde populum istum ab Abraham oriundum donauit, non eadem gratia nationes omnes dignatus, Deut. 4. 6. Psalm. 76. 2. verè tamen Lucem illam dixeris Lunæ potius radiationem, quodammodo noctis tenebras illustrantem, quām Solis verè φωτόφε^ς splendorem: quæ licet vera lux Dominus noster Iesus Christus, Ioh. 1. 9. & 11. iam suis præsentia sua in carne, & prædicatione salutis innotuisset, Ioh. 8. 12. & 12. 35. velum tamen carnis ipsius adhuc infirma plurimum de ipsius splendore detrahebat. Cuius rei fidem facit nobis charissimorum maximèque familiarium ipsius discipulorum incredulitas, ut non frustra sit ipsis à Christo dictum expedire ipsis ut abeat ad Patrem, quò melius ipsis per sanctum Spiritum

c. j.

suum innotescat, Ioh. 16. 7. Nos verò miseris Gentes, et si Deus non passus est se apud eas expertem esse testimonij suæ Deitatis, tum in cælo & terra, tum in huius orbis administratione potissimum apparentis, Act. 14. 17. fuit tamen illa Lux instar fulgoris, statim euane-scens & in densiores tenebras desinens, Rom. 1.19.20. & 21. Ut non immerito dixerim, Domini resurrectionem ad primam auroram primi illius diei septimanæ, quum cœpisset finem adferre tam cognitioni illi vmbritili veteri populo datæ, sub Legis vmbbris ac figuris, quām densissimis illis & opacissimis tenebris, quibus orbis terrarum obruebatur: atque adeò manifestationi illi adhuc obscuræ personæ suæ, velo infirmitatis carnis adhuc teatæ, reuera fuisse veluti primam auroram purissimam & lucidissimam diei à quo nouus hic mundus spiritualis & æternus initium ducit. At quemadmodum adueniens aurora paulatim noctis tenebras successione temporis in hoc oībe aspe etabili dissipat: sic veri huius Solis exortus mundum pedentem, tantum alioqui splendorem non ferentis, suis radiis illustravit. Et quidem Ierosolymam die Pentecostes hic splendor irradiauit, tandemque prophanas nationes, quum post Stephani martyrium Ecclesia dispersa Sol iste iactis hinc inde suis radiis micare cœpit, Act. 8. 4. ut prædixerat olim Isa. 60. capite, & ipse Simeon post Zachariam Iesum Christum Orienti ex alto comparantem, Luc. 1.78. hunc euentum declarataat, Luc. 2. 32.

Ad-

Admirandam ac consolationis plenam con-
gruentiam circumstantiae primæ auroræ dici
illius quo Dominus resurrexit, nouum mun-
dum æternum inchoās, cum Lucis creatione,
primo die primi mundi corruptibilis audiui-
stis. Ad hanc aliam non minus admirandam
adiicimus, in eo quod sicuti primus homo, à
quo genus humanum per carnalem & anima-
lem generationem ortum haber, Genes. 1. 28.
veluti duabus vicibus formatus est, Genes. 2. 7.
primum videlicet, materiali eius corpore ex
terre limo conflato, vitaque huic animali
subiecto, tandemque per peccatum tot infir-
mitatibus, ac tandem etiam dissolutioni in-
puluerem obnoxio: deinde anima in ipsum in-
dicta, essentia quidem sua spirituali & immor-
tali, sed non ita multò post peccato & morti
secundæ subdita: sic secundus hic Adam, sca-
turigo omnium hominum per generationem
spiritualem noui mundi perpetui incolarum
ac ciuium futurorum & iam existentium, dua-
bus veluti vicibus creatus est, minime quidem
sanè quod ad corporis aut animæ ipsius essen-
tiā, sed duarum istarum, non modò diuersarum,
sed etiam contrariarum qualitatum re-
spectu. Venit enim priuilegium in illo suo infir-
mitatis statu nobis simillimus in omnibus, ex-
cepto peccato, initium capiente hac eius co-
ditione ab ipsius conceptione in Virginis vte-
ro, & in eius sepultura desinente: deinde in sta-
tu gloriæ, ab eius Resurrectione capientis ini-
tium, licet hanc suam maiestatem adhuc se-

c. ij.

*Alia admis-
randam con-
uenientia
creationis
prius A-
dam dina-
bus vicibus
cū diabolo
diuersis &
successivis
cōdūomi-
bus posterio-
ris Adami,
qui Christi
filius est secundū
dum carnē.
tum in ipso;
tum in mem-
bris ipsius:*

misepultā per quadraginta dierum spatiū
occuluerit, ad suam usque Ascensionem, & ad
Patris dextram Sessionem, futura etiam hac
gloria sempiterna. Talis est duabus vicibus,
generatio spiritualis Dei filiorum sese Capiti
suo conformantium, primum in hoc tam in-
firmo statu, quem Apostolus corpus mortis di-
cit, cuius se respectu miserum exclamat, eoque
se liberari deliderat, Rom. 7.24. 2. Cor.5.4.
Phil.1.23. deinde vero in statu illo gloriae & in-
corruptionis, nonnisi duabus item vicibus
perficiendo in Dei filii, primum anima post
separationem à corpore cum Iesu Christo
recepta, Luc.23.43. Act.7.59. deinde corpore &
anima post resurrectionem in immortalem il-
lam gloriam evectis: quemadmodum Christus
antequam in regni sui plenam ac perfectam
possessionem ingredieretur quadraginta in his
terris à resurrectione dies egit. Qua in re ite-
ram admiranda, sed tamen admodum inēqua-
lis inter priorem ac posteriorem Adamum
congruentia conspicitur, quod prior Adamus
in amoenissimo illo paradiso collocatus, ab eo
tandem per peccatum exulare coactus sit, ter-
renūmque miserum & infectum domicilium
habitare, posterior autem Adamus noster,
terrenum hunc mundum ingressus, & qui-
dem in stabulo natus, & in praesepi reclina-
tus, Luc.2.7. minimè tamen sordibus ullis in-
quinatus, licet nostris omnibus miseriis onus-
sus, excepto peccato, tandem longè supra o-
mnes cœlos, Ephes. 4.10. eo suos ad se tracto-
rus

rus ascenderit, Cant. 1.4. & Ioh. 12.32. in felicitatem æternam, vera de arbore vitæ viæturos, Apoc. 2.7. quam ob causam alter istorum locorum alterius figura est, putà hortus ille terrestris, diluvio cum reliqua terræ parte iunctus, alterius cœlestis ac perpetuæ habitationis ut commune sit illis Paradisi nomen, quorum ille prior, Genes. 2.8. hic verò posterior, Luc. 33.43.2. Cor. 12.4. & Apocal. 2.7. quatum similitudinem ampliorem expositionem habetis, Rom. 5. & 1. Cor. 15.

Denique notandum & illud præterea, nobis quidem primum illum hebdomadis diem, ad cuius autoram resurgere Domino visum est, repræsentare principium Lucis seculi venturi, sicut diximus: at non eandem esse creationis utriusque rationem. Prior enim mundus sex dierum naturalium, viginti quatuor horarum, quæ in noctis tenebras & diei civilis lucem dividuntur, spatio creatus, alternatione & circumvolutione septimanarum, mensum & annorum, Solis & Lunæ orientium & occidéti circuitu, cum infinitis mutationibus fo- uetur & administratur. At noui mundi spiritualis dies unus perpetuus futurus est, nullis e- gens corporeis luminaribus: in quo nihil ca- ducum aut transitorium, sicuti Prophetæ no- bis eum adumbraront, Esa. 19. Dan. 12.3. Matth. 13.43. Apoc. 21.23. & 22.5. Hoc sanè præ se fert eximius ille Filiorum Lucis titulus, qua excitantur qui dormiebant, ne amplius tenebrarum operibus communicent, Ephes. 5.14. (ed. c. iii).

Prior mun
dus creatus
in tempore,
dierū nume
ro & conti
nuatione,
durat: at po
sterior mun
dus una
dies est per
petua, quæ
à Domini
resurrecio:
ne cœpientur,
et non eadē
rbi que lu
cis mensura
fulgeant.

in occutsum sponsi cum lampadibus ardenti-
bus conuiuij thalamum ingressori cum ipso,
veniant, Matth. 25. 10. in perpetuum ibi cum i-
pso futuri, 1. Thesal. 4. 17. Fateor quidem
nihilominus perpetuam hanc Lucem per-
petui huius tam amoeni diei à Domini re-
surrectione initium accipientis, ut diximus,
non nisi pedetentim animaduerti in Lucis fi-
liis, quandiu in his terris peregrinantur: atque
adèò in Ecclesiæ administratiōne quam hæc
Lux agit, multas & admirandas mutationes ac
reuelationes, immo & opacissimas Eclipses,
in huius Ecclesiæ maxima parte videri, quod
nostro seculo conspicuum est, ut videatur Lux
ista mundum fogata reliquisse: quod ipse Do-
minus suam Ecclesiam tot ante lapsis seculis
præmonuit, fore nimirum ut in ultimo suo
aduentu vix fidem in terris reperiat, Luc. 18. 8.
sed quemadmodum quum opacæ nubes & in
altum surgentes, séque modò minus, modò
magis expandentes, nostris oculis Solis splen-
dore eripiunt: non propterea tamē Solis splé-
dorem imminuant, in superiorem partem
suos radios emittentis: atque adèò longè sem-
per maximum inter noctis tenebras, & eius-
modi nubibus, quantumlibet opacis, obnu-
bilatum diem, est discriminē: sic dies ille Do-
mini spiritualis ac perpetuus idem est in se
suique semper similis permanet, tum in iis
quorum iam spiritus illo frui contigit, tum in
iis qui vitam adhuc in his teris agunt: ac licet
nonnunquam istæ tenebræ splendoris eius

men-

mensuram alterent, tamen spiritualis illa semper piternaque Lux in corda credentium suos semper radios iaculatur, quibus nunquam penitus destituuntur. Immò tōm maximē quum videtur ista nubium opacitas, oculis tantum carneis ista tacentibus, splendorem istum penitus obtuisse, quod sequissimarum persecutionum temporibus accidit, Lucis filij Solis istius radiis longè maiore vi ac efficacitate illustrati, toti colludent, mundi ac tenebrarum filios arguentes, non aliter quām terra Gosen olim Ægypto tota densissimis tenebris obtuta resplendebat. At quæcunque tandem eleuentur nubes, tandem eximus ille dies Filiis Lucis splendebit, semel omnibus tenebris discussis in perpetuum, addicto tenebris infernalibus & sempiternis Principe tenebrarū, cū omnibus qui pertinaciter oblatam Lucem respuerint.

Transcamus ad ea quæ extraordinariè & ^{terram tre-}
^{missa & quæ} Domino resurgentem contigerunt, ^{mens sub Ie-}
^{su Christi} ex quibus eius Resurrectio tanto gloriosior & ^{resurgentis}
^{pedibus, tau-} plenior Maiestatis appareat. Ingens igitur ter- ^{quam suum}
^{Creatorem} rat motus ad sepulchrum, dum essent in itinere mulieres factus esse dicitur. Enī igitur apertissimum testimonium nihil huius à mortuis suscitati potentiae detractum esse à morte, sed contrà potius, quum non haberet prius inter- ^{ac Domini}
^{agnoscit &} tanta ^{renatur,} caput inclinarer, Luc. 9. 58. ē sepulchro ^{tanquam}
^{fide &} exeuntem in totius terræ dominium ac imperium ^{homagio sa-}
^{venire, quam ex suæ voluntatis arbitrio} commoueas. Sic reuera conspicimus prædicationis Euangeliū tonitru, terrarum orbem ^{do, cum-}
^{etq; ad} idem officiū ^{mentales in}
^{uitat.}

c. iiij.

vniuersum concussum, quasi à fundamentis ipsi conuelleretur, ut ante prædixerat, Agg. 2. 7. Quemadmodum igitur terra, pendente in Cruce Dominus mota fuerat, hominum ingratos animos, aut potius tam detestandorum hominum impietatem abominata, &c, ut ita dicā, potius in imam abyssum hiatu suo descendere se paratam testata, quām diutiū pondus illud Crucis in qua suus Creator ac Dominus pendebat sustinere; sic Resurgentem ipsum agnoscit ad eius obsequium promptissima, testante etiam ipsa Morte nullas sibi vites in hoc mortuo retinendo, nec alii etiam quorum sepulchra patuerunt, ut huius resurrectionis participes fierent : ut iam tunc proficeretur hoc Caput resurgens membris suis viam aperte, Matth. 27. 52. ita Morte se victam fatente, quām ne corruptione quidem Dominaum laisseret à qua immunitis fuisset. Porro si terra, quā sensu & anima caret, Domini tamen Resurgentis gloriam ac Maiestatem agnouit, coram ipso tremens, quas dicemus eorum esse partes in quorum salutem resurrexit? Ac si is in quem speramus terram ipsam concutere potest, quinam aduersus ipsum insurgentes stabunt? siue caput ipsum directè, siue membra ipsius pe-tant, in quibus se pati persecutionem prohetatur? Act. 9. 4. Hic igitur ille Filius est à nobis deosculandus: hic ille nobis omni veneracione colendus quam postulat eius Maiestas, cum fiducia quam ex eius bonitate concipimus, ut Psal. 2. II. docemur,

Sequi-

Sequitur apud historiam Angelum eodem momento fulgureo suo aspectu, & vestis splendore qualis esset restantem, visibiliter ē cælo descendisse, saxumque illud ab hostio sepulchri deuoluisse: quibus docemur huius à mortuis suscitari vim & imperium terræ finibus non contineri, sed supra cælos ipsos, etiam secundum eius humanitatem ferri: quam eius dominationem ac Maiestatem ipsi etiam Angelii, iacente adhuc ipso puerulo in praesepi, futuri nimirum ipsius nuntij agnouerint, Luc.

2. 9. Quibus omnibus hoc adiiciamus, tantam nimirum istius Domini benevolentiam, tamquam egregiam erga suos esse voluntatem, ut quemadmodum ad Patris dextram sedet, sic electos suos ad suam dextram sedere velit, Mat.

25. 14. disponens illis regnum ut Pater ipsi disposuit, Luc. 22. 29. rāquam suis cohæredibus, Rom. 8. 17. quod demum reipsa perficietur, quem vitium illud decretum pronuntiatus est, Venite benedicti Patris mei, vobis ante iacta mundi fundamenta regnum præparatum possestiri. Quām magnum igitur quāmque pretiosum Christiani noīmen, ex quo nos magnus ille Dominator cœlestium exercituum pro fratribus agnoscit, et si nihil hic terrarum orbis eo vilius aut magis abiectum existimet? Annon igitur potius quām villo timore percellamur, licet nos vndique tot tantique ac tam diversi hostes aggrediantur, cum Davide sumus dicturi, licet multæ me myriades coactæ circumseperint, non expauescam?

Angelis huius Resurrectionis nunquam Impe-riū Suscita-ti supra cœlos omnes ferri: quana-fit gloriam cum mem-bris suis co-municatu-rus,

Psal. 3.7. & iterū, Iehoua Læx mea (Iehoua, inquam, pro me mortuus & suscitus) quem timabo: Iehoua robur vitæ meæ, à quo trepidabo: Psal. 27.1. Nam si vñus Angelus vna nocte primogenitos omnes in Ægypto cæcidit, Exo. 12. 29. & alter vna etiam nocte centum octoginta quinque hominum millia in exercitu Assyriorum sustulit: Réxque ille ac defensor noster tot Angelorum myriadas ad suorum tutelam in procinctu habet, qui manibus reos sublatos gestent, ne forte ad vllum lapidem offendamus, Psal. 91.11. ecquid erit tandem superorum aut inferorum à quo nobis metuamus, si suscitus hic à nostris partibus steterit? Rom. 8. 30. Hoc autem à nobis tantum requiritur ut fidos subditos illi nos præbeamus: ac si à fortioribus standum est, ad hunc vnicum tamen certissimum ac tutissimum asylum ac perfugium accurramus, quem scimus omnem potestatem habere in cælo & terra, Matth. 28. 18. atque adeò in medio hostium suorum dominari, Psal. 110. 2. sub cuius pedes oportet omnia subiici, I. Cor. 15. 27. mundumque insatum, & ipsa vanitate magis vanam reliquiamus. Quod si factum erit à nobis, ecquis erit nobis metuendus hostis in superis aut inferis, quum, præterquam quod Suscitus hic à mortuis verus est cum Patre Deus, Ioh. 5.20. etiam ipsi quatenus primogenitus noster est, Rom. 8. 29. res creatas omnes superas, medias & infimas oporteat subiici, Dominumque confiteui, Philip. 2.10?

Deni-

Denique, quod sit huius Crucifixi Suscitati
vera virtus in huius historiæ circumstantia no-
tior & illustrior, age nonne nostro seculo ve-
ritatem hanc obruere maximè nituntur ij qui
ad Ecclesiæ Christianæ gubernacula sedent,
non meliore conscientia quam Caiaphas cum
asseclis, Iesu Christo iterum condemnato &
crucifixo in miseric suis membris, ac ipsa Dei
veritate tanquam sepulchro condita mundo-
que nunquam apparitura? An non ad hoc ef-
ficiendum bullis illis suis fulminant, quæ si-
gilla quarum hic fit mentio repræsentant, &
viribus omnibus vtuntur quas ab Herodibus
suis ac Pilatis mutuantur? At nonne præfixo à
Deo diluculo, missi cælitus Angeli potius
quam homines, Flammeū illū verbi diuini gla-
diū vibratēs, & puro veritatis Euāgelicæ splé-
dore coruscantes, impedimenta omnia sophi-
stices & idolatriæ reueluerunt, vt verita-
tem illam iterum mundo repræsentarent, Dei
filii magis ac magis illuminatis, & cæcorum
tenebris ingeminatis? Norint igitur isti rebel-
les, sibi inuicem succedentes, non aliam fore
suam conditionem quam eorum quos intam
desperata rebellione sectantur: Deique verita-
tem, vel ipsis inuitis in Dei domo resplensi-
ram, donec plena Lux illa perpetua in secun-
do aduentu nostri Domini suscitati à mortuis
appareat, Filiis Lucis pérpetuæ, in sempiter-
nam Principis tenebrarum, & suorum satelli-
tum confusione.

Cæterum hic quæri solet, an Christus clau- *Ex hac*

florū colliguntur non p̄test. so sepulchro resurrexerit, saxo illo penetrato:
 Christū an an verdō facta sibi via per Angelum aperto se-
 te revolutū pulchro exiuerit. Harum prior opinio iam
 faxū fuisse dudum apud plerosque ex veteribus inualuit,
 Quod si ef- quod hodie nobis obtutdunt, qui sibi & aliis
 set, nihil ta- persuadent præsentiam corpoream ac realem
 men eorum do- corporis & sanguinis Iesu Christi, alij quidem
 falso ad- etinam ad in Mīlla, Catholici nimirūm hodierni Roma-
 suuaret qui præsentiam. ni, alij verò in pane & vino sacrosanctæ Cœ-
 realē effen- tiadem Iesu
 Christi in docent hodie noui Eutychiani Vbiqūtarij.
 Cena sta- Quibus quum respondetur præterquam quod
 tuunt, aut modus ille præsentia non modò nulla ratione
 eius corpo- ris Vbiqū conuenit cum spirituali Iesu Christi & mem-
 brorum coniunctione, cuius istud Sacramen-
 tum est sigillum, etiam ex diametro realem il-
 lam præsentiam repugnare & contradicto-
 riā esse fidei nostræ articulis, vetæ incarna-
 tionis, resurrectionis, & Ascensus Domini
 à terris in cœlos, & ab iisdem quem speramus
 Reditus, regerunt Chriūtum licet ex virgine
 intemerata natum, verum tamen humanum
 habuisse corpus: & clauso adhuc obsignatō-
 que sepulchro resurgentem: & post resurrec-
 tionem clavis hostiis ad discipulos ingre-
 dientem. Sed esto, concedantur ipsis hæc o-
 minia, non tamen quod volunt efficient. Lon-
 gè enim inter se differunt quæ præter ordi-
 nem naturæ sunt, & quæ rei alicuius essen-
 tiā, quæ est id quod est & non aliud quip-
 piā, euertunt. Exempli gratia, Aquæ na-
 turæ sua liquidæ & deorūm tendentes, præ-
 ter

ter naturam substituerunt in rubri maris transi-
tū, vi diuina & extraordinaria, Exod. 14. 22. &
Iordanis Ios. 3. 16. instar muri in aceruum con-
sistentes. Eadem sub Iesu Christi pedibus, iun-
mo & Petri super eas incedentis, solidatę sunt,
Matth. 14. 25. & 29. Nec propterea tamen ami-
serunt aut immutarunt aquarum essentialē
proprietatem, quae madmodum factum est quū
in verū sanguinem versæ sunt, Exod. 7. 19. &
in vinum, Ioh. 2. 9. propterea quod liquidum
& fluidum esse non sit de aqua essentia, quod
ipsa docet experientia; quām licet glacie con-
creta atque adeo dura ut magna vi sepe con-
fringatur, esse tamen aqua non desinat. Simili
modo prophetarum secutis aquis superna-
tans, 2. Reg. 6. 6. vi supernaturali, ferream es-
sentiam non perdidit, quod grauitas non sit
essentia ferri. Quām agitur itaque de corporis
essentiali veritate, magnum aut paruum esse,
durum aut molle, graue aut leue, crassum aut
tenuē, huius aut illius coloris, istis vel illis cō-
stans lineamentis, non sunt de corporis essen-
tia. At Materiatum esse, suisque dimensioni-
bus circumscripsum, altitudine, longitudine,
latitudine, ex essentialē definitio[n]e, ac proinde
visibile, & certis spatis quoquāque loco se
contineri ac circundari, propria sunt corpo-
ris ἀχρέα[τα]. Quom ligitur Dominus verū
humanum corpus assumperit, pluribus inimul-
ele locis non potest, nec invictibilis ac impal-
pabilis in se dici, quin veritate sui corporis

spolietur, quod si esset, salutis nostræ spem
funditus euerteret. Nec verò quicquam eos
glorificati corporis effugium iuuat. Nam si eò
usque glorificatio extenderetur, nequaquam
ornamentum esset istius corporis, sed abolitio
contra & destrucción. Sed ipse præterea Domi-
nus quum post resurrectionem discipulis suis
apparuisset, & disertis verbis dixisset, Venite,
videte, Palpate, ut ostenderet per resurrectionem
corpus suum tantum animalis vitæ infir-
mitates exuisse, non autem veritatem ipsius a-
nimalem, satis testatur illam distinctionem
corporis glorificati & nonglorificati, inapem
esse prolsus ac nullius momenti hac in partē.
Quid amplius? quod visibiliter excessit, & è
terrī supra cœlos omnes euectus est, ut aperte
docet Ascensionis historia: & quod ipse Pe-
trus expressè dicit, oportere illum cœlis, supra
quos ascendit, contineti, usque ad tempora re-
stitutionis rerum omnium, Act. 3.21. quodque
Angeli declararunt conspiciendum ipsum i.e.
deuntem ad iudicandum viuos & mortuos, si-
cuti conspectus est cœlum ascendens, nobis
omnem dubitationem eximunt, tum de veri-
tate corporis iphius, tum de eiusdem manho-
ne nunc supra cœlos omnes, & non amplius in
terrī: sicuti nemini dubiu[m] est eius humanita-
te quandiu in terris cū discipulis versaretur, in
cœlo nō fuisse: nec Angelū esse mentitū quum
clarè & aperte diceret, ipsum egressum sepul-
chro, non amplius ibi esse; quemadmodū non
erat in sepulchro quā esset in Cruce, nec Hie-
ro-

rosolymis quum esset Capernaum. Nam quid erit alioqui Domini ascensus quam disparitio? & eiusdem reditus quam apparitio? Quod Ecclesia Christiana sanè nunquam credidit: sed detestandi Marcionitę. Sed demus ista nullius esse momenti, quorsum tandem ista glorificatio, quum Cœna sit à Domino instituta; summae suæ infirmitatis tempore: & tam Catholicos Romanos, quam Vbiquitarios, Transubstantiatores & Consubstantiores oporteat agnoscere hæc verba, Hoc est corpus meum, & Hic est sanguis meus, non aliter esse vera in administratione, seu Missæ, qualē imaginantur, seu Sacrosanctæ Cœnæ, quam fuerint tempore primæ huius Sacramenti institutionis? At vero realis & essentialis corporis Iesu Christi à terris absentia, ad ultimum usque iphius reditum quem expectamus, nihil detrahit de veritate & effectu præsentiae Sacramentalis, per quam nobis repræsentatur, non tantum nunc essentialiter in cælis & non alibi existens Iesu Christi humanitas, sed eius etiam mors ac passio, immo quicquid pro nobis fecit ac paſlus est, licet illa quidem in se iam præterierint. Exhibitunt autem illa nobis minime quidem tanquam reuera hic in terris ubi sumus existentia, & non alibi: nec etiam per somnum, aut vanam aliquam imaginationem: sed intellectui nostro offeruntur fidei illustratores illas omnes spiritualiter ad salutem intuente ac percipiente, quatenus easdem nimirum in iis quæ fidei credentium significantur & offeruntur, tum in Sacramentali

verbo, tum in additis signis. Habetis quid de
hac tota controvertia aduersus supradictos
errores Ecclesia Dei, ex Dei verbo semper do-
cuerit & adhuc doceat. Sin aliquis amplius
querat, quomodo igitur contigerit realis illa
penetratio corporis Domini, sine vlla conti-
nui dissolutione aut apertura, nec intemperatæ
Virginis, nec saxi sepulchri, nec denique ia-
nuarum clausarum, differam hanc quæstio-
nen in locum illum, in quo de ianuis clausis
dicturi sumus. Hoc tamen hic obiter dicam,
quicquid plerique ex veteribus senserint, non
posse ex hoc loco, nec alio ullo Sacrae Scriptu-
ræ erui, Iesum Christum ante revolutum sa-
xum exiisse de sepulchro: quum sit illud po-
tiùs verisimile Dominum viam esse ad istud
opus Angeli ministerio: minimè quidē qualis
per se istud Dominus non posset efficere, (quā
istis longè maiora præstiterit) seu per Omnipotentem suam Deitatem, seu per Humanita-
tis etiam instrumentum ac mandatum: sed ut
gloria suæ Maiestatem redderet illustriorem,
cui ipsos etiam Angelos ex officio ministriare
oponeat.

*Cur Domini-
mus voluerit
ab Angelo
saxū reuel-
ari, & sigil-
la cōfringi,
videntibus
ac sc̄iētibus
qui ad se-
pulchrum
excubabāt.*

Supersunt explicanda in historiæ serie quæ
militibus contigerunt ad sepulchrum excu-
bantibus, ut ipsum Deum ac Iesum Christum
mendaces facerent. Nam et si non erat hac eo-
rum mens, quatenus nimirum Iesum Chri-
stum non pluris quam mortuum hominem
facientes, sibi cum solis eius discipulis esse ne-
gotium arbitrabantur, Matth. 27. 64. tamen si

voti compotes essent facti, Deum oportuisset, qui hanc per Prophetas resurrectionem prædixerat, & Christum qui toties eandem tamque expressè declararat, mendaces inueniri. At contrà Deus semper esto verax, omnis autem homo in vanitate sua mēdax. Quis igitur strenuis istis militibus animos abstulit? quis manus eorum stupefecit? quis velut mortuos in terram prostrauit? An discipulos dixeris, quos nihil minus cogitasse certum est? Petrum-ne qui vnius ancillulae voce tantopere percussus, non cogitabat de gladio euaginando, sed de grauissimo peccato suo potius deflendo? Non denique Iosephum, non Nicodemum: sed eum aduersus quem nihil efficit dolus, nec ullæ vires, qui ad hunc effectum tum terræmotu usus est, tum Angeli è cœlis descensu, qui cum fulgore aspectu saxum deuoluerat miro impetu laceratis & confractis signis ac sigillis, à bonis, scilicet istorum militum dominis sepulchro appositis. Longè igitur factum istud admirabilius fuit quam si opera hominum ad id usus fuisset Dominus: quos etiam poterat ille quidem funditus vel sola sua voce, sicut antea perterrefecerat eos qui comprehensuri ipsum accelerant, Ioh. 18.6. (at erant isti prorsus indigni, quem suscitatum audirent, viderent-ve) vel alia quapiam ratione & modo perdere. At verò Dominus admiranda sua prouidentia voluit istos conuictos teneri sensibilibus & non dubiis testimoniosis: nuntiū que suis ferre magistris, quo tum de innocentia, tum de po-

d. i.

tentia eius quem Crucis affixerant coarguerentur tam magistri quam milites, atque adeo de suscep^{to} quod deinceps audituri sumus consilio conuincerentur.

Conformatas inter mortem, sepulturam & resurrectionem Domini, totque Ecclesiae ipsius afflictiones, oppressiones & ab iniuste liberatio-

Discamus igitur primum ex hoc loco, Dominum si quum tam saepe suam Ecclesiam semisepultam, ut ita dicam, reperiatur, nec tam repentinum quam optaremus auxilium adferat, non indigere tamen nec viribus nec egredia in ipsam voluntate, sed insigniorē eius esse liberationem velle, mediis utendo nec praeuisilis nec expectatis, cuius rei non haec tantum historia, sed infinita aliae fidem nobis faciunt. Et ne procul excurramus, quae nos ipsi manis & nostris oculis inspeximus, & adhuc inspiciimus, nonne sunt rā insignia, ut vacordē esse oportat qui non animaduertat? Fxit igitur Deus Opt. Max. ut nos bonos in hac schola discipulos præstemos, animasque nostras in silentio & patientia possideamus. Nam, quicquid tandem ingruat (sicut iam supra diximus, sed ista decies repetita placent, diligenter meditanda): tam parum promouerunt aut promoturi sunt, quicunque aut vi aperta, aut occultis consiliis ac dolis impedire nuntuntur quominus Ecclesia Domini sepulchrum istud & antrum idolatriæ ac superstitionum, in quo tam dia iacuit, quam potentissimè ac magnificissimè per rampens egrediatur, quam isti sigillis suis, saxo ingenti ac illi custodiendo satellitibus adhibitis promouerant in impedienda aut retardanda ne tantillum quidem præfixo

mo-

momento Domini resurrectione.

Denique sicuti nos hic terræ motus, Angelique ministerium docet, in omnibus periculis in huius Suscitati pro nobis robur ac potentiam recumbere, veluti supra docuimus: contrà etiam hinc discendum nobis quos oporteat timere, quem verissimum illud sit antiqui Doctoris dictum, Vis nihil timere, Deum time, & tutus eris: quem si non times, omnia time, immo etiam minima quæque ranas, inquæ, muscas, pediculos, quibus vltoribus Ecclesiam suam à Pharaonis tyrannide Dominus vindicauit: tum ingentes illos exercitus locustarum, bruchorum & erucarum, de quibus loel. 2. 25. & alibi. Quis enim non tremat rugiente in sylvis leone? Amos 3. 8. Dominum igitur nostrum reuereamur, sub alarum eius perfugio quieti: supplicsq; precemur ipsum, ut noltris cordibus ad debitam ipsi obedienciam formatis, nos magis ac magis protegar, & in suos hostes pessima ipsorum consilia re torqueat ad Nominis sui gloriam, & suorum quam ipsis expedite nouit tranquillitatem. Amen.

Iesu Christi
inimici q
sunt quibus
omnia sunt
metuenda,
¶ qui sibi
ipsi ruinans
¶ exitium
adferunt.

HOMILIA TERTIA.

Matth. 28.

i. Extremo autē Sabbatho, (i.e. exente iam Sabbatho) Iesum luceceret in primum [diem] heb- d. ij.

domadis, venit Maria Magdalene, & altera
Maria ut sp̄etarent sepulchrum.

2. Et ecce terra motus factus est magnus. An-
gelus enim Domini quum descendisset è celo, acce-
dit & auoluit saxū ab ostio sedebatque super illud.

3. Erat autem visus eius ut fulgur, & vesti-
mentum eius album sicut nix.

4. Custodes autem percussi sunt præ ipsius ti-
more, & facti sunt sicut mortui.

5. Respondens autem Angelus dixit mulie-
ribus, Vos[vero]ne timete, scio enim vos Iesum
crucifixum querere.

6. Non est hic: resurrexit enim, prout dixit.
Adeste, videte locum ubi iacebat Dominus.

7. Et cito profecte dicite discipulis eius eum
surrexisse à mortuis. Et ecce præt vobis in Gal-
ileam: illic eum videbitis, ecce dixi vobis.

8. Tunc egressi cuò à monumento cum timore
& gudio magno, currebant ut renuntiarent dis-
cipulis eius.

Marc.16.

1. Et ex alto intercedente Sabbato, Maria
Magdalene, & Maria Iacobi[mater] & Salome,
emerant aromata, ut venientes ungrent eum.

2. Et[egressi] valde mane, primo die hebdo-
madis, veniunt ad monumentum, ex coru file [Ma-
ria nempe mater Iacobi & Salome: nam Maria
Magdalene, aut quod alias precesserat, aut gradū
accelerarat, venerat ad monumentum, quum ad-
huc essent tenebrae & repente in urbem redierat,
Ioh.20.1.]

3. Dice-

3. Dicebantque inter se, *Quis reuoluet nobis saxum ab ostio monumenti?*

4. Intuitæ verò conspiciunt saxum esse reuolutum: nam erat magnum valde.

5. Ingressæ autem in monumentum, viderunt iuuenem sedentem ad dextram, amictum stola candida: & expauerunt.

6. Ipse verò dixit eis, *Ne expauescite: Iesum queritis Nazarenum, illum qui fuit crucifixus: resurrexit, non est hic: ecce locus ubi posuerant eum.*

7. Sed abite, dicte discipulis eius & Petro, [ipsum] preire vobis in Galileam, illic eū videbitis, prout dixit vobis.

8. Tunc abeuntes citò fugerunt à monumento, tenebat enim eas tremor & stupor: neque cuiquam quicquam dicebant: timebant enim.

Luc. 24.

1. Primo autem die hebdomadis, profundo diluculo inerant ad monumentum, ferentes quæ parauerant aromata: & nonnullæ cum ipsis.

2. Inuenerunt autem saxum auolutū à monumento.

3. Et ingressæ non inuenerunt corpus Domini Iesu.

4. Et factum est, dum in ea re hescarent, ecce, duo viri superuenerunt eis, induti vestibus fulgurantibus.

5. Quia autem expauefactæ inclinarent faciem in terram, dixerunt eis, *Quid inter mortuos queritis eum qui vivit?*

6. Non est hic, sed surrexit, Mementote ut d. iii.

loquuntur sit vobis quum adhuc in Galilea esset.

7. *Dicens, oportet Filium hominis tradi in manus hominum peccatorum, & crucifigi, & die serio resurgere.*

8. *Recordata sunt igitur verborum illius.*

9. *Et reuersa à monumento annuntiauerunt hec omnia illis undecim & reliquis omnibus.*

*Quae in hac
historia de
mulieribus
coniunctim
recitantur,
distinctè
sunt intelli-
genda.*

SPERO neminem miraturum aut falsam iudicaturum textos huius dispositionem meam, historiæ seriem accuratè considerantem, sicuti ante quindecim dies à me fuit declarata. Ostendi enim has mulieres quæ hic nominantur cum aliis nonnullis, ut Lucas loquitur, non dedisse se in viam simul, nec simul etiam ad sepulchrum peruenisse, nec ex eodem simul digressas esse: sed distinctè intelligenda quæ coniunctim in huius historiæ principio de ipsis à tribus Evangelistis memorantur: & illud quod de Angelorum visione Lucas coniunctim recitat. Itaque istis omissis transeo ad historiæ expositionem, in qua tuis enodandæ nobis difficultates occurront.

Cur Dominus hoc modo resurrexit? Prima, cur Dominus mundo suam Resurrectionem patefacturus, ad suorum hostium confusionem, Dei filiorum autem consolacionem, non egressus sit sepulchrum, videntibus eius custodibus, nec deinde palam sit Hierosolymam ingressus, ipsumque templum atque Pilati prætorium: quo facto sceleratos illos ac impios redargui, & omnes ad eius cognitionem

nem

nem perduci potuisse fortasse viderentur. Hęc enim sunt de Christi factis eorum iudicia qui in Dei sapientiam inquirunt, quam eos adorare potius oportebat. At longe alię sunt Domini in perficiendis operibus suis vię quām iſtorum ferat sententia. Nam à minimis principiis, magna sua opera & duratura solet ordiri, vt sapientes & robustos huius seculi pudefaciat, eligendo quæ in mundo stulta sunt & infirma, immo quæ non sunt, vt ea quæ sunt aboleat, vt ne glorietur vlla caro coram eo, I. Cor. 1.27.28. & 29. Inimicos vero Domini multò magis aio, & cum maiore designatione, conscientiarūmque morsu acriore conuictos, tum resurrectionis tum infinitæ potestatis ac Maiestatis illius Crucifixi & suscitati, per Apostolicę prædicationis effecta, (quam frustra pro viribus oppugnarunt, quum toties potius sibi exprobari animōm ingratum clatè & aperte senserint, quoties illam audire vel inuiti coacti sunt, Act. 2.22.23. & 24. & 4.10. & 5.30. & 7.51. & alibi) quām nī oculis suis illa conspexissent. Ac sane se illius conspectu reddiderunt indignos, qui tamen in iusti furoris Domini diem ultimum differtur, quo visuri sunt quem transfixerunt, Ioh. 19.37. & Zachar. 12. 10. & ad montes vociferaturi, Cadite super nos, & abscondite nos à conspectu eius qui intidet thro no, & ab ira Agni. Apoc. 6. 16. Filiis vero Dei non desuerunt quadraginta dierum spatio, quibus à Resurrectione in terris commoratus est, crebræ subinde apparitiones, Act. 1. 3. D. iiiij.

nique tempus aduenerat quo non amplius erat
quærendus nec cognoscendus Iesus Christus
secundum carnem, vt loquitur Apostolus , 2.
Cor. 5. 16. idest, oculis carnis, & in statu infir-
mitatis vitæ huius animalis, à quo tamen ipsi
Apostoli nimium pendebant, vt ipse Domi-
nus Thomæ exprobrat apud Iohannem 20.29.
Sic Deus omni tempore consuevit operari,
sive in Ecclesiæ structura generali, sive in sin-
gulorum fidelium salute promouenda: ita mū-
di huius sapientiam, aut potius insaniam pu-
defaciens: vnde etiam Euangeliū, quod est
potentia Dei ad salutem cuiuis credenti, Rom.
1.16. his quidem scandalum, illis verò stultitia
est, nimirum pereuntibus, 1. Cor. 1.18. & 23. Ab-
sit igitur, fratres, vt ita desipiamus, sed potius
Dominum, quaunque deduxerit, sequuti, stul-
titiam nostram in nobis agnoscamus, vt in
Deo sapiamus, 1. Cor. 3. 18. Sæpe in memoriam
reuocantes acrem illam obiurgationem Do-
mini, qua discipulum etiam charissimum, præ-
postero zelo ipsi consulere tentatē, excepit,
Matth. 16. 23. Caveamus, inquam, nobis ne in
grauissimum errorem illum delabamur, in
quem præcipites ruerunt olim, & hodie ruunt
non tantum profani illi homines qui religio-
nem sibi fingunt partim ex Dei verbo, partim
ex Philosophorum lacunis scientiæ nomine e-
mentitis conflatam, contra quod Apostolus
tam expressè premonuerat, Coloss. 2. 8. sed e-
tiam, iij delapsi sunt & hodie delabuntur qui
cum summo Ecclesiæ Domini detimento,

proh

proh dolor! multum paleæ ac fœni Ecclesiæ fundamento superstruxerunt, tam in doctrinæ puritate, quām in Sacramentorum administratione, & Ecclesiæ gubernatione: egregiis illis scilicet coniecturis & humanis inuentiobus nixi, quibus tandem Ecclesia Christiana in tantam tamque horrendam confusionem deuenit, vt ne eam quidem ad hunc usque diem, ignis verbi Domini consumere potuerit.

Et hoc etiam responso satisfactum esto mirantibus, & querentibus, cur se Dominus mulieribus istis potius conspiciendum, quām suis Apostolis aut quibusdam aliis discipulis præbuerit. Voluntas enim Dei unica & perpetua omnium rectè factorum dictorūque regula ac norma esto. Sed præterea, satis perspicue docemur in hac historia, mulieres istas, etsi multa in ipsis merito, vt deinceps visuri sumus desiderata sint, & Apostoli tātum in iis in quibus lapsi erant, infirmitate peccauerint, vt in historia passionis ostēdimus, plus tamē fidei & constantiæ quām Apostolos ostendisse, que mortuum & sepaltum Dominum erant comitatæ, nunc autem eundem in ipsum usque monumentum profectæ quærebant, discipulis contrà sic attonitis, vt penitus suum Magistrum obliuioni tradidisse viderentur, atque adeo dubitantibus num falsò sibi persuasum esset illum esse Messiam patribus promissum: & quidem accepto iam à mulieribus resurrectionis ipsius nuntio, Luc. 24.21.

*Mulieres
minus incre-
dule fre-
runt quām
Apostoli.*

*Deus extra ordinarię
vtitur ma-
gis abiectis
quum sic i-
psū videtur,
ad maiores
deiciendos.*

Non tantum igitur expediebat, sed etiam
veluti necessarium erat sic ipsos à Domino
corripi, ac quodammodo pudcieri, velut in
eorum locum his mulieribus surrogatis. Sic o-
lim Iudicum temporibus Schamgarem bu-
bulcum excitauit, qui stimulo quo boues agi-
tantur percussis hostibus populi Dei, ab ipso-
rum eos tyrrannide vindicaret, Iud. 3. 31. Sic De-
boram & Iahelē illustres fœminas impulit, vt
grauissima cēsura procerū populi sui segnitiē
increparet, Iud. 5. 16. 17. 18. & 23. Quid amplius?
Iephte nothus rebus stupendis agēdis electus
est, Iud. 11. 1. Quid inter ipsos etiam Prophetas,
annon Amos ex bubulco vocatus est Propheta,
ad summæ & infimæ conditionis homines
increpandos? Sic lapis pretiosus quem repro-
barunt ædificantes, à duodecim electis Apo-
stolis maxima ex parte prius pescatoribus & i-
diotis ac illiteratis hominibus in caput totius
ædificij positus ac electus est, Act. 4. 13. ad quos
tertius decimus accessit, obscurus tabernacu-
lorum artifex, quo tamen organo electo Do-
minus sapientissimorum stultam sapientiam
confunderet, Act. 18. 3. & 9. 15. & 2. Cor. 10. 4.
Quid verò nostis temporibus? Nonne inge-
nitem illum Goliathum miser monachus oppu-
gnauit? Qui si non penitus est expugnatus, per
quem stat, obsecro, nisi per mundum suæ visi-
tationis tempus non agnoscentem? Quot ta-
men eximias Ecclesias hac ratione nostro se-
culo plantatas conspeximus? Immo per quos
maximè Dominus triumphum egit in mediis

flam-

flammis, nisi per obscuros & tenuissimæ conditionis homines? Annon vilissimorum coram hominibus homuncionum chartis ac monumentis ingentes ignes suffocati sunt?

Nec propterea tamen cuius licere dicimus se ipsum obtrudere, aut non eligendos esse ex Dei præscripto, quantum fieri potest ad amussum quam dedit Apostolus, eos quibus aliquod munus in Ecclesia Dei sustinendum est: sed hoc tantum obseruandum vigente ordine à Deo constituto, & licet parte aliqua ædificij Domini labefactata, saepe tamen nondum proflus evulsa & destruxta: quod contigile videmus in Ecclesia Dei toto Christianilmo, veniente ingenti illa apostasia quam Apostolus ante prædixerat, 2. Thess 2. Omnia igitur ordine inviolato fiant, 1. Cor. 14. 40. & habentur fures ac latrones quicunque per fenestram ingrediuntur, aut ostium, si quod est, perrumpunt, Ioh. 10. 1. & omnes schismatici, & altare contra altare erigentes, & nouarum sectarum autores. At quum fures & latrones, ipsum adhuc hæredem in miseriis membris suis cædentes vineam inuaseront: & quum excubitores, sponsam quærentem sponsum suum cædant, quam ad ipsum eos oportuerat adducere, Cant. 5. 7. denique quum de destruendo Damasi altari agitur, ut Domini collapsum restituatur: annon obsecro licebit Domino vineæ fures illos ac latrones extra suam vineam elidere per eos quorū ad id opera vtitur, cāmque melioribus vinitoribus committere à quibus

*Ordinaria
vocatione quā
diutus si lo-
cū eff. san-
ctū & inuisio
late est obser-
uanda. Sed
eam cessa-
tem aut defi-
cientē. Deus
per quos
ipſi vīsim
redintē:
grat.*

suo tempore fructus percipiat? Matth. 21. 41.
Annon etiam tunc nouos Esdras & Nehemias
fuscitaturus est, quibus ducibus iterum ædifi-
cet primum templum suum, deinde urbis suæ
Hierosolymæ circuitum, etiam ex ea eiectis
peregrinis mulieribus, & eorum liberis pere-
grinam linguam & populo suo ignotam lo-
quètibus, idest primum doctrinam verùmque
Dei cultum instauret, ut suas hinc inde disper-
fas Ecclesias iterum colligat, ut vnum corpus
efficiat sanctam suam Ciuitatem: totamque il-
lam diuini cultus ab hominum cerebro ma-
nantem farraginem aboleat, partem ab Ethni-
cismo, partem à Iudaismo iam abolito traben-
tem, quod olim Prophetæ tantopere tamque
grauiiter reprehenderant, Esa. 29.13. & ipsem et
Dominus, Matth. 15.3. & alibi non semel? An
verò putamus Domino propterea maturan-
dum redditum ut cauponatores istos tertio ma-
gnis flagrorum ictibus domo suo ejiciat, qua-
si vero non possit oris sui spiritu domum suam
repurgare? 2. Thess. 2. 8. An verò nostro tem-
pore coepit istud opus, & quidem magna
virtute sui spiritus, ipsi iudices sunt qui oculi
suis, si quos habent, ista intuentur, & de o-
peratoribus ex opere ferre iudicium possunt:
solis peccatis nostris opus Domini impedien-
tibus, aut saltem remorantibus. Eia verò, fra-
tres, ne nos ita geramus, immo, inquam, quod
non sine dolore possum dicere, ne amplius ita
pergamus, ne darius quam alij vapulamus,
Luc. 12. 47. néae quam Spiritu inceperimus
carne

carne perficiamur quod Apostolus Galatis exprobat, Gal. 3.3. sed contrà Filium illum osculemur, Psal. 2.12. qui verè nos ex alto inuisit, Luc. 1.78. qui nos virga sua & pedo fretos tam opiparè, videntibus ipsis suis & nostris hostibus, tum corporis tum animæ cibis aluit, Psal. 23.5. qui tam potenter fuit hactenus & fouet, tam intus aduersus tot hostiū nostrorum proditio[n]es & occultas molitiones: quām fortis aduersus tam potentes & barbaros hostes, quos sepe nobis intuentibus obruit ignomina & dedecore: qui denique tam patienter nos ad resipicentiam invitans tolerat, quam utinam ex sua ingenti misericordia nobis largiatur, vt in infirmitate nostra Dei virtus perficiatur, deque mundi sublimitate triu[n]phet. Amen.

Sed ad historiam reuertor, in qua queritur, *Cur Domini nus ante quan se con spiciendum præberet, suam resur rectionem tum terre motu, tum Angelorum nuntio p[ro]cep fecit.*

& non immerito quidem nec nimis curiosè, cur Dominus priùs quām ipse se ipsum conspiciendum præberet Angelorum ministerio suam resurrectionem patet fecerit, quum satis esset ei nota discipulorum tarditas, immo duitas ingenij, qui etiam videntes eum saepe oculis vix ipsum esse sibi persuaserint. Aio itaque factum id, vt verisimile est, primū, vt cultodes ipsos conscientia sceleris magis argueret, multoque magis Caiapham & eius aieclas, calumniam illam deinceps confingentes, qua facti huius veritatem obruere conati sunt. Matth. 28.13. Deinde vt tum Apostoli tum tota Dei Ecclesia pluribus extraordinariis & non

dubiis testibus de Domini resurrectione certiores essent in omne venturum æcum, quam ipse terræ motus, & Angeli è cœlo descendentes, nullo modo suspecti testaram facerent. Hinc igitur exitia & necessaria doctrina nobis elicienda, qua nostram impatientiam frænare discamus, Domino non ex nostro desiderio & arbitrio, seu Ecclesiam conseruante, seu mundum administrante. Nam, quicunque tamen euentus sequatur, experientia sani iudicij homines docet ac fateri & agnoscere cogit, bene ipsum fecisse quæcunque fecit, Marc.

7.37.

Non mirandum quod se pedentem Christus patefecerit sed potius quid ulli se confidendum præbe re post resurrectionem dignatus sit.

At quæ in historia deinceps notantur, de mulierum in suscipiendo hoc itinere proposito, spei resurrectionis ex diametro repugnante, satis docet nos pro eo quod nouum aut insolens Domini se pedentem conspicendum præbentis consilium videretur, contraria potius in eo infinitam & admirandam eius bonitatem & misericordiam intueri: resurrectionem suam ulli mortaliū, viro vel fœminæ patefaciéti: quum dignissimi potius essent omnes ut reliquo sepulchro repente in cœlum ascenderet, mundo suis denissimis tenebris reliquo. Nam obsecro, ut de desperatis eius hostibus nihil dicam, quem ex suis istam resurrectionem, sine qua tamen Euangelij tota doctrina vana est, expectasse putas? Au mulieres illas, quæ tamen familiariter ipsum in Galilæa uerant, quæ toties declarantem ea quæ sibi Hierosolymis erant euentura, tertio que die futu-

futuram suam resurrectionem audierant? quæ ad mortem usque comitatæ fuerant & mortuum fleuerant? quæ denique mortuum tanto amore complectebantur? Minimè gētium. Nam eādem cura qua reliquos mortuos a matibus conditum sepulchro condere cogitabant. Non Petrus etiam, qui tamen eum iam ante diu Dei Filium agnouerat, & singulari amore prosequebatur, licet eum infirmitate lapsus abnegasset. Non alij denique Apostoli, tam fideliter tamen ab eo de rebus istis omnibus præmoniti. Quid de aliis igitur cogitandum putamus tum Hierosolymis, tum in tota regione dispersis? Magnum igitur est istud infinitæ Domini misericordiæ argumentum, quod eosque se demiserit ut in hoc mundo quadraginta dies adhuc à resurrectione maneret, antequam in gloriæ suæ possessionem veniret: & tot rationibus hominum incredulitati ac diffidentiæ dignatus sit occurtere.

Nos verò, fratres, in istis exemplis miseram à natura nobis insitam rebellionem intuiti, discamus magis magisque detestari, Deumque à quo solo mutari potest, supplicibus votis interpellare, ut in nobis per sanctum suum Spiritum magis ac magis operetur, ut disiectis tenebris, in hac luce crescamus, & in ea indefesso cursu ad metam usque decurramus. In istis etiam tanquam in speculo contemplemur, quod usque labantur etiam melius edocti, & qui maiores aliis fecisse progrelius videbantur, si sibi ipsis fidant, momento facturi iactu-

Singulare
innata in
nobis rebel
lionis exira
plum in his
mulieribus,
tum in ipsis
Apostolis.

ram eorum quæ longo tempore didicerant. Cauendum autem summopere ne quibusdam obuiis exemplis abutamur, Dauidis putà post patrata tot atrocia flagitia, in gratiam tamen recepti: aut Petri post abnegatum Dominum redintegrati: aut Apostolorum denique post tantam incredulitatem, alios ad fidem adducentium. Nam illis ex particulari gratia ista contigerunt, cum dono resipiscientiæ coniuncta, quod non datut omnibus, 2. Timoth. 2.16. ac speciatim non conceditur contemptoribus qui dicunt, Peccemus, ut magis abunder gratia, Rom. 6.9. sed iis qui Prophetæ exhortationem audiunt, Psal. 95.7. & 8.

*Ablutio &
mordio mor
tuorum in
Dei populo,
& sub mis
eritatem Eccle
sie Christia
nae, professio
nem fidei ac
spiritus resurre
ctionis.*

Cæterum morem illum sepeliendi mortuorum tuos aromatibus cōditos, ex Scripturis apparet in Dei populo fuisse visitatissimum, etiam ante datam Legem, prout mortuorum erat qualitas & conditio, quorum etiam corpora lauabantur priusquam vnguentur: quem morem initio Christianam Ecclesiam retinuisse colligimus ex Actorum capite nono v.37. Neque verò cogitandum est id omne quod circa mortuorum funera gerebatur à fidelibus solo superstítum animi erga defunctos studio & affectu profectum, multò minus vana quadam opinione cadaverum à corruptione vindicandorum, nec etiam ambitione, ad maiores suos aut nobilitatem inuita morte ostentandam, ut apud prophanos populos, & nominatio inter Ægyptios factitatum illud est, Gen. 50.3. & veteres historici & Latini monumentis suis testantur,

stantur: fidemque hodie faciunt ea quae inde adferuntur corpora, quibus vtuntur qui Medicinam faciunt. Minime, inquam, existimandum hunc fuisse populi Dei animum in hoc more obseruando, sed fuisse potius superstitionib. quandom resurrectionis mortuorum testerat, ac fiduci professionem, quasi mortuorum corporib. pure & pretiosè in lecto iacentibus, & ad resurrectionem usque dormitutis, non autem in sepulchro perituri.

Huius rei fidē facit Apostolus, usus argumento huius ceremonię ad resurrectionis testimonium, 1. Cor. 15. 20. in quo loco haec verba baptizandi super moriū, male iam pridem exposita sunt de Sacramento Baptismi, quum ablutionem mortuorum significet, sicuti vox etiam Baptismi usurpat. Marc. 7. v. 4. & Heb. 9. 10.

*Locus A-
postoli per-
petram de
Baptismo
intellexus*

Sin autem quærat quispiam, an hodie retinenda sit illa consuetudo, quam in monasteria videmus introductam aut seruatam: aio, quum Domini resurrectione reali nostra resurrectio nitatur, non posse sine superstitione ceremoniam illam reuocati. Tertis esto abominatione aquæ illius non lustratis, sed infernalis; quæ quoniam pars aliqua sit superstitione ceremonię illius Legalis quæ Num. 19. 9. describitur, mox in detestandam idolatriam abiit, aut impietatem potius abominandam: ut cui tribuatur virtus quæ unico filij Dei fide apprehenso sanguini debetur, non autem aspergillo respergo, sed viuis applicato ad eorum peccata delenda, mortuis autem ad resurrectionem.

*In sepulch-
ris obser-
vanda quæ
ratione ni-
tuntur, &
ad adifica-
tionem spez
stant.*

e. j.

nem in gloriā, vt docet Apostolus I. Petrus I. v.2. Regum verò, Principum aliorūmque Dōminorum corpora sic lauari cōdirīque, si è re publica est, aut ad familiarum memoriam seruandam facit: aut eorum etiam erigi monu-
menta, non sanè simpliciter reprehendero, sed magnopere verendum dico ne sic vanitas & ambitio, quæ, moriētibus aliis vitiis, mori nō possunt, foueatur, quod nec in summæ nec in minimæ conditionis hominibus probo.

*Differētia
in exercitio
vita aust̄e
ra Iohannis
Baptistæ
& commu
ni Domini
nostrī Iesu
Christi: &
summa cō
gruentia e
iusdem ad
eundem sc̄o
pum & ef
fectum col
lantans.*

De vñctione porro pretiosa illa Domini, fa-
teor pro vita aust̄ate, qua Iohannes Baptista yetū vsum docuerat sensus iræ Dei, in hanc nationem incumbentis, ob quā decebant eos cibi ac potus, vt ita dicam, oblitos, atque adeò vita huius, pœnitentiam agere, & Liberatoris aduentum expectare, Dominum nostrum Iesum Christum vitam hominibus communem egisse, sed sanctam illā & modis omnibus ab-
solutam, quicquid eā hypocritæ ipsius aduer-
tarij calumniati sunt, vt etiam flocci factis illis contumeliis, bis se passus sit vnguento delini-
ri in conuiuio, quod solebant diuites in deli-
ciis habere: semel apud Simonem Leprosum Capernaumi, à moliere quæ fuerat in v̄tbe pec-
catrix, Luc.7.37. deinde Bethaniæ à Maria so-
nore Lazari, Ioh.12.3. vnguento pretiosissimo.
At in vtroque conuiuio longè in alium finem quā putarent adstantes conuiuæ, putā inusi-
tatum, disertis verbis exposuerat se vñctio-
nem illam gratiam habuisse. Minimè nimirum se passum hoc, quod erat aliquin respectu quo-

quorundam adiutoriorum, ut superfluas illorum delicias comprobaret: sed prima vice factum ad Pharisæi fastum argendum, cui ex diametro miseræ istius peccatricis contitio erat opposita: altera vero, ut adstantibus mortis sue ac sepulturæ conditionem representaret, de quibus, licet imminerent, tamè parum iij quos alloquebatur cogitabant, Ioh. 12. 7. Denique licet omni honore dignus esset Dominus, ut ipsomet discipulos docuit, Ioh. 13. 13. nihilominus qui se eousque demiserat ut discipulorum pedes lauaret, scim per à talibus se alienum esse demonstrauit: exemplum præbens iis quos honore spiritualis ministerij dignatur, expressè à mundi gubernationibus distincti, Matth. ii. 8. & Luc. 12. 14. & 22. 23. quæ hac in re sint eorum partes: ac proinde quo loco sint habendi, tum qui crepidam deosculandam præbet cum comitatu suo aurato & argentato, tum qui Episcoporum Christianorum nomen præ se ferentes, non vetentur tamen Principum ac Dominorum instar viuere, specioso videlicet prætextu Euangeli ministerium honorandi. O impudētiam intolerandam, quam ipse Dei Filius toties tam expressè verbis & re ipsa redarguit: totiusque Ecclesiæ, quandiu viguit aliquis ordo in ipsa, calculo damnata: ac Ianè Dominus tantum abulum suo tempore condemnare & pœnis coercere non morabitur.

Porro quod adunctionem qua de hic agitur, non est *v̄sus ea* Dominus Iesus Christus, *Cur Domi
nus passus
fuit ad se con
e. ij.*

diendus
aromata cō
parari: illis
autem nec
vngi nec
condiri ro
luerit.

stus, licet iam eius sepulturam Nicodemus at-
tulisset misturæ myrrhæ & aloës libras quasi
centum, & iam tum eius corpus linteis cum
eiusmodi mistura sepulchro fuisset conditum,
Ioh.19.39. & 40. Nam quæ de aromatibus di-
cuntur, in sequentem diem sunt intelligenda
fuisse præparata, quandoquidem exiguum
temporis spatiū, quod ab eius ex Cruce de-
positione & in sepulchro locatione ad diei
vsque Sabbathi principium, supererat, vix o-
tium illis dederat quæ in talibus ceremoniis
requiruntur perficiendi. Quibus & hoc adde
hancunctionem fieri solitam cum interio-
rum partium corporis exenteratione, quod si-
bi tamen integrum Dominus conseruavit, vt
non paſſus sit offa tibiarum suatum, cum la-
tronum illorum tibiis confringi. Præterea,
nequaquam fidei propriè aut obliquè fuit i-
ſtud opus, sed ex amore mixto ignorantia in-
excusabili resurrectionis Domini, quo impel-
lente mulieres iſtae hoc opus aggrediæ in viam
se dederant: licet in hoc toto negotio nihil si-
ne Numinis prouidentia gestum sit, quo apud
homines etiam tanquam honoranda com-
mentarerut eius sepultura, quem in Cruce i-
psius hostes tantopere calumniis & probris
proscidabant. At Dominus hoc omnem de-
fectum tolerans, & sincerum anectum harum
mulierum intuitus, quo viuum & mortuum i-
psum prosequitæ fuciant, & post mortem ad-
huc eundem retinebant, eos a quibus condem-
natus erat condénantés, nō est eas de dignatus,

fed

sed sese melius ipsis quam antea cognoscendū exhibuit. Ac proculdubio nisi Dominus ex im mensa sua misericordia excusat vitia quę iustissimorum etiam optimas intentiones, sermones & gesta fœdere solent, sed ad iudiciorum suorum trutinam, quæ Lege continentur examinaret, quis mortalium eoram ipso subsisteret, aut eius iræ iustissimæ ferenda par esset? Testis Abraham esto credentium pater, quem nulla opera, nec ante, nec post fidem quam accepserat à Domino, iustificarunt, ut ille coram Deo iustus & gratus esset: sed sola fides, id est, solus fidei receptus Dominus, cuius diem vidit & gauisus est, Rom. 4.1. & Ioh. 8.56. Sola enim hæc est tranquillandæ pacandæque conscientiæ ratio, Rom. 5.1. Quam doctrinam qui non nouit nec admittit, sanè nec Dei iudiciorum severitatem, nec legem, nec Euangeliū, nec seipsum nouit. Sin autem querere aliquis pergar, car Dominus vngi se non passus sit: aio sic testatum ipsum fuisse sese sua ipsius virtute à corruptione immunem fuisse, non vnguentorum aut aromatum villa vi. Quinam enim speraremus ab eo liberationem à mortis corruptione, cui ipse met succubuisse? Præterea mortis imperium non tantum in separatione corporis & animæ, sed etiam in corporis inanitione & corruptione consistit. Quapropter Dominus ut sciremus animam ipsius mortientis verè fuisse a corpore separata, quod ita voluisse, nulla vi mortis coactus, mortis etiam robustum ipsum fregit, & quidem

e. iii.

omnino fregit respectu corruptionis sui corporis. Denique hac ratione certi sumus, nos hac eadem virtute qua factus est immunis à corruptione, tandem etiam à nostra liberandos esse, nec ullis aromatibus opus ipsi esse ad hoc efficiendum, quum ipse sit pretiosissimum in vitam æternam balsamum: quo respectu sponsa in suo Cantico ait, propter vnguentorum tuorum odorem, nomen tuum est instar vnguenti diffusi, Cant. 1.4.

Dei Provi- Sequitur apud historiā, Marc. 16.3. has mulieres in itinere inter se colloquutas, quæsi-
lentibus sic adebat, ut illa quis saxū illud eis à monumento reuelle-
preuallis, tamen ret, quam nominatim tres Euangelistæ prius
non preui-
fis difficultatibus pro quomodo corpus eius ibi fuisset collocatum,
uideat.

obseruauisse. At hic miranda mulierum istarum simplicitas occurrit, quod non cogitauerant ante a de hoc saxo reueluendo: aut si cogitauerant, quomodo non inuenta ratione il-
lud reueluendi se se in viam dedissent. Quæ sa-
nè simplicitas, et si non omnino laudanda, ta-
men non est parui momenti ad testimonium
ipsarum extra suspicionem omnem conspira-
tionis ponendum: non frustra monente nos a-
lioqui Domino, simplicitatem nostram esse
prudentia temperandam, Matth. 10. 16. modò
tamen è pura scaturigine manet, & ad bonū
via recta feratur: cuius rei multa passim in sa-
cris occurrunt exempla, præsertim autem A-
postoli, Act. 23.6. & 17. Cæterum ex historia
perspicuum fit has mulieres ignorasse sigillo
saxum

saxum obsignatum , aut sepulchrum à militibus custodiri : ac longè magis de hoc impedimento, id si sciuisserent, laboraturas fuisse, quām de lapide reuoluendo : atque adeò vix procul ad monumentum accessuras fuisse. Hoc autem eas ignorasse non est mirum. Trium enim horatū spatiū à morte Iesu Christi intercesserat ad quietem usque Sabbati, intra quod tempus oportuit Iesu Christi corpus à Pilato rogantibus illud concedi, de Cruce dēponi, linteis inuolui, atque sepulchro condī, vt vix aliquod spatiū Iudæis superfuerit Pilatū adēundi , saxum sigillo obsignandi , custodes præficiendi, nisi serò admodum, omnibus iam in urbem receptis. At verò Dominus, ne fortè istarum rerum apprehensio mulieribus metum adferreret, quominus hoc iter susciperent, quas tamen primas suæ resurrectionis nuntias esse volebat, antea prouiderat, terræ motū excitato, terroréque percussis militibus, & iam in urbe reuersis, quum adhuc essent in itinere mulieres, quæ demum exorto Sole ad sepulchrum peruenérunt, Marc. 16.2. ad quod verisimile est ipsas non ausuras accedere , si custodientes monumentum milites imo , ne sisem mortuos quidem humili prostratos conspexissent. Sic agit plerunque Dominus cum suis, non tantum difficultatibus prænisis & ἀμυχάνοις καὶ απαλάμοις apparentibus occurrens: sed multa impedimenta non præuisa nec visa tollens, quod verissimum illud sit apud Prophetam, Psal. 12. Non dormitat neque dor-

mit custos Istraël. Quapropter soli Dei filii verte, postquam vociferati sunt, Quam multi me coactant, possunt cum Propheta gloriari, Cum habemus tamen, & somnum capiemus & cavigilabimus, quoniam Iehoua tuetur nos, Psal. 3, 2. & 6. secundum Abrahāmi patris nostri sati⁹ notam tesseram, DOMINVS PROVIDEBIT, Genes. 22. 8.

Nunquam fructu Do minus que ritur, ita occurrens ipsum non querentibus, ubi & sicut reportuit. Dum igitur haec mulieres de hoc impedimento cogitant, ecce duos Angelos offendūt, alterum sedentem supra saxum, alterum in ipso monumento quo viso territas fuisse vehementer verisimile est, si præsertim in fulgureo illo aspectu se conspicendos præbuerunt: mulieribus longè adhuc magis pauidis & tanto splendore terreti quam illi milites facilioribus: quin præterquam eiusmodi visionibus ex insperato occurrentibus, fortissimi quique facile terrentur. Sed præterquam quod verisimile est Angelum ipsius cum vultu facili ac benigno apparuisse, quum tam comis & placidus ipsius sermo, satis testaretur non offendendi, sed tutandi potius causa, si quis lædere niteretur ipsum præsentem adstare, adeo sunt animis confirmatae, (exceptis iis de quibus Marcus loquitur 16. 8. quæ metu aufugerunt, & nemini quicquam eorum quæ viderant dixerunt) ut etiam sepulchrum ingredi veritatem non fuerint, sicut ab Angelo fuerant inuitatae: atque ita quum essent magnopere recreatae ex eis quæ viderant & audiuerant, non aliarum quæ fugerant vestigia sequutæ sunt, sed celeri

gra-

gradu Apostolis, quod erant iussæ nuntiarum: hoc beneficium a sequitur ut redeuntibus in itinere Christus ipse fieret obuius. Hinc itaque discamus primum quo usque se Dominus ad infirmorum sincerè quærentium captum tum verbo suo tum etiam effectis ipsis accommodet, & quidem aliquando quum sic ipsis videatur, illis à quibus ubi non est quæritur sponte occurrens: in cordibus sic erga se affectoram efficiens quod in his mulieribus hac extraordinaria apparitione fecit. Quot verò istiusmodi diuinæ bonitatis exempla confpeximus in cuiuscunque conditionis homines, quos ad sui cognitionem Dominus etiam lectione librorum mendacium & falsitatis plenorum traxit, eum quem minimè quærebant, & qui etiam ibi non erat, reperientes? Contrà etiam non raro contingit eos qui quotidie sacras scripturas voluunt, qui locus est in quo Dominus hodie quærendus, indoctiores & incertiores quam dudum recedere, quod nimis pro sincera affectione & docilitate, falsa sua præiudicia & conclusiones ad hanc lectionem afferant. Denique nunquam Dominus frustra quæritur, quoties sincerè quæritur, quum etiam fugientibus ipsum ultrò nonnunquam occurrat: teste Adamo, Genes. 3. 8. teste Saule de tam crudeli persecutore facto tāto Dei præcone, Act. 9. 1. & 2. & 15. testibus iis denique de quibus apud Prophetam Deus, Inueniri, inquit, feci me iis à quibus non quærebar, Esa. 65. 1. Et hoc ipsum mulieribus istic contigit, nihil minus

quām quod inuenierunt, quārentibus, Angelos nimirum, Iesūmque Christum à mortuis suscitatum, quem ut mortuum vngtoræ quārebant in sepulchro. Ac sanè priores esse Domini semper hac in re partes oportet, quando quidem ipse non à nobis eligitur, sed ipse nos elit, 2. Thess. 2. 13. Quam gratiam si Deus istis largitur, annon eam multò magis est erga eos continuaturus, qui semel inuentum nunquam deserunt, sed propius semper accedunt, eidemque semper magis ac magis coherent, sicuti de se vera illa sponsa loquitur, Cant. 1.1. & 4.

*Contraria
effecta sen-
sus divina
Maiestatis
humilibus
aut super
bis appare
tis.*

Hinc deinde discamus quantum inter se Dei filij, & iij qui prauam conscientiam fouent, in maiestatis & potentiae diuinæ apprehensione differant. Nam quando Deus se qualis est magnum ac fortē p̄̄ebet, sanè rem creatam tremore concuti par est, quādoquidem montes ipsi & cœli maiestatis ipsius sensu perterriti, velut in sudorem soluuntur, Psal. 68.9. & beati ipsi Angeli faciem ante tribunalis huius magnificentiam operiunt, Esa. 6.1. Hoc ipsum historiæ sacræ docent maximis & sanctissimis viris contigisse, putà Danieli, 8.17. & D. Iohanni, Apocalyp. 1.17. & 19.10. At paucorū hic subitō sedatus, Dei filiorum cordibus solam sanctam reverentiam relinquit, cum tantō maiore spe coniunctam, quanto maiorem supremā huius Maiestatis ac potentiae cognitionem habent, qua vna nituntur: quod ex sanctorum precibus in Sacris Scriptis, ac nominatim in maxi-

ma Psalmorum parte comprehensis fit conspicuum. Et quidem hic scopus est ad quem tam pretiosa Angeli verba feruntur, sic mulieres illas compellantis, Vos ne timete : pro vobis enim hic mortuus est & resurrexit. Contrà vero maximè superbos & indomitos Dei hostes contingit, postquam furorem suum vomuerunt, ubi vel minima diuinæ Maiestatis scintilla oculos ipsorum irradiat terri, & velut capitibus reos coram sui Iudicis tribunalí trepidare. Sic perfidi Angeli coram eius vultu subsistere non potuerunt. Sic Cain ille ferox de superbia statim remisit, Genes. 4.9. Sic potens ille ferisque Nebucadnezar repente in feram mutatus est, Dan. 4.30. & 33. Sic Balsafat ille animi impotens in mediis dapibus, quibus Deum Israëlis ludibrio habebat cum Nobilibus, momento risum & gaudium in trepidationem vertit, cuius etiam suorumque Nobilium præterea luctuosissimus fuit exitus, Dan. 5. 6. & 23. & 30. Sic custodes isti Angelo conspecto, semianimes prostrati iacuerunt, contrà mulieribus consolationem ab eodem Angelo capientibus, & erectis. Erat enim illis sanè metuendus qui superbis maximè resistit, nam reuera Sapientis illi dicto locum esse oportet, fore ut domum superbiorum Dominus destruat : & elatum animi hominem Deum abominari, Proverb. 15. 25. & 16. 5. atque etiam Domini nostri sententiam illam perfici, Quisquis se ipsum extulerit, deprimetur : qui vero deprecesserit, humilitate non fucata, qua-

inter Dei filiorum notas non vltima est, extolletur à Domino.

*Quales sit
et esse de-
beat funda-
mentum es-
tū quæ no-
bis creden-
das funtra-
tione pre-
teriorū, et
Speranda
futurorum
respectu, ne
in salutis no-
bre negotio
decipia-
mūr.*

Cæterū obseruatione dignissima sunt horum Angelorum Dei verè nuntiorum & seruorum verba, quibus istis mulieribus quæ acciderant, quæque sunt inter articulos fidei nostræ præcipua, Domini nimirum resurrectionem persuadeant. Igitur sui nuntij fundamentum ponunt, id ipsum quod voce sua Dominus toties ipsis disertis verbis prædixerat, fore nimirum ut postquam condemnatus & crucifixus esset tertio die resurgeret. Tum ad huius sui sermonis maiorem fidem addūt quæ ipsè met oculis intuebantur, sepulchrum vacuum, linta sic disposita ut furto sublatum fuisse corpus ne suspicari quidem vllus potuerit: ut etiam Angelorum ipsorum maiestatem omitram. Quam viam si semper institissent quos Deus hoc Angelorum, idest verbi sui præconum titulo dignatur: nunquam in deuia siccaberrassent, nee miseram plebem in tot errores secum traxissent, quod in hoc populo factum sèpius ante Domini aduentum, ac deinceps post eius aduentum in toto Christiano orbē, proh dolor! aspicimus. Nunquam igitur obtrudendus fuit, est, aut erit vllus Ecclesiæ Dei fidei articulus, nisi ex verbi diuini puris ac indubitatis fontibus exhaustus. Nihil, inquam, pro fidei articulo obtrudendum, nisi quod Apostolorum ipsorum temporibus tam perspicile tamque fiæliter in symbolum quod Apostolicum dicunt, relatum fuit, erutum tam ex im-

impletis Prophetiis per Iesum Christū, quām ex iis quæ ipsi met ex suo magistro didicerant, & in eodem viderant, tum rerum iam impletatim respectu, tum adhuc implendarum, pura reditus ē cœlo ad viuos & mortuos iudicandos, resurrectionis carnis, & eorum quæ hanc consequentura sunt. Hæc itaque si ad amissim obseruata fuissent, quānam portā, quæso, infinitæ corruptiones articulorum fidei nostræ in Ecclesiam irrupissent: infinitæ fabulæ sacrarū historiarum veritatem polluentes: denique omnis generis falsitates, verbo Dei mutato, truncato, ampliato, non tantum ex pastorum (quorum alij crassissima ignorantia, alij superstitione laborarunt, alij verè impostores ac diuinæ maiestatis contemptores fuerunt) sed etiam non semel ex cuiuslibet voluntate & arbitrio?

In rebus igitur quas præteritas esse & impletas credendum est, verbum Dei & impletionem earum fidem illis oportuit facere, non quæ hodie viderentur ipsis oculis, quemadmodum quod tunc in sepulchro videbatur, sed quæ verorum Christi discipulorum non dubius scriptis niterentur, quales sunt fidei nostræ articuli Symbolo Apostolico comprehensū. In iis autem quæ adhuc exspectamus, effectis nimirum spei nostræ, potius hic ab Angelis fundamentum sufficiat, Dominum dixisse: ac proinde certò pertusasi simus ipsum suo illud tempore perfectum, cuius una & eadem est veritas præteriorum ac futrorum.

*Ignorantia
non excus-
fiant negligē-
tia vel diffi-
dētia, pre-
sertim hoc
tempore.*

Et hæc quidem hactenus dicta, tum pasto-
ribus, tum ouibus normam esse oportet, quam
secuti tum doctores tum auditores Dei verita-
tem ducem sequantur. Porro non sunt Angeli
mulierum defectum arguentis verba hæc le-
uiter p̄tætreunda, *Quid viuentem queritis inter
mortuos?* Meritò enim responsuræ videbantur
mulieres, non hanc esse suam mentem: sed cō-
trà mortuum à se in mortis domo, sepulchræ
nimirum quæri. At maiorem reprehensio-
nem ita responsantes incurvissent. Nec enim
Iesum Christum ut mortuum inter mortuos
quærere posse videbantur, quin se incredulita-
tis accusarent, aut obliuionis: quum s̄p̄ius ab
ore Domini audiuissent ipsum tertio die re-
surrectum, nec amplius in mortuis futurum.
Sic plerunque contingit nos lapsibus nostris
ignorantiam prætexere, qua magis premitur,
quum ad ignorantiam accedat aut negligē-
tia aut contemptus. Age vero, quum ab hinc
annis octoginta Deus tam clare, tam aperte,
tam patienter mundum compellarit, superatis
omnibus impedimentis, dolis ac fraudibus &
occultis machinationibus, & vi omni, quod ab
omnis generis, ætatis, sexus ac conditionis ho-
minibus audiretur, an potest ignorantiam vī-
lam prætexere qua coram Deo excusetur? quū
pr̄sertim repulsam patiatur, his quidem illum
virudētibus, illis vero contemnentibus: aliis
vero, à quibus erat exceptus, pessimè ipsū tra-
ctantibus, & hac in re infaustam vībem Hiero-
solymam imitantibus, quæ tanto cum gau-

dio

dio die Dominica missum à Domino quum excepisset, paucis post diebus cum tantis vociferationibus ad Crucem flagitauit, ut etiam à Iudice, contra ipsius conscientiam, ad id supplicium cōdemnationem extorqueret. Quum verò simus ex eorum numero quos Deus erudit, eius etiam opem & auxilium supplices imploremus, ne in iis reperiamur qui malo vno spiritu fugato, septem aliis longè peioribus portam aperiunt, Matth. 12. 45. cuius rei, proh dolor! nimium hodie frequentia exempla conspicimus. Ac si nos obliuio quædam eorum cœpit, quæ priùs didiceramus, quod his mulieribus ac discipulis ipsis contigit, eorum etiam exemplum sequamur, quæ reuocatis in memoriam iis quæ obliuioni tradiderant, Luc. 24. 8. ex hac admonitione non patrum profecerunt.

At si meritò hæ mulieres corripiuntur, quod Iesum Christum mortuum, & sepulchro conditum adhuc esse reputarent, quod viuentem & sepulchrō egressum, inter mortuos quærent: nunquam eum in sepulchro nec mortuum nec viuentem quæsitaræ, si hoc scissent, quam tandem exultationem adferent miseri illi superstitioni, immo cæci & insani proisus, qui Iesum Christum in cœlis hodie viuentem querunt, non in verbi sui prædicatione, Sacramentorumque administratione, non in vera Hierosolyma cœlesti, Domini Ecclesia, quounque terrarum loco Dominus cognoscitur & colitur, sed desertis vxoribus, liberis, patria

*Iesus Christus adhuc
intervmor-
tuos queri-
tur à super-
stitionis se-
pulchrums
eius hodie
visitatiibus;
& alii non
paucis.*

pe-

peregrinantur, ac terrenam Hierosolymam petunt, ut antrum istud inuisant, quod nonnisi ex opinione, si non falsa, tamen incerta fuerit ne Domini sepulchrum scitur, propter maximas paulo post securas tum vrbis tum vicinæ regionis mutationes & vastationes? Esto vero, de loco certo constet, quo tamen fundamento niritur haec supersticio, quæ in maximis votis habetur, ut nonnisi Papæ ipsius ore suscepit semel dispenseret? Iesus enim Christus semel illud egressus, non est amplius illic, nec in æternum futurus est. Ac si in terris querendus est, spiritualiter in verbo & Sacramentis querendus, in quibus ubique locorum reperitur; in quibus in spiritu ac veritate colitur, ut non sit opus, in has aut illas oras excutere, sicuti Legis, & templi Hierosolymitani tempore factatum est: ut ipse Dominus tam expresse nos admonuit, Ioh. 4. 20. & Apostolus ipse Mosis verba referens, Rom. 10. 8. ut non sit aut cœlum condescendum aut mare transadūm Instructio vero si queritur ad ædificationem, quæ tandem à muto & sensus experitè saxe sperari potest? Terrenum igitur Ieui Christi sepulchrum hodie querant qui sepultum fuisse nolunt credere, nisi suis oculis illud intueatur: Iesumque in hoc sepulchro querant qui suscitatum à mortuis persuaderi sibi non patientur. Nos vero Iesum Christum in terris loquenter audiamus, vbiunque facio sanctum eius verbum purè annuntiatum personat: queramus autem non catneis oculis, aut pedibus,

sed

sed fidei, loca superna, in quibus ad dextram
Dei patris sedet, ex apostoli exhortatione,
penetrantes, Coloss. 2. Quanta fuit igitur patrum
nostrorum cæcitas, qui ducibus aliis cæcis, vi-
tam & facultates exposuerunt, ut Saracenis,
aiebant, sanctum sepulchrum eriperent: solis
hac in re quæstum facientibus indulgentiarum
præconibus? At si tanta hæc est cæcitas: & Deo
nostro Opt. Max. gratias immortales agere de-
bemus, quod tantas imposturas & impostores
nobis derexerit, quid futurum putamus iis qui
millies adhuc hebetiores, minime quidem
mendicat, sed charissimè peccatorum suorum
remissionem, vitæque præsentis commoda,
immo vitam æternam, mercantur à mortuo-
rum ferculis, reliquiis ac ossamentis, eorum
quorum fortasse maxima pars in inferos est de-
trusa, quibus tamen animarum mangones ex
arbitrio suo nomen imponunt: & quæ habent
præcipua sui Christianismi capita, Christia-
norumque præcipuas notæ? Quid verò sum ad
hæc ego dicturus? nisi vt tu, Deus, propter san-
ctum nomen tuum, breui manum admoueas,
nec amplius finas cælum ac terram tam dete-
standis idololatriis pollui?

Denique supereft adhuc nobis magni mo-
menti caput explicandam in hac historia,
mandatum nostrum expressum quo iuben-
tur he mulieres apostolis ita nuntiare: in qui-
bus duo sunt quæ scire & in usum nostrum re-
ferre nos operæ premium est. Horum prius est,
quæ cunctæ beneficia Deus in nos confert sive

*Donorum
omniū Dei
communica-
tionem, ex
vera chari-
tatis affe-
ctione, inter
Christianos
effe operes
missi ac rite-*

*gj reesse
velint.* temporalia sive spiritualia sint, ad communem totius Ecclesiæ corporis ædificationem esse referenda: quod ni vera fide & charitate præstiterimus, sacrilegi sumus, & in eius condemnationis partem venturi, quam minatur Dominus acceptum ab ipso talentum abscondenti, Matth. 25. 30. Quod si charitas singulos ad hæc obligat, quid iis futurum putamus, qui præter hanc vocationem generalem, etiam speciali vocationi ad hoc vel illud munus temporali vel spirituali, non respondent?

*Deus sine
personarū
acceptione,
quibus un
que ipsi vi
sum est, rti
tur, vt tamē
in domo Dei
stabilitus or
do non vio
letur.* Alterum est, licet in Ecclesia Dei non omnes Prophetæ sunt nec Apostoli, ut non erant etiam haec mulieres, & in domo Dei cuncta fieri ordine oporteat, 1. Cor. 12. 29. & 14. 40. esse tamen ex officio Christianorum sese in vicem docere, monere, hortari, arguere, consolari priuatim, ac mutuis dextrarum amplexibus vñā in Domini templum ascendere, sic alij alios cohorrantes, Eamus, ascendamus, in templum Domini, ut quæ prædicta sunt, Mich. 4. 2. impleantur. Ideò vero summopere cauendū nobis ne imitemur eos qui ipsos argenti Domino exprobabant cognatos, quos sibi notos aiebant, & fabrilem artem quam cum fabro lignario Ipsepho exercuerat, Matth. 13. 55. & Apostolis vilem conditionem, quod non essent ex Iudæorum præcipuis, Ioh. 7. 48. nec in ipsorum scholis eruditii, Act. 4. 13. Contrà, Deum per quincunque volet nos alloquenter audiamus, quandoquidem Apostolos à mulieribus semel doceri voluit, atq; adeò Petru nominatum

natum qui hic, non honoris sane gratia, nomina
tur, sed quod eius esset quam lociorum gra-
vior lapsus. Davidem sane Abigail una a sum-
mo facinbre auertit, quod ipsem et ingenuè fa-
tetur, 1. Sam. 25. 33. Huius verò rei, quam multa
quaerubens omittit exempla, nobis istud secu-
lum nostrum suppeditat?

Agite vero, fratres, quum ex hac historia,^{Huius de-}
^{Brina rjlli} tanquam ex amplissimo thesauro, multum au-
ti, multumque pretiosissimarum gemmarum
eruerimus, faxit Deus Opt. Max. ut hæc probè
cognoscamus; laudemus & in usum nostrum
quisque secundum suam vocationem reuoce-
mus, fide sincera in hunc vetere suscitatum e
mortuis recumbentes: & eius potentiam ac
virtutem quibuslibet intus ac foris tentatio-
nibus opponentes, ut eius gloriae ac honoris
penitus nos concretemus: duo in primis extre-
ma fugientes, ne nimis in oculis nostris sa-
piamus, & contraria, ne per socordiam & igna-
uiam ab officio recedamus; quod harum mu-
liorum nonnullis contigille videmus, de qui-
bus agitur, Marc. 16. 8. quæ timore percussæ,
nemini verbum facientes, quum domum re-
diissent, non sunt etiam a Domino hanc gra-
tiam consequuntur quam sociæ ipsarum, ut Do-
minum ipsum in itinere offenderent, & ab eo
consolationem acciperent. Agite igitur, in-
quam, fratres, rectam viam semel ingressi de-
curramus ad metam usque, ibi demum corona
immaculabili coronandi. Amen:

HOMILIA QVARTA.

Matth.28.

9. Quum autem proficiserentur ut [hoc] nuntiarent discipulis eius, ecce, Iesus occurrit eis, dicens, Aude. Ille autem accesserunt & prehenderunt pedes eius, & adorauerunt eum.

10. Tunc ait eis Iesus, Ne timete, abicite: annuntiate fratribus meis ut abeant in Galileam, illic me videbunt.

*Harum mulierum error,
alii Iesum Christum,
& alibi quam
esset, quare
cum earum
testimonium
minus suspe
ctum factum.*

Vnde magis errarunt hæc mulieres, Iesum Christum alium quam esset, & ubi non erat, querentes, & quidem errore: non excusabili: eo minus est suspectum minùs que eleuari potest editum ab ipsis resurrectio: nis testimonium: tantòque maior & ineffabili: lor appareat Domini bonitas, suorum infirmi: ratem, quam nulla excusatio regebat, benignè tolerantis: quod maximè hæc historia spectat. Verum Spiritus sanctus nobis hoc exemplum, etiā aliquid amplius edoceretur, proponit. Enī igitur mulierum turbam eandem, quarum eadē mēns, & eadē via, sed tamē à recto aberrans, qua de te monentur à duobus tāto dignis Ma: gistro nuntiis, Angelis. Et harum quidem aliæ duces Angelos sequitæ, plus etiam quam spe: tabant innuerunt: aliæ subito percussæ timo: re

re fugerunt, & hoc beneficio seipſas priua-
runt. Age igitur, quinam hoc contigerit ex-
pendamus.

Huius seculi sapientes pulchrè sanè dixe-
runt, domos, familias, status omnes tum recta
imperandi scientia, tum obedientia stare: qua
in te non mirum est si in negotiis terrenis v-
trinque grauiter peccatur, aliis quidem ad be-
ne imperandum aut ineptis, aut æquò segniori-
bus, et si nemo non regios animos gerit: aliis
verò ferè omnibus, aut paucis admodum ex-
ceptis, rectam ac sinceram obediētiā detre-
ctantibus. Idem in Domini domo plerunque
cōtingit, in qua, vt omitā hypocritas & con-
temptores, plerique omnes Christū querunt, &
non reperiunt: & quidem suo proſus inexcu-
ſabili errore: aliis quidem adeò in imperando
audacibus, vt hi quidem conscientiis ipſis fi-
gendi Leges autoritatē sibi vendicent vnius
Dei propriam: illi verò Deum & ius omne ac
æquum contemnant, ſequi ipsos & alios ex
ſuo arbitrio & libidine regere poſſe ſperent.
Alios verò, quorum obediētiā ſunt partes, vi-
deas, præter quām quod omnes naturā Deo
rebelles nascimur, partiam tam stupidos ac he-
beres, partiam tam ſuperſtitiosos in iis quæ cō-
ſcientiam & ſalutem ſpectant, vt facile ab ani-
matum ſuorum mangonibus, id nequaquam
in rebus humanis, etiam exigui momenti, fa-
eturis, pendeant.

His maximis erroribus, quos horrenda & ^{Quales fit} in-
inevitabilis ruina comitatur, veram Eccleſiam ^{pastorū ſ}
^{ficiūm in}

f. ii.

*Magistri
praeceptis
decēdis &
in re
cipiendis: ut
fū quīque
vocationem
sequatur.*
 in sempiternum permanesarum opponamus,
 Ea est quæ sic vnicō Regi huic sese subiicit, vt
 ij quorum ad alios docendos virtus ministe-
 rīo, intra sibi commissi muneris cancellōs sese
 contineat, illud fideliter adhibitis necellariis
 admonitionibus, exhortationibus & increpa-
 tionibus exponant: &, tanquam à Domino
 missi, iubeant, quod fieri iussit, inhibeant au-
 tem quæ fieri Deus ipse prohibuit, Matth. 28.
 20. & 1. Cor. 11. 23. vt fideles arcanorū Dei dispé-
 satores, 1. Cor. 4. 1. Oues contrā veri Pastoris
 per ministros suos eos alloquentis vocem au-
 diant & sequantur, non autem alieni, Ioh. 10.
 4. & 5. Quemadmodum autem in bene consti-
 tutis omnibus Rebus publicis, legibus fixis pa-
 rere singulos non confusè, sed ex cuiusque vo-
 catione par est, ad vitandam confusionem: sic
 in vera Ecclesia, singulos oportet Dei volun-
 tati sese subiicientes diligenter expendere vo-
 cationem suam, qua Dominum colant & pro-
 ximo inseruant, quod non temerè toties A-
 postolus inculcat, quum ex huius ordinis vio-
 latione tot confusiones & calamitates procul
 dubio promanent.

*Satane cō
filia quibus
homines à
vocatione
auertat, ex-
penduntur.*
 Quoniam autem nostræ salutis hosti & eius
 satellitibus ista miram in modum disphcent,
 vt vix aliquid inuenias difficilius quam homi-
 nem esse frugi (quod est viam illam de qua lo-
 quimur insister) contrā obfirmandus est ani-
 mus, vt de Dei voluntate certò persuasi, & vo-
 cationis testimonio freti, in cœpto curriculo
 decutramus, donec tandem metam & indefel-
 so

so cursu currentibus propositam coronam, ad-
dipiscamur. Quamobrem esto nobis etiam ad
hanc laudem stimulus, meditatio tot excellen-
tissimarum in hac lucta victoriarum, ex qui-
bus agnoscamus quam felix sit stadium istud
decurrentium exitus, istiusque iacturæ ac de-
trimenti quod sibi accessunt, qui metus sibi
fingentes ab officio resiliunt: multoque magis
qui animum ab eo aduertunt ad quod eos ad-
uertere maximè decebat,

Et quidem hæc història, quam die postrema *Huius histò-
rie applica-
tio ad supe-
riora.*
Dominica non absolvimus, vt rotumque no-
bis exempla suppeditat. Pars enim haturum mu-
lierū præsenti animo sepulchrum ingressarū
duobus nuntiis recreantur, & accepto manda-
to, rem totam discipulis nuntiandi, plenæ insi-
gni gaudio, parentes, aliud à Domino benefi-
cium consequuntur, vt obuiam ipsis fiat, & i-
pse coram quæ ab Angelis duobas audie-
rant, rata faciat, vt hoc nuntio Apostolorum
ipsorum, vt ita dicam, Apostolæ, cum immen-
so & ineffabili gaudio factæ sint. Pars contrà,
de quibus agit, Marc. 16. 8. formidine perculse
fugientes, suscepit itineris fructum sibi & aliis
tum perdiderunt, quas melius deinceps edo-
etas fuisse verisimile est.

Hinc etiam cruenda nobis singulishoris do-
ctrina pernecessaria. Nam hæ mulieres parue-
runt mandatis quæ primùm ab Angelis duo-
bus acceperant, deinde à Domino ipso coram
modo externo & in sensu incurrente, licet *Quæ ratio-
ne cuiusque
conscientia
confirmari
possit in sua
vocatione:
et quid hic
opus factio
fir.*
tamen extraordinariis signis. Nos vero hanc

f. inj.

hodie rationem ne expectemus, & à Satanæ fraudibus caueamus, phantasieis hominibus persuadentis somnia sua, seu deliria, vigilantiū aut dormiētium, esse diuinās reuelationes. Ne, inquam, hæc oracula nobis fingamus. Nā tempus illud, Ecclesiæ Christianæ administratio-
nis respectu, præterit, semper tamē Deo prout
ipſi visum est operante. Viam igitur Regiam
sequamur: ut opus aliquod aggressuri, aut ali-
quid dicturi, primū diligentet excutiamus,
illud ne sit à Deo vel non, hoc autem ex eius
voluntate in Lege patefacta facillimè cognos-
cēmus. Deinde an vocationi respondeat, ex-
pendamus: putà an id de quo suscipiendo de-
liberatur sit eiusmodi, vt si fecerimus, obse-
quiamur Deo, nisi autem fecerimus ab officio
vel in totum vel ex parte resiliamus. At Deo
præterea gratiam hanc largiente, vt non mo-
dò conscientia probè erudita suadeat aut dis-
suadeat quid agendum fugiendūmve sit, sed
accedat externe mandatum, quo de Dei volū-
tate certiores fiamus, tum maximè, si alias un-
quam, Spiritus discretionis à Domino, suis
eum nunquam recusaturo, precibus est impe-
trandus.

*Exempla insignia ex quibus superiorum usum distin-
mus:*

Huius rei duplex in Apostolo exemplam adferam, eximiū exēplar quod in difficultati-
bus, in quas quotidie fideles Dei serui incurrit
intueantur: ad quod accedet tertium in re ad
nos fallendos valde procliui. Prius esto factum
illud Apostoli, qui quum per biennium ex sua
vocatione feliciter Ephesi promouisset opus
Dominij

Domini, virtutes multas per manus eius ope-
rante Domino, tandem coorta seditione per
Demetrium illum statuarium, prodire in po-
pulum apud se constituerat. Ecquis autem
non dicat Paulum ab incœpto non auocan-
dum, qui, si vllus vnquam inter Dei seruos, Dei
spiritu in vocatione ageretur? At discipuli non
suerunt eū prodire, séque ipse regi hac in re ab
ipsis passus est, Act. 19.19. & 30. & 20.1. Cōtrà in
ultiima Hierosolymā profectione, prēmoni-
tus ab Agabo propheta, vincula & afflictio-
nes eū ibi manere, per singulas Ecclesias roga-
tur ut profectio illā abiiciat: sed tamen ob-
firmato animo pergit, nō quidē pertinaci, sed
qui sciret quo spiritu ageretur, vocationi suæ
prorsus conformi: & quod sola pericula im-
minentia illi obiicerentur, Act. 20. 23. & 21.13.
At verò duodecim Domini discipuli, non fanè
Dei zelo, sed ex indignatione & cupiditate
vindictæ, specioso tamen prætextu studij erga
magistrum, & pœnarum quas loci illius inco-
le, Dominum excipere designati, merebātur,
& quidem pro se adferentes Eliæ simile exem-
plum, grauissimè à Domino, his verbis corri-
piuntur, Nescitis quo Spiritu ducamini, Luc.
9.54. Quæ si ante noltros oculos exempla ver-
santur: facile quid in istiusmodi negotiis facto
sit opus, modò affectiones rectæ sint, et si ali-
quo defectu laborantes, iudicabimus.

Ad has mulieres reuertaimur, quæ parentes *Vera obe-*
dientia prō-
ptitudinem
zolum
mandato quod ab Angelis Domini accep-
tant, non tantum se dant in viam nuntium il-

moderatum sed perlaturæ, sed cum festinatione currunt,
requirit. ex quo discimus fugiendum nobis temporem il-
lum quo laborantes Dominus euomit, Apoc.
3.16. ac potius in violentorum illorum qui vim
regno cœlorum faciunt esse nos oportere,
Matth.11. 12. zelum habentes scientiæ qualem
hæ mulieres.

Dei benedi-

tiones su-

pra omnem

spem eis qui

benefacien-

do nunqā

desatigan-

tur, sed ta-

men ex me

ra gratia, co-

tingunt.

Ecquid autem hic amplius? quum Dominus
ipsiſ occurſile dicitur, non ipſe Domino: do-
cemur quum Dominus nobis ipſum quæren-
tibus & obſequentiibus occurrit, ex mera gra-
tia id facere, nosque præuenire primū ut ve-
limus quærere: deinde voluntatem quam effe-
cit in nobis bona in comitari. Discimus insu-
per ex iis quæ iſtis mulieribus contigerunt, i-
dem hie accidere quod in rebus humanis, ut
docent cum experientia sapientes, ſæpe artem
verſando tyrones in magiſtros euadere, ſeu fa-
bricando fabros fieri, ſic etiam ſalutis viam
continuo cursu terentes ex fide in fidem pro-
gredi, donec tandem ſperatam omnibus bea-
tam hanc viam iſſentibus metam affequan-
tur, felicem nimirum ac beatum illum Domi-
ni, hoc longè feliciorem occurſum, qui ab A-
postolo describitur, 1. Thess. 4. 17. quum ta-
piemur in nubes in occurſum Domini, cum i-
pſo futuri in ſempiternum.

Dicere Do-

mini Facere

effici illud

effectum in

credulitas

impeditat.

Porro Domini benignitas in hoc occurſu
longè adhuc maior appetet in his verbis, *Aue-*
te, aut, Gaudete, & ne timete. Et horum quidem
verborum ab ore Domini manantium longè
alia viſ est & effectus, quām si ab hominum
ore,

ore, licet corde cum ore consentiente profecta essent. Nec aliud homines possunt quam amicis bene precari, & eisdem hortari. At dicere Domini, Facere est.

Nec sanè dubitandum est quin hæ mulieres Quomodo nobis occur renti Domini no respon dendum. intus percepint eorum fructum quæ auribus hauriebant: illud externo factio testatæ, non tantum Dominum adorantes, sed etiam pedes ipsius amplexantes, quasi sic eum compellarent, Vah! Domine, quam feliciter abs te sumus in maxima nostra locordia & incredulitate deceptæ. Nam obliuionis traditis iis quæ tam expresse prædixeras, quæque iam impleta cernimus, ibamus ad te tanquam ad nos amplius non reuersurum: at te ipsum iam nobis occurrente vltro conspicimus. Vngendum te cuius mortuis in sepulchro quæsivimus, tu nos alio consolationis vncertus ades balsamo. Supplices veniam deprecamur, culpam fatemur: te Dominum ac Magistrum nostrum ad pedes proflientes salutamus. En quis iste beatus occursus utrinque fuerit. Eia vero, fratres, quid oblitat quominus codem felici occursu Domini fruatur? Quoties enim in calamitatibus Dominus occurrit, seu internis conscientiæ motibus, seu quauis alia ratione, sed in primis anima pœnitente in gemitus illos inenarrabiles, de quibus Paulus Rom. 8.26. erumpente, quos sanè beatissimos occursus Domini dixeris, quis oro nobis esset felicior, harum mulierum exemplum imitantibus, & oblatum beneficium eadem reuerentia recipientibus,

ac eandem habentibus aduersus quæcunque pericula fiduciam , quam in eiusmodi visita-

tionibus Dominus secum adferre solet?

*Benedictiones Dei filio
rum propria
tum qui
bus immor
dū, et si hac
in parte filii
proprietatis
duplicitate
hallucinen
tur.*

Etsi verò ab hac vnica scaturigine omnia benefiorum genera promanant, ab eo nimirum qui Solem suum oriri facit super bonos & malos, tamē de benedictionibus filiorum Dei propriis ac peculiariibus ista dicta sunt. Quapropter solos in hoc mundo filios mundi spe sua excidere videas , non modò vana specie mundi deceptos, *1. Cor. 7.31.* sed etiam sibi persuadentes se bonis perfruituros, peccatis suis eum prouocādo, in cuius vnius potestate sunt, vt ex suo arbitrio vel largiatur illa vel auferat, quum præter eum solum Deus alius non sit. Et tamen sic hodie viuitur in mundo , cum sua quam quærit vanitate perituro. Nos verò cōtrà, si vera Domini Ecclesia sumus, idest à mundo separati, pro comperto habentes pietatem solam habere promissiones tam præsentis quam futuræ vitæ, hunc qui nobis occurrit, à quo vnico tanquam vero fonte bona illa promanant, *1. Tim. 4. 8.* amplectamur & retineamus, nocteisque dieisque versemus in his negotiis certissimum hoc asylium, Quærit primum omnium regnum cœlorum & cætera omnia vobis adiicientur, *Matth. 6. 33.* & pretiosissimam aliam illam Apostoli sententiā, Si proprio filio non pepercit , sed pro nobis omnibus tradidit eum , qui non etiam cum eo omnia nobis gratificabitur? *Rom. 8.31.* At coniunctim ea cum ipso flagitemus. Nam sine ipso

nul-

nullæ maiores aut grauiores maledictiones
Dei benedictionibus, quum quis iplis abu-
titur.

Hæc verò verba, Netimete, quum tali ore
proferantur, quis satis expenderit? Nullam e-
nim esse passionem qua magis homines per-
cellantur, quam metum, nemo dubitat, quum
sæpe nocentior sit re ipsa quæ metuitur. Quot
verò quantisque periculis, & quidem sæpe in-
evitabilibus, misera hæc vita nostra, quoquo
nos conuertamus, est obnoxia? At Ieuia illa, re-
spectu terrorum conscientiæ, quæ flagitiis
& sceleratis hominibus quantumuis repugná-
tibus, est accusator, testis idoneus, iudex & car-
nis ex: ut à se accusatum, conuictum, iudicatum
nunquam esse quietum sinat. Aduersus peri-
cula autem nobis exterius in his terris immi-
nentia, remedia prout Deo visum est, inue-
niuntur, non tamē aduersus mala quælibet,
nec semper tuta, nec ad statum tempus: & ple-
runque periculi vnius fugam aliud excipit.
Conscientiæ verò terrores quis sedauerit, nū
solus qui offensus est, Deus æternus? Et quidem
hoc vno solius Christianæ religionis veritas
innotescit, falsitatis redarguens alias omnes,
quotquot vñquam aut sunt, fuerunt olim, aut
futuræ sunt religiones. Hoc enim retinet qui-
dem omnes fundamentum, necessarium placan-
dum esse Deum, & hoc nituntur superstitionis fo-
rum deuotiones ab hominibus excogitatæ. Sed
vi falsorum deorum multitudinem omittam,
est, feratur totus ille cultus in verum Deum,

*Variam
tus species:
& verū ac
vnicum re-
medium ad
uerba per-
culosissimū
metum, con-
scientiae mi-
mirum tere-
tores.*

vanus tamen omnino futurus est. Aliæ enī religiones omnes falsa duo fundamenta ponunt, nempe Deum ab homine offensum, posse ab eodem oblato dono placari: Deūmque sic nobis lapsus nostros, ut solent homines alij aliis condonare, ut tantundem de sua iustitia remittat. Quæ sanè nullo modo Dei naturæ, rei nullius indigæ, cōueniunt: quandoquidem omnia sunt iphius & in ipso, in se ē perfectissimo, nullique passioni obnoxio: nec retineret Deus id quod est (summè iustus nimurum, non minus ac summè bonus) si peccatum ullum imputatum secundum suæ iustitiae seueritatem dimitteret. At sola Christiana religio verum Deum agnoscens & colens novit summam eius misericordiam cum summo iure conciliare, in eo qui nobis à Patre datus est, & qui ideo seipsum fratrem nostrum fecit, & tanquam sponsor noster, cum corpore tum anima pœnas luit pro peccatis eorum omnium quos ipsi Pater dedit, tanquam verus homo, & gratissimas persolutor, pro nobis, non autem pro se, homine iustissimo, & sineulla peccati macula: sic tamen ut pretium istud pro peccatis suorum Patri offerens, non sit eius ira absorptus: erat enim ille sicuti est, futurisque est in sempiternum, verus cum Patre Deus, Omnipotens.

Quibus modis conscientia pavores sedari possunt? Quo igitur metu verus Christianus percelletur, hunc sponsorem & vadim nostrum vera fide amplexatus, ex Patribus promissi fœderis formula, tandem suo tempore mundo exhibi-

ti, & rati facti per oblationem perfectam, semel ab hoc nostro praede ac sponsore factam? Hic igitur verè mulieres compellans dixit, *Ne timete: idemque quotidie singulis huic Ecclesie veris membris occinit.* Nec enim spiritum emittens frustrà claimauit, nostræ salutis omne mysterium impletum esse, Iohann. 19. 30. Si vero Deus pro nobis, quid iis omnibus futurum qui sunt contra nos, Rom. 8. 30. Quæ vero nos afflictio terruerit, quum iis qui Deum diligunt omnia simul conferre dicat Apostolus, Rom. 8. 28. quos neque sublimitas, neque profunditas potest à Dei charitate separare quæ est in Christo quem nobis dedit, Rom. 8. 38.

Timor igitur ille Domini, tantopere nobis in sacris commendatus, qui est diuinæ Maternitatis debita veneratio, longè alius est quam meus ille ac paucus, quo homines irapi Dei aut ingens aliquod damnum dum metuunt, tortuantur & excruciantur. Absit autem Christianos saxis similes faciamus, ut periculis imminentibus nec tangantur nec moueantur, ex naturæ affectione, quæ sibi contraria timet ac fugit. At licet Dei filij ex ossibus & carne ut alii homines compositi hanc apprehensionem habeant, tamen sibi placatum eum sentientes sine cuius arbitrio & voluntate nihil aduersi ipsis contigerit, sic à Spiritu sancto, suorum consolatore sustentantur, ut sit ipsis haec apprehensio stimulus ad preces tanto ardentes. Porro qui dixit Deus, Inuoca me in die tribulationis & eruam te, Psal. 50. 15. nunquam

*Longè inter
se differunt
Timor Dei
et paucus
de quibus
hic agitur.*

patitur à tentatione constantiam, quam suis largitur, superari: atque adeò ingruētibus maximis propter nomen ipsius persecutionibus, tum maximè veri Dei filij de timore & paurore ex Domini mandato, Matth.5.11. & Apostolorum exemplum Act. 5. 41. sequuti, triumphant. Quid ni verò triumpharent, quum sit ipsis hæc persecutio speciale testimonium gloriae ipsos manentis, quandoquidem capiti conformes in afflictionibus, etiam eiusdem gloriæ fieri participes oportet. Tim.2.12. At Deo iustas pœnas de peccatoribus reperente, quid quæcio tunc factio opus est? Nonne tunc saltem ex iræ Dei apprehensione, terrori locus est? Omnitudo sanè: & tanto quidè ut illi sæpe quod se vertant dubij sint: quorum exempla frequenterissima, etiam sanctissimorum preces & suspiria. Verum ne ista superius à me dictis repugnat: nam longo interuallo duæ istæ conclusiones inter se distant, Christiano nihil metuendum, & Christianus adhuc aliquid timeret: quum prior illa conclusio de iis qui iam victoriam reportarunt, hæc verò de luctantibus adhuc intelligatur. Ac proinde quum in diuersa subiecta cadant hæ conclusiones, non sunt inter se contradictoriæ. Quid miratur igitur adhuc, si, quum fides in mediis huius vitæ tempestibus tantum inchoata sit, & adhuc oppugnetur à diffidentia: & spiritus regenerationis aduersus carnem lucretur, nondum perficte velborum istorum, Ne timete, fructus in peccantibus producitur? Verum tamen fidu-

cjæ tandem cedit timor, nōsque cūm Dauide
in hæc verba cogit erumpere, *Quām bonum mi-
hi fuit à Domīno afflīgi*, Psal. 119. 71. quandoqui-
dem hæc castigatio testimonium ipsius pater-
ni amoris est, Heb. 12. 6. & Apoc. 3. 19. nonnun-
quam suos in ipsos usque inferos trudentis,
inde tandem educendos, I. Sam. 2. 6.

Adiicitur deinceps mādatum, quo discipu-
lis dicere iubentur ut eant in Galilæam, eum
ibi visuris: quod & ipsum ab Angelis manda-
tum acceperant, & ab ipso Domīno paulo an-
te mortem erat prædictum, Matth. 26. 32. Ne
verò puteatis ista de subita profectiōne intelli-
genda extra Hierosolymam, ut in Galilæam sc̄
reciperent in urbem non amplius redituri.

*Quomodo
mandatura
istud ewidi
in Galilæa
intelligendū
& cur Do-
minus nos
rit suos ad
huc Hieros
olymia exces-
dere.*

Contrà enim deinceps audituri sumus eum iu-
bentem ipsos in urbem conuenire, & ibidem
Sancti Spiritus missionem expectare: nam o-
portebat, sicut etat à Prophētiis prædictum, ab
Hierosolymis Euangelij prædicationem, in v-
niuersalim orbem terrarum propagandam, ma-
nare: sic volente Domino in suorum hostium
confusionem, & suorum consolationem, thro-
ni sui Maiestatem ibidem ubi Crux eius plan-
tata fuerat erigere, Ela. 2. 3: Mich. 4. 1. Hæc igi-
tur ipsis nuntiata sunt, ut non esse confitum à
mulieribus hunc nuntium ex his signis agno-
scerent: ac proinde ad Domini & Magistri sui
conspicuum magis excitarentur ac præpara-
rentur: tum verò maximè ut intellegerent, se, li-
cet in ipsa Hierosolyma, velut horum tigri-
dum & leonum antro & faucibus versarentur,

à quibus erat verisimile non meliorem expetandam discipulis quam Magistro conditionem, eius tamen præsidio fore aduersus eorum ferociam tutos. Neque verò semper eos in hoc versari metu ac periculo voluit: quos sanè mirum est tanto terrore percusso, & nihil minus quam Domini resurrectionem sperantes, non procul aufugisse, sed vna omnes Hierosolymis coactos subiitisse. Arcana igitur Domini prouidentia gesta hæc sunt omnia, discipulorum infirmitatem sustinentis.

Satan persequens greges Domini instrumentum est quo Deus vultur ad eos ipsos eosdem cogere tantò arctius inter se vngnagogendos quos dispergere Satan misiebat.

Et quidem ab omni æuo se tales prestatit erga suos, ita suorum hostium consiliis in contrarium versis, ut quos Domini greges dissidentur pare suscitatis persecutionibus nitebantur, ad eos ipsos eosdem cogere tantò arctius inter se vngnagogendos. At si fortasse quædam dissipatio contigit, nouis Domino gregibus extandis inferuunt: quod à Stephani morte factum videmus: qua veluti malleo minimè cōtusæ sed excusæ sunt hinc inde scintillæ ignis oris Domini, ad salutem etiam ad orationes inquas & remotas nationes propagandam. *Cum vero obsecro vos, istiusmodi exempla Dominus nostro seculo conspicienda, tum in afflictissimo Galliae regno tum in inferiori Germania nobis exhibuit: Sed ne procul abeam, nec cum fratres, expendite quis nos ex tam diuersis nationibus in hunc locum coegerit. Annon enim maxima ex parte persecutorum Dei hostium rabies? Et quidem Dominus nos in hunc locum (assim dicere, & soli Deo laus sit) tanquam*

quam nouam Hierosolymam eoactos ita protexit, ut non solum ipsis nostris & suis hostibus videntibus, tam opipare nobis hic victimum corporeum & spiritualem porrexerit, sed etiam præpararit & efformarit eos quorum opera suum Euangelium à Septentrione in Meridiem, & ab Oriente in Occidentem propagavit. Eheu verò quantopere nobis caendum ne miseræ Hierosolymæ similes simus, cuius tantò fuit atrocior pœna, quanto maior fuetat rebellio: contrà viribus omnibus nitendum, ut per eius misericordiam pars simus vere illius Hierosolymæ cœlestis, licet adhuc in terris ex parte commorantis, cuius illa propria promissio est, Requies ipsa mea est in perpetuum: habitabo in ipsa, quoniam mihi grata est: quod vtinam faxit Deus.

Sed præter illa superiora diligenter istud aduertendum elogium quo suos discipulos ornat, his verbis, Itc, nuntiate fratribus meis eant in Galilæam. Nam quæ fraternitas intercedit Domino cum iis à quibus erat desertus, & qui tam statim obliuioni tradiderant de quibus toties fuerant præmoniti: quique vixi plsum coram eos alloquentem agnouerunt?

*Fraternitas
inter Iesum
Christum &
veros fide-
les, est in se
immutabi-
lis. & si
nonnunquā
per internal
la internum
patitur.*

Annon saltem Petrus, qui nominatiū hic inter hos fratres appellatur, eo nomine se indignum præbuerat? Fatendum igitur discipulos, et si non sunt inter apostatas reponendi, nec etiam in omnino ingratorum numero censendi, tamen quantum in ipsis erat hoc se nomine indigos reddidisse. At si naturalis cognan-

tio viuentibus cognatis manet, licet inter eos nonnulli propter aliquod indignum facinus hoc effectu priuentur: multò minus profecto potest aboleri illa electorum Patris cœlestis respectu filatio, spiritualis & inuariabilis, ex qua inseparabili nexu cognatio illa inter Iesum Christum & ipsos Ephes. 3. 15. dependet. Ratio est in promptu: quod æterno & immutabili Dei Patri solo decreto, non autem nobis, nec in totum, nec ex parte nitatur, Ephes. 1. 11. & fieri non possit ut vñquam excidat sermo Dei, Rom. 9. 6. Idcirco merito dicit Apostolus, hominū incredulitatē, minimè Dei fidem inanem reddere, Rom. 3. 4. & in æternum stare immotum fundamentum illud, Deus suos nō uit, 2. Tim. 2. 19. Itaque nexus individuo inter se decretum æternum electionis, vocatio quæ eius est declaratio & exhibitio, Iustificatio, ac tandem ad salutem prædestinatōrum glorificatio cohærēt. Atque adeò quidem ut tametsi nonnunquam fides & spes, immo etiam electorum sanctificatio, quod ad puræ & integræ vitæ effectum, interrumpantur, & ad tempus maxima ipsorum culpa veluti topiantur, tamen hęc dona semper sint α' μελανη', Rom. 11. 29. ex Dei nostri bonitate immenia, nunquam imperfectum opus suum relinquens, Psal. 38. 8. Quinam enim alioqui semel lapsus erigeretur? Digni quidem igitur erant Apostoli, quos hic primogenitus frater à se abiiceret, sed eos non modò nō abiiecit, immò contraria ad se vocatos vniuit, nominatim etiam inter

ter reliquos appellato eo qui terna ipsum negatione reiecerat: ut ratum illud efficeret quod alias ex ipso didicerant, se nullum eorum quos accepisset à Patre foras eiicere, Ioh. 6. 37. Nec verò istis contraria sunt quæ de ramis fructum in hoc stipite non ferentibus, & idcirco recisis, & in ignem ut ardeant abiectis, Ioh. 15. 6. di-euntur. Loquitur enim Dominus in illa promissione de verè in hoc stipite insitis, & in ipso manentibus (quanquam plerunque contingat eos quasdam hyemis pati, quibus nec folia nec fructus edunt, sed tamen ex Dei gratia vere suo redeunte reuirescunt) quales fuerunt Apostoli, sūntque omnes electi: quibus opponuntur sic insiti, ut tamē non inoleuerint, nec succum trahant, hypocritæ nimirum qualis Saul, Judas proditor, & illis similes: aut qui cibum hunc degustant ut statim euomant, Heb. 6. 4. de quibus parabola sementis agit, Matth. 13. 20. & 22. & Matth. 12. 45.

Cæterū, quid est Fratrem esse Iesu Christi? Nempe à Deo Patre cœlesti, in filiorū numero censeri, eodem amore diligi quo filium unicum suum ac coëssentialem prosequitur: nomen ac ius habere cohæredum in Regni cœlorum fruitione: immotum ac intrepidum esse per spem quæ nunquam confundit, licet vniuersus orbis corruat, ac cœlum terræ misceatur. Sed quę mens humana percepit? quis oculus vñquam est intuitus, quæ vñquam auris hauserit, quæ Deus suis præparauit, quorum fruitione nunquam excidere possunt?

g. iiij.

*Horrenda
eorum futilis
tia qui huic
fraternitati
non omnia
postponunt.*

Mundus igitur quantum volet vanitate vanitatum delectator: Reges ac Principes sceptris ac coronis suis gaudēto: avari auro & argento suo, quorum tam laboriosa est acquisitionis, & quidem animæ plerumque dispendio: tamque brevis ac momentanea possessio, ea que incertissima fruuntur: voluptarij suis voluptatibus, quas in hac vita miseriae horrendæ excipiunt, & tandem æterna Dei maledictio, expletor, ambitiosi quantum poterunt venti, dum crepent, deglutiunt.

*Comparatio
status fratrum
Iesu Christi
cum huic
seculi filio.*

Dei filij, Iesu Christi fratres, contrâ semper pacifici, hilares & ea quam cœlitus ipsis admittitur mensura Deus contenti, dulcedinem in amaritudine reperientes: verè diuites in media paupertate: quò sunt corā mundo viliores & abiectiores, cò apud Deū & eius Angelos sunt honoratores & commendatores: tandemque vitam in media morte videntes & inuenientes, in cœpto curriculo superatis omnibus impedimentis pergunt, donec metam contingant, in qua reperiunt & donantur corona illa longè pretiosissima, manibus fidelissimi illius depositarij, cui in mediis suis difficultatibus & angustiis cum Davide dixerunt, Ichoua sors est portionis meæ & calicis mei: tu sustentas sortem meam, Psal. 16. 5. Agite igitur, fratres, firmiter istis adhæreamus, quandoquidem ad id per Dei immenſam misericordiam vocati sumus: & quum Deus nos separatit ab hoc mundo, cuius species præterit, & interit, eo sic viviut ne abutamur, 1. Cor. 7. 31. ne Dei nostri tem-

temporarias benedictiones in maledictionis instrumenta conuertamus: ne concessam nobis lucem in densiores quam unquam tenebras transformemus: denique summopere caueamus ne Esauum imitati Iacobi benedictionem, nostram putà filiationem ac fraternitatem, offulæ postponamus. Contrà, in cœlos semper eleuatis & intentis oculis, tanquam cum Christo suscitati, superna iam nuoc quæramus, membra nostra terrestria mortificantes, propter quæ venit ira Dei super filios contumaces: denique testemur omnibus effectis, nos exuto vetere illo homine cū factis ipsius nouum hominem induisse, qui magis ac magis renouatur in agnitionem congruentem imagini eius qui ipsum condidit, Coloss. 3.9. & 10. Quod si à nobis erit præstitum, ne dubitemus quin primogenitus ille frater noster nos in æternum apud Patrem suum agnoscat & beatos efficiat. Amen.

HOMILIA QVINTA.

Marc. 16.

9. *Quum autem resurrexisset Iesus, manè, primo die hebdomadis, apparuit primum Marie Magdalena, ex qua eiecerat septem demonia.*

10. *Illa profecta annuntiavit iis qui cum ipso fuerant, lugentibus ac flentibus.*

g. iiiij.

II. Illi verò quum audiissent eum viuere, & conspectum fuisse ab ea, non crediderunt.

Luc. 24.

9. Et reuersæ à monumento annuntianerunt
hac omnia illis undecim, & reliquis omnibus.

10. Erant autem Maria Magdalene, & Io-
hanna, & Maria Iacobi [mater] & reliqua cum i-
psis, que hac dicebant Apostolis.

11. Sed visa sunt apud eos quasi deliramen-
tum verba ipsarum, neque crediderunt eis.

12. Petrus autem surgens cucurrit ad monu-
mentum: & quum introspexisset, videt linteum sola
[illic] iacentia: abiitque apud semetipsum miratum
factum.

Iohann. 20.

1. Primo verò die hebdomadis, Maria Ma-
gdalene, venit manè, quum adhuc tenebrae essent,
ad monumentum, videtque lapidem sublatum à
monumento.

2. Currit ergo & venit ad Simonem Petrum,
& ad alterum illum discipulum quem amabat Ies-
sus, & dicit eis, Susstulerunt Dominum è monumen-
to, & nescimus ubi posuerint eum.

3. Exiuit ergo Petrus, & alter ille discipulus,
& venerunt ad monumentum.

4. Currebant autem duo simul: sed alter ille
discipulus præcurru citius Petru, venitque prior ad
monumentum.

5. Et quum se incurvasset vidi posita linteum
non tamen introiuit.

6. Venit ergo Simon Petrus sequens eum, &
in-

introiuit in monumentum, & confexit linte a [ibi] posita.

7. Et sudarium quod fuerat super caput eius, non cum linteis possum, sed seorsum inuolutum in unum locum.

8. Tunc ergo introiuit etiam alter ille discipulus, qui venerat prior ad monumentum, viditque & credidit.

9. Nondum enim nouerant scripturam, videbant quod oporteret eum a mortuis resurgere.

10. Redierunt ergo illi discipuli ad suos.

11. Maria vero flens stabat ad monumentum foris. Dum ergo fleret, incurvauit se in monumentū.

12. Et confexit duos Angelos albatos, sedentes, unum ad caput, & alterum ad pedes [illic] ubi iacuerat corpus Iesu.

13. [Qui] etiam dixerunt ei, Mulier, quid fles? Dicit eis, Sustulerunt dominum meum, nec scio ubi posuerint eum.

14. Et quum hec dixisset conuertit se retrorsum, confexitque Iesumstantem, nec sciebat Iesum esse.

DIVISQVA M huius textus ex-positionem aggrediar, historiæ series est explicanda, ut de Evangelistarum inter se consensu melius cōstet: quod erit facillimum si vt à Iohanne prescripta est, eandem sequamur, quum sit hæc, ut gesta sunt, omnia cum circumstantiis omnibus persequutus. Patet igitur ex iis quæ D. Marcus aperte dicit cum D.

Series huius
historiae.

Ioanne consentiens, Mariam Magdalenam alias omnes mulieres præcessisse, quæque hic memorantur de illa sola intelligenda esse, sic ut reliquas mulieres nec in profectione, nec in reditu offenderit; nisi forte dicamus omnes illas simul in secundo Magdalenes è sepulchro ad Apostolos reditu conuenisse. Ex Ioanne patet etiam Magdalenam his in urbem reuertisse: primò nimirum quum sub ipsam auroram conspecto monumento aperto, furo sublatu Domini corpus arbitraretur, & Apostolis, qui verbis eius fidem non adhibuerunt, illud nuntiasset, quam ad monumentum redeuntem Petrus ac Iohannes secuti sunt, quod etiam Lucas narrat, sed coniunctim cum aliarum mulierum nuntio: quæ tamen, tum ratione temporis, tum personarum, sunt distinguenda. Secundò, quum ipsi Dominus ipse ad sepulchrum stanti apparuit: quod Marcus exponit, de primo eius tamen nuntio non facta mentione: Matthæo verò neutrius ipsius reditus mentionem faciente. Nostra igitur expositione circa Ioannis textum versabitur, in historiæ finem reiectis iis quæ à D. Marco 16.10. & II. & D. Luca 24.II. narrantur.

*Error eorum
qui Mariam
Magdalene
eandem esse
voluerunt
cum illa pec-
catrice &
forse Laz-
ari, de tribus
mulieribus
ram confi-
tuentes.*

Non tamen prætereunda leuiter est huius Mariæ Magdalenes à Marco hic & Luca 8.2. qualitas expresa, miseram prius fuisse dæmoniacam, seu, dæmoniis septem obsessam, à quibus à Christo liberata fuerat. Et hoc allegorice cè nonnulli intellexerunt, de peccatrice illa muliere dictum putantes, mero, inquam, seor-

scorto illo de quo Lucas loquitur cap. 7. 37. quemadmodum hanc eandem cum Maria sorore Lazari quæ pedes etiam Christi vnxerat confuderunt. Et ita de tribus mulieribus vnam fecerunt, contra sacræ historiæ veritatem, sine ullo fundamento, quum Euangelistæ sæpe de Domini miraculis in genere loqui sint, omissis tamen gestorum ac personarum circumstantiis, ut Matth. 4.24. & alibi. Nihilominus tamen quæ de hac muliere fuerunt nominatim recitata, nimirum tam propè Crucem cum matre Domini stetisse, Ioh. 19. 25. tam curiosè se pulchrum obseruasse, Matth. 27.61. & Marc. 15. 47. quibus adde quæ hic fuisis recitantur, ostendunt ea quæ Dominus de muliere peccatrice pronuntiauerat, nimirum magnam illam dilectionem testari ipsam ingens aliquod beneficium esse consequitam ab eo quem tantopere diligebat, rata etiam in hac Maria Magdalene fuisse.

Nos verò missum facientes errorem illum, tripliciter magnopere peccatur à multis, peccata sua aut aliorum apprehensionibus. quo de tribus mulieribus una facta est, age quæ hic ad nostram ædificationem obseruatu digna fuerint expendamus. Nec enim parui momenti est ex hac muliere sic notata discere, quid de nobis & aliis nobis sperandum sit in peccatorum apprehensione, quæ maxima lucta peccatorum est. Alij enim in hac tentatione aut de scipsis, aut de aliis prorsus desperant: alijs pœnitentiam sibi quam volent singentes, ad suarum ipsorum conscientiarum admonitiones aures obturant, & in cœptis flagitiis

pergunt. Alij de infinita Dei misericordia sermonem audientes, sibique ante oculos proponentes summis peccatoribus maxima ex mera gratia condonata peccata, putà Dauidi, Manasæ, toti veteri populo toties, misero illi cum ipso Christo crucifixo latroni, publicanis & meretricibus, Matth. 9.13. & 21.31. tum miseræ huic dæmoniacæ & aliis non paucis, tanta Dei bonitate abutuntur ad contemptum usque, ut in has voces erumpant, Peccemus, ut magis abundet gratia, Rom. 6.1.

*Cerifissima
remedia
duo adver-
sua malafu-
periora.
Primi, ne vn
quam sepa-
retur venia
peccatorum
ab eorundē
resipiscen-
ti solent cō
temptores,
nec resipisci-
tia à remis-
fione, quod
faciunt, qui
minimū de-
sperant. Al-
terum, ne si
bi quis resi-
picendi,
quum volet
potentiam
promittat.*

Ecce horrendissima præcipitia, quibus hæc opponenda sunt remedia ex huius mulieris & aliarum similium exemplis eruta, nempe ne melius immutatio finis est, à peccatorum remissione distinguamus: quū à se inuicē nulla ratione diuelli queant: Deinde, ne hanc à nobis esse resipicientiam cogitemus, quum ab uno Deo ut speciale donū promanet, 2. Tim. 2. 25. & Ioh. 6. 44. ac proinde ne bene monenti conscientiæ silentium indicamus, sed monentem audiamus, & ab ea sic excitemur, ut nunquam, si fieri poterit, procrastinemus, aut in aliud tempus vocem eius audire reiiciamus, à quo ad peccatorū agnitionem & meliorem frugem inuitabimur, Psal. 95. 8. ne forte tandem occlusas fores inueniamus, Matth. 7.23. & 25. 10. Quoniam verò in tanta peccatorum atrocitate & multitudine multi cadunt in desperationem, tum sunt in memoriam eiusmodi exempla reuocanda, non quidem ut in lapsibus

bus eorum ipsos imitemur (nā hoc esset aperte pœnitentiam à remissione diuellere) verū ut (quandoquidem non minora, sed fortasse vel maiora vel æqualia sunt peccata nostra illorum peccatis) eandem nobis à Deo gratiam concedi postulemus, pœnitendi nimitum & ad meliorem frāgēm redeundi, vt eandem cum ipsis misericordiam consequamur. Atque huius quidem rei exemplo nobis sunt iij ipsi quos nobis proponimus, adcō quidem ut ipsa verba suppeditent, quæ in hunc etiam finem in sacris literis exprimuntur: quæ faxit Deus diligenter & attentè legamus, cognoscamus ac medite- mur dum viuimus, tum ad priuatum nostrum vsum, tum ad proximorum in talibus angustiis consolationem. Nam omnes in hac parte, nos verò præcipue quibus hoc Deus imposuit munus alios docendi, monendi, corripiendi suo nomine, immo tempestiuè & intempestiuè ar- guendi & corrīgendi, opus habemos à Deo postulare spiritum discretionis, vt non modò morbum cognoscamus ac discernamus, sed etiam ægrotantis statum ac dispositionem, vt ex eo medicinam laboranti faciamus, legem induratis prædicantes, Euangelium autem corde contritis: peccatum quidem semper condemnantes, sed ex eo peccatorem eruere studentes.

Cæterum in hac muliere, etiam humanitus considerata, speciosum veræ amicitiæ testimo- nium, ex quo maxima pars hominum argui- tur, nobis proponitur. Annon enim, obsecro,

*Rarissimum
exemplum
veræ amici-
tiae in hac
muliere er-
gas suū bene
factorem.*

iam ab omni ævo est illud verissimum, nimirum inter homines vera & constanti amicitia ratiū esse? Non tātūm, inquam, in genere inter omnes inter se homines aliquo beneficio aut familiaritate iunctos, quæ statim omnia facile traduntur obliuioni, sed inter eos maximè quos vel sanguine cognationis vel affinitatis iure coniunctissimos esse opōrtebat. Testes huius rei aduoco filiorum erga parentes non tantūm contemptum, sed summam etiam impietatem: querelas & odia capitalia & implacabilia patruelium & nepotum, fratrū & sororum, aliorumque cognatorum aut affinium ut non tantūm acta publica, sed etiam tot familiarum euersiones, tum aduersus istiusmodi perditos & ingratos, coram Deo & hominibus, testimonium horrendum ferant: tum aduersum vos, procuratores & aduocati, qui mala fide querelas ac lites eiusmodi fouetis ac promouetis: tum aduersum vos Iudices nimis in admittendis istiusmodi litibus faciles, quas aut omnino reprimere, aut saltem, si quod illis fundamentum inest, breui sententia ex æquo & bono terminare, vos oportebat, antequam maius excitaretur incendium, quum plerisque tamen eas foueatis ac prorogetis, at tanquam bouem presentem mulgeatis, ne fugientem persequamini, multiplicatis incidentibus, non castigatis temerariis appellationibus, nec contumelias & conuiciis aduocatum & procuratorum, sic inter partes odia serventium: crebris interlocutoriis sententis inter-

terie&cis, aut eiusmodi decreta facientibus, ut ex vno multa pullulent. Atque utinam ista quæ commemoro non tam frequenter accidere, cum viduarum, & multorum orphanorum derrimento, totiusque huius status & prope & procul summo dedecore conspiceremus, ut nisi crebris nostris monitionibus & hortacionibus mature locus detur, magnopere verendum sit ne horrenda ruina nobis immineat. Illis omnibus opponitor huius mulieris singularis amicitiae exemplum, quæ tanto amore Dominum adhuc viuum, à quo fuerat ex tanta miseria liberata, sequuta est deinceps, ut ne mortuum quidem obliuisci potuerit: sed contraria, vitam, mille periculis obiciens, nunquam quieuerit, quin sciret quid eius corpore factum esset, ut in mortuum amoris, quo viuum erat prosequuta, signa conferret: ex quo facto multos etiam hominum nomine indignos offeret rubore perfundi, tantum abest ut pretioso Christi nomine digni sint. Absit tamen superstitionis hic ullam ansam tuendarum stultarum deuotionum circa mortuorum curam præbeatamus. Longo enim interuallo distant inter se hæc circa Domini corpus mulieris huius cura (pro charitatis illius officio, quæ, ut supra diximus illis temporibus erat in viu) & superstitiones à Deo per sacrolanctum verbum suum condemnatas, ad quod ut ad normam unicam recti omnes nostra cogitationes, sermones ac denique facta sunt exigenda.

Obseruandum insuper, non simpliciter hu-

Tam ande.

*Starum mu-
tierum stu-
dium altius
manauit
quād à na-
tura ipsorū,
fide nimi-
rum. Sed
Sp. S. in no-
bis pedeter-
tim opera-
tur: multas
ob causas
gravissi-
mas.*

manam fuisse hanc affectionem, ob acceptum tantum beneficium, ab eo quem tam insigniter dilexit: sed alio fundamento sanctificatam hanc affectionem, quod hæc fœmina Domini sermones diligenter audiisset, & animo insixisset, etsi non hoc usque promouerat ut cognosceret ipsum, sicut ad salutem est cognoscendus, sed eò usque tamen, ut , quicquid aduersus Dominum iudicatum & factum fuerat, condemnaret, eumque pro insigni Propheta Dei haberet, potente operibus & sermonibus coram Deo & toto populo, sicuti duo illi discipuli loquuntur, Luc. 24. 19. Per gradus igitur quosdam & momenta cæcitas nostrorum oculorum pellitur, cuius nostræ regenerationis paulatim perficiendæ imaginem habemus in cæci illius, à Domino per gradus & momenta facta sanatione, Marc. 8. 24. Nam alioqui frustra nos hortaretur Apostolus ad noua subinde fidei incrementa, Rom. 1. 17. quod etiam docet nos ille, Dominum rogans, ut fidem ipsi adaugeret, Luc. 17. 5. & Apostolus in Christo nobis adolescentum docens, Eph. 4. 13. Quinimo quandiu in his terris agimus, nemo potest mortalium in virum perfectum spiritualem & ad mensuram staturæ adulti Christi peruenire: sed primum in nostræ regenerationis primordiis oportet nos lacte primum, deinde cibo solidiore cibari, 1. Cor. 3. 1. tantum virum in nobis & incrementi capiente novo homine interiore, quantum exterior decrescit, donec non amplius ex parte cognoscamus, sed per-

perfectio nostra tandem impleatur, 1. Cor. 13.
10. quum Deus erit omnia in omnibus, 1. Cor.
15. 28. Ac sanè posset quidem vno momento
Deus hoc opus perficere, quemadmodum non
nunquam momento quosdam vehementer
immutauit: sed præterquam quod ex materia
vehementer indomita, minimèque ductili
constamus, ut in nobis deuò formandis, ut ita
dicam, Dominus laboret, qua de te toties per
Prophetas conqueritur, ac nominatim Mich.
6.3. & Luc. 19. 42. sic pedetentim in nobis ope-
ratur, ut melius ipsi nobis innotescamus, &
gratiam eius diligentius expendamus, quam
in nos guttatum tanquam rorem instillat, ut
tantò melius nos subigat & molliat. Potrò
nobis hæc doctrina summè necessaria est, ad
duo extrema perniciosissima fugienda: quo-
rum alterum est, ne, si ad modum exilia & te-
nuia sunt initia nostra, despódeamus animum:
(remedium sanè necessarium omnibus sibi ni-
mium diffidéibus) alterum, ne si aliquos pro-
gressus fecimus, nimiū nobis placeamus, quo
remedio sibi nimium confidentibus opus est.

Quid igitur opus est factò? Nempe nos cā Perfenerat
tiam nobis
quod bene
ceptum est
angitur.
qua a tergo sunt obliuiscentes, oportet ad an-
teriora semper contendere, Phil. 3. 14. Nam si
tantum beneficium hæc mulier à Domino est
consequuta, licet tam malè cœpisset, quod Do-
minum quæreret, et si quæreret vbi amplius
nō erat, quid ipsum vbi est, & vt oportet, que-
rentibus sperandum dicemus? Modò tamen ne
retrogradiamur, sed contrà non desistamus ab
li. j.

eo quārendo, huius mulieris exemplum sequuti, quæ hac ratione longè aliud quām expectabat, reperit. Ut verò melius intelligamus quanta fuerit in hoc sancto desiderio perseuerantia, et si magna cum infirmitate coniuncta, age expendamus quantum de eius studio decedere potuerit, quod Apóstoli nuntium eius tam parui fecissent, Luc. 24. II. Ex quo docemur nunquam mutuas collationes contemnendas, cum iis à quibus ædificari nos posse speramus: & ita quidem, ut licet minimè nobis ab iis ex animi voto satisfiat, sed aliquando poriùs fastidium adferant, à quibus gustum nobis iniiciendum putabamus, non tamen ab incœpto desistamus.

Insignis eorum impudentia qui Iesum Christum Matri sua primam omnium apparuisse sibi xerunt.

En verò textum quo magnopere forent offendendi Mariae Virginis cultores, nisi matrè prouidissent. Fieri ne enim posset, aiunt, ut Christus matre posthabita, Mariam Magdalenen tanto sit honore dignatus, ut priori personaliter apparuerit, sicuti Marcus narrat cap. 16. 9. Quid ergo boni illi Doctores Contemplatio itatuerunt? Euangelistæ, inquit, maris apparitionem omittere potuerunt, ut Petri & Iacobi, quas tamen Paulus Apostolus, I. Cor. 15. 5. & 7. memorat. Ac sanè ipsi Euagelista relata non fuisse à se perscripta singula quæ dibus illis 40. contigerūt, quibus in modo est à sua resurrectione versatus, Ioh. 20. 30. nū verò proptererea cuius licebit nouas apparitiones sibi ex arbitrio fingere? At quæcumque tandem excusatio aut effugiu quæatur, nō

si Iesus Christus Mariæ Virginis, aut vlli alij priori quam Mariæ Magdalena apparuit, D. Marcus mendacij reus peragetur. Immo nec verum est, nec sit cuiquam verisimile, Evangelistas fuisse matris Domini nomen, si cum aliis mulieribus se in viam ad sepulchrum dedisset, silentio præterituros, quum aliarū quatrundam præter Magdalena nomen exprefſerint. Nos ergo fabulosis illis apparitionibus omnissimis, veris & indubitatis Dominicæ resurrectionis testimoniiis, quæ à fidelibus, & omni exceptione maioribus, testib[us] nobis recitantur contenti, falsas omnes incredulorum inuentiones iisdem arguamus. Sanctam vero ac beatam Virginem, ne dubitemus quin ipse Dominus, in maximis illis suis angoribus, de quibus eam Simeon præmonuerat, Luc. 2. 35. à morte sua, & dū in sepulchro iaceret, suiten-tarit ac solatus sit: vt eandem quam ad Crucem, & dum ipse Spiritum emitteret, constantiam habuerat, retineret: Ioh. 19. 25. ac magnos illos gemitus & vulnus abominemur, & eximiias illas, scilicet, picturas ab idololatria, præter historiæ veritatem, & in sanctæ Virginis maxima contumeliam, inuentas, adeò cæci sunt magni illi Virginicolæ, detestemur: quum verisimile sit mortuo in Cruce Domino, & sancta virgine in ædes Ioannis tunc assumpta, Ioh. 20. 25. quietam illam ibi remansisse: & ab illis protectionibus cum aliis mulieribus abstinuisse. Minime vero dubitandum reor, quin ad dolorum suorum solamen ipsa inter primos

h. ij.

fuerit, ad quos, tum hic mulierum nuntius est perlatus, tum aliæ deinceps apparitiones: ut tamen ad has sacrosanctas historias nihil adiiciendum sit: quum præsertim Spiritui Sancto visum sit, tum hoc loco, tum alibi, ex quo Dominus cœpit sibi à patre commissum munus exequi, raram admodum de Virgine Domini matre mentionem facere: præuidens spiritum erroris non desiturn, quin multa ludicra & impia confingeret, quod experientia tot seculorum est testata, & adhuc hodie testatur.

Non omnis, bonalicit, terra ad ger minus passus est, qui ab eo quidam excita men educen dum, & fru dum ferentur. Ex quo exemplo discimus, non modò bonum semen non semper in bonam terram incidere, quod ipse Christus apertè docuit in parabola seminis: sed etiam bonam terram, quæ illud excipit, non semper eadem à Spiritu sancto mensura præparatam esse, vt bona sit, nec æqualiter aptam esse, ad germinandum, fractumque adferendum. Hoc duobus istis discipulis contigisse videmus, qui, aliis aut dormientibus, aut adhuc nimio stupore attonitis, ad sepulchrum excurrerunt, sed alter altero celerius. Quin etiam, qui prior ad sepulchrum aduenerat, illud inspicere sat habuit, qui verò posterior venit aliquid amplius egit, ipsum etiam sepulchrum ingressus. Ex quo monentur qui benè cœperunt, alactiner pergere: qui verò tardiores fuerunt sibi ipsius stimulus addere, vt tandem etiam, si fieri potest, eos qui bene cœperunt anteuertant. At verò non iam in sepul-

chrum nobis Hierosolymam excurrēdum est,
mortuorum nempe domum, qua de re mulie-
res illas obiurgantem Apostolum audiuimus,
Luc. 24. 5. sed in cœlos, in quibus est Dominus
in æternum viuens, Coloss. 3. 1. in quibus fides
per verbum & Sacra menta veluti ascendens,
nobis eum contemplandum & amplectendum
exhibit.

Sequitur apud historiam Iohannem in i-
psum sepulchrum intuentem & incuruatum,
vidisse linteā in quibus Dominus sepultus fue-
rat scorsim potita: quod pluribus verbis adhuc
sequentibus versiculis exponit, quum linteā
quibus corpus inuolutum fuerat scorsim posi-
ta, sudariumque (nimirum linteum quod su-
per caput eius fuerat, vt ex alio Iohan. Euang.
loco, de Lazaro loquente, patet, Ioh. II. 44.)
scorsim inuoluta in unum locum, dicuntur.
Quæ quum tam expressè recitentur, & possint
etiam ex more quem Iudei adhuc retinent
mortuos sepieliendi sic esse comprobari, quis
non miretur reliquias illas, non modò, vt ple-
tæque aliæ sunt, falsas, sed etiam bruta igno-
rancia excogitatas Sancti illios Sudarij, quod
vocant, ad quod visendum miseri idololatræ
priùs Cameriacū in Sabaudia, iam verò Thuri-
gium in Pedemontio certatim excorrrunt: in
quo, mangones illi miserarum animarum ve-
neno, illo infectarum, efficta hominis à fronte
& à tergo imagine, à capite ad calcem, miseris
persuadent corporis Domini chigiem, in illo
linteo sepulti, sic exprestam remansisse? O in-

*Ridicula i-
dololatria
eius quod
falsò dici-
tur Sanctū
Sudarium.*

signem impudentiam, quam ipse textus Euani.
gelistæ tam disertè coarguit!

Tres rationes propter quibus Domini nra voluit illa lintera relinquere Domino visu sit, & qui-
pulsus fuerat in sepulchro remanserit, & quo modo deinceps vestitus apparuerit.

Verum hoc omisso tam aperto tamque stuna
pido commento, age potius expendamus cur
illia lintera relinquere Domino visu sit, & qui-
dem ita seorsim in sepulchro posita. Primum
igitur, ut veterum in hunc locum explica-
tiones allegoricas præteream, aio Dominum
sepulchro egredientem etiam voluisse mortis
propria tegumenta deponere. Deinde resur-
gentem, non denuò vitam hanc animalem vi-
cturum (in qua tum honestas, tum necessitas,
vestiri corpora postular) sed iam tum vitam
spiritualem acturum, coelestem & tali necessi-
tati exemptam, cum solo suo corpore, mox o-
mni gloria & splendore decorando resurgere
voluisse: quod factū esset tū & talis apparui-
set, nisi ex mera gratia quadraginta dies illos
voluisset inter suos in mundo conuersari, tam
ad suæ resurrectioni fidem faciendam, quam
ad suos discipulos confirmandos, non ipso-
rum tantum commodo, sed totius Ecclesiæ ad
finem usque seculorum duraturæ, Act. 1. 12.
Quapropter, et si non lusit suos vana ima-
gine, quum toties ipsis intra quadraginta die-
rum illorum spatium apparuit, & quidem mo-
dò hac, modò illa forma, (nam id si esset, non
sufficerent eiusmodi visiones probandæ eius
in vero suo corpore resurrectioni) non tamen
id necessitate, quemadmodum etiam nec eum
necessitas eodem tempore cū discipulis edere
coegerit: sed ex speciali & peculiari dispensa-
tion

tione fecit, ob eas quas superius causas attigimus. Tertiò voluit hæc linteæ sic seorsim inuoluta in sepulchro deposita iacere, quod furtim ablati corporis opinio tolleretur: quum nec verum sit, nec veri similitudinem habeat tale quid aggredios, & in primis discipulos, (quod à Sacerdotibus deinceps impositū est ipsis factum) tantum otij habituros, corpus illud exuendi fasciis ac linteis, multo que minus ea sic complicandi & seorsim ponendi.

Habetis hac in parte Domini mentem. Atque adeò noster Euangelista testatur D. Iohannem in sepulchrum etiam ingressum, post socium suum Petrum, & diligentius animaduertens linteis sic seorsim inuolutis ac dispositis, ut per otium, tu cœpisse credere non fuise furto sublatum, sed verè surrexisse, præsertim sepulchrum sepientibus custodibus, non sanè aliò ipsum asportaturis, sed potius ne ex loco in quo positus erat egrederetur pro viribus impedituris. Non idem vero de Petro dicitur Luc. 24. 12. sed è sepulchro digressum esse, factum illud apud se miratum: ex quo discimus Deum in suis operari secundum mensuram quam ipsi visum est, quum Iohannes hinc recellerit quam Petrus confirmator: cuius tacita illa admiratio dubitationem animi prodit, et si verisimile est in hanc illum potius quam illam partem inclinasse, nempe Domini potius resurrexisse quam furto sublatum, aut asportatum aliò fuisse. Nec vero dubitan-
dum quin duo illi discipuli, & Maria Magda-

h. iiiij.

*Quis factum
est ut Ioha-
ne resurre-
ctionem cre-
dente, Pe-
trus adhuc
dubitaret,
Maria vero
Magdalene
in incredu-
litate per-
manserit.*

lena, de hac re inter se disputatione. Ac Mariam Magdalena in historia sequens ostendit in sententia perseverasse, Domini corpus aliò fuisse asportatum: Diuum autem Iohannem contrà tunc suscitatum à mortuis credidisse; Petrum contrà dubium animi fuisse; iis quæ sic disposita linteal predicabant opponentem quæ humana ratio dicitat fieri non posse nimimirum ut mortuus à seipso resurgat. Huius mali causa sequente vers. 9. exponitur his verbis, *Nondum enim nouerant scripturam, dicentem, oportere ipsum à mortuis resurgere.* Huius, inquit, mali causa, quod Iohannes nimirum suscitatum non credidit antequam sepulchrum ingressus, linteal sic inuoluta & seorsim posita vidisset: Petrus vero dubius adhuc habuit, Maria vero Magdalena in incredulitate perrexit, à Prophetiarum de Domini resurrectione ignorantia manauit: quæ sunt insignes, Psal. 16. 10. Psal. 110. 1. Esa. 53. 8. & 55. 3. Quibus adde, nostra redemptionis finem, putat vitam aeternam membrorum Domini, suum effectum manente in morte ipsorum capite, consequi non posse. At discipulorum mentem falsa illa opinio Regni Messiae in terris exceperat, non modo quum hæc contigerunt, sed etiam probè cognita & credita Domini resurrectione sicut, ex Act. cap. 1. 6. apparet, adeò verum illud est Apostoli dictum, Rom. 8. 7. Intelligentiam carnis Deo subiici non posse,

*Exemplum
trium illorum* Multa igitur nobis hic discenda: primùm quidem à Deo supplicibus votis hanc gratiam dati

dari nobis postulandū, vt naturalem sapientiam loco stultitiae, quum agitur de scientia salutis, habeamus. Deinde quum sic dispositi fuerimus, adeunda Sacrarum scripturarum schola est, vt eum ibi quæramus, nec vspiam alibi, qualis vult à nobis ad salutem agnoscí, Ioh. 5.39. Aet. 17. ii. & Ioh. 17.3. Tertiò tria hominum genera nobis hic proponuntur, & quidem eorum qui non malitiosè, nec pertinaciter, veritati resistunt, vt Sacerdotes de quibus agitur, Matth. 28.11. Alij igitur ad aliquam quidem Iesu Christi cognitionem venerunt, sed progressus in ea maiores facere nequeunt, abiectis suis erroribus, nisi temporis spatio, & diu multumque luſtati: cuius rei exemplum esto Maria Magdalena, & reliquorum discipulorum, vt deinceps visuri sumus, pars maxima.

Alij, Petrum in hac historia sequuti, ita credunt, quæ credenda quidem vident, vt tamen adhuc hæreant: alijs, Iohannis exemplo, singuli Dei beneficio, progrediuntur ulterius, veritati cedentes, & eam semel amplexaram sequentes. Secundum quam hominum distinctionem, Pastores præsertim decet commissas sibi ouiculas regere: immo & singulos Christianos inter se viuere: se ex charitatis lege ad eos accommodantes qui in fide infirmi sunt, vt cum omni lenitate & patientia ipsos ædificant, Rom. 14.1. & 2. Tim. 2. 24. & 25. vt omnibus omnia fiant: exemplum imitati ipsius Apostoli, dum modò nec veritas, nec conscientia, lædantur, 1. Corinth. 9.22. & quidem adhuc

*rum dixer
forum gene
rum homi
num qui
nec inimici
sunt verita
tis nec hy
porita.
Aduersus
hæc mala
remedium,
et pastoru
hac in par
te officium.*

lögè perfectius Domini nostri Iesu Christi exemplū sequuti, tum in hac historia tota erga suos discipulos prorsus inexcusabiles, tū in totius vite suæ ac muneric curriculo, vt tamē nec veritatis contumacibus hostibus, nec aliis istiusmodi profanis hominibus sit vñquam adulatus, quos sāpe vt hypocritas & dealbatis parietes increpauit, Matt.23. & alibi. Sic ante Christum Iohannes Baptista, progeniem viperarum, etiam ad se venientes, dixerat. Sic Apostolus testatur se ne ad momentum quidem ipsis cessisse, Gal.2.4. & 5. quum tamen se eōusque infirmis accommodasset, vt Timotheum circumcidet, Act.16.3. Verūm enim uero peritissimos quoisque nostræ salutis noſte oportet, in ſe inesse plus ignorantiae ſemper quam scientiæ, ac proinde doctores ipſos in Domini ſchola diſcipulorum nomine cendendos: liuti minimè dubium eſt quin licet verè D. Iohannes credidiflet, ac proinde non ſit inter eos reponendus de quibus in genere, Marc.16.11. & Luc.24.11. loquuntur, Domini tamen Iuſu Christi coram apparentis conſpectu valde ſit confirmatus.

Exemplum in Maria Magdale. Ad Mariam verò Megdalenam reuertamur quam historia recitat in ſua opinione perſona quam ueratim, hentem ſtetiffie ad ſepulchrum, inter homines latentes in conciliadā audiuimus, dum ipſa in urbem excutterat, & cum Petro ac Iohanne reuera fuerat. Quapropter hæc Angelorum viſio, & Domini iphius in propria persona apparitio, prorsus alia eſt ab ea

ab ea quę de aliis mulieribus quę tū erāt in reditu recitata est. Et istud diligenter obseruādum, ut huius historię series intelligatur, quod hac in re multi ex veteribus & recentioribus nō parū sint hallucinati. Maria Magdalena ingitur cum fletibus ad sepulchrum permanet. ex quo discimus in quot difficultates & angustias præcipites nos ipsos demus, etiam quum bene agere meditamar. Quod non tantū de iis dictum volo quos naturalis cæcitas detinet, sed etiam de iis quibus Deus aliquam suę cognitionis notitiam dedit, & tamen à sensu suo proprio adhuc reguntur, quod huic mulieri contigisse videmus. Nec enim ex perditorum illorum erat incredulorum numero, qui seipso ne Christum Iesum cognoscerent, excæcabant, quem contrà Dei Prophetam excellentissimum cognoverat, quicquid aduersus eum erat peccatū toto pectore abominata: & miro affectu & cura erga mortui corpus prodebat obsequium quo viuum obseruarat, a sepulchro nolens recedere quin sciret quid esset ipso factum, & quidem ingentibus gemitiibus quām lugeret amissum testata. At quis eam in has angustias redegit, quis dolorem eius auxit, nisi quòd malè Magistri retenta doctrina, in sola eius morte inhæret? & sensus humanus eam impedit quominus credat quæ lintea illa sic separarim posita palam prædicabant, nempe non fieri verisimile eum quem quarebat, & quem in hoc sepulchro deponi viderat, vt expressè notarunt Euangelisti,

Matth.27.61. & Marc.16.47. & Luc.23.55. furto
fuisse sublatum? Quis vero non est, obsecro, in
ipsius Dei etiam Ecclesiæ gremio, similium,
ne dicam longè grauiorum lapsorum reus?
Nam ut immensum eorum numerum omit-
tam, qui pulchrè secum agi putant si Christi
& Christianorum nomen sibi placeat, & qui-
dem sanè non per hypocrisin, doctrinæ tamen
& vitæ morūmque Christianorum planè ru-
des & imperiti, vnde quæso maxima pars hæ-
resēon manauit, ex quibus postea mille hor-
rendæ confusiones oriuntur, nisi quòd cum
stulta hominum ratione confunditur Dei sa-
pientia, quam reuelavit in sacrosancto suo
verbo, in se quidem clarissimo & lucidissi-
mō, sed pereuntibus tantum tecto, & qui-
bus Deus huius seculi mentes excæcauit, 2.
Cor.4.3. & 4. Vnde verò tādem tot labores &
molestiae in quas multi præcipites feruntur, &
quibus tandem corpora cum animo pessun-
dantur, nisi aut ex ignorantia inexcusabili, aut
à promissionum Dei diffidentia, quòd in Dei
sacrosancto verbo non sint eruditī? Sola igit-
tur sua culpa tandem homines in has miseras
lapsi pereunt, cui ut occurritur, orandus est
Deus, vt si veritatis suæ gustum aliquem nobis
dedit, dociles etiam reddat vt in dies profectus
maiores faciamus, stultitiam nostram eius cœ-
lesti sapientiæ subiicientes, & affectus omnes
nostros coērcentes aduersus omnem diffidē-
tiā ac terrenarum rerum solicitudinem, vt
tēper hilares & contēti data nobis hēreditate,
sola

sola nobis necessaria, & nunquam eripienda,
Luc.10.42. vitâ cum sanctimonia traducamus.

Hic verò ex contrario Dei bonitatem im-
mensam perpendamus, minimè quidem pec-
catis nostris indulturi, & in iis delicias nobis
facturi: sed animos collecturi, si haec tenus aut
pares aut maiores adhuc fuerunt nostri lapsus
quām huius mulieris: modò patiamur Deum
in nobis pedetentim operari. En igitur rem ut
gesta est. Dicitur Maria non semper flens stetis-
se ad sepulchrum, sed in illud se inclinasse in-
specturam quod duo discipuli se vidisse nun-
tiauerant, lintea nimirum sic involuta ac seor-
sim posita. Quis autem eam ad hoc impulit,
nisi quodd quæ priùs neglexerat apud se dili-
gentius expendit? At quid illa, quæso, mere-
batur? Næ, ut isti quoque resurrectionis Do-
mini præcones oculis ipsius subducerentur.
Contrà tamen, ecce pro præconibus natura
matis duos cœlestes conspicit præcones, cœli-
tus ad eam non solùm docendam, sed etiam
consolandam miseros, etiam si nec ore quidem
essent loquuti. Altero enim Angelo stante ad
caput, altero verò ad pedes loci in quo iacue-
rat corpus Domini, nonne his vocibus ipsa
compellare videbatur, Quid hic agis? Is quem
quæris amplius hic non est: En vbi caput eius,
en vbi pedes iacuerunt. Alibi igitur ipsum
quære, nec flendo hic tempus ducito. At, quod
non esset his verbis satisfactum ipsi, proculdu-
bio excepturæ se reuera id ipsum satis ani-
maduertere, & ideo maiorem inde sibi luctum

*Quem in
nus fidei
habuit
quām alijs
ex infirmi-
tate tamē,
non rebel-
lione, specia-
lem gratiā
suprad-
vines est
consequen-
ta.*

surgere , scire cupienti quo loco positus esset, Dominus ipse velut seipsum gratia & misericordia superans , eam tanto honore dignatus est , vt omnium primæ se ipsum coram inspicendum præbuerit,Mare.16.9. vt omni sublatto scrupulo & animi anxietate fletus ac gemitus eius in summum gaudium & consolacionem verterentur. Quia in re præiuit Dominus nobis exemplo, docens de infirmis minimè desperandum , nec indiscretè durius habendos, sed patienter erudiendos,Rom.14.1.& 2.Tim. 2.25. quum sæpe contingat eos tandem à Deo maximis donis exornari.

Sic plerunque Deus agit cum liberis suis, quibus hanc gratiam concedit, vt quum suas cogitationes in deuia sequuti aberrarint, morsus conscientiæ audiant, & quæ priùs neglexerant, aut nimis leuiter præterierant, diligenteriùs penitent & attendant. Tunc enim nisi per seiplos steterit, pro errore priore, aut etiam maiore sequuturo, cognoscunt qua in se decepti sint, & quod maius est, emendant, vt etiam in suum commodum superiores errores vertant, & stultitia sua ad Dei sapientiam veniant. Non aliter hæc mulier, conscientiæ mortuæ excitata, inspexit in sepulchrum, quæ in eo esse priùs audierat consideratura, & ecce, viuum eum offendit quem inter mortuos tam pertinaciter quærebat : & eo quod resurrexit ipsum sibi persuaderi non sinebat, de resurrectione ipsius longè certior facta est: tam bonus erga suos Dominus: tam in viis, qui-

quibus eos ad se trahit, admirādus. Porro me-
mīnerimus eiusmodi mutationes esse à Do-
mino priore nobis occurrēt, quod ex hac hi-
storia plus satis est conspicū: sicut olim à Na-
thanō Dauidē à veterno excitatū legimus: &
Petrum Domini aspectu. Sic Dominus prior
Adamū latitanrem quæsivit, Genel. 3.9. quod
in se veti Dei filij quotidie experiuntur. Con-
trà propriae conscientiæ morsus extinguentes
(quo plerunque morbo superbi & ambitiosi
homines laborant, quibus cum Dāuidē dicere,
Peccavi, & cum Petro flere amatè, dedecus
est) tandem in sensum reprobum traduntur,
Rom. 1.28. pedetentim eorum conscientia pu-
tredescens, donec tandem cauterio resecetur, I.
Tim. 4.2. Talium exempla omnibus seculis vi-
demus, ac p̄ssettim infelici hoc nostro, siue
false doctrinæ seminatores, de quibus agit
Paulus, Tit. 4. 11. siue denique mores plæto-
rumque hominum depravatissimos & corru-
ptissimos inspicias.

Superest igitur nobis hæc apparitio pluti-
bus explicanda, sed prius enodatis tribus in
hunc textum incorrectibus difficultatibus.
Harum prior est Mariam Magdalenam ad An-
gelorum aspectum non dici fuisse attonitam,
sed vtrò & confidenter ipsos alloquitam,
quasi duos homines fortuitò occurrentes cō-
pellasset: altera quòd int̄ loquendū dicitur
se auertisse, vt retrò a spiceret, nulla tamen eius
rei causa addita: tertia, quòd Iesum Christum
nec ex vultu, nec ex sermone agnouerit. De

*Quomodo
Maria Ma-
gdalena tā
confidenter
Angelos siq
alloquitur*

priore illa, qui simpliciter aiunt Angelis instat
hominum apparentibus, Mariam non obstu-
puisse, non omnino satisfaciunt. Nam præter-
quam quod vestimenta alba & splendentia
nouum aliquid & insolens illi repræsentabat,
nemine ex quo ad sepulchrum steterat illud
ingresso, & inde profectis Apostolis, qui prius
illud ingressi fuerant, quinam simpliciter ho-
mines esse cogitasset? Et tamen eos non aliter
quam homines alloquitur. Aio igitur, licet
quæ superius attigi cogerent quodammodo
hanc mulierem aliquid plus quam humanum
in iis quos intuebatur agnoscere, nihilominus
tamen sic ingenti illo desiderio sciendi, quid
Iesu Christi corpore factum esset (quod eius
tum ad Angelos, tum ad Iesum Christum ser-
mones produnt) occupatos omnes ipsius sen-
sus fuisse, ut nihil aliud cogitarit: quemadmo-
dum saepe contingit vehementibus illis affe-
ctionibus sic visum, auditum, cogitationes in
vnum quid occupari, ut vnum hoc sensus vi-
deant, audiant ac cogitent. Qua ex re discimus
hanc mulierem longè superasse discipulos, &
socias suas, immo tum quidem omnes homi-
nes, amore illo insigni & sancto quo Iesum
Christum Dominum, licet, ut ipsa putabat,
mortuum prosequebatur. Et quidem tam gra-
tus Domino hic amor, et si multis næuis ple-
nus, ut prima sui apparitione à sua resurrec-
tione mulierem hanc dignatus, eandem esse
mortalibus exemplo voluerit, & discipulis &
aliis omnibus incredulitatem ac torporem
velut

porem exprobrate: sic ratum faciens quod ante dixerat, à violentis, sancta nimis rūm violen-
tia, Regnum cælorūm rapi, Matth. 1.12. Quid futurum igitur putamus tanta nostra glacie:
quid torpore tanto quo sic ab officio procul remouemur, vt si quæ bona cogitatio nostris
mentibus à Domino iniciatur, vel vnius mu-
scæ volatus vel atomi conspectus eam eripiat,
vel plerumque prorsus obliuione sepeliat?

Altera difficultas, quod Maria tertio aspexe-
rat, sic à quibusdam soluitur, vt dicant Ange-
los intuentes Dominum pone Mariam, hono-
rem ipsi aliquem exhibuisse, quo animaduerso
Maria retro aspiciendi occasionem habuerit.
Qua occa-
sione Ma-
ria Magda-
lena allo-
quens An-
gelos retro
se conser-
vit.
Sed ita leuia, non meliore nixa fundamento,
quam quod sibi quidam persuaserunt, Iohan-
nem noluisse Petro priorem honoris gratia se-
pulchrum ingredi. Magis igitur est verisimile,
Mariam Magdalenam accendentem Dominum
quodammodo sensisse, quod plerunque fit, ni-
si forte quis ita leui passu incedat vt animad-
uerti non possit. Fateor tamen Dominum etiam hanc mulierem docere voluisse, se licet instat cuiusvis alterius hominis ipsi appateret,
tamen alio quam hortulani loco habendum,
quod Angelorum ipsorum Dominus esset a-
gnoscendus: & hoc ab ipsa deinceps accurate
expensum fuisse non dubito.

Quod ad tertiam quæstionem attinet, qui factum sit vt Iesum Christum hæc mulier nec
vultu, nec voce agnoverit, aio licet vi supra di-
ximus, Iesus Christus à resurrectione idem
qui factum
sit vt Ma-
ria Magda-
lena Chri-
stum non
agnoverit,

nec ex facie nec ex voce. quod antea corpus habuerit, essentia nimirum ipsius ac proprietatum essentialium respectu: iam tum tamen spirituale factum fuisse, putà qualitatibus iis exornatum quas hodie mente atsequi non possumus, quod pluri has deinceps, dante Deo in historia apparitionis duobus discipulis factæ, sumus expositi. Absit igitur cogitemus varias illū induisse formas & in hanc se aut illam vertisse, quod de, Protheo suo Poëtæ fabulantur: sed quid mirum si dixerimus ipsum retenta forma sua, statuta & voce consueta non tamen agnitus, cuius erat in potestate, ut qui sensus nostros creari, eosdem extraordinariè retinere, ut oculi ad videndum, aures ad audiendum non aliam vim habeant quam eam quam ipsi visum est? Nec verò nunc ita primùm Deus operatus est in quibus voluit, vel ipsis illis detestandis Sodomitis testibus, Genes. 19. 11. & Regis Syriae militibus, 2. Reg. 6. 18. & 20. Sed ne procul abeamus, idem duobus illis discipulis, eodem die in vicum abeuntibus, contigilse videmus, sic Domino ipsis aures & oculos retinente, ut ipsum non agnoscerent, Luc. 24. 16. & 31. ut nulla sit in Domini persona transformatio nobis imaginanda.

Vt nā verò Dominus, quē verè dicere possimus ratione cognitionis perlongac veritatis ipsius, nō selsquidiei spacio fuisse veluti sepulchro conditum, sed tot seculis, quam nostrum tempore pro illa sua vere immensa misericordia, veluti denuo resurget volunt, sēque nobis

bis in sacro sancto verbo suo conspiciendum, longè adhuc excellentiore modis omnibus ac diuiniore ratione quam illa præsentia sua eorum porea in hoc mundo discipulis patefacere, metus nostræ oculos illuminare dignetur, ut vere ipsum agnoscamus, vera & viua fide amplectamur, dum alterum eius aduentum expectamus, quo verè ac perfectè tum corporibus tum animis facti participes virtutis ac gloriæ resurrectionis ipsius, præparatum ab ipso nobis ante iacta mundi fundamenta Regnum feliciter possideamus, Amen.

HOMILIA SEXTA.

Marc.16.

10. *Illa profeta annuntianit iis qui cum ipso fuerant, lugentibus ac flentibus.*

11. *Illi verò quum audiissent eum viuere, & conspectum fuisse ab ea, non crediderunt.*

Iohan.20.

15. *Dicit ei Iesus, Mulier, quid fles? quem queris? Illa putans hortulanum esse, dicit ei, Domine, situ ipsum asportasti, dicito mihi ubi posueris eum, & ego eum tollam.*

16. *Dicit ei Iesus, Maria, illa se conuertens dicit ei, Rabboni, quod dicitur, Praceptor.*

17. *Dicit ei Iesus, Ne me tangito: Nondum*

1. 1j.

enim ascendi ad patrem meum : sed profiscere ad fratres meos , & dic eis , Ascendo ad Patrem meum , & Patrem vestrum , & Deum meum , & Deum vestrum .

18. Venit Maria Magdalene annuntians discipulis quod vidisset Dominum , & [quod] ea sibi dixisset .

Ineffabilis
Dei bonitas
in eo quid
Apostolorū
Apostolam
facit tam
qua in cre-
dendo dījū
eius erat
visa .

V B S T I T I M V S die proxima
Dominica in sermonis initio
quem Dominus habuit cum Ma-
ria Magdalena , magni sanè mo-
menti , quod , dāte Deo , sumus ex
eius expositione cogniti : quandoqnidēm e-
ius conclusio ac finis fuit , non tantū sim-
plex mandatum , quod aliæ mulieres acce-
perunt , Apostolos de sua resurrectione certio-
res faciendi : sed quod longè vterius eam pro-
gredi volait , ut duplex hic beneficium quo af-
fecta est sit nobis agnoscendum : primū quod
illi omnium primæ corā in propria persona se
conspiciendū dedit , Marc. 16.9. alterum , quod
eā ipsorum Apostolorū Apostolam , ut ita lo-
quar , cōstituerit , ex qua tū ipsi tū nos etiam
deinceps huius Resurrectionis & Ascensionis
Dominicæ finem ac scopum disceremus . Non
igitur ideo mulierem illam interrogavit , ut ex
ea disceret , quid ibi rerum ageret , aut quem
quæreret . Nec enim qui omnium peritus est
ab illa moneri opus habebat , Ioh. 2.25 . quibus
etiam adde satis patere ex eius responso , Do-
minum superuenientem illi , cum Angelis lo-
quen-

quenti, quid ipsis respondisset audiuisse. Muliem igitur interrogat, ut verba eliciat, quò Domino ipsis patefacto, proprio nomine illam appellante, tanto melius errorem suum agnosceret, ac tam perinacem opinionem suam adhuc inter mortuos ipsum iacere, aut furto sublatum & alio asportatum condemnaret. Perinde fuit igitur ac si sic eam compellasset: amorem equidem tuum illum, quo me hactenus præ reliquis omnibus prosequutus es, & adhuc prosequeris, laudo proboque: sed quandoquidem aliis meæ resurrectionis testimonis fidem non adhibuisti, nunc saltem oculis tuis crede. En enim quem tam constanter quæsiuisti, quæunque non repetisses, vbi & quomodo ipsum quærebas, sponte tibi in propria persona occurrentem. Hic igitur habemus insigne testimonium accurata consideratione dignum tum in hac muliere, constantis amoris aliorum erga alios, tum in Domino bonitatis immensè, suorum infirmitates siccōlerante, vt etiam eos requirat & longè maiora ipsis quam sperare ausint, concedat, tum etiam quum vt ita dicam, quid agant, nesciunt. Quid igitur facturum putamus, si corde nostro sic nos ipsis nomine interpellante, Quærite faciem meam, ipsis Davidis exemplo, P̄al. 27. 8. pareamus, eūque vbi, & quomodo vult, requiramus?

Cui verò se Dominus conspiciendum præbet? Flenti nimis, non autem Hierotolyinis latantibus, ac quasi te bene gesta cachinnan-

i. iiij.

*Cur plenus
que Deus
religiosus in
genere dum*

tibus, quos sua longè fecellit opinio, non ita
imp̄ gau-
dio exultat.
 multò post implente Domino quod discipulis
 prædixerat, his apud Ioannem 16. 20. verbis,
 Amen, amen dico vobis, flebitis & lamenta-
 bimini, mundus autem gaudebit: vos verò tristis
 eritis: sed tristitia vestra euadet in gaudium.
 Etsi igitur veri gaudij occasio penes solos Dei
 filios sit, Rom. 5. 3. ad quod eos ipse Dominus
 in maximis & asperitimis afflictionibus inui-
 rat, Matth 5. 12. tamē, ob multas rationes mani-
 festissimas, fletus ac gemitus Dei filios in hoc
 mundo potius quam gaudium & lætitia com-
 mitantur: primùm quod hoc omnibus à natu-
 ra insitum est, etiam sapientissimis viris, cuius
 rei fidem historiæ sacræ ac prophanae faciunt,
 ut modum in prosperis seruare nequeant, & i-
 deo necesse sit in summum nostrum commo-
 dum res prosperas aduersis temperari: adeò ut
 amarum dulci præponderet: vetere illo trito-
 que proverbio locum hic habente, rebus pro-
 speris, sopiri, aduersis homines excitari, Deinde,
 quæso, an illum qui hydropotæ potum ad
 satietatem præberet medici nomine dignum
 iudicaremus? Quinam verò sine castigationi-
 bus tandem saperemus? Tertio: si secus accide-
 ret, quid filiorum Dei patientia fieret, hac ra-
 tione promissiones suas ratas facientis, Rom.
 5. 3. Iacob. 1. 3? ubinam illa esset membrorum
 cum suo capite conformitas? I. Pet. 4. 13. 2. Ti-
 moth. 2. si quomodo interni hominis renoua-
 tio perficeretur, nisi corrupto externo homi-
 ne? Cor. 4. 16. Denique quomodo glorifica-
 retur

retur Dominus in suorum infirmitate? 2. Cor. 12.9. Inseparabili nexo igitur hæc duo inter se cohærent, amor Dei paternus, & castigatio, Heb. 12. 6. Apoc. 3. 19. Crux ac vera pietas, 2. Tim. 3. 12. Amicitia Dei & iniuricitia mundi, Iacob. 4. 4. At quæ tandem nostra spes si solæ nobis aduersitates in partem cadunt? quid fiet nobis si virga semper in dorsum nostrum incumbat. Itaque tribus modis Dominus prouidit. Primum nunquam sinens suos supra vires tentari, 1. Cor. 7. 13. Deinde omnibus aduersis modum ponens ut expedit, Psal. 25. 3. Tertiò supra cœlos omnes euehens, quos in inferorum barathru detrusisse videbatur. Nam, ait Paulus Apostolus, 2. Cor. 4. 8. In omnibus premimur, at non coarctamur, hæsitamus, at non prossus hæremus: persequitionem patimur, sed in ea non deserimus: deiiciimur, at non perimus.

Et quidem huius rei in hac muliere speciale Quomodo
in aduersis
Domino sic
responden-
dum, quam
à conscientiis
nostris re-
lut ore noo-
stro respon-
sum peffun-
das curio-
tali statu
simus. nobis exemplum proponitur: cuius et si tristitia non ex sat is puro fonte manabat, séque ipsam inopia fidei fatigabat, tamen Dominus eam non esse ex malitiosorum incredulorum numero cognoscens, sed contrà summo ipsius ardore amore, à quo tantum beneficium erat consequuta, sponte ipsam requisuit, séque conspiciendum prebuit, quæ sita tristiter iphius occasione: remedium nimirum illi allaturus vera solidaque consolatione, licet initio Maria conspectum illum exceperit in infirmitate pergens: nondum quippe agnouerat ipsum se i. iiiij.

alloquentem. Quātū igitur alacriorem ac
 promptiorem fore Dominum in iis consolā-
 dis sperandum est, quibus hanc gratiam con-
 cedit, ut ipsos vltro compellati Domino, cau-
 sāmque à conscientiis ipsorum lachrymarum
 & fletuum sciscitanti melius respondeant? En-
 quā apud se quācunque tandem ingruat affli-
 ctio quilibet cogitare debet, quasi Dominum
 propriis auribus ita se compellantem audi-
 ret. Vnde miser hoc in statu iaces? quā sit ut tan-
 topere afflīcteris? Cui sic illico respondendum,
 Nā tua Domine hāc est voluntas, cui, ad Iobi
 exemplum, acquiesco, Iob. 29. 37. & quidem
 conscientia nostra nos in nulla re accusante
 aut condemnante. Quid si verō propter pec-
 cata nostra castigemur (quā sanē deueniendū
 est nobis si officium quod Deo debemus, ac se-
 pe nimis si quomodo nos erga proximos ges-
 serimus expendamus) quid Domino conscienc-
 tiā nostrā interroganti, quā sic affligatur,
 melius responderimus quād quod ipse nobis
 David suppeditat, Quoniam peccavi, Domi-
 ne, agnosco, fateor; at ne me Deus, alia quād
 paterna virga castigato, ne intres in iudicium
 cum seruo tuo, licet officio suo tam malè de-
 functo. Mihi cor illud contritum & abiectum
 largire, ut tibi feram acceptum. Quid Domi-
 nus autē ad hāc responsurus est? Nēpe quod
 Dauidi per Nathanum, 2. Sam. 12. 13. & quod
 ipse Dauid agnouit, Ps. 32. 5. his verbis, Peccatū
 meum tibi notum feci, & iniquitatem meam
 non abscondi; dixi enim, confitebor aduersus

me

me scelus meum Iehouæ: tu verò remisisti mi-hinoxam peccati mei. Si verò propter iustitiam affligimur, & propter sacrosanctum Dei nomen, cum si fleamus, ex gaudio fleamus, & Apostolorum exemplo lætemur, Act. 5.41. quam afflictiones, quibus capiti nostro simus conformes, totidem nobis futuræ nostræ cum capite glorificationis pignora exhibeant, Rom. 8.17. Habetis fratres, rationem qua tum in aduersis, tum in prosperis corda nostra consolemur, verbisque adeò gratias agamus Deo, siue castigemur, siue tentemur, aut exploremur, siue Deus corpora nostra & animas ad suam gloriam ad sacrificium obedientiæ depositat.

Age verò quanto feroce animi mulier ista astuarit ex verbis ipsius consideremus, sperat enim à se corpus Domini posse auferri si modò quo asportatum fuerit, resciuerit: quod ab illa fieri potuisse non est verisimile: nec etiam videtur per alios se id curaturam indicare voluisse: quod etsi perfecisset, vix tamen locum quo eum conderet esset repertura. En quanta vis non fitæ amicitiæ, vt nihil nimis arduum aut ~~adūra~~ libi persuadeant tam constanter ac vehementer amantes, aut saltē nihil tam difficile quod in amicorum gratiam non oporteat ipsos tentare. At quemadmodum sèpe in amicitia nō est modus, & malo nititur plerumque fundamento, sic etiam contingit ut quæ temere suscipiantur, infelicem exitum fortiantur, quum præsertim eiusmodi causæ sunt, vt longè consultius sit amicos à multis

*Nihil vide
tur imposi-
bile iis qui
sincero affe-
ctu ducun-
tur.*

consiliis auocare, quām mutuas operas con-
ferre in multis rebus, de quibus p̄nitentiam
agendi vix tempus ac locus conceditur. Cuius
rei nimium, eheu! nimium inquam multa
quotidie conspicimus exempla, propter ni-
miam vindictę cupiditatem, tam disertę à Deo
prohibitam, quam hodie tamē Caput preci-
puum honoris vocant, splendidi nominis ob-
tentu vitium tegētes execrandum. At Dei spi-
ritus quę sint amanda, quo usque, & cūt aman-
da sint, docet: quod si erit obseruatum accu-
ratè, nūquam aut in Excessu aut Defectu pec-
cabitur, quibus duobus extremitatibus omnis actio
corrumpitur. Quia in re maximè illud deplo-
randum, ut quò magis homines pro rebus hu-
manis quodlibet vitæ aut fortunatum pericu-
lum ardēt adire, hoc magis in Dei gloria pro-
mouenda, & charitatis officiis erga proximum
obeundis torpescant.

Dominus non tantum in genere ones suas alloquitur in Ecclesia, sed etiam quamque nominatim compellat.

Narrat deinceps historia Domino hoc ac-
cepto respōso Mariam proprio nomine com-
pellatam: qua voce repente sic eius mens &
sensus excitati sunt, ut & voce & facto eum a-
gnouerit, ad cūmque conuersa Rabboni eum
vocauerit. Respondet autem Syriaca illa vox
Rabboni, voci putat lingue Hebraicæ, Rabbi,
quæ Magistrum & Doctorem significat, quo
tunc nomine Pharisei & Scribæ in Synagogis
docentes vocabantur, quod ex historia tota
Euangelica cuius satis conspicuū est. Hic ve-
rò primum subit illad obseruādum, Dominū
longè dissimilē fuisse sui temporis Phariseis,

Matth.

Matth. 23. 4. & nostri seculi pseudopiscopis,
 Curatis & aliis istiusmodi lupis voracibus, à
 quibus iam pridem nobis esse caendum, tum
 ipse Dominus, tum eius Apostoli sedulò præ-
 monuerunt; præstiterit enim ipse quod à fideli-
 bus omnibus pastoribus postulat, ut singulas
 oves suas ex nomine agnoscant & designent,
 in bona pascua ducendas, Ioh. 10. 3. Act. 20. 20.
 Et hoc ipsum adhuc quotidie per fideles suos
 seruos exequitur, addita ad verbi sui prædica-
 tionem, quæ sit tori gregi in genere, Sacramé-
 torum administratione, quibus singuli fideles
 nominatim compellantur: ut singulis nomi-
 natim ouibus sua nomina, vbi primùm in hūc
 gregem cooptantur, per Baptismum impo-
 nantur, deinceps sigillatim fouendis & edu-
 candis verè vitali cibo, sacrosancto Dei ver-
 bo, in ipsius domo, & sacerdos sanctæ cœnz ad-
 ministratione. Habemus igitur in hoc Iesu
 Christi erga hanc malierem factō, pulcherri-
 mum exemplar vocationis ouium Domini,
 quas cognoscit ipse & prior requirit, ut loqui-
 tur Apostolus, Gal. 4. 9. addita ad verbum ex-
 ternum Sancti sui Spiritus, veritatis omnis do-
 CTORIS, Ioh. 16. 13. virtute intrinseca, ut ex tene-
 bris eruti ad lucem admirandam, & ex pote-
 state Satanæ ad Deum adducantur, I. Pet. 2. 9. &
 Act. 26. 18.

At verò, quò hæc in nobis efficiātur, quem-
 admodum intrinseca virtute sua cor nostrum
 aperit, ut vocē eius audiamus, sic nos ipsi re-
 spondere decet, exemplum Apostoli sequi-

*Quæsi-
gularium o-
uium sicut no-
minatim
compellata
rum effe re-
sponsum
opereat.*

tos, ita respondentis, Domine, quid me visfacer? & Lydiam imitatos, non tantum verbo quod audiuerat, sed eius etiam verbi præconibus apud se receptis, Act. 16. 15. Nominatim vero hanc mulierem sequi nos oportet, docentem quibus conditionibus vox hæc audienda sit, nimirum ut reiectis repudiatisque omnibus aliis doctrinis, vni illi adhæreamus quam docet vnicus ille verus doctor scientia, quam verè ac meritò pater Iohannis Baptista Zacharias salutis scientiam dicit, Luc. 1. 77. & Apostolus, potentiam Dei ad salutem, Rom. 1. 16. quandoquidem hac cognitione vita æterna continetur, Ioh. 17. 3.

*Quomodo
veri pasto-
res, quo-
porerit audi-
ri: à falsis,
quo ritari
discernendi*

Quibus probè cognitis facilis erit distin-
ctio verorum pastorum, quos audire, Luc. 10.
16. à falsis, quos etiam execrari, iubemur, etiam
si Angeli è cœlo essent, Gal. 1. 8. Facillimum e-
tiam fuerit falsissimam doctrinam eorum co-
sint, & eo-
gnoscere ac fugere, qui à Sacrarum Scriptu-
rundem do-
ratum lectione mileras ouiculas arcent, fidem
Eritina falsa
de fide quā nescio quam implicitam docentes, quasi ad
vocant im-
salutem ouiculis sufficiat à Doctorum suorum
plícita indi-
canda.

tamen illa sit Ecclesiæ fides ignorantibus, pen-
dere. Non minus sanè absurdo & noxio ad vi-
tam spiritualem & æternam consequendam
ertore, quam si quis corporeo & mortali mor-
bo laborantem iubeat à sola medici scientia
& pharmacopæi thecis ac pixidibus, quarum
tamen nihil percipiat, pendere. Aut si quis fa-
me laborantem, iubeat optimo esse animo, &
fa-

satietatem ab iis exspectare qui laute epulenter, sic tamen ut ipse cibū ne attingat quidem aut delibet. Nam vt concedā illis Missām (quā boni isti pastores miseris ouibus persuadēt) nituntur opus esse salutem viuis ac mortuis conferens) id esse quod volunt, age quinam ad solos spectatores fructus aliquis ex illa redierit? Contrā igitur discamus, veram Christianorum fidem non esse in indefinita & confusa imaginatione positam: nec fide vicaria niti: sed singulos Religionis Christianę articulos fundamentales percipere, quos sibi applicet & obsignet, vera firmaque fiducia veritatis diuinæ promissionibus eius comprehensa ac probè cognitæ, Ioh. 3.33, quæ deinde omnibus bonis effectis ex abundantia cordis manifesta fiat, Rom. 10. 10. cuius scientiæ suæ rationem etiam cuicunque petenti reddere parati sint, 1. Pet. 3. v. 15. Et hoc nisi ad sit, sciant quicunque Christianorum nomine gloriantur, se titulo tenus Christianos esse, pellimoque nisi fundamento nixos pseudopastoribus illis & animarum mangonibus, quos tandem iudicio cadere necesse sit cum omnibus qui cum Propheta dicere nequeant, Credidi, ideo etiam loquutus sum, II. 6. 10.

Transcamus ad illa Iesu Christi verba, *Ne Peculiaris me tangito, Nondum enim ad patrem meum ascendi.* Admiranda sanè prima fronte vox: ptimū quod paulò post aliis mulieribus in urbem recedentibus factus obuiā, Matth. 28. 9. passus sit eas pedes suos amplexari: & quod lōgē maius

ratio cur nō
passus sit Ies
sus Christus
Dominus
noster se à
Maria Ma
gdalena rā
gi.

est, à discipulis suis deinceps tangi palparique voluerit, Luc. 24. 39. Deinde, hæc videtur eius esse ratiocinatio, sc ab hac muliere aut aliis tangendum non esse, nisi priùs in altū ascensisset, tanto à nobis interuallo diffitum, quanto à terris distant cœli, supra quos omnes euentus est: quum tamen contactui illi nimirum corporeo locus esse non possit in tanta locorum distantia: ac proinde necessariò videatur intelligendus, de spirituali manu fidei facta apprehensione. Ac reuera Dominum oportuit, prout antea discipulis dixerat, his terris corpore suo excedere, ne amplius corporeæ præsentiaæ adhærerent, quod nimirum pendentes ab iis quæ oculis intuebantur, nonnisi terrena cogitarent, Ioh. 16. 7. Fœminam igitur hanc admonere quidem voluit se non resurrexisse in eodem quo priùs erat, infirmitatis statu, nec eadem qua antea ratione cum ipsis conuideturum: verum tamen, quum, meo quidem iudicio, de corporeo contactu hic loquatur, & non dicatur Maria nimirum ardentí affectu ad pedes eius prosiliisse, sermonem hunc reor habitum à Christo eodem omnino momento quo agnatum eum Maria vt Magistrum salutauit. Pulchrè igitur omnia inter se convenient, longèque simplicior erit huius loci expositio, si dixerimus Dominum quam videaret Mariam ad se accedere, & præuideret fore vt vi amoris quo ipsum periequebatur non tantum in pedum suorum deosculatione, sed etiam in diuturniore mora, & longioribus ser-

sermonibus inhæteret, ac proinde hius appa-
ritionis nūtius, quo miseros discipulos, luctu
& mōtore confessos, protinus recreari vo-
lebat, tāndiu differretur, noluisse ipsam in his
moras tum necere: quasi sic eam compellaret,
Non duin ad Patrem meum abeo: quare tibi
licebit me deinceps per otium contemplati,
mecumque pluribus loqui: quare ne longio-
res hic moras necē, sed confessim ad discipu-
los meos abi, nuntiatura ipsis quæ à me es ad
eos consolando & docendos, auditura. Non
simpliciter igitur Dominus contractum hunc
reprehendit: sed eo in aliud tempus Mariam
voluit abstinere. Sic Propheta quondam fa-
mulum suum ad Sunamitidem missum prohi-
buit quenquam in via salutare, aut quenquam
à quo salutem accepisset alloqui, 2. Reg. 4. 29.
& Dominus ipse missis illis septuaginta disci-
palis præconum officio funeturis, idem pro-
hibuit, minimè quidem ut vetarent ne salu-
tantes obuiam factos resalutarent, sed simpli-
citer ut maturandum ipsis esse sublatis omni-
bus vel leuislinis impedimentis docerent.

Et hæc quidem simplicissima maximèque
genuina huius loci esse sententia mihi vide-
tur, ex qua necessariam omnino, sed male inter
nos obseruatam doctrinam discimus. Ecquis
enim, obsecro, eorum omnium qui Deo insua
vocatione sua seruire cupiunt, hanc rationem
secum inueniunt, vt ad ea quæ retro sunt oculos
non conuertant? Immo quām multi sāpe re-
bus terrenis & priuatis sic occupantur, vt ne-

*Dominus
vult coli si-
ne procrasti-
natione et
laqua in re
gravissimè
peccatur.*

que vnde digressi sint, neque quod tendant ministerint? Atque utinam istorum hominum non essent inter nos tam frequentia exempla. Vos templi huius columnas testor, vos parientes, vos sedes istas ac vacuas cathedras, vos appello contra statorum dierum auditores, Dominicorum, Iouis, septimanarum, mensium denique tantum, ut ingentem numerum eorum omittam qui corda & aures non ad audiendum & percipiendum preparata adserunt, sed quae habent in patinis, officinis, usulis, monopoliis, & rebus aliis longe etiam deterioribus: quos ad D. Petri locum, 2. Pet. 2.14. ablego. Denique, quod nimium multorum mores testantur, etiam hac nostra tempestate sunt quorum alij ad conuiuium vocati, causetur se praedia & villas emisse, & quibus artibus plerumque Deus nouit, alij boum aliquot iuga, & illa forsitan ex rapto: alij se uxores duxisse, quod diebus Noe contigit, Luc. 14.18. Quod vero praemium harum excusationum referent? Nempe nullum fore ipsi tandem in conuiuio locum, quod feret nimis lugebunt. Alij speciosiorem scilicet excusationem adserunt, sepeliendum sibi Patrem, aut domesticis valedicendum. Quid vero se istis respondutum Dominus minatur? Nemio qui manu sua admota aratro respexerit ad ea que retro sunt, appositus est ad regnum Dei, Luc. 9.62. & Qui patrem aut matrem plus quam me dilexerit, non est me dignus, Mat. b. 10.37. Ecquis enim non nouit ab Aggeo factam omni reprehendi-

sionem, Domus mea desolata iaceret, inquit Iesous, & excutitis quisque pro domo sua, idcirco contra vos cohibetur cœli à tore, & terra cohibetur frumento suo. Quid igitur dictum sum de iis qui Dei cultum inambulationibus, aut sphæristeriis postponunt? Tu vero Deus; Optime, Maxime, qui tantâ patientiâ nos ad penitentiam vocas, miserere nostri, priorumque peccatorum oblitus, meliorem da nobis mentem in posterum, ut melius quam hactenus cogitemus ac faciamus, quandiu vox illa adhuc in auribus nostris personat, nec adhuc occlusæ sunt, ut in aliis plerisque locis, foros: & in mentibus nostris insculpe, si non cōminationum tuatum metum, Matth. 7. 23. Saltem pretiosissimam illam promissionem, Quærite primum regnum cœlorum, & ista omnia adiicientur vobis, Matth. 6. 33.

Sequuntur in hac historia verba legationis ad Apostolos huic mulieri commissæ consideranda: qua legatione nulla fuit Prophetarum nec Apostolorum maior nec honoratior, & quæ doctrinam continet quæ Angelorum ipsorum captum longè superet. At tamen factum hoc non ulterius est protrahendum, eius personæ respectu cui id temporis munus istud commissum est: neque enim ordinaria domus Dei administratio, mulieres in cœtu docere permittit, quæ contrâ iubentur in silentio discere, 1. Cor. 14. 34. Verumtamen Dominus ostendere voluit, id, quum possit etiam lapides, cœstantibus hominibus, excitare, Luc. 19. 40.

*Impositum
munus huic
mulieri fuit
extraordinariū per-
sona respe-
ctu: nec tri-
bi in exem-
plu posse.*

k. j.

posse etiam quotiescumque visum ipsi fuérit, nulla vel ætatis vel sexus habita ratione, minimis os aperire: quemadmodum olim Bileatum Prophetam ab asina voluit coargui, 2. Pet. 2. 16. Age igitur huius legationis expendamus verba singula, Deumque preceinut ut quæ in illis arcana continentur benè percipiamus ac meditemur.

*Quomodo
voces illæ
Ascendi-
di & De-
scendi-
tribuantur
vriique
Christi na-
ture, Dini-
nae & hu-
mana, sine
ulla natura
rum confu-
sione, nec
proprietati
earundē is-
fentialium.
At quinam Deitati vox illa
tribuerit, quæ vt infinita est, nec loco moue-
tur, ita nec ascendit, nec descendit? Et tamen
hæc intelligenda sunt de eodem qui è cœlo in
infimas terræ partes descendit, vt loquitur Ap-
postolus, Ephes. 4.9. & 10.*

At non descendit è cœlo secundum suam
humanitatem. Nec enim illic erat, sed in terris
formata est in utero beatæ Mariæ Virginis. I-
taque dicemus illud *Ascendere*, si Descensu op-
ponatur, de Deitate quidem Filij Dei dici, sed
non absolute, nec in propria significatione,
quæ mutationem inferioris loci in altiorem
significet: sed quatenus hæc Deitas eousque
se te demisit, vt natura nostram in unitate per-
sonæ assumeret, vt esset Deus. *Θεός ποτος*, catenus,
in-

inquam, videtur, ut ita loquar, ex maiestatis suæ solio in has terras descendisse. Vice versa quum naturam nostram supra cœlos omnes extulit, videtur in solium iterum ascendisse, ut se patesceret, *αὐτὸν δέοντα*, sine confusione tamen vlla, nec mixtione, nec duarum eius naturarum, nec proprietatū ipsarum essentialium. Et hoc ipsum Apostolus indicat, Philipp. 2. 7. quum ait, hunc Dei filium sese exinanuisse & summisse factumque obedientem usque ad mortem, mortem, inquam, Crucis, ut in summam sublimitatem efficeretur. Quod ad ipsius autem humanitatem, et si ex quo Filiij Dei persona sibi eam vniuit, inde à momento conceptionis eius in utero beatissimæ Mariæ Virginis, vox illa *Descendendi non illi conueniat*, quum per hanc vniōnem euēcta sit in gradum omnibus Angelis longè sublimiorem, nedum ut exinanita sit: tamē si ea infirmitas cui se ad tempus pro nobis obnoxiam reddidit, ut pro nostris peccatis maledictio facta sit, Gal. 3. 13. cōparetur cum ea gloria per quam nunc realiter euēcta est ad dextram Dei Patris, illud etiam *Ascendere & Descendere* de quo hic agitur, dici de ea possunt, ac proinde Iesus Christus *Totius personæ suæ respectu, seruata ramen superius allata distinctione, Descendit & Ascendit*.

Sed quidam etiamnum superest scrupulosus ex hac loquendi phrasí, Patris ac Dei, quæ voces diuersè tribuuntur naturis distinctè consideratis. Iesus Christus igitur quatenus ab

Prima persona Dei
secundus Pater
Iesus Christus
tertia secunda Deitas

K. ij.

*propriis dici
tur: secun-
dum huma-
nitatem re-
spectu
vnois dua-
rum natu-
rarum in
unitatem
persona.*

æterno filius Dei coëssentialis est Patrem vnde
cat primam ordine personam Trinitatis, tan-
quam Dei filius naturalis & unicus. Humania-
tatis autem respectu Patrem etiam vocat, non
quod secundum ipsam genitus sit ab essentia
Patris, sed quod hic homo personæ Filii sic v-
nitus est, ut in hac persona non sint duo filii,
sed solus Dei Filius, θεός ϕωτός & αὐτοῦ
Θεος. Quocirca non ideo toties in sacra Evan-
gelij historia, Filius hominis dicitur, quasi dux-
tint Filiationes, aut duo Filii, sed quod unicus
hic Dei Filius vere assumptus personaliter hæc
veram naturam humanam, creatam & forma-
tam ex substantia virginis, ex Adamo oriundus,
ad quem etiam usque propterea D. Lucas Do-
mini genealogiam deduxit, Luc. 3.24. & 38.

*Error eorū
qui Iesum
Christum
dixerunt
vocantes eū
filium Dei
adoptinum
secundum
humanitatem.*

Meritò igitur damnata & explosa est eorum
hæretis, qui ex Nestorianismo dicebant Iesum
Christum esse filium Dei adoptinum secon-
dum carnem. Longè enim inter se distant ado-
ptio, quę vocatur, & hæc unio personalis: tam-
etsi illud verissimum est, quod Iesu Christo
Dei filio visum est suę Deitati, sic nostram na-
turam unire, fundamentalem esse rationem
propter quam qui spiritualiter & per veram
fidem Iesu Christo coniunguntur, Dei filii a-
dopti sunt & dicuntur, Iohann. 1.12. Rom. 8.
15. Et hæc quidem hactenus de voce Patris.

*Quo sensu
Pater dica-
tur Deus &
caput Iesu
Christi.*

Quod verò idem Pater, non hoc tantum sed
pluribus aliis locis, dicitur Deus Iesu Christi,
summopere cauenda nobis Arrianorum bla-
phemia, aut aliorum similium detestandorum
ha-

hereticorum, quorum alij Dominum sua Deitate spoliant, alij creatam ipsi Diuinitatem attribuunt: quod si ut verum ipsis concedetur (quod absit) Christiani utique omnes essent idololatæ, meram tantum creaturam adorantes, & in eum etiam inuocatum spem ac fiduciam omnem collocantes. Sciendum igitur quod Patris persona hic & alibi nominatur Deus Iesu Christi, & quidem caput Christi, i. Cor. ii. 3. minimè dici respectu essentiæ vnicæ illius & integræ, in unaquaque trium personarum, nec etiam respectu personæ Filii in se, quem in personis quidem ordo sit, non autem ullus gradus inæqualitatis inter illas tres personas, sineulla rapina, Philip. 2. 6. sed primum humanitatis Iesu Christi respectu, secundum quam, sine personæ tamen separatione: sed tantum ex naturarum distinctione, se ipso minor est: quatenus nimicum hæc humilitas Deitatis semper subiacet: quemadmodum è contrario, quatenus Deus est, se ipso maior est, quatenus nimicu ipsius Deitatis ratione, sua humilitate superior est. Deinde respectu officij dictum illud est, Mediatoris inquam & Reconciliatoris apud Deum Patrem, ut qui se inter Patrem & nos, quorum ipse caput est, medium constituerit.

Quis vero hinc non adorer immensam sapientiam, bonitatem ac misericordiam Dei nostri, Patris, Filii & Spiritus Sancti in huius arcani immensa abyssu, quod reuera magnum arcanum est, Ephes. 6. 32. i. Tim. 3. 16. in quod k. iii.

ip si Angeli cupiunt introspicere? i. Pet. 1. 12. Et hoc Cherubim illi sub lege adumbrabant, sic operculo arcæ (quæ Domini figura erat, in quo inhabitat omnis Deitatis plenitudo corporaliter, Col. 2. 9. & in quo sunt omnes thesauri sapiëtiæ & intelligentiæ, Col. 2. 3.) incumbentes, ut eorum facies deorsum versus operculum ferrentur, quasi nosse cuperent quæ intus continebantur, Exod. 37. 9.

*Quomodo
Deus &
Pater Iesu
Christi sa
thus sit no
stter Pater
nosterque
Dens,*

At quemadmodum exposuimus, quo sensu Iesu Christus Patris personam vocet Patrem suum ac Deum suum, sic inquirendum quomodo suum Parrem, nostrum patrem, suumque Deum, nostrum Deum dicat: qua in re magna differētia est. Nam ipse naturā verus Deus Patris personam verè & naturaliter Patrem habet, nimirum à Patre genitus ab æterno cōmunicata ipsi à Patre tota sua paterna essentia, diuina prorsus & ineffabili generatione. Nobis verò Pater est, quatenus in hoc Filio nos ad salutem prædestitauit, spiritualiter illi coniunctos per sui Sancti Spiritus virtutem & energiam, & instrumentum fidei, ut fiamus eius filij adoptiui, Ioh. 1. 12. nobis eadem cōmunicata dilectione qua Filium hunc diligit, ut tandem in ipso & per ipsum glorificemur, Ioh. 17. 24. Non aliter, Iesu Christi Pater & Deus vti diximus, noster etiam est, quatenus gratum illum & acceptum habens tanquam mediatorem nostrum, in eo etiam & per ipsum sibi reconciliatos gratos & acceptos habet.

Quomodo,   *Vocem autem Ascendendi, ex qua fortassis
malè*

malè intellecta , videretur Iesus Christus suos
 deseruisse (quod oblecto, quām alienum foret
 ab immensa dilectione quæ in his vocibus
 cōtinetur) sciamus propriè dici, situs nimirum
 respectu ipsius humanitatis (cui nec ascensio
 nec Sessio ad Patris dextram supra cœlos o-
 mnes quicquam ademit , nec essentiam abo-
 levit aut mutauit, nec proprietates essentiales)
 quæ hodie tanto interuallo distat, & ad secun-
 dum ipsius usque reditum distabit à nobis, &
 ab hoc uniuerso terratum orbe , quanto sum-
 mun cœlum à terris. Verūm enim uero tātum
 abest ut ipse nos deserat , ut contrà sursum a-
 scenderit realem huius regni cœlestis posse-
 sionem accepturus, Ioh. 14. 21. tanquam inter
 omnes fratres primogenitus, Rom. 8. 28. ut ad
 se nos attrahat, sese nobis cum omnibus bonis
 suis communicans, per sancti sui Spiritus vir-
 tutem , & ultimo tandem die nos partæ illius
 gloriæ secum participes faciat , Matth. 25. 34.
 nostræ interim fidei oculis præsentissimus,
 cum omni efficacia & virtute, secundum'men-
 suram sui Spiritus, Ephes. 1. 23. & 4. 16. usque
 ad seculorum omnium consummationem,
 Matth. 28. 20.

Minimè verò præter superiora omnia leui-
 ter prætereūdum tam ex miū, tamq[ue] pretio-
 sum illud fratrum nomen , quo nos in Apo-
 stolorum suorum persona dignatur , id ipsum
 re ipsa implēs quod sub Davidis persona pro-
 miserat, Psal. 22. 23. et si , quales in nobis ipsi &
 à nobis nascimor indigni simus qui in retum
 k. iiii.

quōne respe
 ctu Iesus
 Christus
 Ecclesiæ
 sua præ-
 sens aut ab
 sens dica-
 tur.

Quām pre-
 nosum opor-
 teat effe fra-
 termitatem
 quā nos Ie-
 sus Chri-
 bus digna-
 tur.

creataram numero censemur. Ecquid autem amplius expetere possumus? Nam si fratres ipsius sumus, næ ipsius pater etiam noster est; quis vero tali patre non sit beatissimus? contra vero quis infelior eo qui hoc patre careat, quandoquidem in hoc ipso, & ab ipso patre sunt omnia bona? Nam quum hic Pater Deus sit, Deus quoque noster est. Potro qui pro se Deum habet, à quo tandem sibi metuet? Quid vero contra non metuat qui Deum hunc pro se non habet? Annon ipsos paedones & muscas, testibus Ægypti plagis formidabit? Age igitur, quid toto viræ nostræ curiculo diligentius & attentius nobis meditandum, ac nocte dieque versandum animo, quam huius sapientiæ longitudo, latitudo, & profunditas, ad exemplum Apostoli? Ephes. 3. 18. vt ipsas Dei per Sanctum Spiritum qui nobis datur profunditates scrutemur? I. Cor. 2. 10. ne quaquam imitati fanaticos in ea sese ingerentes quæ non viderunt, sed quæ sibi fixerunt, & commenti sunt? Col. 2. 18. aut quæ nobis etiam occultata sunt, donec sursum recepti perfectè cognoscamus, quæ hic tatum ex parte cognoscimus, I. Corinth. 13. 9. quum nempe Deum nostrum qualis est visori sumus, I. Ioh. 3. 2. Interim omnem nauemus operam & animum applicemus ad ea percipienda, credenda & ad usum reuocanda quæ nobis in Ecclesia reuelantur, & tam exiguis in hac historia verbis comprehenduntur.

suspende Quis non igitur merito dicat eos infelices,

sim
ter
ra
ha
sit
qu
pla
viu
qu
ma
la
no
dit
of
fer
ac
co
te
pl
vi
ne
cu
nu
ta
de
qu
ne
an
g

simos, & sibiipsis hostes capitalissimos, qui
terrena hæc & caduca, & vanitate ipsa vanio-
ra pro Deo colunt, pro Patre obseruant, pro
hæreditate amplectuntur? Ecquis verò dubitet
sit-ne Lux tenebris præferenda? Mors vitæ, &
quidē sempiternæ? Totum denique, nihilo, &
plus quam nihilo? Sic tamen homines hodie
viuunt quotquot carni auscultat & inseruit,
quæ ad omnem incredulitatem, ac proinde
maledictionem abducit, nisi Deus ex ea singu-
lari gratia nos eripiat. Cuius rei triste oculis
nostris exemplum huius historiæ finis suppe-
ditat.

*incredulitas
tis exemplis
plumetiam
in poffit A
pofitols.*

Narrat enim Marcus 16. 10. hanc mulierem
officio suo pulchrè ac fideliter defunctam in
ferendo nuntio Apostolis, quos valde mœstos
ac lugentes inuenierat, nullam in dictis fidem
consequutam, licet oculatam & auritam
testem eorum quæ nuntiaret. Quod sanè in i-
psorum laudem dici non potest sed potius in
vituperium, vt inexcusabiles reddantur, sicuti
nec aliarum mulierum verbis credidisse di-
cuntur, quarum nuntius cum huius Mariæ
nuntio conjungitur, Luc. 24. 10. & 11. Sic igi-
tar in historiarum sacrarum lectione versan-
dam nobis sciamus, in quibus præstantissimo-
rum quorumcumque Dei seruorum tam virtus
quam virtutes notantur, vt quæ ad imitandum
nobis proponuntur, ab iis discernamus quæ
ante oculos nobis ponuntur, vt in nobis a-
gnoscere & condemnare discamus quæ in aliis
prehendere condemnareque debemus. Pre-

*Quale iudi-
cium adhi-
bendum in
legendis &
ad r̄summum
veritatis hi-
storiarum san-
ctissimorum
quorumvis
quorum sa-
era Scriptu-
ra memori-
nit.*

terea Spiritus sanctus rationem in iis edocet
qua lapsi prius resipuerint: ut eorum exemplo
discamus, non modò quanta sit vel fortissimo-
rum quorumcunque infirmitas, sed etiam qua
ratione à recta via sint abducti, ne illos in de-
uia illa sequamur: & contrà qua ratione in
viam redierint, ut vestigia ipsorum hac in par-
te, Deo nobis hanc gratiam largiente, sequa-
musr.

*Quibus viis
in deuia illa
homines
incident &
longius in
iis proce-
dant, &
quod ad-
versus istius
modi mala
remedium.*

Et quidem istiusmodi exemplis Sacrae scri-
pturæ plenæ sunt: sed vt in eo quod hic nobis
offertur, hæreamus, quinam, age in tātam in-
credulitatem Apostoli lapsi sunt? Nempe Dei
potentiam causis secundis, naturalibus & or-
dinariis alligarunt. At quinam in eâdem perti-
nacius persistenterunt? Obliti nimirum, Domini
ac Magistri sui verborum tam luculentorum
tamen, & toties inculcatorum, vt vel infestissi-
mi & infensissimi eius hostes ea non ignora-
rent, Matth.27.63. Hoc igitur etio aduersus in-
credulitatem vnicum remedium, quod nostra
salutis arcana, & verum Christianorum alpha-
betum credamus, quamlibet renitente sensu
nostro corruptissimo, cui tamen nisi renun-
tiemus non est nobis vlla pars in regno Dei,
Matt.16.19. Luc 9.23. Dei nimirum verbo scri-
pto penitus hæreamus, & quicquid illi relu-
ctatur insanissimæ stultitiae loco habeamus,
quamcunque sapientiæ & rationis vim iactet.
Etsi vero Satan in Angelum lucis se transfor-
met, siue sua somnia & inuentiones pro Dei
verbo obtrudat (quod iam pridem factum
&

& etiamnum hodie factitari videmus in tam variis superstitionibus) siue Dei verbuna adulteret , aut verborum , aut sententiæ ratione , quod facere illum coram Christo ipso non puduit, Matt. 4. 6. in promptu remedium est, vt de verbi huius quod adfertur veritate certis testimoniois constet : deinde attentè consideretur , ac tandem memoria fixum inhabeat. In quibus omnibus quam Apostoli turpiter errant , & quidem se hac ratione in tantum periculum coniecerint , vt in eo perituri fuerint , nisi Deus pro sua immensa bonitate misertus eorum fuisset , age Deum Opt. Max. precemur , vt tam longæ suæ patientiæ minimè pertulæs , qua nos extam horrendis tenebris erutos huc usque tolerauit , tam potenter in posterum in nobis operetur , ne unquam deflectamus ab iis quæ ab ipso audiimus ac didicimus : quod si fieret denuò miserandæ nostrigenij seruituti manciparemur , longe que in deteriori conditione positi , in plurimorum personarum , familiarum , vrbium actotorum prouinciarum tum præteritæ ætatis tum præsentis etiam exemplum essemus : quod utinam atque utinam , pro sua immensa misericordia , Deus malum à nobis auertat. Amen.

HOMILIA SEPTIMA.

Matt.28.

11. Proficisceribus autem ipsis, ecce, quidam ex custodia venerunt in urbem, & nuntiauerunt primariis Sacerdotibus omnia qua facta fuerant.

12. Ipsi autem coacti cum Senioribus, consilioque capto, nummos multos dederunt militibus.

13. Dicentes, dicate, discipuli eius nocte venerunt, & eum furati sunt nobis dormientibus.

14. Quod si hoc auditum fuerit apud presidem, nos persuadebimus ei, & securos vos praestabimus.

15. Ipsi vero accepta pecunia fecerunt sicut erat edocti: & diuulgatus est ille sermo apud Iudeos usque ad hodiernum diem.

Marc.16.

12. Postea autem duobus ex ipsis ambulantiibus apparuit alia forma, quum rus proficerentur.

13. Et illi abierunt, & annuntiauerunt reliquis: qui ne illis quidem crediderunt.

Luc.24.

13. Et ecce, duo ex iis ibant eo ipso die in vicum distarem stadiis sexaginta ab Hierusalem, cui [vico] nomen est Emmaus.

14. Et colloquebantur inter se de ipsis omnibus qua euenerant.

Ante-

NTEQVAM ad nostrī contextus expositionem accedamus, Huius hī
floriæ se-
ries.

iterum hic totius huius historię series nobis consideranda, quæ alioquin esset inuolutior, quod non potuerint quæ variis in locis eodem tempore gesta sunt, simul recitari: quæ in historia-tum tum sacram tum prophanarum lectio-ne nō diligenter animaduersa, nil mirū si tantū obscuritatis & erroris adferant, quod ex historiā præcedenti vel satis liquet. Nā quod de Maria Magdalena dictū est in secundo ipsius ab urbe ad sepulchrum aduentu cum Petro & Iohanne, contigit dum aliæ mulieres, quæ postremæ ad monumentum venerant, reuertentur in urbem. Hic igitur etiam notandum ea quæ de custodibus narrantur, & apud Matth. 28. II. recitantur, summo mane contigisse, iam tum quum prius illæ mulieres ad vngendum Dominum ad iter se accingerent: ita ut nec Maria Magdalena, quæ prior adueniat, & in urbem confestim reuersa fuerat, nec item aliæ mulieres, quæ Sole iam exorto aduenerant, hos custodes ad sepulchrum offendirent. Nam si offendissent, cui sit verisimile, fuisse ausuras ipsas ad monumentum proprius accedere, aut eos vltiō compellare? Quid si verò dum terræ motus factus eit, aduenissent, ac semimortuos illos humi prostratos conspexissent, quanto maiore metu percussæ fuissent? His etiam quiddam maioris momenti accedit, nam si resciuisserent aut intellexissent,

sùb vesperam diei illius quo sepultus est , aut etiam postridie eius dici à Iudæis sigillo saxum illud ingens ob signatum , militésque ad monumenti custodiam collocatos , non tantùm anxias ac solicitas futuras fuisse de saxo à se pulchro prouoluendo vt in illud intrarent , vt Marc.16. 3. dicitur , sed longè magis de horum militum occursu fuisse laboraturas , ac de sigilli ad saxum appositi fractione , si post habitis omnibus istiusmodi impedimentis quod animo suscepérant perficere constituissent : Quid igitur aut sigillo aut custodibus factum esset ignorabant , quod à Iudæis sub vesperam diei Veneris admodum serò hæc gesta essent , & , vt est verisimile , magno silentio , postquam à Iosepho Domini corpus sepulchro conditum , & saxum ad illius ostium aduolutū fuisse , statim etiam reuersis in urbem mulieribus , vbi diligenter quid à Iosepho geritum esset animaduertiscent , sicut expressè dicitur , Matth. 27.61. & Marc.15.47. & Luc.23.55. His positis ad contextum accedamus .

*Quod magis
Satan cum
suis satelli-
tibus veri-
tatem tene-
bras offun-
dere sata-
git, eo ma-
gis veri-
tas elucet; si
eo qualem
opus sint ma-
gis ac ma-
gis se pale-
sciant.*

Hactenus igitur intelleximus, vt Dominus aduersus hominum & quidem suorum indignitatem luctans, pro immensa sua misericordia & bonitate cœperit incredulitati ac diffidentiæ ipsorum mederi, resurrectione sua tum per Angelos parfacta, tum apparitione sua in propria persona, tam Mariæ Magdalena omnium primæ ad sepulchrum, quam alis deinde mulieribus. Præiens autem historia narrat nobis, qua ratione Satan & Iesu Christi

inimici ab ipso Satana excæcati, veritati huic suis dolis & molitionibus tenebras offundere conati sint: quibus tamen suorum hostium consiliis ita Deus occurrit, ut contrà magis magisque Iesu detexerint, & victoria penes veritatem remanserit: ut non magis improbi illi homines resurrectionem eius potuerint occultare, & ne in omnium notitiam veniret impedire, quam clausum sepulchro detinere potuerant.

Quas verò Satan alias ab omni seculo attes
 versauit, & ne procul abeamus quod ab hinc
 annis octuaginta contigit, & quod oculis no-
 stris quotidie conspicimus, quid aliud est
 quam huius historiæ expressum quoddam si-
 mulachrum? Nam humanæ omnes illæ tradi-
 tiones, & tota illa Theologia Scholastica,
 quid aliud fuerunt quam sigilla, quibus hæc
 Dei veritas in spelunca ignorantiae & tot se-
 cularum barbarie veluti conscepulta iaceret?
 Saxi autem illius ingentis à Iosepho ad sepul-
 chrum, minimè tamen mala mente appositi,
 nonne imago nobis proponitur in falso illo
 Primitu quem sibi Romanus Episcopus falsò
 vindicat, tanquam præcipuus Sacerdos inter
 eos quos non pudet reale & esentiale Iesu
 Christi sacrificium, & eius se sacrificios iacti-
 tare? Et quod longè mains est, nonne admiran-
 da Dei prouidentia factum est (quod sit manife-
 sta relatio inter hoc saxum à Iosepho apposi-
 tum, & ea quæ ab ipsis impedimenta obiiciun-
 tur) ut hæc omnia, & quicquid ab iis penderet

*Collatio cō
filiorum ve
terum sacer
dotum Le
niticorum
cum Papi
flicorū cor
sulis in re
ritate Do
mini sepe
lēndas.*

Petti nomine, sed falsò tamen velentur? Aliquid amplius addam, nempe quemadmodum à Iosepho & Nicodemo, prorsus eorum ignarisi quæ deinceps à Caiapha & suis essent gerenda, saxum illud aduolutum etiam ostium sepulchri, sic Primitum istum primùm introductum à veteribus quibusdam, minime omnium malis Patribus, ordinem tantum stabilitate cogitantibus, quem ad fouendam pacem & concordiam in Dei domo inter eius cœdonos necessarium arbitrabantur, nec prævidentibus quæ pedetentim deinceps in Ecclesiā non sine magno dei timore sunt inuesti: Quam si manifestissimam conformitatem vitterius urgeamus, nonne nouus hic Caiaphas, cum nouis Cardinalibus istis suis aselloribus, eadem ratione per cuniculos aggressi Imperatores, Reges ac Principes totius Christiani orbis ipsis imposuerunt, & eorum auctoritate abusi hoc saxum aduoluerunt, & sigillis oblignarunt, ne veritati pateret ullus exitus paulatim sepulta, sic prorsus, & eadem conscientia qua vetus ille Caiaphas cum satellitibus Pilatum adierunt, & faciendi quod veilent ab ipso potestate accepereunt? Quid amplius? Nonne sancta hæc veritas, per ruptis omnibus illis impedimentis exiit, & apparuit us quos ex mundo visum est Deo eligere, ex quo saxum istud, effractis sigillis reuolutum est, & quidem cum maximo terre motu, & prostratis custodibus a fidelissimis Dei leuis & huius veritatis preconibus, à Deo ad hunc effectum cælitus, ut ita

dicam, missis? Postremò, nōne egregia illa Hispanica inquisitio, & eximij illi Nuntij in universum orbem, ad veritatis resurrectionem impediēdat, missi, totidem sunt armati milites (& quidem duplici gladio temporali & spirituali armati) instructi & opima stipendia capientes ex horrenda illa & plus quam abominanda mercatura quam ex pauperum reditibus exercent, quorum alij misere venum exponuntur, alij donantur, aut denique prout se le res eorum habent administrantur? Age vero Concilium illud Tridentinum nonne viua est imago huius consilij de quo haec historia meminit, à quo eandem consequenti sunt granum apud huius seculi Gubernatores quotquot fascinarunt, ut hactenus fumos suos vendiderint, & suas inuentiones ac perditas molitiones ut bonas ac sanctas obtrusent? At fratres, estote forti animo, Qui hostibus omnibus inuitis resurrexit, ac nostris temporibus suam veritatem in cordibus nostris veluti suscitavit, & eorum omnium quibus aures aperuit, cādem adhuc hodie potestate armatus est & erit aduersus omnes aduersarios, & eandem gerit curam salutis Ecclesiae suæ per regnum veritatis, quam habuit quum ita contingent. Quicquid denique cōtingat, veniet tempus quo Babylonem illam Romanam iidem eversuri sunt qui construxerupt, quum ipsi oculos Dominus aperuerit, vti reuelatum ac promissum est in Apocalypseos cap. 17. In tum animas nostras in spe & silentio possidea-

mus, quod expressè monet qui tēpora & mo-
menta habet in manu posita, Luc.21.19. Matt.
10.22. Act.1.7. patienter expectantes, dum quæ
in deserto nutrita est reducatur ac possessioni
suæ restituatur, Apoc.12.6.

*Admiranda
Dei prouidencia in
prævenientia hostium
veritatis consilio.*

Porro dixi præuislam à Domino omnem i-
stam hostium suorum molitionem, quod ex
singulis huius historiæ circumstantiis erit per-
spicuum. Nec enim omnes custodes, sed ex illis
tantum quidam ad Sacerdotem hunc nuntium
tulisse dicuntur: qua in te dū pliciter admiran-
da Dei prouidentia elucet: primùm in eo quod
Dominus totidem testes præparauit ad inimi-
cos suæ falsitatis arguendos, per suos ipsorum
satellites, quot ex illis ad Sacerdotes non ve-
nerūt: quibus Dominus hanc fortasse gratiam
largitus est, ut cordibus compuncti sint iis ad
sepulchrum conspectis quæ nonnisi viuentis
æterni Dei potentia contingere poterant: quæ
minimè dubium est quin alibi narrauerint.
Deinde hac ratione Deus ostendit, tantum ab-
esse ut mors illi victo dominaretur, ut contrà
per eam suorum hostium Iudex euaserit, &
quidein in eorum animas & corpora senten-
tiā latus, qua nullam seueriorem aut aspe-
riorem in mundo improbi ex periantur. Quis
enim eos hic excœauit? quis indurauit? quis in
sensum reprobum tradidit, ut gloriam suam
patefaceret, Rom. 1.21. & Exod. 9. 26. nisi hic à
mortuis suscitatus, ut in medio tuorum ho-
stium dominetur? Psal. 110.2. Porro nobis hæc
duo capita ad maximam ac certissimam no-
stram

stram consolationem confidentissimè notanda sunt. Quum igitur audimus veritatis hostes ad horum exemplum coire ac conspirare, Deū facile viam inuentarum sciamus, quum opus erit; etiam ex medio ipsorum suscitatis quibusdam, qua fraudes & occultæ molitiones ipsorum detegantur, ut coram omnibus mortalibus pudore suffendantur. Sic orante Deum Davide ut Achitophelis consilium, diuisis hostium suorum linguis turbaret, Psal. 55.9. Deus Chusai suscitauit, cuius consilio tam Absalom quam Achitopheli ipsi ultima pernicies allata est, 2. Sam. 17.14. & 23. suscitatus ipsi iam antea Ionathane, & uxore Michol, à quibus Saulis insidiis eriperetur, 1. Sam. 19.11. & 20.9. Sic Paulus Apostolus Iudæorum insidias à sotoris filio detectas effugit, Act. 23.16. Denique talibus exemplis historia Ecclesiastica plena est. Et ne longius in exquirendis illis abeamus, annon idem non semel à Domino præstitum est nostro seculo, in ipso Concilio Tridentino? Idem sanè me ipse possum sæpe expertū esse profiteri. Deo laus esto.

Sin excipiat aliquis, pergete tamen hostes, licer consiliis suis detectis: aio primū non semper id contingere: deinde quoties id accedit, idest, quoties Dominus permittit eos ad uerlus seruos suos quæcumque volunt facere, (sicut de Ioanne Baptista Dominus loquitur, Matt. 17.22.) in exitium ultimum ac perniciem improborum id cedere, & ipsos in suum ipsum mucronem flagitiis suis incurrere, suoque

*Improbis,
quā maxi
mē ridētur
roti sui com
poter facit,
tandem sen
tiunt se à
suo scopo
procū aber
rassē.*

ipſorum laqueo capi: quod miseris iſtis de quibus agimus, tandem profecto admirandis rationibus contigit. Nam quum Romanos adegiffent in Pilati persona ut ſuæ crudelitatis & perfidiæ in Deum adminiſtratos ſe præberent, tandem & ipſos experti ſunt vindices & vltoriſ ſeueriſſimos tantæ ingratitudinis, ut à quibus occidione deleti iuſti Dei iudicij in ipſos luculentum exemplum exhibuerint, ex ipſius Domini vaticinio, Matth. 24.2. & 23.38. Et hoc nō ignotum ipſis prophaniſ, quorum illud eſt antiquum prouerbium, Malum conſilium coſultori pelliſum. Et proculdubio, ne procul excurramus, horum temporum facies ſatis illud ipſum teſtatum facit, quum horrenda Dei iudicij iuſtiſſime miferorum Dei filiorum carnificibus iuſtiſſimis omnibus ſint conſpicua: furore Dei hodie reliquos insuper inſequente, & potentißimas quaque urbes innoxio ſanguine conſpurcatas plemente: vnde fit vi argumentum abunde nobis ſuppeditetur, quod & in posterum fauente Deo ſuppeditarbitur, cum Propheta dicendi, A Ichoua factum eſtiſtud, quod mirabile eſt in oculis noſtris, Psal. 118.23.

Aſtutissimi calumniatores Dei filiorum tandem deprehenduntur minus folleris in iuriis conſiliis. De ſecundo verò capite, quod ſuperius attigimus, excæcatione & induratione conſpirantiam aduersus Deum & eius veritatem, clarissimum nobis hic ante oculos exemplum proponitur. Nam quæ magis incepta & ridicula deliberatio & conſultatio poterit eſſe ea quam fraudulenti iſtī homines inēunt, iubere nimis

rum istos custodes , qui tamen non pauci fuc-
runt, & pulchrè armati , clauso præterea mo-
numento ingenti saxo ob signato, dicere, miser-
os illos Domini discipulos, dormientibus i-
pis sublatum corpus abstulisse ? Nam aut al-
tum ac profundum somnum eos dormiuisse
necessè est , si strepitum tam ingentis saxi re-
voluti, & sigillorum fractionem non audie-
runt: aut si vigilabant, quomodo non sunt eos
insecuti, aut vnum saltem aliorum omnium
indicem futurum apprehenderunt ? En igitur
hic apertissimè videmus, vt dixi, præter quām
quòd conscientiæ lensum omnem exuerunt,
eum solum , cuius gloriam obscurare stude-
bant, mentem illis omnem eripiisse , vt à sei-
p̄sis, non minus ridiculi quām improbi coram
Deo & hominibus fierent. Ac sanè Caiaphæ &
satellitum ipsius successores agit hodie idem
spiritus cœcitatis & stuporis, vt easdem cum il-
lis artes versent, qui quū sanctæ veritatis vim
nullo pacto possint cludere non erubescunt
infinitas calumnias tum voce tum scriptis cō-
fictas in vulgus spargere , quibus Dei fideles
seruos infament. At Dei beneficio, tam falsas,
tamque impudenter confictas , vt aliis argu-
mentis non opus sit, quibus non tantum prava
ipsorum conscientia delegatur, sed etiam
ex quibus appareat, eos , quum iam non ha-
beant quod ogganniant etiā in sensum repro-
bum daros, ac tensu & intelligentia communi
spoliatos ab eo qui non minus intercipit sa-
pientes in astutia ipsorum, quām fortes in suo

robore, Job. 5. 13. 1. Cor. 3. 19. Agite igitur, fratres, quid nobis amplius metuendum, si à nobis stat ille defensor, tam eius scientiæ veritatis quam tuemur, quam bona conscientiæ, quam accepimus ab ipso, qui hostium nostrorum corda & linguas habet in sua potestate, non minus quam manus & brachia ipsorum, ut nullis aliis instrumentis quam illis ipsis opus habeat, ad eos quales sunt detegendos, & suam illis mercedem retribuendam.

Horrenda confusione *toto mundo* *pasim re-affatim numerata* *presente pecunia conscientiam & linguas perditorum istorum*, redimunt. *Nec enim tantum numerasse pecuniam dicuntur*, *sed eius magnam vim confecisse*: quod *Ecclesia bonè illis minime fuit difficile*, quū certissimum *diorum* *in administratio* *in dianorū sacrilegorū admittendorū præbuil-* *stutia* *tum* *in maxima hominum inter se con-* *versatione*. *probrante*, *Dei domum ab ipsis in speluncam latronum fuisse conuersam*, Matth. 21. 13. *Minime vero dubitandum est*, quin apud Pilatum *boni* *isti viri versarint easdem artes*, *quem satis nouerant se hac ratione facillimum experturos*, *non ignari quomodo se in istiusmodi rebus gerere consuevissent*, *quod testantur historiæ tam de ipso quam de Felice*, Act. 24. 27. & Festo, 25. 9. *qui Iudeæ etiam præfuerunt*, *aliis præfulibus nihilo meliores*. Sed ô nefandam ac detestandam mercaturam. Et tamen nonne vel hac nostra tempestate, & quidem maximè,

sialias vniuersam terrarum orbis est
 instar fori cuiusdam publici in quo versan-
 tur dies noctesve istiusmodi venditores &
 emptores? Atque in primis Curia Romana se-
 des est in qua istiusmodi detestanda mercatua-
 ra, nullo pudore prorsus, exercetur, frustra iam
 ante septingentos vel octingentos annos o-
 mnibus illud intuentibus, ac conquerentibus,
 & tamen sese miserè decipi tolerantibus? Et
 quidem ita se re habere palam est, ex eo quod
 iam ante multa secula Papæ suffragia magna
 vi pecuniae redimunt. Tertes sunt historiaz e-
 lectionum, & Romanoru Pasquillorum. An-
 non verò certo pretio galeri rubri vænunt?
 Quinam verò galeris istis, lituis ac tiatis non
 esset suum pretium, quum nullum tam dete-
 standum sit facinus cuius redimendi pretium
 non conteret, vel ex publicè excusis scriptis, eò
 impudentiaz isti mercatores deuenerunt? Qua-
 si verò non sufficiat à viuis tributum exigere,
 nonne fabula illa Purgatori, & mysteria o-
 mnia quæ ibi peraguntur, certo pretio ven-
 duntur ab illis animarum mangonibus: & à
 misericordiæ stultis redimuntur, quod ex Indulgen-
 tiatum ac Remissionum æstimatione conspi-
 cuum est? An vllus vetus est Canon, aut vllum
 vlli Concilij decretum, quod aliquam recti
 speciem habeat, quod non irritum fiat clausu-
 lis illis bullarum derogatoriis? An vlla parci-
 cula est in toto ipsorum cultu diuino, quem
 vocant, in qua videntibus ac sciètibus omni-
 bus non perpetua nudinatio exerceatur, & ita

quidem ut non ipsa cœmeteria , non ipsæ Ecclesiæ sint immunes? Quousque verò , Deus Optime , tantam tamque diurnam tuæ domus profanationem feres? At si isti detestandi , quid reliqua mundi parte fieri? Nam si de mutua hominum consuetudine agamus , ecquis recenseat aut capiat , quot dolos , quot fraudes , quot monopolia , quot artes tractent , retrahent singuli in emendis aut vendendis inuidem conscientiis? Fœneratores qui miserorum necessitate viuitis , quorum malis artibus annonę caritas paratur , qui totas familias deprendamini , quando tandem cogitabitis in cœlo Deum esse cui vobis factorum ratio reddenda sit? corā cuius oculis nihil occultum esse possit , licet vestris dolis hominum iudicia fugiatis? Quinam verò fieri potuit , ut hæc tam misera tamque detestanda mercatura Christianum orbem ita peruerserit , & quidem cum tāto aplausu recepta sit , ut pro veneranda Iustitia , quam ipsi profani Iouis filiam dixerunt , passim detestandæ corruptelæ locum obtineant? Annon ibi , saltem in maxima terrarum orbis parte , vaneunt Iudicum officia? Annon illie sedent institores , qui quod in solidum emerunt particulatim distrahant? Annon ad has Iustitiæ sedes non pauci horum aut illorum quos prensarunt fauore promouentur? Nonne ibi maxima pars eorum etiam qui meliore via promoti sunt statim donis ac muneribus exacerbantur , aut impotentia animi abcepti sua authoritatē abutuntur? Annon denique is est

sco-

scopulus ad quem allidentes omnes naufragium oportet pati, quem contrā tutissimū aduersus quaslibet iniurias esse portū oportuit? Et, vt vno verbo absoluam, ordo ille est, ordo, inquam, ille apud quem vnu meritō illud valere dici potest abominandum prouerbiū, Omnia Regina pecunia donat: hoc eò sanè gravius malum, quod ex bonis legibus ac statutis & earum executoribus, hominū vita tota dependere videatur. Nec verò tantum istud malū ab ipsis aut à Pilato cœpit cui vetustissimos Legislatores, & ipsum Dominū occurtere voluisse compertum est. Sed non ideo leuius malum, quod crevit serpēdo: cuius rei testes sunt non tam Prophetarum querelæ, & omnium gentium ac nationū historiæ, quām quod hodie conspicitur ab Oriente in Occidentem, & à Septentrione in Metidiem: certissimum signum magnum illum Deum tam deplorandæ sacrosanctæ Iustitiae prophanationis vltionem diutius non prolatarum, mensura iam plus quām exundante. Annon oportuerat nos ex maximorum etiam imperiorum ruinis, singulis prope seculis, non quod Legibus, sed quod Iustitia carerent, saltem aliquam maiorem æquitatem integratatem discere, quām eos qui solo naturæ, licet corruptissimæ ductu reguntur, nos, inquam, qui Reformatarum Ecclesiarum nomine tantopere gloriavimus? Sed, quo iure, obsecro? Certe quod ad doctrinam, optimo, & Dei beneficio valde singulari: sed si usum respicias; planè

nullo. Te vero, Deus bone testor, quandoquidem surdis canimus, & nullis nostris hortacionibus locus relinquitur. Nam quid singulis momentis litigantium causidicorum, proclamatorumque multititudinem comminemorem? quid quotidiana litium sine fine semina? Quid reigitur, Geneua, fieret si ampliorem agrum a Domino esses consequuta? Horret animus soli illorum quae coniici facile possunt cogitatione. At, vos Iudices, litigantes, procuratores, aduocati serio ad haec mentem aduertite. Tempus enim est, atque o utinam ne sero nimis.

Denique sic Hierosolymis vixerunt tum emptores tum venditores conscientiarum. Si quis excipiat, nihilominus tamen huic fraudi locum fuisse, sparsumque falsum illum rumeum intet Iudeos, & creditum: ac proinde non ludere operam mentientes, quum vel triduani mendacij fructus sit uberrimus, ut ille Cardinalis, infelicitis memorie, cuius eriam sene nominis designatione plus satis notus, iactare solebat. Aio non posse rectum ferri iudicium de causæ illius statu, nisi re perfecta & ad exitum suum perducta: quo posito, nunquam a scopo longius aberrasse comperientur isti simodi homines, quam quum ad consiliorum suorum finem peruenisse sibi visi sunt. Quia in re si mihi fides non habetur, expectent stulti & insani quod suo damno & ultimo periculo tandem sunt experturi, quod istis de quibus hic agimus contigisse conspicimus.

Gradatim Accedamus ad historiam quam Marcus cap.

16.12.

¶ 16. 12. paucis attigit, sed quam Lucas pluribus diligentissimè persecutus est, cap. 24. 13. ac non immerito, quum hæc historia complectatur amplissimam resurrectionis Domini confirmationem ex Scriptis Propheticis & aliis circumstantiis, & fructum vberem qui nobis ex hac historia colligendus est. Eodem igitur resurrectionis die, paulò post allatum Apostolis, & iis qui simul aderant, nuntium illum tam à mulieribus, quām a Maria Magdalena, Dominus dicitur, tarditatem suorum discipulorum magis magisque correpturus, missis ad ipsos post mulierum nuntium duobus testibus oculatis, apparuisse duobus ex eorum numero qui mulierum nuntium acceperant, & quibus eadem cum reliquis suspecta fides nuntij fuerat: nihil minus cogitantibus quām quærere aut offendere eum, qui ipsis obuiam factus est, euntibus in proximum vicum ob quædam negotia, quorum quum nulla fiat hic mētio, frustra laborarunt qui curiosiùs de illis inquisiverunt, sicut etiam de alterius discipuli nomine, quod hic non exprimitur. Nam quod ad Cleopam, verisimile est eum esse, de cuius vixore nominatim fit mentio apud Ioannem, cap. 19. 23. tanquam sorore matri Domini. Quæstionibus igitur istiusmodi curiosis & inutilibus omissis, huius historiæ circumstantias diligenter consideremus, quas Spiritus sanctus meditandas nobis proponit. Ac primùm quidem hic notemus quæ iam in duabus præcedentibus historiis obseruauimus, nunquam

<sup>resurrectio
nem suam</sup>
<sup>Dominus
voluit pate
facere, quod
melius no
stræ naturæ
tarditatem
ac stuporis
gratia aut
immensita
tem agnoscere</sup>

obliuioni tradenda: quantas nimirū quāmque profundas radices incredulitas in nostra corruptissima depravatissimāque natura agat, & quidem diutiū in schola Domini edocta, ac proinde quoties Domino videtur nos, siue in primo aditu, siue iam viam ingressos alloqui, non eò fieri quod preparatos ac benè ad ipsum excipiendum dispositos inueniat, sed ab eius immensa gratia & misericordia manate, qua sola mouetur ad opus suum inchoandum, promouendum ac perficiendum, in iis quos eligere ipsi visum est.

*Non tātū audiendum
Dei verbū
in cœtu pu-
blico, sed e-
tiam magno
pere necessa-
ria sunt pe-
culares col-
letiones, mo-
dò illis mo-
dus adhi-
beatur.*

Nec verò vel ipsos Apostolos, vel aliós discipulos, nec duos istos nominatim propterea in incredulorum peruvicaciū & ad apostasiā vergentium numerum reiicimus. Nam qui in vrbe remāserant in vnu coacti omnes fletibus ac luctibus indulgebāt, Mar. 16. 10. Hi duo verò sermonibus suis testantur Christū à cordibus ipsorum non absuisse, nec excessisse Hierosolyma, quasi calculo suo probantes quod ad uersus Christum fuerat gestū, aut quasi quam ab ipso doctrinam hauserant, reprobarent, et si procul aberant à cognitione tum personę Iesu Christi, tum eius doctrinæ, ad salutē necessaria. Ergo dicuntur inter se colloquuti de iis omnibus quæ euenerant: ex quibus facile dignoscitur luctatam esse aduersus Crucis scandalam ipsorum fidem, qua Iesum Christum, & quæ de illo sciebant amplexi fuerant, ut nondum cesserint. Nam etsi dubij habebant, in meliorem partem tamen inclinabant, minimè omnium

omniū de Iesu Christi præstantia & innocētia dubitantes. Hinc dicimus veris Christianis esse volētibus non sufficere leuem aliquam salutis cognitionem, sed certam scientiam requiri qua in Iesu Christo radicemur & ædificemur, ac in fide magis ac magis confirmemur, Eph. 3.17. quod non vno momento perficitur. Prius enim plantari rigarique & incrementum accipere oportet arbores, antequam in domo Dei in proceras arbores, omni tempore fructum ferentes, euadant, Psalm. 1. 3. & 92. 14. qua in re duo extrema summopere fugienda. Quidam enim quum de conscientia agitur de nulla re ambigunt, nec quæstione in ullam mouēt, ea fide contenti quā huius seculi pseudoprophetæ fidē implicitā vocant, aut fidem carbonarij: quasi quod nunquā auditū est credi possit: & quasi Christianū esse & pecudē esse nihil inter se differat. Alij contrā semper quærūt, semper hærent dubij, nunquā vanę & profanę suę quā ad sacramentum Scripturarū lectionē adferunt curiositati, satisfacientes, pro humili illa animi demissione quę domū Dei ingressos decerit, & docilitate qua se ab eo doceri patiātur qui simplicibus dat sapientiā, vnde fit vt isti modi homines (vt eos Apoł. notat, 2. Tim. 3.7.) semper discant, & nurū quam tamen ad cognitionē veritatis veniant. Denique quum diligētissimi quique ac studiosissimi procul adhuc absint ab ea scientia, quā Deus nos ex verbo suo valit consequi, ad ipsius gloriam & nostram salutem, Domini Dei nostri doctrina

non tantum audienda legendâve est , sed etiam noctes diésque versanda ; Psalm. 1. 2. ac voluendæ scripturæ, Ioh. 5. 39. Act. 17. 11. atque adeo Dei profunda scrutanda, sed duce sancto Spiritu , si tamen ut intra fines nos continere discamus , eorum quæ nobis in Apostolicis ac Propheticis scriptis reuelata sunt , ad exemplum Apostoli, 1. Cor. 2. 2. docentis ipsos etiam doctores sic esse discipulos oportere , iuxta monitionem illam ad discipulum suum Timotheum , quantumlibet excellentem in domo Dei doctorem, 1. Tim. 4. 13. à quo etiam sibi libros suos & maximè membranas mitti postulat, 2. Tim. 4. 13. Huc accedit quod quum Dominus dona sua distribuat , cui & qua mensura ipsi visum est , ad mutuam utilitatem & instructionem , ut pulchre monet Apostolus, 1. Cor. 12. idcirco mutuae collationes sint necessariae , singulis quod à Domino acceperunt in medium conferentibus , & id ad Lydium lapidem exipientibus & examinantibus : mulieribus viros suos domi interrogantibus, 1. Cor. 14. 35. patribus domesticos Abrahami exemplo docentibus : Genes. 18. 19. filiis vicissim patres interrogantibus & ab eorum ore pendentibus , Genes. 12. 26. Psal. 44. 2. mattibus ipsis etiam liberos suos etudiantibus , 1. Tim. 1. 5. quo respectu familiae ipsæ generali nomine Ecclesiastum insigniuntur , 1. Cor. 16. 19. Huic rei fidem facito magnus ille vir Apollos , in Aquilæ & Priscillæ uxoris eius familia veluti doctor factus , Act. 8. 26. En quid ex officio noltro sit ,
quod

quod sanè si fieret totidem paradisos in terris
quot familias haberemus. Porro, non tantum
dicuntur hi duo inter se colloquuti, sed etiam
disputasse, & Iesus Christus sermonibus ipso-
rum superueniens, cum ipsis etiam disseruisse,
quætionésque ipsorum ex sacris explicuisse.
Sed longè aliud est sanctè & religiosè dispu-
tare, & in vnam veritatem indagandā, & fir-
mis fundamentis fulciendam intentum esse,
quām contentiosum, curiosum, ambitiosum
esse, mordicus allatas prius conclusiones &
præiudicia retinere: quod quum accidit, tan-
tum abest ut eiusmodi disputationibus Lux
vlla veritati in ædificationem adferatur, ut
contrà diabolica sit sacrarum rerum propha-
natio, & tenebrarum in dies densiorum mul-
tiplicatio. Et huius sanè rei tristissima ob ocu-
los exempla versantur, non in hac tantum sa-
lutis scientia, sed in omnibus etiam humanis
scientiis & disciplinis, in totius mundi sum-
maim perniciem, licet sapiens singulos in Pro-
verbiis multis locis & Eccles. 12. 15. sedulò præ-
monuerit, & Apostolus, Rom. 14. 1. 1. Tim. 6. 4.
& 2. Tim. 3. 9.

Præterea verò quum hi sermones in via di-
cantur habiti, aliquid docemur, cui si locus a-
pud nos daretur, næ multæ contentiones, que-
telæ, odia sæpius in atrocia præciderentur, ex
quibus tandem horrendæ confusiones profi-
ciscuntur. Nā vnde quæsto tot cōtentiones, vnde
tot lites emanant, à quibus sæpe ad verbēta &
his multò grauiora deuenitur, nisi ex oblo-

quiis & detractionibus, vt s̄æpe vel vna vox magnū incēdium excitet, vix vnquam extingendū? Sed vbi locorum hę plerūque merces vaneunt? Nōne vel ad fontē, vel in molēdinis aut pistrinis maximē verò in priuatorū cætibus ac colloquis? Annō enim ibi singulorum vita excutitur? Quod si fortè quis de hoc vel illo cœpit obloqui, nonne reliqui suū etiam symbolum adiiciunt, & scommate feriunt, vt sermo sermonem pariat? Nec verò priuatis ista parietibus creduntur, sed mox eliminata totam vibem putidis istiusmodi sermonibus complent, licet tam expresse nos Apostolus moneat, ne verbum vilum exeat ore noſtre quod non ſit ad ædificationem, & auditorum utilitatem, Ephel. 5. tum etiam scriptores aliqui prophani, à quibus tota præclara documēta in eam rem accepimus. Nec verò silentio sermones fuitiles hic prætereundi, quos tamen plerique tanquam nemini noxios, tueri velelluare contendunt. Quasi verò data ſit lingua ad garrulitatem: ac non potius Deo ratio redenda ſit singulorum vitæ noſtræ momentorum: præfertim quum difſeitē Dominus denūtiarit, homines vltimo die iudicij rationem omnis oriosi verbi redditaros. Nullus verò hic excusationi locus, nempe res huc tandem est redditura. Quapropter, fratres, ſeriō de illis cogitemus. Aio enim, & quidem non ſine mōrore aio, reprehenſionem iſtam in nos nimium competere. An non verò contrā tu Geneua, vna es in multis ciuitatibus cui Dominus deſ-

cogitandi longè maximas offert occasiones, &
os aperit ad laudes eius prædicandas, & in mu-
tuam ædificationem magnificas eius res gestas
concinendi? Agite igitur, si Deum nobiscum
semper esse cupimus, quocūque loco, & apud
quoscunque fuerimus, ac proinde si expecta-
mus ab illo in ingressu & egressu nostro bene-
dici, de Deo semper cogitemus, & loquamur,
fide & charitate nobis semper præeuntibus, ac
tum optimum rerum nostratum exitum spere-
mus. Nam, inquit, Matth. 18. 20. Vbi duo vel
tres coacti sunt in nomine meo, illic sum in
medio eorum. En verò Domini mandatum ex-
pressum, Deut. 6. 6. Sunto verba ista quæ ego
præcipio tibi hodie in corde tuo: & ea diligē-
ter inculcabis filiis tuis, & meditaberis sedens
in domo tua, & ambulans in itinere, dormiens
atque consurgens. Id si à nobis erit præstitum,
ne dubitemus quin quemadmodum in hac hi-
storia memoratur Dominus superuenisse istis
discipulorum sermonibus ad opus suum in i-
psis perficiendum, & certiores faciendos de
nuntio in quo vera omnis posita est, tum vitæ
præsentis, tum futuræ, felicitas, ita in nobis vi-
sacți sui Spiritus magis ac magis operetur, no-
bis semper præstò adsit, & nostram salutem,
cui sit ad eius nominis gloriam honor & glo-
ria in sempiternum. Amen.

m. j.

HOMILIA OCTAVA.

Luc.24.

15. Et factum est dum colloquerentur, & se
mutuo rogitarent, ipse Iesu accessit, & una iterfa-
ciebat cum ipsis.

16. Oculi autem eorum tenebantur, ne ipsum
agnoscerent.

17. Dixit autem eis, Quis sunt hi sermones,
quos confertis inter vos ambulantes? & quid estis
tetrico vultu?

18. Respondens autem alter, cuius nomen Cleo-
pas, dixit ei, Tu solus communoraris in [urbe] Hieru-
salem, & ignoras que in ea facta sunt his diebus?

19. Ipse vero dixit eis, Quia: At illi dixerunt
ei, Quae facta sunt, Iesu Nazareno, qui fuit Pro-
pheta, potens re ipsa & verbis, coram Deo & toto
populo.

20. Quoniam eum tradiderunt principes Sa-
cerdotum & magistratus nostri, ut morte damna-
retur, & crucifixerunt eum.

21. Nos autem sperabamus illum esse qui re-
dempturus esset Israelem: atque prater hac omnia,
tertius hic dies agitur ex quo hac facta sunt.

Res ea in
quibus Do-
mino pla-
cat operari
miraculosè
non semper

XPOSITO à nobis, superiore
die Dominico huius historiæ i-
nitio, reliqua nobis longè ma-
ioris momenti supersunt excu-
ienda, sermones nimirum ultro
citróque

ettoque inter Iesum Christum & duos illos ^{immutata}
 discipulos habiti, quum ipsis in itinere factus ^{funt nec in}
 esset obuiam. Hic autem occurrit quæstio, si-
 nec cuius certa solutione tota hæc historia nec
 vera nec verisimilis esse videatur, nempe, qui-
 nam à discipulis illis duobus, nec vultu nec
 voce sit agnitus, quibus antea fuisse fami-
 liarissimus. Ad hanc quæstionem uno ver-
 bo respondet Euangelista, retentos nimirum
 eorum oculos fuisse: egent autem ista fuisse
 explicatione, licet nonnihil suprà iam attrige-
 rimus, quum Mariæ Magdalenæ idem accidit,
 ipsum initio non agnoscenti, sed hortulanum
 esse putanti, Ioh. 20. 14. Sciendum igitur in i-
 stiusmodi ^{παραφυσιοῖς} & extraordinariis, ac
 proinde miraculosis factis, nonnunquam re-
 rum ipsarum mutatam essentiam ac proprie-
 tates essentiales, veluti quum virga Mosis in
 serpentem versa est: & Dominus aquam in vi-
 num mutauit, quod initium fecit signorum:
 nonnunquam vero nec mutatam essentiam
 fuisse, nec proprietates essentiales, sed ad tem-
 pustantum retentas & impeditas, veluti quum
 aquæ maris & Iordanis stererunt: & vt ait poë-
 ta ille non ignobilis, Curuata in montis fa-
 ciem circuniterit vnda, dum populus Dei per
 siccū gradio posset: & quum ignis ardor tri-
 bus illis Danielis socijs in fornacis flammam
 coniectis cohibus est. Sic ad tempus aquæ
 natura fluidæ sub Iesu Christi ac Petri pedi-
 bus solidatæ sunt, Matth. 14. 25. & 29. sic ferti
 pondus secure emergente retentum est, 2. Reg.

m. ij.

66. Nec verò mirum videri debet cuiquam, si Deus qui eandem potestatem habet in rebus creatis immutandis quam habuit in creandis, etiam quod minus est quoties ipsi videtur, facit, pro arbitrio suæ voluntatis retinens aut impediens qualitates & effecta rerum à se creatarum. Quapropter extraordinarium quidem fuit oculos & aures Mariæ Magdalene, & duorum discipulorum, sic quod ad usum audiendi & videndi, sineulla naturali & ordinaria causa retineri, ut Iesum Christum nec vultu nec vocē potuerint agnoscere, quandiu nimis rū Domino visum fuit, oculorum & aurium nostrarum conditore. Sic olim à Domino Sodomitæ cæcitate percussi sunt, Genes. 19. 11. sic etiam Syriæ regis servi, percutiente ipsis Deo, caligarunt, 2. Reg. 6. 18. & 20.

*Quomodo
intelligen-
dum Iesum
Christum
alia forma
apparuisse.*

Quod itaque Marcus dicit 16. 12. Iesum Christum illis discipulis alia forma apparuisse, non intelligendum quasi realis quæpiam in Domini vultu mutatio facta sit, sed eius formæ respectu, quæ ex Domini voluntate in oculos caligantes Mariæ Magdalena, discipulorumque istorum incurrebat. Et quod de oculis tamen hic dicitur, de auribus etiam intelligendum aio. Nam si verè Iesu Christi vultus ac vox immutata fuisset, quid opus erat eorum oculos retineri: nam alioqui miraculum, non in discipulis, sed in Christo contigisset. Nec difficilius erat ipsis Christum auditu cognoscere quam visu, nisi retentæ fuissent etiam ipsorum aures.

Sed

Sed alia rursum hic aliter soluenda difficultas occurrit, de Iesu Christi vestimentis, cuius corpus quum sepulchro nudum esset conditum, exceptis linteis quæ inuoluta manserunt in sepulchro, nunquam tamen se nudum exhibuit, nec vestimenta sua à militibus à quibus erat crucifixus recepit: itaque quum his vel illis apparuit, & quum in cœlos ascendit, verè se ostendit, non autem tantum specie tenus, cohabit quo voluit, modò hortulani, Mariæ Magdalena: modò viatoris, succinctis nimis sum, ut verissimile est, vestibus, cum baculo in manu, quem fuisse Iudeorum peregrinantium morem compertum est. Nam alioqui si dixerimus verè nudum ipsum fuisse (quem non est verissimile supra cœlos asportasse terrena vestimenta, sed tantum spectantibus exhibuisse vestimentorum speciem quam volebat, quod non erat alienum ab ejus potestate) dicendum etiam fuerit toties illum oculos hominum retinuisse quoties & quibuscumque se conspiciendum exhibuit. Sed num mirum videri debet, cum qui res omnes condidit, id etiam portuisse: quique iam ipsis Abrahami temporibus, eousque sese illi accommodauit, ut appetaret ipsi ad id momentum & actum, vero corpore formato, duobusque secum Angelis, cum vestimentis peregrinantium, & quidem hominam more biberet ac comedenter (etsi non comedebat alimentum percepturus, nec diutius assumptum illud corpus seruaturus, ut deinde assumptionem humanitatem nostram in-

*Christus en
uis vestimē
tis appa-
ruit quibus
voluit, ac
reipsa post
resurrectio
nem nō spe-
cie tenus
tantum es-
dit ac bi-
bit.*

vnitatem personæ conseruavit & in æternum
est conseruaturus, Genes. 18. capite integrō se-
ſe etiam suis discipulis accommodasse quod
ad vſtitum, & quidem eōusque etiam ut cum
ipsis ederet ac biberet, ut sensibiliter ac palpa-
bilibiter ipsos de sua resurrectione certiores fa-
ceret?

*Huius de-
cima x.
fus.*

Habetis huius difficultatis solutionem, ex
qua dilectum nobis quam necesse sit nos sin-
gulis momentis Dei misericordia commen-
dari, ut sensus etiam corporis nostri naturales
regat, ex quorum integritate & recto vſu mi-
ſera nostra vita dependet: quo recto & integrō
vſu ipsorum nobis conseruato, non decepti
externa rerum forma, rectū amplectamur, &
quantum ferre potest misericordum corporum
infirmitas, sequamur. In primis autem, quum
de conscientia agitur, & recto sensuum no-
strorum, atque adeò totius nostræ vitæ fine,
Deus à nobis supplicibus votis dies ac noctes
inuocandus est, cum timore & reuerentia, ut si
quas ingenij & recti iudicij vires in rerum ter-
renarum negotiis dedit, easdem augeat ac co-
seruet; ac ita nobiscum statuamus eum qui, si-
ue nascentibus, siue deinceps per optimam e-
ducationem & rerum vsum istud donum lat-
gitus est, idem posse minuere, vel etiam peni-
tus eripere, quando & quemadmodum ipsi vi-
sum fuerit. Et quidem horum exempla satis
frequentia sacrae & prophetae historiae nobis
suppeditant, & experientia quotidiana satis
docet, vnde satis tritum & verissimum illud
prouet-

proverbiū, Sapientissimorum plerumque
 esse facta stultissima. Quoniam vero hæc hu-
 mana sapientia & prudentia in nefarium ho-
 minem cadens sit instrumentum perniciōsissi-
 mum ac maximè noxiū ea sapiētia p̄dito,
 tum quibuscumque aliis bonis artibus & scien-
 tiis: & naturalis omnis illa Lux, tenebrarum
 potius quām Lucis nomine digna, nobis tan-
 tum arguendis & inexcusabilibus reddendis
 sufficit: Rom. i. 20. 21. & 22. deserens nos quum
 maximè necessaria est, ad veri Dei cognitio-
 nem in Domino Iesu Christo, ad quem sen-
 suum omnium nostrorum dicta, facta, cogita-
 tiones referamus, istud potissimum Deus à no-
 bis orandus est, ut quum ab ipso deprehenda-
 mur in tenebris cum rebellione coniunctis
 nati, Rom. 8.7. Ioh. 9.41. transferat nos è tene-
 bris in admirabilem Lucem veræ suæ sapien-
 tiaz, 1. Pet. 2.9. Ephes. 5.8. illuminatis oculis mé-
 tis nostræ, Ephes. 1. 18. velle & facere in nobis
 crevit, Phil. 2. 13. oculos nostros avertat ne vi-
 deant vanitatem, Psal. 119. 37. ne huius mundi
 fallaci specie decipiāmur, 1. Cor. 7. 31. cui nos
 esse crucifixos, & eundem nobis oportet, Gal.
 6. 24. ne vñquam Pulchrum à Bono sciunga-
 mus, vt prima nostra parens fecit, Genes. 3. 6.
 aures nostras perfodiat, Psal. 40. 7. vt ex auditu
 generata fides ipsa cordis penetralia penetraret,
 Rom. 10. 17. doceat nos manus in innocentia
 lauare, Psalm. 37. 13. pedes nostros à lapsu reti-
 neat, Psalm. 116. 8. tantum nobis suaz bonitatis
 gustum infundat, Psal. 34. 9. vt huius mundi
 m. iiiij.

delicias flocci faciamus: sed donum illud cœlestē radices in nostris cordibus altissimas agar, Heb. 6. 4. Denique anima & corpore nos ipsi voulcamus ac dicemus, Deūmque vnicum requiramus, exemplūmque imitati Prophetæ, Psalm. 42. 2. vehementi desiderio ipsum sitiamus.

*Cur Domi-
nus istos
viatores in
verrogari
de iis que
jā sciebat,
& quomo-
do quotidie
idem faciat
apud suos
per propriā
iporū con-
scientiam.*

Sed ad historiam reuertamur, in qua Dominus dicitur eos discipulos sequutus, quum altius eos ex animi vehementia loquentes audiueret, & propius agnitos animaduertisset colloqui de rebus quibus graviter offendebantur, utrō compellasse; quōsque sermones agitarent interrogasse. Ne verò cogitemus factum id ab ipso ex illis cognituro quod melius quam ipsi nouerat: (nam præter quam quod Deus erat cotidium ipsorum scrutator, Ioh. 2. 25. is ipse erat passus ea de quibus inter se discipuli conferebant) sed potius eos docendi quæ nesciebant ab ipsiusmet occasionem capiente. Et si verò ratio hæc agendi veluti per ambages non necessaria quibusdam videri possit, aio contrà nos ex ea discere quæ ad salviris perfectam cognitionem omnino sunt necessaria. Nam ex eo discimus quam male illi discipuli præparati essent ad Domini resurrectionem credendam, quem instar cæterorum mortalium putabant in diem usque ultimæ resurrectionis esse mortuum: quibus tamen rectius ille dies, cuius Cleopas meminit, in memoriam reuocare debuit quod à Præceptore toties prædictum audierant, mortem nempe suam,

suam, ac tertio die futuram resurrectionem, adde ut qui Dominum crucifixerant huius predictionis non essent ignari, Matth. 27. 63. Annon igitur istud est immensa divinæ bonitatis insigne testimonium, quod quos poterat tanquam indignos sua gratia reiicere, dignatus sit ipsemet clarius quam antea docendos querere? Quoniam autem Adami filij, ad primi sui parentis exemplum, Genes. 3. 12. peccata solent vel prorsus inficiari, vel saltem extenuare, licet manifestissima, idcirco Dominus, et si ut cordium scrutator, melius quam ipsimet quid in pectore & in ore haberent nouissem, tamen sciscitur eos ut ab ipsim et suas cogitationes expiscaretur, ut ex ipsorum ignorantia quam agnoscerent occasionem captaret eos docendi, & remedij quod erat ipsis allaturus capaces reddendi. O admirandam Dei bonitatem erga nos, totidem nobis suppeditantis occasiones extenebris, lucem, & ex ignorantia nostra, sapientiam eruendi, quos luggerit admonitiones, sive conscientia nos remordeat, sive aliunde moneamus: sive nos iudicia ipsius quæ ex misero & infelici statu nostro cognoscimus, arguant: ex quibus tum ignorantiam eorum quæ scire nos oportuit, tum peccata quibus immersi torpescimus agnoscere nos par est, quasi Domino ipso nobis, ut olim duobus his discipulis de quibus agimus, occurrente.

Hæc igitur in usus nostros ut conuerramus, *Quomodo
scindunt nullum in nobis esse vel leuissimum
in usum re nocendum*

*illud. Qua-
rita, & inue-
nitio.)*

motum ea cognoscendi quæ de Deo ad salu-
tem scire & credere nos oportet, quin is à quo
in nobis bonus iste motus ac desiderium crea-
tur, quantumcunque humana infirmitate labo-
remus, illud augeat ac promoveat ad nostram
eruditionem, siue defectus nostros aut in do-
ctrina aut in moribus arguat, siue aduersus
quaslibet difficultates nos soletur, & in iis que
ab ipso didicimus magis ac magis confirmet:
modò tamen ad eum vbi se patefacit, in verbo
suo nimitem confugiamus, quod ideo vult in
Ecclesia sua nobis dispensari: codé inque zelo
quo duo isti discipuli avtes attentas ac dociles
præbeamus, tantisper expectantes dum videa-
mus eum qualis est, longè modis omnibus ex-
cellentiore præsentia quam in his terris appa-
ruerit.

*Trupliciter
peccatur
graniter &
perniciose
in iis inquisi-
tendis qua-
seire ad sa-
ludem singu-
los oportet.*

Sequitur Cleopæ responsum, non agnosce-
tis eum quem alloquebatur, & arguentis tan-
quam ignarum facti tam stupendi, quod Hie-
rosolymis summo facinore gestum, omnibus
patere debuerat: malè sane congruens Domi-
no responsum, sed bono fundamento nixum,
si quod Cleopas ponebat verum fuisset, eum
quem alloquebatur, ignorarum fuisse facti tam
celebris ac tanti momenti. Quare, licet in ap-
plicatione peccatum sit à Cleopa, dico tamen
huius reprehensionis usum esse maximum, no-
stróque seculo, si vlii alij vnquam in re simili,
conuenientissimum. Quid enim, obsecro, in
tantis de Christiana Religione, quæ hodie
passim in toto Christiano orbe mouentur cō-
tro-

trouersis nos magis vrget, quām vt cognitio-
nem adipiscamur veræ doctrinæ & veræ Ec-
clesiæ? An verò fuit vllum ab Apostolorum
temporibus seculum, cui melius conueniat,
quod de sui temporis hominibus dicebat A-
postolus, 2. Cor. 4.3. si teclum est Euangelium,
iis qui pereunt teclum esse, in quibus Deus hu-
ius seculi mentes occæcauit? Alij igitur illud
ad eō contemnunt, vt ne inquirant quidem: a-
lij, et si Lux oculos eorum & aures feriat, ocu-
los sibi eruunt & aures obturant, ne hanc ve-
ritatem videant aut audiant: alij eandem à se
remouent, abigunt, furiosè denique perse-
quentur. Ac si de rebus omnino vanis & inu-
tilibus agitur, vt vanissimus sit maximam ea-
rum cognitionem affeçtus, aut de argutiis, à
scipis clara satis, obscurantibus: aut de scien-
tiis, (si modò scientiæ nomen merentur) qua-
quam ipse Diabolus author, & quas Deus diser-
tè prohibuit: annon ea quisque penitissimè ri-
matur? Ac si de caducis opibus congerendis,
aut humanis aliis negotiis agitur, nonne vi-
decis vt singuli, non eant, sed currant præci-
pites, nullam vel animo vel corpori noctes ar-
que dies quietem concedentes? En ut mundus
vivat, parui faciens eam ex qua beati sumus
scientiam: vt ex eiusdem ignorantia, infelices,
tum in hac vita tum in altera, & contrà dili-
gentissimus in iis inquirendis quæ secum cor-
poris & animi labore, & vtriusque tandem
extremam perniciem vehunt. Atque ô vtinam
à nobis tam procul malū istud exularet quā m-

frequens est, licet Domino indesinenter, sed frustra nos monente & hortante. Quousque vero tandem iste Dei contemptus, & regnum mammonae iniquitatis est duraturum? Evidem Prophe ta non sum, ut certum terminum praefigam: at quum videam, quæ quotidie in oculos occurunt, & sciām, quæ scio, quid sperare ausim, nisi mensuram ad cumulum peruenisse? Ac proculdubio, nisi meliorem mentem indutiamus, num fore putamus nostram conditionem in eiorem quam fuit viris Hierusalē, de qua hic agitur, quod suæ visitationis tempus non agnouerit? Quinimo si prius adhuc nos geramus quam se gestit unquam Capernaum aut Bethsaïda, nunquid imminet nostris certicibus multò magis horrendum indicium quam id de quo minatur Dominus apud Matth. ii. vers. 21? At Deus pro immensa sua misericordia malum istud à nobis auertat: verum hanc gratiam sine seria & matura immutatione consequi nos posse ne speremus.

**Exemplum
summa infirmitatis
in Cleopæ
respōso, par
tum falso,
partim in
eo quod eff
erum ma
co ac dese
ctio.**

Iam autem responsum audiamus Cleopæ de sermone cum comite habito, cuius duo sunt capita: primum, testimonium de Christo eximium, alterum causas continet quibus ipse & alter adhuc heterent dubij & incerti. Primum igitur, eum quem non agnitus alloquebatur, Iesum dicit, sed de Nazareth. Prophetam deinde agnoscit, & quidem excellentissimum coram Deo & hominibus, operibus & sermonibus coram Deo & toto populo. Testimonium

monium partim falsum , partim in eo quod
verum est mancum & defectuum . Nec verò
propterea duos viros istos in eorum quos in-
credulitas totos occupat : nec in Iesu Christi i-
nemicorum aut Apostatarum numero repo-
nimus : et si tamen agnoscimus exiguum tum il-
lis fuisse Lucem Euangelicam , Christianæ-
qué fidei prima rudimenta valde tenuia , quæ
fides deinde in ipsis crevit ac irrigata & aucta ,
eius ipsius virtute à quo in ipsis fuerat planta-
ta , fructum tulit . Sic moneret Apostolus ut qui
maiores profectus fecerūt , infirmiores in fide
tolerent & ad se assumāt , Rom. 14.1. & Philip.

3.15.

Primum igitur quod Nazaretham putat lo-
cum esse nativitatis eius quem Iesum vocat ,
aut ignorans , aut non expendens eius vocis si-
gnificationem , quain ipse Gabriel Angelus
indicarat , Matth. 1. 21. fallum est . Nam Bethle-
heimi Iesus natus est . Deinde his verbis pugná-
tio q. u. plane videtur , hunc enim esse Ie-
sum , & Nazarethæ natum , sunt contradic-
toria , quum expressè prædictum sit , hunc Iesum ,
(id est Seruatorem , qui Christus eit Dominus ,
& Patrum expectatio) nasciturum Bethleheimi
Iudæ , non autem in Galilæa : vel ipsi testibus
Scribis Herodi apud Matth. 2. 5. respondenti-
bus de loco nascituri Messie , ex Prophetæ Mi-
cheæ loco cap. 5. 2. Cleopas itaque quid dice-
ret non intellexit , & quidem ex sola ignorantia ,
Iesu nomen non aliter quām de quolibet è
vulgo intelligente , quum eodem nomine Mo-

*Granister er-
ravit Cleo-
pas , cum in
nomine Ie-
su male in-
tellexit , tū
in eo quod
Nazaretha
num fuisse
existima-
uit.*

sis famulus, qui post Mōsen populi conductor fuit, & alij non pauci fauissent insignes. Vox enim Hebræa, quicquid phanatici quidā somnient, & Rabini ex impietate garriant, eadem est cum Græca Ἰωάννη, ex qua Iesu nomen alias omnes linguae mutuatæ sunt.

Rumor communis hominum errorum ignorantis, quodammodo ut videtur excusanda fuit causa, in iis qui causam peculiarem huius nominis multaque hodie, immo infinita mala ignorabant. Nec verò minus vulgatus error, Iesum Christum Nazarenū esse, illo, quo Iosephi habitus est filius, quod nimis Nazarensis educatus esset, quæ Iosephi & Mariæ domicilium fuit, Matth. 13. 56. Hinc conspicuum est quæ fides & spes eorum esse possit qui rationem vulgi suæ Religionis fundamentum ponunt, quos saltem tristi ore omnium proverbij meminisse decuerat, Stultos in turbam ruere: & hæc quidem non leuis culpa, multorum malorum origo. At hic error longè illo altero grauior. Nec enim Iesus esse Christus desisset, et si alio à Patre quam Iesu nomine ornatus, quem Propheta prius Immanuelem dixerat, duarum ipsius nempe naturarum respectu: sed esse Christus Dauidi promissos non poterat, & alibi quam Bethlehemi nasci, quin Dei verbum per Micheam prophetam falsi coargueretur.

*H: errores
in Sacerdo-
tibus &
Scribis pror-
fus inexcu-
fables.*

Cæterum in Scribis & Sacerdotibus prorsus non excusandi isti errores. Nam quum sciuerint & audiuerint ubi Christus esset nasciturus,

turus, præter suppurationem septimanarum Danielis, qui cum cæteris Prophetis in Synagogis, Luc. 4 19. & Act. 13. 27. diebus Sabbati legebatur. Magorum ex Oriente in urbem Hierosolymam aduentus, & ab ipsis redditum Herodi responsum, nonne saltem illös ad horum seriam indagationem excitare debuerant? Et ut hæc omittam, quæ deinceps contigerunt, infantium putà Bethlehemiticorū cædes, à pastoribus per totam regionem diuulgatus rumor, Luc. 2. 17. præsentatio in templo facta, Simeonis & Annæ prophetissæ testimonia, eodem loci redditæ, concio à Christo duodenario in Synagoga Hierosolymis habita, Luc. 2. 46. tota Ioánis Baptistæ prædicatio, hūc Seruantorem dígito monstrantis, nonne satis aperte demonstrant istos Sacerdotes & Seniores populi, nec simplici ignorantia, nec tantum inexcusabili negligentia lapsos esse, sed malitia in induratione, quæ ipsos de loco nativitatis Iesu Christi prohibuit inquirere, & quæ deinceps in eadem ignorantia tum ipli tum alij etiam magis ac magis obficiati sunt, Ioh. 3. 5. Iesum Christum in Galilæa, Nazarethē putatum, vt inde Christum esse non posse aduerlus scipios concluderent?

Quis vero Cleopam & alios discipulos eadem iam dudu opinione imbutos, vt ex Ioh. cap. 45. & 46. patet, à cruda & summa stupidiitate & negligentia liberatit, qui tam diu loquentem Magistrum audierant, ex quo hæc omnia sciscitari potuerunt ac debuerant? Nam

*Quo sensim
Iesus Christus
fusset à Pe-
tro & Pan-
to Nazare-
nus dictum.*

extra dubium est, Cleopam hic ex animi sui sensu loquitum. At quum Petrus, melius edo-
ctus, à resurrectione vocat eum Nazarenum,
Act. 4.10. & 3.6. & 2.22. & D. Paulus, Act. 26.9.
& ipse Christus ita scipsum denominauit,
eorum respectu factum est quos alloquebatur,
ut ex noto cognomine agnosceretur, non au-
tem ut communis error approbatetur. Et hic
quidem primus in Cleopæ responsō defectus.

*Non satis
est Christus
verum ho-
minem dicere
reponi &
verum Deum
cū hominē Petrus dixit, Aposto-
agnoscas.*

At quod sequitur longè maiotis etiam est
momenti. Verè quidem enim Cleopas magi-
strum suum hominem vocauit: sicuti etiam
resipi &
verum Deū cū hominē Petrus dixit, Act. 2.22. & Aposto-
lus Paulus, 2. Tim. 2.5 non tamen hanc vocem
restringens, quasi tantum homo fuisset: sed
Cleopas, quod ex eius sermone conspicuum
est, sic hominem & quidem excellentissimum
agnoscit, ut de eo nihil aliud nisi ut de homi-
ne sentiat. Quia in re ostendit iterū quām tam
etiam religionis Christianæ, firmi fundamen-
ti de persona Mediatoris esset ignatus. Nisi e-
nim Iesus Christus non minus esset verus
Deus quām verus homo, quis sine idolatria
vel in eo fiduciam suam collocaret, vel ipsum
invocaret? Annon etiam ipsi Seruatore &
Reconciliatore apud Deum suum Creatorem
opus esset.

*Quanta sit
patuenda
differentia
inter Iesum
Christum,
quam Pro-
pheta dici*

Nihilo vero certiorem habebat Cleopas
cognitionem officij Mediatoris, quem alio-
rum Prophetarum numero accensebat, licet
lōgē alius superiorē faciebat. Etsi enim Pro-
phetæ vox, quo cunque sensu accipiatur, me-
ritò

fitò Iesu Christo tribuitur : sicutamen intelligenda ut in Christo discernatur, non tantum secundum reuelationis mensuram, Ioh. 3. 34. sed in re ipsa & modo eam habendi. Nam alij Prophetæ hanc gratiam aliunde acceperunt quām à se : Iesus verò Christus quatenus Deus est, vna & eadem esentia & virtus cum Patre & Spiritu Sancto, scipsum hoc Spiritu, respectu suæ humanitatis, vñxit. Et quod maius est, tantum abest ut alij Prophetæ eiusdem cum illo sint dignitatis, ut contrà is ipse sit cuius spiritu afflati alij omnes Prophetæ loquuntur sunt, I. Pet. I. II. quique quum supra cœlos ascederit ut cœlum ac terram regat, etiam quatenus homo est, Ioh. 5. 27. & Matth. 28. 18. non sanè simpliciter ut Scribæ ac Prophetæ loquutus est his plerunque verbis, *Sic dicit Dominus*, sed ut auctoritatem habens, Matth. 7. 29. & tāquam domus suæ dominus, Heb. 3. 6. his verbis usus, *Amén, Amen, dico vobis.* Is enim est qui Ecclesiæ suæ Prophetas, Pastores ac Doctores dat, Ephes. 4. II. Præterea discriminem est aliud longè maximum & essentialie inter Prophetas, Iesum Christum venturum prædicentes, & Iesum Christum qui substantia est Prophetatum, quique nobis, ut qui in sinu Patris sit, eum reuelauit. Ex qua collatione satis patet Cleopatram valde rudem adhuc fuisse status Prophetici Domini nostri Iesu Christi, licet meritò doctrinam eius & opera magni fecerit : siue hanc Prophetæ vocem ad eius miracula restringamus, siue ad omnes eius actiones

n. j.

extendamus.

*Abusus ex
quo nasci-
tur & soue-
tur falsa
omnis reli-
gio, manat
ex eo quod
Sp. S. alli-
gatur inse-
parabiliter
personis, se-
dentibus
primum in
cathedra
Mosis, dein
de Iesu
Christi,
quos tamē
ad Lydiūm
lapidem o-
portuerat
examinari.*

Vt autem ex hoc defectu fructum aliquem colligamus, summopere notandæ sunt duæ scaturigines è quibus omnes isti errores pro manarunt. Harum prior est prava populi opinio, qui propterea quod Deus summum Sacerdotem & eius confessores esse iusserat Legis totius Doctores atque exp̄ositores, Leuit. 10. 11. & Deut. 17. 10. & 11. ita Dei Spiritum personis illis alligabat, vt quicquid obtruderent tanquam verum & à Deo profectum acciperent. Altera est semel receptam opinionem mordicus retentam fuisse. Enī ut miser ille populus fuerit instar gregis miseratum ouium, quarum aliæ errarent sine pastore, Matth. 9. 16. aliæ essent instar cæcorum, quos alij cæci ducerent, Matth. 15. 14. Verumtamen ex sacrarum historiarum lectione, & Prophetarum reprehensionibus ipsos oportuerat didicisse, tā Sacerdotes quām alios templi ministros sapissimè fuisse veræ doctrinæ hostes infensissimos, ac persecutores acerbissimos: & nominatim Eſaias tam clare p̄ædixerat, perire nolentes cū irrisoribus supra populum in Hierusalem dominantibus, Eſa. 28. 14. ex Lege & testimonio oportere iudicare tanquam veros discipulos obligatos & compactos, Eſa. 8. 16. sublata à sapientibus sapientia, & intelligentibus intelligentia, petulis ipsis spiritu soporis, obiectis Prophetarum oculis, & priuorum videntium, Eſa. 29. 10. & 14. Et à quibus, obsecro, præcipuum lapidem ab ædificantibus reiciendum

præ-

prædixerat Propheta, Psal. 118.22. & Dominus ipse, Matth. 21. 42? Annon autem istud ipsum Ecclesiam Dei & miseras conscientias singulis seculis in hunc miserum statum impulit, in quem collapsam eam intuemur? Nam perditi illi homines qui se hodie Catholicæ Ecclesiæ repræsentatiæ nomine venditant, horrendam profanationem in omnes veræ Religionis patres inuexisse conuidi, quid magis clamitare solent quam Ecclesiam errare non posse? Quasi vero probauerint se eam esse Dei viuentis Ecclesiam, quam Paulus columnam veritatis dicit: quum tamen contrâ omnibus, saltem non cœcūtientibus, manifestum sit & intus & foris, verè potius illos esse Babylonem illam ingentem matrem scortationum & abominationum terræ, sanctorum inebriatam sanguine, & Iesu Christi martyrum, Apocal. 17.4. & 5. Cæterum una illis est hæc aduersus omnes quos adserimus ex Scriptura locos oppositio. Quinam vero vos estis, vt vos opponatis omnibus iis quæ antequam prodiretis, omnes credebant & faciebant? Annon, obsecro, firma illa fundamenta sunt ad ignatos eradiendos, & fulciendas conscientias labascentes, & cum infinitis tentationibus colluctantes? Tibi vero Domine Iesu Christe, gratias agimus immortales, quod nobis, vt duobus ipsis tuis discipulis, occurrere dignatus sis, vt ex tot tantis que fallacibus & mendacibus hominum commētis erueres: ac precamur etiam vt quo modo cœpisti pergas miseram Ecclesiam tuam in-

staurare, sicuti duos discipulos tuos pluribus erudiuisti, quemadmodum deinceps audituri sumus.

*Falsa illa opinio, p. atque
flovum non
men praeferentibus
indifferenter adhibendis
fidei, obscurius facit
quod est apertissimum: &
adhuc hominem
tenebras of-
fundit.*

Vt igitur ad historiam reuertamur, Cleopas tantæ suæ anxietatis ex qua se non posset extirpare duas causas adfert: primùm quinam id fieri potuisse, quod fidem omnem superare videtur, Iesum Christum tam sanctum & tam insignem fuisse Prophetam, & tamen à praecipuis Sacerdotibus & populi Senioribus non modò non agnatum fuisse, quem tamen patet ab ipsis melius quam ab alio quoquis agnoscit, sed etiam odio habitum, & ad mortem usque, & quidem mortem Crucis petitum. Deinde, qui fieri posset ut iam hoc triduo mortuus reuera, is esset qui Patribus fuerat promissus ad Israëlem liberandum: quod se tam Cleopas cum aliis etiam discipulis dicit exceptasse. Magnas illas profectò difficultates adfert, ex quibus videmus quam facile unus error multos alios ac penè infinitos in hominum mentibus pariat. Nam Cleopas fieri omnino non posse quum presupponeret, ut summi Sacerdotes ac Seniores populi oī usque ignorantia aut improbitatis deuenissent, obscurum putat quod erat satis apertum, & contradictoria existimat quæ pulchre inter se conueniunt.

*Vera ratio
falso pasto
res à peris
discernendi
hac vna est*

Nam quid magis est proprium veritatis inimicis, quam ut eandem reniant & persequantur? Tales autem esse Sacerdotes & Gubernatores populi, Cleopas & alij discipuli col-

*an cū sacra
Scriptura
conueniat.*

co'ligere saltem debuerant ex perpetua repu-
gnātia inter homines illos & Christum, quem
hoc suo responso testabatur se tanquam Dei
hominem, excellentissimūmque Prophetam
agnoscere, non sanè illum quidem specie te-
nus, sed re ipsa Deo & hominibus evidentissi-
mo certōque testimonio approbatum. An non
istud ipsum hodie præsupponunt, tum miseri-
cæci illi, quibus Religio est de Religionis cō-
trouersis capitibus inquirere, tum ij quibus
aut ex parte aut omnino constar quidem de il-
lis controuersiis, sed de sopienda conscientia
tantūm cogitant? Quum igitur Cleopas Iesum
Christum haberet pro tam sancto & excellenti
viro, nonne potuit ex eo cognoscere eos à qui-
bus ita fuerat condemnatus esse si non perdi-
tissimos & ab omnibus abominandos, saltem
crassissimæ ignorantiae reos, ideoque reiicien-
dos? Non aliter hodie, si Euangelium provero
admittitur, quomodo non habentur pro pseu-
dopastoribus à quibus illud reicitur? Ut verò
utrum illud reiificant nec ne cognoscatur, an-
non oportet, pro falso illo præjudicio, non
posse illos errare, diligenter inquirere an eo-
rum doctrina sit conformis Scripturis, necne?
Hoc ipse Dominus iussit, Esa. 28.20. Ioh. 5.39.
hoc vetus Ecclesia fecit, Act. 17. II. Hoc igitur
adhuc hodie nobis faciendum erat. Contra ex-
cipiunt alij quidem non esse verisimile, Deum
suam Ecclesiam eousque deseruisse, ut in tan-
tam ignorantiam prolapsa sit quantum asseri-
mus: alij verò regerunt ut vt sit non iam al-

n. iii.

tare aduersus altare, sicuti facimus, fabricandum, transformando quæ reformatanda potius fuerunt: alij Legitimi Concilij definitionem expectandam censem: quæ omnes pessimæ sunt conclusiones, ex falsis natæ præsuppositionibus.

*Pt non est
de Pastori-
bus malè
sentiendū,
sic non te-
merē quo-
rumlibet
Pastorum
doctrina ut
necessariō
vera est re
cipienda.*

Nam vt ad singula sigillatim respondeam; non dicimus habendos omnes Ecclesiæ Gubernatores pro falsis Doctoribus, sed quum tales esse possint, & tota veteris Ecclesiæ historia moneat, tum ipse Iesus Christus prædixerit, & Apostoli scriptis tradiderint, omniumque seculorum experientia doceat, cœcitatem, quam aduenisse dicimus, véturam fuisse, num illi, quæsio, sapiunt qui quum in ea tempora incederint, quibus tantopere hæc quæstio agitatur, non magis mouentur quām si ad eos nihil pertineret.

Nam credere quenquam seruari posse, qui non sit Christianus, id est qui de Deo non credit quæ credenda sunt, vt illi reconcilietur & sit gratus & acceptus: & quenquam credere posse quod ignoret: posse verò nosle non inquirentem sicuti querendum est, non modò somniantis est, sed prorsus delirantis. Nam quicquid interrogatus aliquis responderit, & sine fundamento credere & admirere, quid aliud est quām seipsum decipere, aut in periculum illud se conicere, suāmque conscientiam floccipendere, aut salutem aut damnationem rebus omnibus posthabere?

Ecclesia

Deinde, verum illud quidem fateor à Deo suam

suam Ecclesiam nunquam esse deserendam, ac
fideles pastores & doctores, id est, fideles arcana-
norum Dei dispensatores, 1. Cor. 4, 1. esse sui genda.
vox non ad
solos pasto-
res restrin-
genda.
muneris respectu velut illius Ecclesiæ colum-
nas, sed hoc Ecclesiæ vocabulum, quo cœtus
ouium Domini vocem non autem peregrini
audientium significatur, Ioh. 10. 6. & 27. ad eos
restringere qui Gubernatores Ecclesiæ dicun-
tur, de quibus an revera tales sint ignoratur,
non tolerandum errorem dico.

Nec magis eorum admittendam excusatio-
nem censeo, qui ingenij sui imbecillitatem
prætexunt. Nam si consque locum imbecilli-
tati mentis dandum esse putamus, ut sit tanto
pere desperandum, quis oro idoneus erit vt
Pastor, aut etiam ouis fiat? Nec dicimus omnes
Christianos ad tantam scientiam debere per-
uenire, ut de quavis Christianæ Religionis
controversia respondere teneantur. At quum
sine fide nemo Deo placeat, fides autem rerum
credendarum certam cognitionem præsup-
ponat, seruandum quemlibet ad eam cogni-
tionem usque progreedi necesse est: ac proinde
nulla superest vocatis excusatio, quæcunque
tandem naturæ nostræ incapacitas aut repu-
gnantia occurrat, quin vocanti se docilem
præbendo respondeat, quum frustra nunquam
dixerit Dominus, Petite & dabitur vobis: quæ-
rite & inuenietis, pulsate & aperietur vobis,
Matt. 7. 7. & Luc. 11. 13. Quid amplius? Tantum
abest ut propter incapacitatem animus de-
spondendas sit, ut nemo contrâ dignus sit hu-
n. iiij.

ius sapientiae cognitione, nisi qui stultitiam suam agnoscit, & eidem renuntiat, Luc. 10. 21.

Non introducunt nam Religiones qui solam veram determinant loco de suo pulsant a falsa restituunt.

Quid vero futurum est iis qui pro vetero suo altari pugnant, nouum nostrum appellantes, si tandem errorum suum agnoscant, se nimis hoc pro alio accepisse, atque adeo Domini altare instaurare, suo loco prius motum ab iis qui Damasi altare substituere conabantur, 2. Reg. 16. 11. non esse Ecclesiam transformare, sed reformat?

Concilij definitionem expectanti bus respon detur.

De Concilij vero definitione quapiam expectanda, minam tam illud esset facile, quam repugnare omnia videntur. Quid autem fiet interea temporis morientibus? An in alio mundo speramus tale quod futurum Concilium? Agite igitur, fratres, Deo gratias agamus, qui nos istiusmodi conclusionum atque inde manantium errorum falsitate docuit, ac cum omni modestia & animi abiectione, nostrique & eorum omnium quae sunt in homine dissidentia, supplices ab eo petamus maius in dies incrementum cœlestis huius sapientiae, quam in sacro sancto verbo suo sanctæ suæ & iufalibilis veritatis regula & arnissi nobis revelauit.

Iesu Christi mors ignominiosa magna eius glorifica est, ac aduersus vulgi errorum.

Altera illa Cleopæ quæstio & difficultas, quomodo Iesus Christus Ecclesiæ suæ Libertator esse queat vetere mortuus, & quidem iam triduo, ex alia longè etiam absurdiore opinione, quam superiori, manat: vulgi nimis error, ad Regnum terrenum ac mundanum referentis, quæ de Messiæ spirituali ac cœlesti regno dicuntur. Error sanè perniciösus &

initialis: qui tamen tam altas radices egerat in animis omniū cuiuscūque conditionis essent in hoc populo , vt ne Apostoli quidem, etiam quād Dominus in cœlum ascenderet adhuc illū deposuissent, Act. 1. 6.eorū oblīri nimirū quæ Dominus ipse martri duorum præcipuum Apostolorum responderat, Matth. 20. 22. & toties alibi. Licet autem hic error inualuerit, tantum tamen abest ut mors illa cum ignominia coniuncta quidquam detrahatur, nec de Iesu Christi gloria , nec de veri Istraelis restau ratione, vt contrā, Cruce, velati Gradibus quibusdam in illam sublimitatem enectus sit , & nomen illud adeptus quod est supra omne nōmen , Philipp. 2. 8. & 9. Atque etiam in sola morte ipsius & sanguinis effusione Deo reconciliamur , Rom. 3. 24. Cleopas igitur sibi difficultatem inextricabilem fingit , in eo ipso in quo posita est vera nostrarum conscientiarum tranquillitas : tam exitiale est vulgi errorem aut consuetudinem, sine diligentiore inquisitione sequi. Annon , inquam, in hæc deuia multi aberrantes sic à recta via deflectuntur, vt nisi peculiari Dei gratia non possint in eam reuocari? Eia igitur, Deo gratias agamus , qui tam nobis hanc quām alteram illam difficultatem enodavit: quí que nos à lata illa porta & spatio sa via, quæ ad perditionem dicit, retrahitos, pro sua immensa misericordia , in angustiam viam, qua ad vitam peruenitur, & paucis cognitam, introduxit, Matth. 7.13. Gratias, inquam, immortales agamus illi pro tanto bē-

neficio, ac prece^mur eum, vt hanc semel in-
gressi semitam sic insistamus, ne vñquam ab
eavel ad dextram, vel ad lœuam deflectamus.
Amen.

HOMILIA NONA.

Luc.24.

22. Sed & mulieres quadam ex nobis percu-
lerunt nos, quæ diluculo venerunt ad monumentū.

23. Et non inuenio eius corpore venerunt, di-
centes se etiam apparitionem Angelorum vidisse,
qui dicunt eum visuere.

24. Et abierunt quidam eorum qui erant no-
biscum ad monumentum, & ita inuenierunt prout
mulieres dixerant, ipsum verò non viderunt.

25. Tum ipse dixit eis, O amentes & tardi
corde ad credendum omnibus quæ loquuti sunt
Prophetæ.

26. Nonne hac oportuit pati Christum, & in-
troire in gloriam suam?

27. Et incipiens à Mose & omnibus Proph-
etis, interpretabatur illis in omnibus Scripturis que
de scripta erant.

28. Appropinquarunt igitur vico in quem pro-
ficicebantur, & ipse simulabat longius ire.

Historia se-
ries.

A C T E N V S audiuiimus ex Cleo-
pæ responso, tum suo tum sui
comitis nomine cum quibus
difficultatibus luctarentur, quæ
duobus falsis principiis nite-
ban-

bantur, quibus adhuc hodie multi decipiuntur. At quæ sequuntur ostendunt illos de conclusione cogitasse in meliorem partem, si modò certius & evidentius de Domini resurrectione testimoniū accepissent. Nam ex Cleopæ verbis colligitur priùs ipsos urbe fuisse egressos quām aut Maria Magdalena, quę prior Dominum coram aspicerat, Marc. 16.9. aut alię mulieres quibus in urbem reuertentibus conspiciendum se Dominus præbuerat, Matt. 28.9. Apostolis ea renuntiassent. Igitur exierant urbe statim ac quādam ex illis mulieribus, quas ad Angelorum conspectum territas diximus aufugisse, non expectatis aliis quibus in via Dominus apparuit, venissent in urbem, & post eas Petrus & Iohannes: quæ diligenter obseruanda sunt ad historiæ seriem intelligēdam. Neque verò dōorum discipulorum incredulitatem ista excusant, et si adhuc in vtrāque partem titubantium, aut credendi quae ipsis erant nuntiata, aut etiam non credendi. Nam Angelorum sensibilis & palpabilis visio, & eorūdem testimonium, satis magnum pondus, ad huic nuntiatae rei fidem faciendam, habebant. At ista quoniam fœminæ nuntiabant, & de visionibus loquebātur, et si Angelorum, idcirco hi discipuli, præterquām quod ipsis erat insolens hæc resurrectio, Iesum Christum arbitrabantur, si resurrexisset potius apparitum cum insigni quadam magnificētia, ut de suis hostibus confusis triumpharet, ac proinde magnificum illud Regnum populo promis-

*Humana
ratio tuus
vulgi i-
psum tum
ippos huīus
seculi sapie-
tes ad in-
credulitatē
nostra salu-
tis respectu
ducit.*

sum veniente Messia erigeret. Sic nimium sa-
pe contingit, vt quos oportebat simpliciter
Scripturæ fidem adhibere de re quapiam asse-
ueranti, eos styli quo Spiritus Sanctus vtitur
simplicitas magis offendat, & immedicabile
offendiculum adferat, quod quis in ea loqua-
tur, non satis attendant, vt par erat ipsos ad
suam ædificationem facere. Idecirco etiam Eu-
angelij prædicatio, qua Deus potentissimo
instrumento vtitur ad salutem omnium cre-
dentium, Rom. I. 16. visa est huius seculi sapié-
tibus mera stultitia, quod falsum & ridiculum
existiment quicquid cum sua stultitia, quam
sapientiam dicant, non conuenit: quod Apo-
stolus Paulus expertus est Athenis, Act. 17. 32.
adeò vt Prophani auctores veram Religio-
nem ab ipso Deo populo suo dictatam, super-
stitionem & amentiam dixerint. At standum
nobis hac in parte Dei filij iudicio, vocantis
hic amentes Cleopam & comitem ipsius, a-
deoque omnes ipsorum similes. Nam eadem
adhuc stultitia durat, & in dies procedit: licet
iampridem Apostolus tam expresse, immo-
tam acriter, Corinthiorum illorum superbiam
corripuerit, qui sanctissimam illam Apostoli
simplicitatem quum fastidirent, tantopere Eu-
angelio prophanae Rhetorices tunc in Græ-
cia florentis coloribus adornato delectaban-
tur: & quod ad rem ipsam & doctrinæ sub-
stantiam attinet, tam clare præmonuerit Co-
lossenses, ne se deprædari paterentur per phi-
losophiam humauam, veræ scientiæ nomen
emem-

ementitam, Col.2.8. Atque utinam iam tum
pestis illa & & lues ab Ecclesia coacta fuisset
exulare, quum contrà in dies noua subinde fe-
cerit incrementa. Nam tum in hac historia,
tum in aliis passim, nobis eorum occurunt ex-
empla quos solus sensus natura corruptus
decipiebat. Verùm hæc naturalis ratio, iam sa-
tis per se corrupta & fallax, sese iā omni pig-
mentis & fuci genere adornatam offert mor-
talibus. Nam ex quo Deo placuit hoc nostro
seculo linguarum & bonarum artium cogni-
tionem instaurare, tam misérè pollutum est i-
stud Dei donum, vt hodie, quum de Religione
agitur nimium multi diuinam hanc puritatem
mille speculationibus ex Philosophorum la-
cunis hauis polluat atque prophanet. Sic e-
nīm Philosophorum scripta lecitant, non vt
aliquam ab iis utilitatem in huius vitæ nego-
tiis referant, nec vt rebelles conuincant ab iis
ipsis quæ sensus communis dictat, & quæ reli-
quæ illæ lucis naturalis in magnis illis viris
& humana sapientia præditis de veritate in
multis capitibus docere potuerunt, ea in re A-
postolorū exemplū sequuti, ac ipsorum etiam
in multis locis Prophetarū : sed contrāt me-
rom istud ex spōsi phialis haustū, Cant.2.5. di-
luat aqua cisternarū, non aqua pluia, sed hu-
manis ratiocinationibus & imaginationibus
plenarum : vt non immerit dicit Apostolus
magnos illos sapiētes inde suam insipientiam
& fatuitatem prodidisse, Rom.1.21. & 22. quod
modum non feruarint, aut assequi se posse pu-

putarint & de iis statuere quæ caro nec sanguis docere possunt, ut non immitterito quidam ex veteribus dixerit, tales Philosophos fuisse hæreticorum patriarchas.

*Maxima prophana-
tio sanctæ doctrine, in faciunt, qui sic Euangelij doctrinam proponunt ut parum aut nihil omnino Verbi diuini prædicatio, differre videatur à gartulitate declamatorum, aut tabularum, quæ prorsus repugnat rationi illi verbum Diuinum annuntiandi, quam & Prophetæ olim, & ipse Dominus noster Iesus Christus, & eius Apostoli sequuti sunt: cuius etiam expressam regulam Apostolus omnibus veris pastoribus prescribit, 1. Tim. 2. 13. idem apud superbos illos Corinthios protestatus, 1. Cor. 2. 1. Nam omnem illorum orationem si diligenter expendas, nihil nisi verba repetias quibus auditorum æquè ac pastorum ipsorum aures demulcentur. Absit autem ut hac in parte bene dicendi scientiam, aut propriis, visitaris ac significantibus verbis vtendi, peritiam, siue quis doceat, siue exhortetur, arguat aut loquatur, reprehendam. Verum enim verò sanctam hanc eloquentiam hauriendam dico, nō ex oratorum preceptis, quæ huius vitæ negotiis relinquenda sunt: sed ex Prophetatam & Apostolorum scriptis, in quibus nullam videoas sententiarum affectationem, nullos verborum flores aliunde quæfitos, sed sententiarum ac verborum maximū pondus, gravitatem, vehementiam, ex qua sa-*

nem mentis omnibus hominibus sit perspicuum non ab humana arte illa proficisci, sed ex vere præceptis diuinis, cui nec sapientia nec eloquentia humana potuit vñquam resistere: sed locum cedere coacta fuit. Act.26.24.Ioh.7.46.

Sed vt vnde digressus sum, reuertar, age perpendamus quid Dominum impulerit vt reprehensione alioqui duriore, discipulos illos duos exciperet. Nec enim erant hi duo sicuti diximus, ex eorum quos vocamus infideles & incredulos numero: sed tantum hærebant dubij: vt quibus etiam nondum se patefecisset. Duplex igitur quam adfert ratio est. Prior, nimium tardos ad credendum quod ipsos oportuerat sine difficultate credere: qua in re si paulò duriore vocabulo Dominus vsus est, minimè ramen modum excessit, quasi in prosus incredulorum albo ipsos censeret. Altera est prioris confirmatio, quasi Dominus his verbis esset vñus, veltram haec tarditatem reprehendo: non quod quicquid effutitur credendum velim, sed quod ad rem presentem attinet, quam Prophetæ iam olim tam clare prædixeront, vt nullus sit vobis dubitationi locus relictus: quum præsertim si ea falsa essent, is de quo loquimini non sit futurus ille Christus promissus Prophetarum vaticiniis. Ensummam huius reprehensionis quæ maximam ac pretiosissimam doctrinam continet, quam utinam Spiritus Sanctus in singulorum cordibus insculpat. Primum igitur hinc dicamus, Euangelij prædicationem, non esse

*Non sufficit doctrina
nam doceatur sed ean-
dem operari, adeo ut
nonnunquam prout
res ipsa posse
stulat, acro-
res reprehē-
siones admī-
scantur.*

tantum in sui contextus expositione possum;
& quarundam circa doctrinam questionum
enucleatione, quos fines plerique suis pastoribus
libenter prescripserint: sed etiam in applica-
tione maximè collistete, prout fert auditorū,
aut morbidarū ouium cōditio: futura alio-
quin inani & sine fructu verbi Dei prædica-
tione. Atque iterum ad hunc isti scopulum
allidunt, qui parvuntur quidem ad contextum
addi suaves aliquas consolationes: immensam
Dei bonitatem ac misericordiam erga mife-
ros peccatores commendari: ad bona quem-
que opera diligenter etiam excitari: (quas fi-
delis esse Pastoris partes quovis loco & tem-
pore nō inficiamus, quū ipse Spiritus Sanctus
tam pretiosum Consolatoris nomen assump-
serit) sed si ad reprehensiones deueniatur, alij
quidem, & saepe nocentissimi, sibi iniuriam
fieri queruntur: & libenter bonis ac fideli-
bus pastoribus potius caruerint quam ut tal-
les ferant: alij vero quod minimè voti sui com-
potes fieri queant, tremunt & stridunt denti-
bus, ac in deterius labantur: alij ad suam tru-
tinam has reprehensiones examinant, & modum
eas semper excedere iudicant. Denique
ægrotisiani similes facti, vix patimur nostra
vulnera tractari, aut iis curandis & tentandis
sealprum veluti chirurgicum adhiberi. Quid
hic igitur fido Pastoris factio opus est? Næ, si ve-
lit hominibus placere, non est amplius Dei
seruus, Gal. 1. 10. Primum igitur Spiritum di-
scretionis post scientiam à Deo flagabit, vt
nihil

nihil temere, nihil nisi probè cognitum reprehendat. Deinde verum usum diuini eloquij postulabit, ut non tantùm loquatur, sed etiam ut oportet liberè loquatur, Ephes. 6. 20. Itaque aduersus omnes minas intrepidus stabit, & obturatis autibus sine ullo personarū respectu, Domino auscultabit sic ipsum per Prophetam Esaiam admonenti, Exclama gutture, ne cohibeto; tanquam buccina extolle vocem tuam; & indica populo meo defectionem ipsorum, & domui Iacobi peccata ipsorum: Audiet, inquam, Apostoli buccinam eum his verbis admonentem, Prædica sermonem, insta tempestiuè, intempestiuè: argue; obiurga, 2. Tim. 4. 2.

Caveat verò fidelis Pastor, ne fastidium illi
obrepat, quod se operā ludere existimet. Nec
enim Esaias deitit populum rebellem & cō-
tradicentem, annos circiter sexaginta monere
& hortari: nec Iesus Christus Dominus noster
sacerdotes ac Pharisæos, à quibus tandem in
Crucem actus est. Quinimo discimus ex quo-
tidiana experientia, pletunque sementem in
iis tandem germinare qui ad tempus laxis du-
riores fuerant: & contrà in iis perdi quos ad
tempus bonum ac fertile solum arbitrabamur.
Nostrum igitur est qui hoc munus accepimus
serere, plantare, & rigare, obsequi ei à quo
mittimus, & sementis incrementum eius pro-
videntia ac potentia permittere.

Deinde summo pecte cauendam, ne temera-
tij deprehendámur sanctæ cuiusdam trapposias ex sacris

*scripturis
eruenda est
necessariò:
quamobrè
etiam Iesus
Christus
Prophetarum
oracula in repre-
hensionibus
adhibuit,
quod hodie
singulis pa-
ribus est
imitandum.*

prætextu: quod facile cauebitur, si attendamus quomodo Dominus noster Iesus Christus, quem oportuit audiri sine vlla prorsus exceptione, tamen ex Prophetatum oraculis suam reprehēsionem eruit, tum hoc loco, tum alias etiā quādiu in his terris docuit: nō quòd Prophetæ superiores eo fuerint, cuius vnius instinctu ac Spiritu Prophetæ olim loqui vñt, & ad nos scripta sua transmiserunt, 1. Pet. 1. n. sed quòd hāc diuinatum prædictionum collationem cum earundem euētu oportuerit maximè incredulis os occludere. Quid iis igitur faciendum putamus, quorum ore Dominus vult hodie suam Ecclesiam docere, consolari, reprehendere, corripere? An aliunde licebit ipsis quām ex hoc fonte haurire quod dicuntur sunt? Non id suadet Apostolus, etiam anathemate feriens Angelos cœlestes, si quis aliud Euangelium quām quod ipse prædicauerat, annuntiaret, Gal. 1. 8. Prophetatum porro scripta minimè lunt ab hoc testimonio veritatis excludenda, quòd eorum prædictiones iam impletæ sint. Nam præterquam quòd nonnullarum adhuc impletionem expectamus, (non eorum quidem respectu quæ pro nobis Dominum dicere & pati oportuit, sunt enim impleta illa omnia, Ioh. 19. 30. sed Ecclesiæ gubernationis, & plenæ exhibitionis eorum quæ credimus & speramus) doctrinæ Euangelicæ veritas confirmata Prophetiarum impletione maximum habet pondus ad Epicureos omnes & diuinæ maiestatis contem-

pco-

ptores, quibus hodie mundus scatet, conuin-
tendos, & fideles in ipsis patefacta veritate di-
uina cōfirmandos.

Tertio notandum; hic non de quibusuis *libris Can-*
Prophetis Dominum loqui. Nam in Ecclesiam *necis stan-*
Dei pseudoprophetæ multi semper irreple- *dū, vicēta*
fit nostra
runt, quibus hodie terrarum orbis plenus est. *fides.*

At de sacrosanctis libris Canonis agit, de
quorum auctoritate Synagoga non ambige-
bat: et si velamine mentes illorum occallerent,
vt in Prophetarum lectione cœcurrerent, 2. Cor.
3.14. Ab illis igitur solis hodie nobis standum
est, additis scriptis Apostolicis, & iij imitandi
nobis de quibus agitur, Actor. cap. 17. II. Quo-
niam verò iam pridem Satān immensam far-
tagitem falsorum Scriptorum obtrusit pro
scriptis Apostolicis, qua de re cōqueritur ipse
Apostolus, 2. Thess. 2. 2. idcirco Canon Ecclesiæ
Christianæ retinendus est, ad Canonis Iudai-
cī veritate in collatus, irrefragabilis uterque, vt
ad illos quicquam adiucere, aut de illis detrac-
here, nulli vñquā licuerit aut liceat, ac ne An-
geli quidem cœlestibus.

Neque verò tantum hæc additio detra- *Non minus*
ñtione intelligenda est de iis libris quos per
Dei gratiā, vetus Ecclesia nominatum repu- *false inter*
diauit & explosit: & quos tamen hodie quosdā *pretationes*
non pudet etiam typis excusos nobis, vt reco- *fugienda*
ctam cramben, reponere: sed eandem falsita- *quam fal-*
tem admitti sciendum est, in omnibus vero- *fus contex-*
rum textuum interpretationibus, quæ aliudc
quam ex ipsis Scripturis eruntur.

*Facilis ra-
tio falsas
omnes ex-
positiones
diudicādi.*

Has autem omnes falsas expositiones facilimè dignoscemus, eas examinantes ad nostræ fidei articulos, qui Apostolico symbolo continentur, diuinitus in hunc finem ab Ecclesia primitiua constructo. At si huius veritatis aduersariorum obiectioni locus esset, Scripturæ nimirum obscuritatem aliunde allatam interpretationem postulare (& huius quidem sibi auctoritatem nomine & titulo Ecclesiæ Catholicae vendicant) quo tandem fundamento niteretur Domini conclusio: Num enim dixerint Apostolorum prædicationem obscuriorē fuisse quam prophetarum? & Legis umbras ac figuræ Luce Euagelij fuisse clariores, & suum Euangelium, id est quod adiiciunt de suo ad Scripturas, quod immutant aut de illedem detrahunt, esse certius quam scripta Prophetatum & Apostolorum? Fortassis eò deuenient impudentiae, ut ausint dicere: at n̄ aperte dixerint, tamen præsupponunt. At quis fidem ipsis adhibebit, nisi qui sponte velit decipi?

*Sacras Scri-
pturas ab
omnibus
Christianis
oponere co-
gnosci.*

Præterea si Christianis singulis nō licet scripta Prophetarum & Apostolorum legere, ex quibus falso à vero discernatur, quos sum iustos Christus ad Prophetas relegat, & omnes Christiani hodie ad Domini verbum remittuntur tanquam semem incorruptibile in genere totius Ecclesiæ, priuatumque singulorum ipsius membrorum. Pet.1.23.

*Si tarditas
ad creden-*

Quarto, si verè amentes sunt, tardi corde ad credendum Scripturis, ut hic Dominus loquitur:

tur: quid iis fiet qui nunquam de iis inquirunt? qui etiam miseram plebem ab earum letione arcent? quid etiam iis qui hanc scholam quidem frequentant, non ut aliquid in ea dicant, sed sua præiudicia adferant, & humanas ratiocinationes, id est lucernam tenebricosam ad Solem illustrandum? Tantum abest igitur, ut naturalis ille noster sensus, qui nihil nisi caro est & sanguis, & ad nos inexcusabiles redendos tantum prodest, nos in hanc veritatem possit introducere, ut contrà sapientibus illis nulli sint insipientiores. Nam quæ maior, obsecro vos, est amentia ea quæ Luci vult allucere tenebras? Alphabetum igitur Christianorum nobis est summoperè meditandum, quod in abnegatione sui positum est: nec tantum intelligitur nec etiam præcipuè, de concupiscétiis prœuis & brutis affectibus: sed in primis de egregia illa scilicet ratione & intelligentia cæca, præcipua mali nostri sede, quæ si principatum teneat, Euangeliū vnicam salutis nostræ doctrinam, in scandalum sine dubio vertet, aut tanquam stultitiam contemnendum proponeret, quod tamen ad viram æternam tanquam veram & vnicam Dei sapientiam recipi patet.

Quando vero mundus istud agnitus est? Remedium
aduersus
hac malam.
Quin se nimis esse cæcum cognoverit, id est, nunquam, vel iis testibus quos Dominus alloquitur, Ioh. 9. 41. Nos vero, fratres, qui ex eorum numero sumus quos Deus speciali gratia dignatus est, ut è tenebris huius seculi eru-

o. iij.

tos vocaret nos ad lucem suam admirabilem,
 1. Pet. 2. 9. & quos in singularis sua bonitatis
 & prouidentiae exemplar omib[us] tum pro-
 ximis, tum longe à nobis dissitis hominibus
 proposuit, discamus à Deo supplicibus votis
 impetrare sensus Lucis ipsius noua quotidie
 incrementa: quod ut facilius consequamur,
 magis ac magis agnoscamus, nos à nobis ipsis
 nec oculos habere ad videndum, nec aures ad
 audiendum, nec pedes ad ambulandum: ac e-
 tiam quicquid sequuti simus mox in fumos
 abiturum, si pro eo quod oportebat, nos ex fi-
 de in fidem procedere, & Luce in Lucem, lo-
 cum præparamus sepiem spiritibus deteriori-
 bus eo qui expulsus erat. Atque utinam non
 viderem, cum maximo mœro, nimium
 magna horum malorum initia in maxima no-
 strâ parte, ne longius excurrat.

Quâm fixa-
 p[er]d[er]at ratio-
 nes sibi ho-
 mines fin- sus à via aberrabant, quorum vitinam in di-
 g[er]at, quibus scendo simplicitatem ac docilitatem multii-
 magis ac magis suam mitarentur. Mulieres non suspecte nuntiaue-
 incredulita-
 tant ipsis se visionem Angelorum habuisse;
 tem fowat, duo verò ex ipsis Apostolis retulerant ea quæ
 magis ac magis suum in sepulchro suis oculis conspexerant, in hoc
 animam in gratum ac saltem haudquaquam à mulieribus dissentia-
 quam stupi-
 nea narrantes. Quid igitur impedit quominus
 ditatem de Domini resurrectionem credant? Nempe, ne-
 tegentes.
 Non satis erit Dominum eò usque lè abiicere,
 ut nos res spirituales doceat per aliquem ex
 nostris

nostris sensibus (quod maximum Dei beneficium est de sua Maiestate veluti cedentis) nisi etiam visu, tactu, gustu, auditu & odoratu percipiatur? Sed ista omnia sic esse facta concedamus: tamen intelligentiam ad illum cognoscendum hæc omnia transcendere oportet, & quidem contra id quod sensus nostri dictant, & concludunt. Nam suis oculis intueri Iesum Christum à mortuis suscitatum, nondum tamē erat ipsum nosse, nec resurrectionis ipsius fructum percipere. Sed superioribus istud malum accedit, quod naturalem intelligentiam si sensus ipsi arguant in re quapiam quæ captum eius supererit, non modo non ipsa proficiat, sed aut prorsus quæ sensibus apprehendit rideat, aut in stupore in vitramque partem fluctuans, permaneat. Neque procul huius rei exempla querenda sunt, quum illius certissimum testimonium nobis sequens historia suppeditet, in iis quæ de ipsis Apostolis deinceps sunt recitanda, quum se ipsis Dominus videntum ac palpandum præbuit. Quām miser igitur homo est, quum pulcherrimum quod accepérat à Domino instrumentum, quo ipsum cognosceret, & per eam cognitionem ad summam felicitatem perueniret, sic depravatum & corruptum sit, ut nihil sit in homine quod magis veritati illi relinetur, minúsque ei parat quām ille ipse ὁ ποθός λόγος Rom. 8. 7. adeò ut pro eo quod Sophistæ sibi persuadent nostram rationem, quam vocant, tantum opus habere ut præueniatur & adiuvetur, sit

o. iiiij.

nobis à Domino petendum, ut eam prorsus immutet ac corrigit: quinimo ut quod ad hanc veritatem attinet mortuam Ephes. 2. 1. vivificet, motumque ac sensum in nobis ab initio ad finem usque efficiat. Ecquid aliud autem magis decet nos à Deo postulare hodie, si unquam alias, in tanta mundi contumacia profus inexcusanda, quam illud ipsum, quem presertim Dominus, præter hanc historiam totus resurrectionis & regni sui cœlestis sanctam, testimonii sensibilibus & palpabilibus quadraginta diecum spatio, & traditis monumentis confirmatam, quæ in finem usque seculorum legantur & audiantur, nostro tempore longè fortasse plura testimonia miserit eorum quæ nobis credenda sperandaque sunt quam ullis post Apostolorum memoriam seculis? Sed quis habet oculos ad hæc conspicienda, & aures ad audienda? Heu quam paucum eriam inter eos, qui hæc considerant, maximè lyncei, vel lippi sint, vel omnino cæcutiant! Hic tamen suspiciendus est, & in sublimi contuendus, oculis nimisrum fidei, quos utinam Deus non habentibus largiatur, & iam habentibus augeat: quod in illius cæci sanatione, de quo apud Marc. 8. 4. fit nobis conspicuum.

Veram fidem exteriora & interiora semper comitatur & pulchritudinem in quibus nihil est nisi hypocrisis ad alios decipiendos: sed de iis potissimum qui conscientia

scientiam suam sipientes sibi ipsis miserè imponunt, sibique persuadent Dominum, quum interiorem hominis partem postulet, parum est de exteriore sollicitū, sibique ideo licere, in rebus indifferentibus quicquid adlibuerit affingere. Tales autem hypocritas scire velim Deum qui non minus exteriora quàm interio-
ra formauit, aut totum hominem aut nihil postulare: ac nem. in em vñquam coram Deo vel habitum vel habēdum verè Christianum, nisi qui interius credit, & foris illud apertè demonstrat. Qui si nolant fidem illi habere qui ipse iudex eorum futurus est, quīque ipse met sententiam tulit, Matth. 10. 32. & Luc. 12. 8. nā suo dāmno sunt illud expertūi quum non amplius discendi locus erit, sed coram tribu-
nali standum, à quo nulla prouocatio est.

Septimo loco obseruandum est Dominum non tantum velle indefinite Prophetis fidem adhibeti: sed omnibus quæ à Prophetis dicta sunt, ac proinde iis quæ Deus etiam per Apo-
stolos clariū patet fecit. Vbi est igitur illa fides implicita, vel potiū omnino nulla, qua tamē maximi illi Catholici Romani miserum or-
bem dementat? Quinam verò dixeris eam ve-
ram Ecclesiam in qua omnia peregrina lin-
gua traduntur, in qua miserè animæ verbi non
scripti veneno inficiuntur, & totus Dei cultus
in cantilenas & mimicas gesticationes con-
vertuntur?

Denique quorsum in credentibus haberentur qui de hac scientia tantum detrahunt,

*secundue-
niant.*

*In vera fide
de interiori
& exteriori
semper co-
uenient.*

*Vera fides
nihil ad tra-
hit, q[uod] sit.*

*aut immu-
tat in Scen-
pturis.* quantum aut naturali sensui displiceret, aut falso illi Philosophiae, id est artificiali stultitiae, de qua loquitur Apostolus, Col. 2.8? aut phanaticis cerebris, quorum est hodie, si alias vngquam, amplissima seges? His autem omnibus opponamus, fratres, veram animi demissionem, religioni ducentes extra scripturas, ne latu qui-dem vnguem recedere, in illis solis axiomata & principia nostra querentes, ab omni profana curiositate aliena: & præsertim à fictitia militate, quæ maxima superbia est, qua fraude Satan in Ecclesiæ sinum se iampridē sic insinuauit, ut etiamnum hodie non possit expelli. Et hoc quidem Apostolus expressissimè, sed, ut videmus, frustra, Coloss. 2.23. præmonuerat.

*Scriptura
veritas pro-
priè pende-
t à Dei au-
toritate.
Sed id non
impedit
quoniam
veris ratio-
nibus cum
Scriptura
comunitate
remur in
constumaci-
bus arguen-
dis: & cre-
dentiibus
confirmar-
i.* Cæterum Dominus vñterius progreditur. Nam de iis quæ passus erat loquens, cum de sua resurrectione & ascensi, gloriaque sempiterna sequutura dicit, Nonne oportebat Christum hac pati, & ita in suam gloriam intrare? Hic vero primùm hæc quæstio occurrit, an non satis sic Scripturas adferre, sine alia vlla quam sanctæ Dei voluntatis ratione, verbo suo patefactæ, quum tamen Iesus Christus aliquam rationem ostendere velle videatur, qua nitantur que sacris literis mandata sunt. Quinetiam videmus veterum Patrum temporibus, & nostro etiam hodie seculo non paucos eruditos viros, ut contemptoribus & atheis os occcludant, nostram religionem exitiis & apparentibus rationibus confirmare. Respondeo igitur primùm tenuera solam Dei voluntarem nobis sa-

cre-

grossaneto verbo suo testatam, solum esse ac immutabile veræ fidei fundamentum, quandoquidem unica regula est & amissis ad quam rationem quamlibet oportet exigi. Ac sanè eò nos deducit vox illa, *Oportebat*. Nec enim deerant Domino aliae rationes suos seruandi quascunque illi libuisset adhibere: sed quandoquidem ita decreuerat ab æterno, & per suos Prophetas id mundo patefecerat, sanè istud aliter fieri nec poterat nec debebat, etiam si causas omnes & circumstantias secundas temporum & personarum, inspexeris, quibus oportebat illa necessariò sicuti prædicta fuerant evenire. Quod nisi fundamentum iaciamus divinæ prouidentiæ, res etiā minimas contingētis, tantumdem de eius Maiestate detrahimus, infinita numerum eius potentia & sapientia in rerum omnium à se creatarum administratio- ne: ac proinde aut causas naturales Deo substitui oportebit, sine ullo Duce ac Gubernatore: aut abominandum illud Fortunæ idolum. Et hanc tamen prouidentiam ineuitabilem, euentuum respectu, sic consideramus, ut Deum non faciamos ullius rei male vel dictæ vel factæ consciū, quem Deus omnem iniuriam meritò semper oderit & vindicet. Verum ista non impediunt quominus quantum fieri potest ac debet, modò ne Dei sapientiam nostræ rationi subiiciamus, sed modum serue- mus, ac honorem Dei sapientiæ debitum red- damus, principia illa reliqua in hominum intelligentia, quibus impudentissimis ac præ-

fractæ frontis hominibus huius veritatis inimicis os obturatur, in medium adferatur. Sic D. Paulus ad Romanos scribens, et si iam Euā. gelium amplexatos, non sine ingentis fidei testimonio, omnem idolatriam ac superstitionem, Iudæorūmque superbam opinionem de se p̄æ aliis Gentibus oppugnat vñica ratione naturali, nullis vñquam seculis ex humana intelligentia delebili; quenadmodum etiam Athenis aduersus Philosophos iisdem rationibus disputat, Act. 17. Hinc natæ tot eximiæ verissimæque tum in diuinis tum in humanis rebus sententiæ, ridiculis & ineptis quam plurimis prophanorum scriptis omnis generis intermixantes.

Quanta ratiocinatio humana sit imbecillitas, cui nullus est locus in nostra salutis capite præcipuo.

Sed quid agas: Inexcusabilibus tantum redditis hominibus ista sufficiunt, quod nec meliores nec iustiores illos hæc cognitio naturalis reddat. At quum de veri Dei cognitio agitur, quæ vna essentia est in tribus personis: deque modo quo ipsi reconciliati saltem consequantur, ibi nostra intelligentia non modò cæcutit, sed quod longè grauius est addèo resistit ac tam pertinaciter, vt oporteat eam ex singulati Dei gratia suam stultitiam prius agnoscere, vt aliam deinceps sapientiam agnoscat, quam caro & sanguis non docent, sed Deus ipse in Filio suo per Sp. Sanctum in iis quorum illustrare mentem & ad se pertrahere dignatur.

Etsi fidai infra arti illi non nisi Verumtamen haud verebor profiteri, licet illa Dei sapientia sola fide discatur, non autem ha-

humana ratiocinatione, nullum tamen articulum esse fidei, qui non probari possit certis & indubitate principiis, quibus nemo nisi insigniter impudens possit contradicere: cuius rei fidem faciunt scripta veterum doctissimo- rum Christianorum Philosophorum aduersus idololatrias & Ethnicos, quæ ampliorem sanè tractatum meritò poscerent.

tantur humana ratiocinatione, nullus est ita ipsius tamquam quem non possumus renum effera turalibus principiis probare.

Sed aliis omissis articulis, de hoc aliquid amplius dicam quo de hic questio agitatatur, homines pura seruari non posse alia ratione quam per unicum Seruatorem qualem Scripturæ docent, verum Deum & verum hominem, hominem, inquam, passibilem reipsa, ut Apostolus coram Agrippa rege disseruit, Act.

Superiorum probatio in articulo de nostro Redemptore, & iis quæ pro nobis fecit et passus est.

26.22. plenumque dolorum, contemptum ac reiectum, ut loquitur, Esa. 53. 3. deinde per resurrectionem à mortuis in summum dignitatis gradum evectum, in quem alios secum traheret. Illa, inquam, omnia vera esse & ita fieri oportuisse naturalibus principiis probari ac demonstrari possunt, aut alioquin hominibus pereundum fuisse, aut Deum non fuisse Deum (quæ nimium absurdâ sunt) hoc unico positō ac concessō, Deum summè iustum esse ac summè misericordem, & omnes homines esse peccatores: quæ nemo, nisi proisus insanus, audeat inficiari. Enī igitur certissimam ratiocinationem: Deum oportet quandoquidem summè iustus est, hominum peccata tanquam Deum vindicare, pœnis nimirum infinitæ eius Majestati respondentibus: quod si fecerit in singu-

los animaduertens, quandoquidem singuliō.
mnes peccatores, nullius miserebitur: & ita si
gulos oportebit in perditionē abire. Sin autē
omniū miseretur, perfectissimā illā iustitiā suā
& quidem infinitā spoliatur, ac proinde non
amplius nisi hominū more Deus est. Idem esto
dictū de vno homine, si eius sic misereatur, vt
in cū non animaduertat tanquam Deus. Qui-
nam autē aliquis, quisquis ille sit, simul eodē
tempore in eternū pereat & seruetur? Supereft i-
gitur vt ipsemet debiti persolutorem se cōsti-
tuat, in quo summa eius iustitia, summaq̄e
misericordia simul conueniant, vadē se ac
sponsorem pro aliis omnibus offerēs quorum
misereri ipsi placuerit. Qualem autem illum
esse oportet? Verum hominem, quandoquidē
humana natura peccauit, & debitū persolue-
re tenetur. Qualem autē hominem? Nempe sine
macula. Nam alioquin ipsemet opus haberet
alio seruatorē, Deo verò non esset accepiū im-
mundum ac prophanum persolutionis mu-
nus. Verum igitur hominem esse oportet quod
ad substantiam, verūque Adami primi ho-
minis filium. Nam si homo esset alia qualis
bet humana natura, ea natura q̄ae rea est ac
debitrix in hoc sponsore non persolueret de-
bitum. Ut autem talis sit, sine villa macula ac
labe peccati, & contrā purus & integer, con-
cipi & nasci ipsum oportuit alia ratione
quam peccatores homines ex parentibus
peccatoribus nasci soleant. Quis autem i-
sta perficiet? Virtus Altissimi. Cui autem fe-

ren-

tendæ pœnæ parem esse hunc sponsorem oportet? Ei quæ Dei offensæ Maiestati respondeat, ut tamen illius oneri non succumbat. Nam si tanquam sponsor sub hoc pondere fastisceret, quid misericordia peccatoribus fieret? Quis porro ex tanto agone victor emergat, nisi sit ipsem Deus? Cui enim Dominum nisi sibi ipsi parem faciemus? Ergo hunc sponsorem nō minus Deum quam hominem esse oportuit, qui humanam naturam sustineret eousque dom totam iram Dei absorberet, distincta tamen persona feriente, nō separata (vnius enim Dei vnicæ essentia est) à persona quæ in hac humanitate percutitur: quique persoluto illo pretio sibi suisque quos allereuit coronā gloriæ reportet: quod fieri non potest nisi resurgat & magnificus ac gloriosus in eam immortalitatem gloriosam ascendat quæ summæ misericordie cumulus est, eos pro quibus fideiussit ac perfoluit secum adducens eiusdē felicitatis in eternum participes futuros, Heb. 2.10. Has igitur conclusiones age ex posita propositione simul coniungamus: ad seruandos eos quos Deus ad salutem destinarat, oportuisse Seruatorem esse Deum, alium respectu personæ ab eo qui cum percussit, qui Filius est, & simul eum verum in unitate personæ hominem, ac proinde virtute Spiritus Sancti conceptum, qui pœnas peccatis nostris debitas luetet corpore & anima, iuitus pro iniunctis moriēs, qui que sua resurrectione mortis imperiū destruēs in possessionem gloriæ æternæ sibi & suis

partæ veniret : ex immensa Dei misericordia nobis tali Seruatore destinatō ac dato , sicut erat iā olim per Prophetas pollicitus . En quomodo istud arcanum , licet siue decretum respicias , siue executionem , nitatur hac vnicā Dei sapientia , bonitate & potentia , longè superante omnes ingenij nostri vires , atque sit illud verum & vnicum nostræ fidei fundamētum : tamen ex reliquis etiam in homine certis quibusdam principiis probetur , quibus contradicentes in absurditates maximas & inextricabiles deducti , aut Deo gloriam dare cogantur ; aut prorsus cum summo pudore obmutescere .

Non sufficiunt Scripturae, postquam sic in genere de Scriptorum Propheticorum auctoritate disseruerit, sigillatim illa ipsius exposuisse & à Moysi exortum , deinceps alia Prophetarum testimonia percurrisse, quibus tū abiectissimo illi statui Messiae, tum eiusdem glorioſiſſimae victoriae fides fiebat. Hęc verò quum nec Rabini, nec Iudeorum falsi doctores auderent inficiari , nec tamē possent in uno eodemque homine tam contrarias duas qualitates conciliare , multoq[ue] minus vellent eius Deitatem agnoscere , coacti sunt duos pro uno Messias facere , alterum abiectum & humilem , alterum verò glorioſum & sublimem , ut duos dum querunt, nullum habeant. Quin etiam hinc discendum, Iesum Christum non imitatum hic falsos doctores , qui semper in ore Deum & eius verbū ha-

habent, & sanctæ Ecclesiæ matri auctoritatem subinde iactitant, sed si ex Scripturis eruenda sunt testimonia, statim verbum illud suum ἀγεόν, traditiones patrum, antiquitatem, & Conciliorum laruam obiiciunt: sed quo iure, Deus est iudex, quum excutiuntur ipsorum testimonia, & egregie cōclusiones ad lydium lapidem examinantur: parum sanè memores dicti cuiusdam ex veteribus Patribus & magis Orthodoxis, quod scriptis suis tradidit, quæ sine Scripturis in medium adferuntur, tam facile posse reiici quam facile proponuntur.

Cæterum minimè dubito quin multi desiderent hæc Scripturæ testimonia, quæ Christus in medium attulit, & fasissimè ut verisimile est, ac diuinissimè exposuit, ut dicunt eum hi discipuli deinceps, vers. 32. monumētū suis ab Euangelistis inserta, tummo totius Ecclesiæ cōmodo, fuisse. Sed quæ discipulus ille dilectus ad hæc respondit olim nobis ē fuisse. tiam oportet satisfacere, Ioh. 20. 30. & 31. & 21. 25. quum nihil sit à Sp. Sancto prætermissum eorum quæ ex Ecclesiæ vilitate esse iudicavit. Ac proculdubio nescio an qui plura scripta desiderant, futuri sint propterea in eorum lectione ac meditatione diligentiores: quum tanta sit negligentia in iis euoluendis quæ nobis reliqua sunt: sed ita nati sunt homines ut præsentia contemnant, absentia requirant.

Denique noster Euangelista narrat hos servantes fuisse productos usque ad vicū in quelli mandaciū,

*simulatio
vel disfis-
tatio. Et quo-
modo duo
hac postre-
ma sint lici-
ta.*

illi proficisciabantur, Dominumque, quum ibi mansuri essent, finxisse se longius relictis illis progredi velle. Quia in re occurrit quaestio maximi momenti, nempe, licet ne aliquid dicere vel facere praeter animi sensum: hoc etiam posito, bonam semper ac rectam esse cogitationem ac mentem. Nam si mala est, Dei nempe voluntati contraria, aut proximi aedificationi, extra questionem est, nunquam esse nec aperte nec occulte faciendum male vel loquendum. Quo posito, dico nobis hic duo cauenda extrema, ne nimium simus religiosi, aut parum. Nimium religiosos voco eos, qui putant semper sine exceptione quod intus est, seu voce, seu gestu prodendum. Parum religiosos vero qui mentiri nihili faciunt, aut per iocum, aut ut proximus iuuetur, iesa veritate & conscientia. Nihilominus quoniam inter extrema vitiosa alia magis recedunt a medio in quo virtus consistit quam alia, veluti prodigalitas minus recedit a Liberalitate quam auaritia, ideo defectus nimium religiosi longe excusabilior est defectu parum religiosi. Igitur a Spiritu Sancto medium inter haec extrema discendum est. Quod ut assequamur, aio primum diligenter vitandas omnes occasiones quibus in has angustias coarctemur, ut aut verbis, aut gestu aliquid simulemus. Deinde aio plurimum inter se differre, non dicere, aut exterius non prodere quaecunque cogitantur, aut non dicere vel exterius exhibere quae cogitantur eodem prosus modo atque cogitantur, & Mentiri, verbis

ant gestu. Exempli gratia , Dominus iubet E-saiam Prophetam Ezechię moitem imminen-tem nuntiare : & Ionam Niniuitis subuertio-nem intra dies quadraginta minari ; quæ tamē non omnino decreuerat . Nam si decretuisset , e-tiam reapsle impleuisset . Nec propterea tamen mentitus est , aut Prophetas in mendacium im-pulit . Est enim Deus ipsa veritas . Sed quom pulchrè norit Dominus homines stupidos , ni-si acribus aculeis excitentur nihil sentire , sur-dosque nihil percipere nisi in aures durius in-clametur , idcirco non omne quod decreuit , dixit , sed ad decretum suum appositam cōdi-tionem reticuit , Ni videlicet Ezechias & Ni-niuitæ conuerterentur . Nec Esaias igitur men-titus est , nec Ionas , ac multò minus ipse Do-minus , licet nec Esaias ipse nec Ionas Dei de-cretum cognouerint , ut erat conditionale , nisi quum illud ab euentu didicerant : quod fa-fatum , latis consultis bonum dolam vocatum , Ezechiæ & Niniuitis fuit salutare , qui fuit e-tiam Domini scopus . Sic olim Dominus Mo-sen alloquens dicebat , non simulatē sed ex-pressis verbis , Exod . 32. 10. Dimitte me , ut ira-seatur furor meus contra eos , & deleam eos . Aliter igitur loquebatur quām ipse cogitatet & vellet facere : vnde dici potest verè tamen & sanctè , ipsum hic erga Mosen & populum u-sum , non quidem mendacio (quod de Deo co-gitari non posset sine detestanda blasphemia : ac sanè mirum in modum Dominus erat ira-tus) sed simulatione ac dissimulatione , non ex

vitio, sed ex immensa sua bonitate: simulatione quidem in eo quod omnino visus est hunc populum velle consumere & delere: dissimulatione verò, quod consilium suum oculuit, nimirum Mosen excitandi, tum ad tantò vehementiores pro hoc populo preces fundendas, tum ad eiusdem peccati magnitudinem attentiùs perpendendam: unde factum deinceps ut Moses in populum adeò severè animaduertierit: & flagitiū sui immensitatē ob oculos ipsis posuerit. Sic Iosuam non arguemus ullius vitij, sed potius summi & strenui Duciis partes impleuisse dicemus, quum merum ac fugam simulauit, ut urbis Hai incolas incautos inuaderet, Ios. 8. 5. Et quidem si modò iustū sit bellum laudabilia sunt eiusmodi stratagemata, modòque non admisceantur periuria vel consilia illicita, quibus nimirum aduersus primam aut secundam tabulam, aut aduersus utramque peccatur. Ac sanè qui speculandi & explorandi hostium consilia munus in se recipiunt, à Deo postulare serio debent, ut singulos ipsorum paſſus regat, quum vix ac ne vix quidem fieri possit, quin multa mendacia proferantur, quibus ira Dei accenderetur, nisi Deus suorum defectus excusaret, operis potius bonitatem & rectum finem quam administrandi rationem intuitus, sicut cum obſtericibus Aegyptiacis attum esse legimus, Exod. 1. 19. Rahabæ, Ios. 2. 5. Chusai, 2. Sam. 16. & 18. mulieri illi quæ missos à Dauid duos exploratores texit, 2. Sam. 17. 20. Sic

Da-

Davidem crimine liberabimus amentiam simulantem ut vitæ suæ consuleret, I. Sam. 2.13. Nam longo interuallo distat, consilium suum tacere aut occultare, quum de Dei gloria promouēda agitur, aut proximi cōmodis suoq[ue] ipsius consulit, & malum vitatur, & scienter prudenter mentiri, ut rei falsæ quæratur authoritas. Dominus igitur hic p[re] se geltū tulit v[er]terius pergere volentis, licet alia sua mēs esset, ut hac ratione discipulorum quibus occurrerat in via moueret magis ac excitaret desiderium ipsum secum retinendi, & attentio[n]em sibi apud eos maiorem compararet: tantum abest ut hoc factō mendaces, hypocritas, dissimulatores ac versipelles homines in dīctis aut factis excusarit, quum contrā simplicitas ac veritas nunquam satis laudari commendari ve queant.

Denique, fratres, multa sunt omnibus modis hic nobis discenda: primū quomodo nos Dominus doceat ex nostris lapsibus ingentem fructum percipere, modò Spiritui monēti locum demus. Nam nisi discipuli tardi fuissent ad credendum, non haberet Ecclesia tam certa de Domini resurrectione testimonia. At frumentum hunc collecturis, morbi causa vera cognoscenda est, & medico patienter obtemperandum. Morbus hic sensum nostrum natualem occupauit, ut in Dei sapientiam, quæ verbo eius patefacta est inquirat, & de eadem iudicium ferat. Solus Spiritus Sanctus illi medetur, hic loquutus per os Domini, ut in Ecclesia

*Deus etiam
nostris lapsi
bus ad bo-
num finem
vicitur.*

sua loquitur per suos fideli esseruos, non tan-
tum quim docet, sed etiam quim reprehendit
& coercet, & quidem nonnunquam seuerius,
vt fert peccati grauitas, cuius medicinę modus
ac iudicium, penes medicum est, non autem
penes ægrotos. Quoniam autem multi venefi-
ci medicinam conscientiarum profitentur,
hic ipse locus admonet, quæ pharmaca veri
medici curandis istis morbis soleant adhibe-
re: nata videlicet & eruta è Scriptorum Pro-
pheticorum & Apostolorum solo: quæ non
tantum in medium adferunt, sed etiam com-
mode exponunt & permiscent ex collatione
locorum, quos textum & glosam oportet sup-
peditare, ut ad articulorum fidei analogiam
omnia referantur: sicut Iesus Christus hic i-
psem etiū istotum nobis exemplo priuens
demonstravit. Denique peramus à Domino
Spirituro discretionis, ne vel latum vnguem
recedamus ab ea simplicitate & veritate quæ
tantopere Christianis commendarot: ita tamē
ut ægrotorum habendam aliquam rationem
non ignoremus; sed ut mediis illicitis consciē-
tia non laedatur integritas, & ita mutuae edifi-
cationi studeamus, ut si regiā viā non possumus,
saltē bonis & legitimis semitis insi-
stentes illam adipiscamur. Amen.

H O M I -

HOMILIA DECIMA.

Luc.24.

29. Sed ipsi adegerunt eum, dicentes, Mane nobiscum: quoniam aduerserat, & inclinavit dies. Ingressus est igitur ut maneret cum eis.

30. Et factum est, quum accubuisse cum eis, sumpto pane benedixit, & fractum porrexit eis.

31. Adaperitis sunt autem oculi eorum, & agnoverunt eum: sed ipse ablatus est ex eorum conpectu.

32. Tum alter ad alterum dixerunt, Nonne cor nostrum ardebat in nobis dum loqueretur nobis in via, & quum adaperiret nobis Scripturas?

33. Et surgentes eo ipso momento reuersi sunt Hierosolymam, & inuenierunt congregatos illos undicim, & eos qui cum ipsis erant.

34. Et qui dicebant, Surrexit Dominus vere & conspectus est Simoni.

35. Tum ipsi exposuerunt [eis] que [gesta erant] in via, & ut fuerat agnitus ab ipsis infractione panis.

XPLICANDA nobis superest reliqua pars historiæ, qua continentur vltra citroque habitu sermones inter Iesum Christum & duos illos discipulos, qui hactenus in tertia persona est alloquutus. Per
ro quum Euangelista non dicat illos fidem ad-

p. iiii.

*Quomodo
hi duo disci-
puli tanto-
pere de Iesu
Christi re-
surrectione
dubitarent,
quum ab
omni auo
hanc doctri-*

nam Ecclesiastica retinuerit, et tam verisimile sit eos adhuc in utraque parte dum multis a bios fluctuasse, quum non haberet quod regenerarent, & tamen nondum possent sensum illud dissentientis fieri posse ut a se mortui resurgent. Quum enim testes oculati fuissent multorum quos Iesus Christus mortuos excitauerat, & nominatim resurrectionis Lazari, quæ superiore demum septimana contigerat: & quum apud populum Dei esset vulgo doctrina resurrectionis iam ab omni æuo recepta, exceptis Sadduceis, magna fieret duobus istis discipulis iniuria, si quis eos putaret, de resurrectione in genere dubitassem, ut solebat prophani, de quibus agitur Act. 17. 32. Ac futurâ ultimo demû die resurrectionem tantum nouerant & exspectabant, quod ex Matthæ verbis colligi potest, Ioh. 11. 24. Miracula vero de suscitatis à Iesu Christo hoc habebant loco, ut sibi persuaderent, quemadmodum Iesus Christus mortuos suscitauerat sua potentia, sic etiam oportere Iesum Christum si resurrexisset aliena vi resurrexisse, quum longè sit verisimilius à viuô mortuum excitari, quam mortuum sua ipsius vi suscitar possit.

Deitate Iesu Christi: Vnde vero hic error manabat: quod huc usum benevolentiae non conuerant que Iesus Christus ab illis fuisse habitus propter Dei filium vocem suam, sed virtute alia quam sua, putata diuina, et ialis in excellentissimis aliis Prophetis emuluerat. Et hoc etiam ex Matthæ verbis colligi potest.

potest, Ioh. II. v. 22. vt hinc appareat eos ipsos qui Iesum Christum agnouerunt, & Dei Filium confessi sunt, & eum qui in mundum erat venturus, vt Petrus, Matth. 16. 16. multoque magis ille Centurio, Ioh. 19. Matth. 27. 54. & Mar. 15. 39. non satis intellexisse quid dicerent: quod etiam perspicuum fit ex Luc. 23. 47. vbi pro his vocibus, verè hic homo Dei filius erat, dicitur, verè hic homo erat iustus.

Quum igitur hi discipuli non alio Iesum Christum quam simplicis hominis loco habent, quem sciebant esse mortuum, hic haerebant: nec enim poterant Iesu Christo quod vi-
nius Dei proprium est, putà iterum coniungendi animam corpori, potestatem tribuere, tanquam ei qui potestatem solus etiam habuisse de nihilo creandi, simûlque copulandi. Quamobrem etiam Apostolus Domini nostri personam nobis describens, Rom. 1. 2. 3. & 4. primum unicam nobis personam proponit sub Filij nomine: deinde eandem nobis distin-
gè declarat secundum utramque naturam di-
uinam: quod patefactum fuisse docet, quod se ipsum ex mortuis suscitauit: & filium Davidis secundum carnem.

Apage igitur Arrianos & Samosatenianos Iesu Christi diuinitatem prorsus abnegantes: Arrianos creatam illi diuinitatem tribuentes: Nestorianos Deitatem Filij coëssentialem in Diuinitatem ~~co-cessores~~ & gratiæ extrinsecus venientis mutantes: Eutychianos duas naturas inter se permiscentes & confundentes, denuo

*Deitas Iesu
Christi inde
maxime pa-
tituit, quod
sua ipsius
rei suscita-
tus est.*

*summam
referum re-
pugnatim
iis qua de
duabus in
una p. rso-
na na tris
crederenda
sunt.*

suscitatos in iis qui olim Monothelitæ, deinde Monophysitæ dicti sunt, nostróque tempore in nostris Vbiquitariis: quibus omnibus opponamus præter alia infinita testimonia & argumenta necessaria, ex ipsis Scripturæ fontibus hausta, sola hæc Iesu Christi verba, quum dicit, Habeo potestatem ponendi animam meam, & eam rursus assumēdi, Joh.10.17. quod nemo aliis præstare potest quām qui simpliciter verus Deus & verus homo nuncupatur. Iesus Christus igitur verè mortuus per separationem animæ à suo corpore, quatenus erat homo: vivebat tamen, immo erat ipsamet vita quatenus Deus, Joh.1.3. & 4. Quapropter non minus dubitandum erat possit-ne seipsum à mortuis suscitare, quām dubitádum Deus, sit Deus, an non.

*Quo sensu
resurreccio
Iesu Christi
non nunquam
tribuatur
persona Pa-
tri & San-
cti Spiritus.*

Nec iuuat excipere, hāc resurrectionē plerumque Patri attribui, atque etiam nonnunquam Spiritui Sancto, Rom.ii. Nam quum hæ tres personæ sint eadem simplex & vñica Deitas in vna essentia, in voluntate & potentia, quod de vna dicitur, alteri etiam conuenit, quarum tamen operationes sēpe Scriptura distinguit, tum ut essentiā à personis discernat, tum etiam Mediatoris officium, quod ynius Dei Filij proprium est: sine separatione tamen vlla ab inuicem.

*Quanta cū
difficultate
tollatur à
nobis nostra
increduli-
tas.*

Denique quām videamus qua in re boni isti viri tam crassè sint hallucinati, vt seipso propria salute priuaturi fuerint, nisi fuissent ex immensa Iesu Christi misericordia inclius ab ipso

ipso docti, licet tam diu iam in Iesu Christi schola erudit, quantæ sint & quām densæ nostræ tenebræ cognoscamus, Deumque prece-
mur ut suæ Lucis in nobis somitem magis ac
magis accendat, tum ut quæ adhuc ignoramus
nos doceat, tum ut quæ iam didicimus melius
& firmius animis nostris insculpantur. Et hoc
omni tempore valde nobis est necessarium,
sed hoc præsertim calamitosissimo, quo quas-
libet stupendas & absurdas hæreses, cum tanta
spiritus erroris efficacia, in eos qui non sunt
benè plantati & radicati in Domino, quotidie
renaſci conspicimus.

Vt igitur redcamus ad duos nostros disci-
pulos, quid obsecro merebatur eorum tardi-
tas, post talēm reprehensionem, & tam amplas
admonitiones, niſi ut suæ dubitationi permit-
terentur? Nihilominus tamen Dominus, qui
nunquam finit opus suum imperfectum in suis
electis, quum animaduerteret non posse istos
de sua opinione dimoueri, niſi oculis suis i-
psum intuerentur, illorum infirmitati sese ac-
commodauit, & quidem modo quodam nouo
& inusitato, fingens se ab illis velle recedere,
quibus magis etiā volebat innotescere. Quod
igitur Dominus simulauit se ulterius velle
progredi, factum est ut desiderium ipsum reti-
nendi tantò magis in ipsis accéderet. Et sanè,
si saperemus, idem illum in nobis operantem
sentitemus. Nam quò spectant eius paternæ
castigationes, quæ extrinsecus totidem iræ i-
psius testimonia viderentur, & quidem sèpif-

*Quum Do-
minus fuos
videtur reb-
le deferere,
tū proprius
accedere
ad ipsos pe-
rat, niſi per
eos fleterie
qui vel ca-
ſigantur,
vel explo-
rantur.*

simè eousque accensę, vt nos iam iam desertus esse videatur? Et quidem in primis quum suorum preces non exaudit, adeò vt quo pluribus fatigant Deum precibus, hoc minus ad tempus exaudiantur, qua de re sæpe David in Psalmis suis conqueritur: aut quum Ecclesiam suam durissimo subiicit examini, cuius tamen causæ aut occasio prorsus latent. Psal. 44.10.18. cuius etiam rei fidem nobis facit hic maximè spectans Iobi historia. Et tamen tum etiam nos ipse Dominus quærit, si modò nostra bona norimus. Nam si castigat, paterni amoris est testimonium, nolentis quos diligit perdere, Heb. 12.6. sin verò probat, præterquam quod cum tentatione vires suppeditat illi ferendæ pares, 1. Cor. 10.13. suarum etiam promissionum veritatem ita nos facit experiri, Iac. 1. 3. modò tamen ad Dauidis exemplum expectando expectemus, Psal. 40.1.

*Sancta im
portunitas
est Deo gra
tissima.*

Sed in hoc imitandi duo illi discipuli, vt quum à nobis longius recedere videbitur, eū magis retineamus, & vt ita dicā, cogamus al- fiduis precibus nobis auxilium ferre, sicuti di- cuntut hi duo discipuli coëgisse Dominum ut secum diutiùs commoraretur. Sic dicitur Ly- dia quædam ἡρόπευρον ἀλις Paulum & Sylam a- pud se manere coegisse, Act. 16.15. quæ sanctissima importunitas tantum abest ut Domino sit ingrata, vt contrà gratissimam esse ostendat, Matth. 11. 12. & variis similitudinibus, Luc. 18.4.

Incredulit. At proh dolor! tantum ab est vt maxima

part hominum hac in parte suo fungatur officio, ut contrà cupientem Dominum ingredi, foras expellat: & visitantem aliter quam nostra caro cupiat, contra ipsum obmurmuret, ac ei valedicat, itam per impatientiam & peccatorum omne genus extrudat, unde malorum omnium initium, ingrediente tandem etiam inuitis illis Domino, sed tanquam iudice.

*tas aetatis
minu ingre-
di voluntatis
impatientia-
verò iam in
gressum fo-
ras expellit.*

Cæterum etsi duo illi discipuli Dominum retenturi Solis occasum cauillati sint, nihil aliud longius intuentes quam ordinarium Solis occatum, hinc tamen possumus sensum allegoricum elicere in quo nos oportet proficere, cum maximè saltē quum Dominus nobis occurrens gratię suę recipienda nobis occasionem offert. Nam quis, oratio est miseræ istius vitæ dies? Quot videas qui eius exortum aut meridiem tantum se attigile dum putant, in Occatum tamen præcipites feruntur, & nebris obruuntur sempiterna nocte tegendis, & Sole nunquam illustrandis? Et horum quidem alij nunquam istius Occasus meminerunt, aut si meminerunt tanquam tristem cogitationem à se reiiciunt, quum contrà tamen quidam ex veteribus hanc sententiam protulerit dignam quæ literis auri eis scribatur, Quū mali quepiā cogitatio obrepit, de morte cogita, & quæ mortem sequuntur, reminiscere, vix malum quod cogitati factutus. Alij verò, qua in se plurimum peccant iuniores, sibi semper annos pollicentur, quibus sapere discat:

*Admonitio
ad senes &
iunenes ve-
seri vita
huius occas
sum immi-
nentem cogi-
tent.*

quæ non modò stulta cogitatio est, sed etiam impia, qua plerique omnes decipiuntur, sed si ne remedio. Nos verò saltem qui canos attigimus, quósque naturæ ordo deberet non tantum commouere, sed etiam cogere ad meliorem mentem, ut qui alterum in cimba pedem habeamus, annon grauiter peccamus quum tam oscitanter de istis cogitamus, ut nimium sæpe pueros octogenarios referamus. Faxit verò Deus Opt. Max. ut pro tanta stupiditate ac negligentia, serio cogitemus de vitæ huius caducæ breuitate certissima, & de æterna quæ illâ excipit aut summa felicitate, aut maledictione: ac det nobis in sapientum illarum virginum numero céseri, quæ in momenta venientem sponsum cum lampadibus ardentibus expectant, hanc Domini exhortationem in cordibus habentes, Ambulate quādiu Lucē habetis vobiscum: & beatus ille seruus quem Dominus inuenerit vigilantein.

Ad omnes statim homines, iuvenes ac fenes ad abortatio, ut de his viis solis occasu sedulo cogitent.

Porro, vt ad historiam reuertamur, Dominus dicitur p̄c. st̄ quā in ædes in quas diuerterat esset cum ipsis ingrediens, & vnā cum ipsis accubuisse, sumptum panem, postquam benedixisset, fregisse, & ipsis dedisse: & tunc eorum oculos apertos fuisse: vt eum tunc agnouerint: sed repente ex eorum conspectu fuisse ablatū. Hic autem in primis occurrit expendenda vox illa fractionis panis: deinde quomodo ex fractione Dominus agnitus dicatur & non ante considerandum: tum qualis fuerit hæc dispensatio, ac tandem cur tam repente & ante ci-
būm

bum ab illis recesserit. Ac de primo quidem nullo modo sit verisimile de sacro sancta Cœna hic agi, de qua nihil dum duos istos audiisse verisimile est, ut qui non essent ex domesticis cum quibus eam celebrauerat, & tam exiguum spatium temporis intercessisset inter Domini cœnam ultimam, & eius passionem. Hac igitur loquendi phrasis dicitur à more inter Iudæos recepto, quem adhuc hodie in quotidiano vixi retinent, patrem nempe familias, aut totius cœtus honestissimum quemque (qualem sibi apud duos hos discipulos auctoritatem ex habitu quo apparuit, Dominus conciliasse videtur, ut cum reverentia attentas aures ipsi præbuerint) quum primum ad cibū capiendum accumberent panem sumere, & gratiis actis, quarum ordinariæ sunt apud formulæ, reliquis distribuere solitum. Quoniam autem Iudæi panibus vtebantur latioribus ac minus spissis, ideo huius fractionis & benedictionis, idest gratiarum actionis hic fit mentio: quod à Domino semper est obseruatum diligenter, sicut ex miraculo illo panum multiplicatorum maximè fit conspicuum, Matth. 14.19. & 15.36.

Et hoc ipsū disertis verbis præcipit Ap[osto]l. 1.Tim. 4. 4. & 5. & quidem usus phrasis summodi notanda, quum ait, bonatum rerum à Deo creatum usum nobis non sanctificari, idest legitimum, purum & sanctum reddi cum bona conscientia, nisi Domini veluti manu nobis concedatur, ea conditione ut largito-

cibi nobis
 sanctificari
 dicatur per
 Dei verbum
 auctoritate
 tionem.

rem cum ex immensa bonitate sua cognoscamus, & ad eius gloriam vetum illarum usum referamus. Solus enim ipse illarum Creator & largitor est, ex cuius vniuerso pender panis baculus, Esa. 3.1. Ezech. 4.16. id est vis illa nos a-
lredi & sustentandi quam cibis indidit, & pro sua voluntate distribuit. Add e quod non parui momenti hoc loco est, nos in Adami lapsu ius omne quod in res crearas habebamus a Domino perdidisse, Genes. 1. 29. nullibi recuperandum quam in hoc secundo Adamo, in quo & per quem placatus Dominus suis reconciliatur.

*Quam gra-
tia pecc-
tur a multis
in cibo ca-
piendo.* Vos igitur hic compello prophanos homines, quos cibum sumere sine vita ante vel post illum sumptum gratiarum actione non pudet quos non tantum aio ingratios esse, sed alieni raptiores, et si in praediis veltris fortasse creuerit, aut eius pretium vendentibus persolueritis. Nam eti apud homines legitima videtur his titulis rerum acquisitarum possessio, tam nisi vassallus fidem praestet & homagium Domino a quo feudum habet, merito rebellionis & contumacia rens eo spoliandus est. Quid vero? Nonne ipsius Dei iussu propriè in manus nostras tamen varia ciborum genera cadunt, quod Iacobus de sua natione coram patre suo merito profitebatur? Genes. 27. 20. Ac si ingratus & incivilis merito habetur qui aliena mensa gratis pastus, insalutato hospite recedit, quid de iis iudicandum putamus qui ne recedatur quidem eius cui vitam ipsam debemus, & reli-

teliqua omnia quibus eandem tandem & tam
variis modis fouer? Ac si meritò tanquam fu-
res inexcusabiles condemnantur, qui non so-
luto hospiti pretio excedunt, quid iis futurum
est, qui pro gratiarum actione, (quod solum
pretium Dominus à nobis pro infinita sua pa-
tientia poscit) quam pro toti beneficiis quibus
eorum mensas Deus onerat, peccata peccatis
aduersus eum cumulant, tum abutentes bonis
eius tebus creatis, tum prophanis & impiis
verbis eum proscindentes, & instar canum ac
porcorum à mensa surgunt? Quorum sane iu-
sta punitio non longè plerunque differtur,
Dominò multis modis & casibus extrinsecus
contingentibus eorum intemperiem punien-
it, vnde fit iusto Dei furore, vt pro vino in-
temperanter hausto, sanguis plerunque ef-
fundatur. Et in horum quidem numero recen-
so, non tantùm eos qui de istis non magis
quam bruta cogitant: sed eos etiam qui à pre-
cibus orsi, precibus etiam cibum claudūt, ve-
rum ex consuetudine tantùm, aut quod beñe
sancte que cœptum erat, in medio polluentes,
sibi persuadent illa omnia posse regi, pauculis
verbis precationis, vt loquuntur, quos ad Da-
vidis psalmo quinquagesimo de istismodi
nebulombus loquēris verba illa relego, Quoc-
sum tu annuntias statuta mea: & sumis cœ-
dos meum in ore tuo? &c. Et de hoc quidem
hactenus, in quo nimium à nobis quotidie
peccatur: quæ utinam Deus peccata pro im-
mensa sua sancta misericordia regat atque

q. j.

condonet.

*Quomodo
Dominus fit
agnitus ex
hac fractio-
ne panis.* De altero nimirum, quomodo à duobus i-
tis discipulis Dominus sit agnitus ex fractio-
ne panis, potius quàm aliter ante hāc fractio-
nem, duæ possunt adferri rationes. Prior est
placuisse Domino, recedere ab illis paranti, o-
culos ipsis apertire, quos quidem antea non
excæcarat, sed tamen cohibuerat & quodam-
modo stupefecerat, vt non sit ex facie agnitus
ab iis qui tamen ipsum adeò familiariter vi-
derant & eodem usi fuerant: quod de auditus
sensu dicendum etiam est, & sono vocis Do-
mini, sicut in historia Mariæ Magdalena su-
perius audiuiimus in locum, Ioh. 20. 15. Quis
verò factum id miretur ab eo qui etiam crea-
uit oculos, aures, & reliquos sensus, quos pro
sua voluntate moueat & impellat, vt minimè
sit propterea Iesus Christus habendus illusor,
qualis est Satan & Magi: nec formam suam
aut vocem mutasse dicendus, qualem Pro-
theum illum poëtatum fabulae singant. Altera
est, verisimile esse Dominum in terris agentem
vnà cum discipulis suis, tum duodecim illis,
tum etiam aliis, peculiarem quendam ritum
obseruasse ac gestum in tollendis ad cœlum
oculis, vt maiestas quædam & non vulgaris
gratia in ipso appareret, vnde hi discipuli at-
tentius eum contemplati agnouerint. Quia in
re nobis sanè Dominus est pro virili nostrai-
mitandus, quum longè sit maior & excellior
Dei viuentis maiestas quam compellamus,
quàm ullius cuiuscunque mortalis dignitas.
Verum,

Verum, ut etiam contrarios abusus caueamus, modus in his ritibus adhibendus, ne pro devotione in superstitionem & hypocrisim incidamus, eorum exemplum sequuti de quibus Dominus loquitur apud Euangelistam, Matt. 15.1. & 5. & 16.

De tertio verò, nimirū modo disparitionis, Tam repen-
tina dispa-
ritatio fuit na-
turata, sed
mobil detra-
bit nec ef-
ficiat nec
nulla natura
li essentialis
proprietas
corporis hu-
mani. qua adhuc hodie abutūtur Trāsubstantiatores, Consubstantiatores & Ubiquitarij, fingentes verum humanum corpus præsens realiter & substantialiter, & tamen inuisibile, in cœlis & in terra, immo ubique & in omnibus simul locis, quos ipsamet Iesu Christi verba satis coarguant, apud Lucam, 24. v. 39. tenendum est istorum nullam in hoc textu fieri mentionem, in quo non simpliciter dicitur Dominus non amplius ipsis apparuisse, sed hac disparitione ex eorum conspectu ablatus esse: quod sane supernaturale quidem & extraordinarium agnosco, quum minimè ferat humani corporis pondus tam subitam ac repentinam absentia. At si potuit Dominus tam repente & uno momento Philippum suum seruum ab urbe Gaza Azothum usque transportare, cur si voluit, non potuit ac voluit idem in suo corpore prestatore, ut neque corpus eius in se fieri inuisibile, neque ullam fieri mutationem, qualitatis ac proprietatum essentialium, magis necesse fuerit quam in Philippi corpore contigerit, Act. 8.39. & 40. Notandum igitur hac disparitione Iesum Christum realiter abscessisse, & absentem à discipulis factum, ut hæc disparitio non

q. ij.

modò non iuuet Vbiuitatem, sed eandem o-
mnino destruat.

*Eur sub ini-
tiū cibi Do-
minus dispa-
uerit.*

Denique si quis quærat cur hac ratione & rā-
tio-
tientè à discipulis illis duobus recesserit, aio
Domini mentem in his realibus naturalibus
& in oculos incidentibus apparitionibus,
quòd ad suscitati corporis veritatem, non tā-
tum hanc fuisse, vt certiores eos faceret de suā
resurrectionis veritate per realem & visibilem
suam præsentiam: sed vt doceret eos se non
suscitatum à mortuis iterum in terris huma-
nam vt antea vitam acturū, quam Paulus ani-
malem vocat, quòd cibo & & potu foueat-
sed mortis speluncam egressum, se etiam o-
mnem illam mortis qualitatem & infirmita-
tem deposuisse, non tamen naturam corpo-
ream cum proprietatibus essentialibus, quas
oportet distingui tam ab iis quibus per pecca-
tum obnoxia facta est vita humana, quām ab
eiusdem animalis vitæ conditionibus ante-
quām Adamus lapsus esset & nos in ipso. Nam
etsi Adamus ante peccatum morti non esset
obnoxius, cibo tamen, potu & somno vitam
illam eius oportuit foueri ac sustinerti: quum
vita spiritualis animali illi opposita, in cuius
possessionem Iesus Christus iam venerat per
resurrectionem à mortuis, longè alia sit, ab i-
stis omnibus immunis, quod Saducæis respo-
dit Dominus apud Matth.22.30. & Lucam 10.
35. & Apostolus pluribus perlequitur, I. Cor.
15. nominatim à vers.38.ad 51. Dominus tamen
nondum erat ingressus omnino in gloriam
Pa-

Parris, sed quadraginta dierū spatio se ad discipulorum captum accommodauit, talē hac in re modū seruans, ut ad veritatem sui corporis ac veræ suæ vitæ magis ac magis patefacientem, etiā edere ac bibere cū ipsis voluerit, licet non ad alimentū ut prius: aliās, ut in hac historia noluerit eō usque procedere, quō doceret eos se viuere & in posterum esse victurum alio vitæ genere, putā spiritualis & ab omni infirmitate tam naturali quam per accidens immunitis & liberat, qualem hactenus egredit, ex quo in hunc mundum veniens nostram naturam, excepto peccato induerat.

Quāmobrem qui pro distinguendis istis qualitatibus corporis cælestis Iesu Christi, idest cælestis ac spiritualis conditionis, vitamque viuētis cælestem ac spiritualem, à corpore terrestri & animali, idest conditionem habente terrestrem & vitam agente terrestrem, & hoc respectu cum omnibus animatibus communem, nostræ salutis fundamenta radicibus conuellunt, Deitatem essentialem Iesu Christi confundentes cum proprietatibus spiritualibus corporis eius spiritualis: quum tamen oporteat in unitate personæ Domini, duas eius naturas etiam manere distingitas sua essentia & proprietatibus essentialibus, non minus post eius resurrectionem & glorificationem æternam quam ante. Nam si aliter esset, resurrectione non esset facta melior nec auctior humana Iesu Christi natura, sed abolita fuisset & in unam

q. iii.

Deitatem transformata. Et quod maius est, idē de nostris corporibus vltimo die resurrecturis dicendum ac sperandum esset, quum dicantur tunc fore conformia corpori eius glorioſo, Philip. 3.10. quemadmodum ipſe ſe demifit & exinanivit in hoc mūdo ad tempus, nos cœleſtibus ſuis diuinijs exornaturus & ditaturus. Ac, ſi finitum eſſe ac circuūscriptum naturalis corporis dimensionibus, vt ſit proſlus & dūra-
t̄ pluribus locis eſſe ſimul, & eſſe viſibile, nō eſſet proprium eſſentialē verorum omnium corporum, ſed proprium per accidens, quod ab eſſe poſſit ſine ſubſtantia corporeæ interi-
tu, quomodo cōgrueret cum eo quod dicitur Dominus vltimo die, quo apparebit maiesta-
te & gloria insignis, futurus conſpicuus, & ab omnibus, tum filiis ſuis, tum hoſtibus agno-
ſcendus? Non ſimpliſter igitur damnadus hic error, vt falſiſſimus, ſed maximē deteſtandus,
tum quod dum Ielu Christi humaṇitas ſic in ſpectrum trāſformatur, religionis Christianæ altera columna euertitor, quod ita doceamur Iesum Christum adhuc in terris quærere per inuiſibilitatē fabulosam, & confundatur mo-
dus communicationis ſpiritualis ſolus viuifi-
cus, cum corporeo huius vitæ proprio: tu de-
niue quod hac via Sacramētum Sacroſanctę Cœnæ in horrendam & abominandam ido-
lolatriam, ſi quaꝝ fuit vñquam apud homines, commutatur, vt Deus habeatur, & tanquam Deus colatur id iſpsum quod editur ac bi-
bitur.

Histo-

Historia deinceps adiicit hos duos discipulos melius agnito Magistro in recessu quam dum adesser præsens, maiorem fructum percepisse ex iis quæ ab ipso audiuerant quam prius fecissent, suum stupore admirantes. Nā, aiebant, nonne vis illa qua in nostris cordibus operabatur, quasi ignis ab eius ore in corda nostra penetraret, quū aperiret nobis scripturas, & nobis in via loqueretur, debuerat illum nobis patefacere? Et hoc opponitur Scribarū & Pharisæorum docendi rationi, glacie frigidiori, quæ nullo modo cum doctrina cælesti sacris Scriptis comprehēsa, sive rem inspicias, sive verba, cōueniebat. Nam quodd ad Legem, qualis eorum doctrina fuerit satis testatur falsæ ipsorum expositiones, quas Dominus apud Matth. cap. 5. multis reprehendit, & coarguit. Doctrinam verò Euangelicam, quæ fuit Messis promissio, in regni carnalis & temporalis maiestatem transformabant: quum Dominus contrà de rebus diuinis diuinè & cum auctoritate loqueretur. Matth. 7. 29.

Hanc verò virtutem non est quoddtribuendam arbitremur ulli humanæ eloquentiæ aut Rhetorices artificio. Nec enim dubitandum est quin Dominus noster Iesus Christus ita sit loquutus, ut eum Euangelistæ loquentē scriptis suis introducunt, verbis nimirum cōmunicibos, & ad vulgi captū accommodatissimis. Et si enim laudabilis est bene dicendi & eloquendi scientia, quum ad rectum finem in rebus humanis fertur: Dominus tamen hanc

q. iiiij.

Maxima differentia inter modū docendi quo Christus ritebat, & eum quo Pharisæi fecerunt.

Cur Propheta. Iesus Christus, Apostoli, simpliciter & communis more loquendi in docendo & scribendo & quantopere hanc simplicitatem inducere aduletrantes erant.

docendi rationem in Ecclesiam suam noluit introducere , cuius rei testis est idoneus a-
cris illa reprehensio qua Paulus Apostolus egregios illos oratores apud Corinthios coe-
ret, sic eos alloquens , Ego quum veni ad vos non veni cum eminentia facundiæ aut sa-
pientiæ, neque oratio mea, & prædicatio mea
versata est in persuasoriis humanæ sapien-
tiæ verbis, sed in demonstratione spiritualis
potentiarum. Corin.2. 1. & 4. Simplicitas igitur
prædicationis nihil detraxit de Scripturæ ma-
iestate , sed contrà ostendit Ecclesiæ Dei fun-
damentum & ædificium totum nisi unica Dei
virtute interna , quamlibet ipsis Iesu Christi ini-
thici vellentiti coacti sunt agnoscere , & qui-
dem ab eius iuuentute , Luc. 2. 27. & sèpius
alias, veluti Matth. 13. 54. & Iohan. 7. 46. Ta-
lis etiam Apostolorum sermo fuit , cui nec
Philosophorum sapientia, nec oratorum fa-
cuadria résistere potuit. Spiritus sanctus igi-
tur propriam habet Rhetoricen , fastidianę
illam licet delicatuli quidam & difficiles, quo-
rum aliis sacrarum Scripturarum oratio ni-
hil sapit , ut propterea malint vitam in orato-
rum, Poetarum , aliorumque prophenorum
scriptorum libris terendis irritantigere: alij verò
sunt adeò audaces ut Spiritus sancti sermo-
nem in Latiniores voces transformare nitan-
tur: quam ferat Ecclesiæ communis usus: a-
lij longius progrediuntur , ut somnia sua &
speculationes, ex huius seculi sapientibus hau-
stas , cum doctrinæ Euangelicæ puritate

miscent, alij natuam illam pulchritudinem & nitorem eloquij Spiritus Sancti qui in Prophetarum & Apostolorum scriptis elucet, vanagarrulitatis fuso inficiant, ut iam nulla sit amplius inter Euangelicos concionatores, & tabulas aut declamatores differentia. At quemadmodum fugiendum est ambitiosum & vanum istud in dicendo extremum, non ideo tamen sequitur approbandam barbariem illam quam inuexerat in Ecclesiam Dei linguarum proprietatis bonarumque scientiarum & artium imperia, aut prorsus abiicienda doctorum virtutum in humanioribus literis monumenta. Nam & ipse Dominus Ecclesiam suam decouare voluit insignibus Theologis Græcis & Latinis, etiam in bene dicendo eloquentissimis; qui tamen semper intra suos limites ita se continuerunt; ut maiorem ipsos semper rerum quam verborum habuisse rationem minime sit difficendum, & summoperè cauerunt se humanam & artificiosam eloquentiam confunderent cum virtute illa dicendi diuina, quam docet Spiritus S. in sua schola ad res diuinās, sacras & cœlestes mortalibus aperiendas, ut Deo soli acceptam feramus Sapientiæ suæ cognitionem. Nam quoties ipsi visum est, ita seruorum suorum ministerio benedicit, ut totum orbem concuriat & commoueat, quod figuratum est die Pentecostes misso in Apostolos Spiritu Sancto, quem igneæ linguæ representabant. Sic nostro tempore quoties i-

psi libuit & adhuc hodie libet potentissime
operator est, non sane potentia & viribus pro-
priis seruorum suorum, sed eius unius arcana
vi qui per os suorum seruorum loquitur. At
hoc loco tum interior virtus Iesu Christi con-
sideranda est, ut eius unus qui Spiritu & igne
baptizat, Matth. 3.11. tum opus exterius, quatenus
opus officio ministri erga suam nationem ipsi
defungi visum est, Rom. 15.8.

*Cum non or-
iones ad
quos venie-
verbi dini.
in calor, eo
communica-
tum*

Hic vero si quis querat, qui fiat, quandoqui-
dem tam ardens est verbum istud diuinum, ut
primariae dignitatis virtutis, & sapientissimi qui-
que ex populo, quos ipse Iesus Christus allo-
quitus est, patrum, aut nihil omnino commo-
ti sint: & hoc seculo, quod Deus velut de nouo
faciem hanc in terras misit, maxima pars homi-
num non mouetur, sed potius gelidiores
in dies fiant. Aio inde patete quod paulus su-
perius dixi, nempe vim & efficaciam Euange-
lij, non pendere a verborum sono, nec magis
manare ab ore concionatoris, quam germe
& incrementum sementis a satore, 1. Cor. 3.7.
Sed ab eo qui ex sua voluntatis arbitrio dis-
crimen inter hos & illos statuit: nunquam tam
sine lente satores illos incassum facere se-
mentem, quin eam sua gratia comiterur, qua
inexcusabiles reddantur quicquid videre no-
lunt quod vident, nec audire quod audiunt.
Sin excipiat aliquis togirando, cur hanc la-
cem & ardorem istam omnibus auditotibus
non communicet: aio, pro impia hac seisci-
tatione, & Dei arcanorum inquisitione, po-
tius

tius mirandum, quomodo vnius hominis in mundo misereri velit, vt det ei oculos ad vivendum, & aures ad audiendum, quum tanta sit improbitas, perucacia & indomita rebello hominum, qualem vel hoc uno seculo praetaliis omnibus expetimus, & quidem in medio nostro sru, ne longius nobis excurrentum putemus. Itaque in nos, nos inquam (quod non sine dolore maximo dico) qui verbum illud audiuimus & amplexi sumus specie tenus, eximio illo nomine Reformatarū Ecclesiarū gaudentes quadrant illa prophetæ verba, longe etiam meliore nomine quam in veterem illum populum, Esa. 65. 2. Expandi manus meas tota die ad populum incredulum, qui graditur in via non bona post cogitationes suas. In nobis igitur, non in Deo querenda huius defectus causa est: quum idem hodie nobis merito possit exprobrare quod olim populo per Micheam prophetam dicebat, Popule mi, quid feci tibi, aut quid molestus fui tibi, responde mihi, Mich. 6, 3. Sapere & intelligere nobis videmur, & idcirco Dominus occultat nobis quæ partulis & insipientibus de- tegit, Matth. 11. 25. diuites sumus in nobis ipsis, ideoque Dominus, qui famelicos implet bonis nos ablegat inanes: superbi sumus & elati, & ideo qui humiles exaltat, potentes e thronis detrahit, Luc. 1. 52. & 53.

Cæterum huius ignis, de quo loquimur, *Ignis proprium* tria sunt propria, putà illuminare, calefacere, *proprietates tres in* & consumendo purgare. Hinc itaque digno- *credentibus.*

opposita re
 bellum ac
 consumac*io*nē
 perditionē scitur an ad horum discipulorum excin-
 plumi in hac doctrina progressus aliquos fe-
 cerimus, quos de cōcēs in cognitione sui ma-
 gistrī , vidēmus videntes & scientes factos,
 vt alios etiam illustratint : de stupidis ac ge-
 lidis, sublato stupore, zelo inflammatos, iter
 abruptiss & negotia, vt in Hierusalem reuer-
 tentur, hanc eximiam Lucem qua fuerant irra-
 diati, cum Apostolis communicaturi. Atque o-
 vtinam, vtinam, inquam, hoc exemplum imi-
 tati in dies fidei incrementa caperemus , alij
 aliorum inuicem ædificationi studeremus, &
 mutuis datis dextris mutuis nos istis hortatio-
 nibus ad Dei cultū incitaremus. Agite, eamus,
 eamus , & ascendamus in montem Domini,
 quales piorum voces describit Ieremias , cap.
 31. 6. & 12. Etsi verò tres illæ proprietates de
 quibus diximus non sūt rebellum propriæ,
 sed solorum credentium , tam en suo periculo
 experiuntur rebelles Dominum esse qui lo-
 quitur: Luce Euangelijs, qua alij illuminantur,
 i psis ardore suo caliginem adferente, & tan-
 dem prorsus excēcante , vt videntes non vi-
 deant : & pro eo quod alij ad bene agendum
 incenduntur hi ad male agendum in malitia
 sua magis indurentur, aduersus Dei filios furē-
 tes, donec eos ira Dei tandem absorbeat, qua
 in æternum torqueantur nunquam conlu-
 mendi. Tu verò, Deus optime, nobis haec clar-
 gite gratiā vt illis similes, istis dissimiles simus.
 omnes diffi-
 cultates su-
 perm. *Dormazetus* Denique textus habet eos ipso momento
 surgentes, cū festinatione reuersos esse Hiero-
 poly-

solymat : quæ notanda circumstantia est , ex
qua obseruemus quām subitō sint mutati à
Domino. Nam paulò ante , Dominum secundū
retentuti dixerant , diem inclinuisse , ac pro-
inde non esse ultra vicum illum progredi-
endum , ne in noctem incurreret : nunc verò ipsi
de reditu in urbem cogitant , quod iter con-
ficeret quum esset sexaginta stadiorum , stadium
autem sexcentos pedes contineret , minimè
potuerunt quin in altam noctem incide-
rent. Sed ecce quantus gloriae Dei , & veræ cha-
ritatis erga proximum sit zelus , ut nec dies
nec horas numerare didicetit : & nunquā pro-
crastinādum esse doceat , nec differendū quod
nunquam satis maturè fieri potest : nec à tergo
respiciendum , sed semper progrediendum , &
quidem currendum , immo semper ad scopum
ac metam ultimam volandum , nempe ad pre-
mium supernæ vocationis in Iesu Christo. I-
deo Apostolus his verbis discipulum suū Ti-
motheum hortabatur , Prædicta sermonē , insta-
tempestiuè , intempestiuè , 2. Tim. 4. 2. Et Da-
vid dicebat , Si introiuero in tabernaculum
domus meæ : si ascendero super stratum lecti
mei. Si dedero somnum oculis meis : palpebris
meis dormitionem , donec inuenero locum
lehouæ : habitacula fortii Iacob , Psal. 132. 3. Nec
propterea tamen negamus Deum opportuni-
tates rerum & tempora dispositio , nec dici-
mus etiam negligendam prudentiam & dis-
cretionem in ipsis circumstantiis : sed ta-
men fugiendam summopere falsam carnis

prudentiam, quæ retròcedentes docet progressi, factò initio non à Dei regno, nec à domus Dei ædificatione, sed à familiarum nostrarum & aliorum priuatorum negotiorum cura, in quibus procurandis non stimulo, sed fræno & habenis, nobis opus est.

*Singulare
constantia
exemplum
præbuerunt
Apostoli in
urbem coa-
cti, licet tamen
ad creden-
dum diffici-
les. Et quis
in tali casu
modus fer-
nandus.*

Porro si magnopere laudandus est duorum istorum discipulorum ardor & diligentia, non minorem laudem meretur status in quo reliqui discipuli à duobus istis inuenti sunt, et si fuerint in credendo tardiores. Nam quos erat verisimile metu perculsos & attonitos fuisse fuga salutem sibi quæsitos, cui negotio videbatur caro maximum illis argumentū præbere, dicuntur tamen in unum omnes conuenisse, non tantum Apostoli, sed cum ipsis alijs nonnulli: qua in re Dei fauorem maximum experti sunt, à quo mentibus ipsorum hoc consilium suggestum est. Sic videmus Ecclesiam cæso Iacobo Iohannis fratre, & in vincula Petru coniecto non fugisse metu perculsam, sed nocte intēpesta in ædes Mariæ Iohannis Marci matris coactam fuisse, Act. 12.12. Talis etiam fuit veteris veræ Ecclesiae mos ac consuetudo à Romanorum Imperatoribus flagrantibus horrendis persecutionibus, quod auctores etiam Ethnici ipsi testantur. Et nostro seculo scimus illud, ardentibus in nostros fratres flammis, fuisse factitatum. Fateor propter nocturnos illos conuentus veteres Christianos horrendis falsissimis criminibus fuisse obnoxios, ac saepè lacestos: eademque nostro seculo ad-

uer-

uersum nos renouata: verūm quicquid Satan
per suos satellites agat atque moliatur, nō de-
bet Ecclesiam deterrere, quin legitimis onni-
bus rationibus in incēpto perget. Neque verò
tamen negamus cuitandas omnes occasiones,
sancta prudentia quibus improbi calumnian-
di ansam attripiunt: velut exempli gratia, si ho-
die quum Deus potestatem facit nobis inter-
diu certis locis & horis conueniendi, ad sa-
crosanctum eius verbum audiendum, quidam
noctu, vel scorsim conuenirent, quod faciunt
Anabaptistæ, & alij qui sectas instituunt, me-
ritò in grauissimam reprehensionem incide-
rent, & pœnis digni essent, quum istiusmodi
studia priuata à Domino minimè proficiantur.
Nec dicimus ingruente persecutionum
tempestate, in vnum locum singulis fidelibus
conueniendum, ut latronibus ac sicariorum
secutoribus iugulum præbeant, quo nihil gra-
tius istis futurum esset. Fugit enim Elias à Ieza-
belis conspectu. 1. Reg. 19. 3. centū, que illi
Prophetæ in cryptis & antris latuerunt & nu-
triti sunt, 1. Reg. 18. 13. Nec semel ista contige-
runt, teste Apostolo Heb. ii. 37. atque adeò Ie-
sus ipse Christus Dominus noster, quum esset
ei renuntiatum Iohannem Baptitam in vin-
cula coniectum, secessit in Galilæam, Matth.
4. 12. & sæpius ibi fuga salutem, è manibus
hostium elapsus, quaeruit. Sic Ecclesia post D.
Stephani cædem disperga est, Act. 8. sed quæ t-
husmodi fugas sunt consequuta, semper o-
stenderunt illud propriè non esse à Domini

conspicu fugere , sed se hostibus Dei sancto
prudenti que consilio subducere , ad maiores
fructus faciendos . Quum igitur variæ circum-
stantiæ in huiusmodi negotiis incurraunt , vix
præscribi potest aliqua regula manendum ne
sit , an fuga sibi consulendū ouibus aut eārum
pastoribus : verūt , si pastores ex animo Dei
gloriæ promouendæ studio ducantur , nec de
memoria sua deleri patientur quod alios do-
cere debent , nempe suorum abnegatio-
nem , ex sancto & recto affectu quo à merce-
nariis discernantur , qui lapum venientem a-
spicientes fugiunt , ac greges suos relinquunt ,
Iohann . 10. 13. aderit proculdubio Dominus
suam voluntatem priuatim eos doctus , siue
per sanctum suum Spiritum , indita ipsis in-
rem præsentem sapientia & consilio , siue per
oues ipsas : quod Apostolo corrigisse videmus .
Act . 19. 30. & 20. 1. Petri oque ipsi Act . 12. 17. vt nō
propterea necesse sit à Domino noua edi mi-
racula . Et horum quidem frēquentissima sunt
nostro seculo exempla . At contrà multos ni-
mūm vidimus ita perterritos , vt in aua ab-
berantes , numquam in viam redire potuerint ;
alios verò , ex immensa Dei misericordia , sic
artonitos , vt saepius in exitium ridentes tamen
in viam reducti sint . Quis verò miretur homi-
nes in hæc præcipitia , etiam aliquando spon-
te ferri : quod testatur David denuò ad Regem
Achis configiens : Grates tamen & inexcula-
biles isti lapsus , quicquid prætexatur . Annon
enim sensus communis homines expertes esse
necesse

necessitatem sibi persuadent tutius agi cum eo: qui derelicto Deo ad eius inimicos confugit, quam cum eo qui Dei promissis aduersus quælibet terriculamenta firmite et ininxus, fidem suam ac vocationem impetratius retinet, ab eius unius pendens prouidentia? Denique, nonne planè insanus est, quicunque se rebus suis consultorum putat, scienter prudenter in Deum peccando? Itaque tantum abest ut persecutionum æstu flagrante incunda sint hæc consilia, secedendi & à gregis vniione discedendi, quibus consiliis in leonum vngues deuenitur, ut contrà tunc maximè sit unio fouenda, cuius hic nobis exemplum præponitur: quod si factum erit, ne dubitemus quin Dominus, quemadmodum teipsa fecit ratum id de quo mature præmonuerat Apostolos, nempe ubi duo aut tres coacti essent in suo nomine, fore se in medio ipsorum. Matth. 18.26. sic etiam inuocatus adsit, & præsentissimum auxilium velut ἀπὸ μαχαίρης adferat.

Verum enim verò discéndum ab hoc exemplo, quid sit in nomine Dei conuenire, nempe ut cœtus & consilia ferantur in Dei gloriam, mutuamque consolationem & ædificationem in Domino, non autem quærantur mala consilia, consultoribus ipsis pessima. Itaque dicuntur hic undecim Apostoli (notandum autem Domini domesticos ita ab aliis nuncupatos undecim, sicut prius ante Iude proditionem Duodecim vocabantur, licet decem tantum huic apparitioni præsentes adfuerint,

r. j.

*Apostoli
non conve-
nerunt de
priuatis re-
bus acturi.*

tum absente Thoma, ut colligitur ex Ioh. 20. 24.) non de priuatis suis egisse negotiis, de quibus tamen cogitandi satis magnam occasionem habere videbantur, sed se mutuo in spe resurrectionis Domini confirmasse, quum etiam contigisset ut post duorum illorum discipulorum ab urbe in vicum proficiscientium egressum, quod perspicuum sit ex iis que in hac historia recensentur, Luc. 24.22. & ea que in itinere ipsius contigerant, ac eorundem regressum, Dominus sic disparens Petro se conspicendum praebuisset: cuius etiam apparitionis nominatim meminit Paulus, 1. Cor. 15.5. quam paucis tantum attigit unicus Euangelista: quum Euangelistarum scopus non fuerit singula Domini facta vel dicta nominatim suis monumentis conscribere: sicut ipsemet Euangelista testatur, Ioh. 20.30. & 21.25.

Ecclesia non definit esse vera Ecclesia, licet non in omnibus etiam preci quis religio nisi capitibus singulis consentiat. Quid vero? Sanè licet ad eò bene essent dispoliti, tamē dicuntur, Mar. 16.13. postquam duo isti discipuli renuntiasserint ipsis quae in itinere viderat & audiuerat, adhuc incredulitate vel saltē tarditate ad credendū laborasse, quod de nōnullis ex illo cœtu, nō de singulis, intelligendū est. Nā expressè dicit historia, maximē partis ipsorum hanc sententiam, vel potius communem & ultimā conclusionē fuisse, qualem esse oportuit, verè nimirum Iesum Christum resurrexisse. Vnde discimus non admodum mirandum, si etiam in præcipuis quibusdā Christianæ religionis capitibus non is est consensus quem esse oportuit, inter eos qui aliis præire exemplis

plo concordia debet: quum id ipsum in ipsorum Apostolorum ipsorum cetero contigisse videamus: nec etiam inde inferendum, nullam esse Ecclesiam ubi non est usque quaque firmus in omnibus consensus. At ponenda differentia est inter hanc opinionum discrepantiam, & apostasiam aduersus veritatem, sectasque divisionem Ecclesiarum frangentes: inter materias ex quibus illae opinionum varietates oriuntur, & dubitationes & infirmitates quae in peritissimos quosque cadunt: quod ipsum contingisse videmus initio in Ecclesia Hierosolymitana & Antiocheno circa principium argumentum de beneficio Domini nostri Iesu Christi, Act. 15.21. & 7. & inter Galat. circa eadem materia non sine maxima spiritus erroris efficacitate, Gal. 1.6. & inter Corinthios in articulo de resurrectione, 1. Cor. 15.12. Et nostrum felici seculo idem plerisque in locis, immo nimium multis aspicimus, & quidem ut hactenus immedicable malum istud fuerit. Illa igitur a me allata distinctio diligenter obseruanda, caudumque ne facilè offendiculis locum demus, & plerunque falsum iudicium feramus: quod non erit usque adeo difficile, si modò monentem Apostolum quid hac in re facto sit opus, audiamus, non sicut inquit, malum, sed etiam quantum fieri potest ac debet alij alios tolerantes, mutuaque edificationi studentes, donec euadamus omnes in unitatem fidei & agnitionem filij Dei, dona sua secundum mensuram distribuentis. Denique in genere tenen-

dum, ut non quævis concordia Deo nos coniungit, ita non quamlibet opinionum divisionem ab eo nos separare.

HOMILIA VNDECIMA.

Marc. 16.

34. Postremò, unà sedentibus ipsis undecim exhibuit se, & reprobrauit incredulitatem eorum, & cordis duritiam: quod ies qui ipsum confexerat excitatum non credidissent.

Luc. 24.

36. Hac autem ipsis loquentibus, stetit ipse Iesus in medio eorum, & dixit eis, Pax vobis.

37. Consternati vero & expauersati, videbantur sibi spiritum conspicere.

38. Tum dixit eis, Quid turbati estis, & quare disceptationes subeunt corda vestra?

39. Videte manus meas & pedes meos: nam ego ipse sum: contrectate me & videte: nam Spiritus carnem & ossa non habet, prout me conspicitis habere.

40. Et quum hoc dixisset, ostendit eis manus ac pedes.

Iohan. 20.

19. Quum ergo vespera esset, die illo primo hebdomadis, & fores essent clausæ [illæ] ubi erant discipuli coacti propter metum Iudaorum, venit Iesus: stetitque in medio ipsorum, & dixit eis, Pax vobis.

20. Et

20. *Et quum hæc dixisset, ostendit eis manus ac latus suum. Gauis sunt ergo discipuli, viso Domino.*

V A N D O Q V I D E M omnis no-
stra fides nititur ijs quæ sunt no-
bis fideliter ab Apostolis Domini
nuntiata, id est legatis quos i-
psem vocavit, & omnis gene-
ris signis ac miraculis indubitate approbavit,
sicuti docemur Eph. 2.20. & Apoc. 21.14. meri-
tò fortasse querat aliquis cur non potius pri-
mis illis se se patefecerit, ad reliquas omnes
deinceps docendos atque confirmandos, quām
Mariæ Magdalenæ, Marc. 16.9. deinde aliis mu-
lieribus, Matth. 28.9. tum duobus istis in vi-
cum proficiscentibus. At sic in Dei consilia in-
quirentes, non attendunt in primis optimum
fuisse, immo necessarium, ut non solus Petrus,
sed omnes Apostoli simul monerentur de sua
quisque infirmitate, immo & incertitudine, ut
se se ipsos agnoscerent sibiique ipsis applicaret
quod erant alios doctori deinceps. Deinde co-
siderandū & illud, si faciles in credenda resur-
rectione fuissent, ut ei testimonium perhibere
conarentur, à multis fuisse suspeçtos futuros,
quasi se ipsos quererent: quibus omnibus Do-
minus occurrit præcedentibus apparitionis
bus, quæ circumstantiis quidē diaetae fuerūt,
sed in uno omnes pulchre conuenientes. Ter-
tio, quò plura testimonia habent, qui Aposto-
lerum tempora sequuntur, tantum absuisse

*Cur Iesus
Christus
se se non pa-
tefecerit
Apostolis
prius
quām a-
ijs.*

b. 10

x. 11.

ut Apostoli hunc fidei articulum cōfinxerint,
quo sublato reliqui omnes forent inutiles, vt
contrā postremi fuerint in eo credēdo, eō cer-
tius redditur ac firmitus minusue suspectū eo-
rum testimonium. Et sanè Deus sic operari so-
let, nos à sua prouidentia docens pendere, nec
in eius opera inquirere, ne qui sibi plurimum
sapere, & esse maximè perspicaces videtur, tan-
dēm proorsus insaniisse & cœcituuisse videātur.

*Quomodo
Marcus fa-
ciat mentio-
nem unde-
sparsisset, reditum ipsorum in urbem præ-
cīm Apo-
lorum, quos
mā dicit
coactos,
quā tamē
absente
Thoma, tan
qū effent
decim.*

Itaque hic dicitur Dominus postquam repen-
te ab oculis duorum illorū discipolorum di-
nem vnde-
sparuisset, reditum ipsorum in urbem præ-
cīm Apo-
lorum, quos
mā dicit
coactos,
quā tamē
absente
Thoma, tan
qū effent
decim.

videtur discipolorum suorū cœtū non tam fa-
cile posse persuaderi, tantum abest, vt, quod
merebantur, eos deseruerit, vt contrā in ipsorū
ædes eos quæsuerit, quo ex naturali sensu scri-
pulum omnē ipsis eximeret. In qua narratio-
ne non tantum res gesta nobis consideranda,
quæ tamen est præcipua, sed omnes etiam cir-
cumstantię diligenter expendendæ, si prius hoc
obiter obseruauerimus, non omnes illos un-
decim eō loci reuera conuenisse, absente Tho-
ma, sicuti paulò post videbitur. At quēadmo-
dum antea cœtus ille duodecim vocabantur,
sic à Iudæ prōditione vulgo dicebantur Vn-
decim, donec numerus ille Duodenorum sur-
rogato Matthia in Iudæ locū redintegratur:
aut etiam dicere non erit absurdum Euange-
listam hanc apparitionem voluisse comprehē-
dere cum ea quæ ostendit post facta est.

Quod

Quod ad tempus attinet, facta dicitur haec
apparitio sub vesperam eiusdem diei quo re-
surrexerat: qua ex re ratu fieri videmus id quod
ait Apostolus, Dominum non sinere nos ten-
tari supra vires, quas ipse met sufficit. i. Cor. 10.

*Singulare
exemplum
in Iesu Chri-
sto vigilan-
tia Paſto-
rum in suas
ores.*

13. Nam proculdubio non magno molimine
prosternitum poterant qui constantissimi vi-
debantur. Dominus igitur re ipsa comproba-
torus neminem velle se eorum quos Pater i-
psi dederat perdere, Iohon. 18. 9. hæc rere quidē
illos animi dubios aliquātis per passus est, quod
manifestatio ipsius esset deinceps gratiō &
acceptior, sed interea tamen nuntiis variis, ad
quatuor usque subinde laborantes recreauit,
primum Maria Magdalena missa: deinde aliis
mulieribus: tum Petro: quartò denique duo-
bus illis discipulis quibus in itinere apparue-
rat: præter alias interiectas visiones, & ea quæ
nominatim Petrus & Iohannes in sepulchro
viderant & obseruarant: quod mendacium eo-
rum manifestius fieret: qui furto sublatum Iesu
Christi corpus cum insigni columnia diuul-
gabant. Ergo exemplum istud conspicuum no-
bis facit quod Psalm. 121. 4. dicitur, Custodem
Israëlis non dormire nec dormitare, licet suis
nonnunquam sterentibus: quod repræsentan-
tum etiam nobis fuit in iisdem Apostolis pau-
lio ante prece illa ultima quam ad Patrem fu-
dit Christus imminicentibus ipsi Iuda & aliis eu-
captis. Et hoc sane officiū præscribit ijs quos
ad alios excitandos vocat, quam ob causam E-
piscopi nominantur, ut gregibus intruigilent,

r. iiiij.

corum Domino rationem reddituri, minante per Prophetam se ab ipsis sanguinem requisiaturum cuiuscunque ouiculae culpa ipsorum pereutis. Ezech.3.18. Vnde vero tam crassi nostri lapsus, ex quibus multi nunquam emer- gunt, hisi quod aut dormientibus pastoribus, iniuricus nostrae salutis Iolium in agru Do- minum immittit, Mat.13.25. aut qui excitati sunt, vel neglexerunt, vel sero nimis expergesati sunt, ut virginum docet parabola Matth.25.5. & 10. Eis igitur, fratres, ad hanc doctrinam mentes aduertite: nam si alias vnguam, id est & hora flagitat, & locus ipse, si aliud ullus, postula lat ne incerti ac stertentes corripiamur.

Cur Iesus Christus suis discipulis eodem loco & tempore simul coactos inuenire, & quidem alios præter undecim cum illis discipulos, ut horum omnium testimonio irrefragabiliter tam suam Ecclesiam simul ac semel de sua resurrectione certiorem faceret.

Metus cum aliquo deficit, coniunctus minimè damnatus est, modò ne ab officio nos deferrat. Non est porro verisimile totum integrum diē simul coactos permanisse: sed sub vesperā conuenisse, veritatem cognituros eorum quæ subinde per varios nuntios cerebantur, & sese inuicem consolaturos. Tōpus igitur opportunū explorarunt, quo curi essent ab hostiū suorum furore. Quāobrē etsi metus ille de quo hic agi- tur, incredulitate & diffidētia fuit permixtus, (qua in parte reprehēsionē meretur) tamen quā ipsos ab officio non deterruerit, magnopere laudādi sunt discipuli prudēter conuenientes, siquidem

si quidē ipsemē Dominus prudētiā cū sim-
plicitatē coniungendā esse docuit, Matt. 10. 16.

Sub vesperā igitur primi diei septimanæ,
qui nobis hōdie dies est Dominicus, Dominus
dicitur ad eos venisse: quod non omnino est
intelligendum Hebræorum more, apud quos
dies initium ab occasu solis capiebat: quum
sit verisimile duos illos viatores, quibus erant
in reditu confiēda sexaginta stadia, quan-
doquidem iam dies inclinauerat, ut loquun-
tur Luc. 24. 29. non nisi post Solis occasum in
vrbem aduenisse, & iam multa nocte. Nam se-
xaginta stadia conficiunt sex millia Italica, que
leucam vnam Gallicam cum dimidia faciunt,
in singulas leucas numeratis quatuor millibus.
Quemadmodum igitur ut periculum effuge-
rent opportunum tempus elegerunt, can-
dem Dominus opportunitatem accepit, ut
eo attentiū & tutiū ab ipsis videretur & au-
ditetur.

*Quomodo
intelligenda
illa respon-
sori primi
dies
septimanæ.*

Alia non patui momenti circūstantia su-
perest, Dominum Iesum foribus clausis veni-
se, & stetisse in medio ipsorum: & eo viso di-
scipulos ita consternatos & expauēfactos fui-
se, ut sibi Spiritum conspicere viderentur: ex
quo apparet eos, præterquam quod istiusmo-
di visa & phasmata inopinatō in oculos in-
currentia terrorem adferunt, vehementer at-
tonitos fuisse, conspiciētes ipsum sic ingre-
sum ut fotes aperiri nec vidissent, nec sensi-
serit: siue de domus foribus, siue de cubiculi
aut conclusis in quod conuenerant, istud in-

*Cur Iesu
Christus in
gredi volne-
rit ianuis
clausis.*

telligatur. Non dubium igitur quin miraculosus hic ingressus fuerit cum in se, tum in extraordinaria celeritate: hoc miraculo docere volente Domino discipulos suos, nihil suæ diuinæ potestati mortem detraxisse, de qua nondum satis erant persuasi: sicut vicissim visibiliter ac sensibiliter demonstrare voluit verum se hominem resurrexisse, eodem corpore & eadem anima præditum quam ante mortem habuerat.

Quomodo intelligen-
tu fuetit. Atque illi primùm qui libenter pe- sua-
gressus is-serint Iesum Christum secundum humanam
nus clausis suam naturam à sua resurrectione, factum esse
qui miracu-
losus quidē Omnipotentem, diuina omnipotentia, ut nul-
fuit, sed talis amplius corporis dimensionibus aut loci
men non
immutauit circumscriptiōnibus sit obnoxia humanitas:
Iesu Christi sed essentialiter sit, & in propria corporis sub-
humanita-
tem: nec iu-
stantia, alij quidem dicunt ubique, non minus
sunt aut r-
quam ipsa Deitas: alij in tot hostiis, quas vo-
biquitatem
aut inuisibi-
litatem cor-
poris Iesu
Christi sim-
mantes.
in totidem hominibus quo ad Cœnæ com-
munionem accedunt. Quæ omnes opiniones
sunt totidem perniciōsissima & falsissima do-
gmata, immo deliria à spiritu erroris in Eccle-
siā inuecte, ut Christianam Religionem non
tantum in fabulas transformaret, sed proculs
tanquam sibi ipsi contrariam aboleret. Nam si
huius doctrinæ fundamentum, & quæ illi su-
perstruuntur vera sunt, actum est de incarne-
tionis articulo, tollitur enim definitio unio-
nis

nis personalis duarum Iesu Christi naturarum, sine vlla confusione aut mixtione, nec essentiarum, nec earundem proprietatum essentialium. Corruit eadem ratione Iesu Christi corporis veritas, saltem ab eius resurrectione. Sic euertetur articulus Ascensionis Domini in cœlum, quæ non erit realis loci mutatio, ut historia docet, sed mutatio naturæ visibilis ac finitæ circumscriptæque suis dimensionibus (sine quibus corpus desinit esse corpus) in substantiam inuisibilem, & plus quam spiritualem & Angelicam. Nec enim Angeli, nec animæ nostræ sunt vno momento pluribus simul locis. Sic ridiculus redditur articulus, secundi aduentus & reditus Domini è cœlis in terras, ad viuos & mortuos iudicandos. Nam ita redire non erit, realiter & substantialiter redite, sed non mutato loco in terris, ex inuisibili qualitate sua resurrectione fuerit, usque ad suum reditum, iterum visibilem fieri, ut solent histriones. Immo, ne procul abeamus, id est Jesus Christus corpus habuerit sine dimensione, ut medias fores penetraret: & repente ingressus factus erit visibilis & palpabilis. Sed si hunc locum pro se Vbiquitarij adferunt, magnopere hallucinantur. Nam si iam erat ubique, qualem nonnulli ex ipsis, iam ab eius natuitate ipsis tribuunt Vbiquitatem, sanè Jesus Christus non erit ingressus in locum ex quo non excesserat. quandoquidem ubique est: sed simul & eodem momento, intus & foris fuit, præsens & absens. Sed quis tandem harum

nugatum finis? Verum enim tuero dicat aliquis, quomodo Iesu Christi corpus penetraverit ianuas clausas, quin duæ substatiæ corporeæ simul in uno & eodem loco concurrerint? Et si id verum est, quomodo Iesu Christi corpus suas dimensiones corporeas & naturales retinuerit? Sed antequam istis respondemus, verum sit necne quod in medium adferunt, quinam, obsecro, verum erit visibilem & palpabilem ipsum fuisse, loquentem & plagas veras monstrantem, sive que eousque ad suorum captum accommodantem, ut cibum unum cum ipsis caperet, nisi verè & citra illusionem naturales dimensiones retinuit? Sine quibus si corpus verum esse corpus potest, vel, si cū quibus corpus potest esse non verum corpus, sed spiritus, nonne Iesus Christus præstigiatorē egisse videretur, ex istis dimensionibus visibilibus & palpabilibus veritatē sui corporis à mortuis suscitari comprobans? Sic igitur istud miraculum exponendum & intelligendum est necessarium, ut veritatis corporis Iesu Christi fundamentum maneat immutabile & inconcussum. Nec verò dicitur ingressus ianuis manentibus clausis, nec etiam penetrasse lignum aut ferrum: sed simplicitet quum portis clausis coacti essent in unum discipuli, in medio illorum ipsum se stetisse: quibus verbis describitur repentinus & inopinatus ingressus ad eos qui tale nihil exspectabant. Sed ponamus non tantum fuisse extraordinariam in hoc facto celeritatem, sed verum super-

naturale miraculum, dico, ut semper immota
 maneat veritas corporis Iesu Christi necessa-
 riò fatendum istud miraculum virtute diuina
 Iesu Christi factum esse, nō in essentiali pro-
 prietate corporis ipsius, qua semper fuit ac fu-
 turum est in perpetuum verum humanum
 corpus, sed in ianuis: veluti quum super aquas
 ambulauit & Petrus post ipsum, miraculum
 non accidit, nec in corpore Iesu Christi, nec
 in corpore Petri: sed in aquarum naturali qua-
 litate, quarum natura fluida nō ita mutata est,
 quemadmodum quum easdem in verum vi-
 num commutauit, sed miraculosè tamen fir-
 mata & veluti solidata, ad eos qui ipsis inam-
 bulabant sustinendos. Idē factum est in maris
 rubri trāsitu, Exod.14.22. & Iordanis, Ios.3.16.
 quis in murū sese congregantibus hinc iude,
 vt populo Dei liber transitus pateret. Quid ve-
 rò fornace in illam ardente commemorem, in
 quā iniecti sunt tres Danielis socij, cuius flā-
 ma semper quidē flāma fuit, & quidē ardētissi-
 ma, vt suo periculo experti sunt iij à quibus in
 ipsam tres illi Danielis socij fuerāt iniecti, sed
 cuius naturalis ardor sic fuit cohibitus, vt ne
 capillos quidē ipsorū attigerit, tantū abest vt
 nocuerit, Dan.3.27. Sic leonū rabies Angelorū
 ministerio fuit coērcita, Dan.6.22. Idē de hoc
 facto iudicandum reor, ianuas miraculo tam
 repente apertas fuisse & tam repente vicissim
 sponte clausas, vt id non sit à discipulis ani-
 maduersum: aut non erit absurdū dicere si ne-
 gemus apertas fuisse, substantiam earū cessisse

verò naturali corpori Domini ipsorum creatori, momentóque iterum coaluisse: quod sanè non magis esse mirū potest, quām quod paulo ante vidimus, subito ipsum è duorum illorum viatorum conspectu disparuisse. Idē Philippo contigisse legimus, Act. 8. 39. nulla tamen facta nec in Iesu Christi, nec in Philippi corpore mutatione: sed ita tamen ut Philippi corpus non ita disparuerit tanta celeritate supernaturali & ineffabili, facta in ipso aliqua mutatione: sed quoniam à Domini Spiritu ratus est: at quæ miracula Christus edidit à virtute veræ Deitatis, quæ in ipso est essentialiter, & non aliunde, manantur. Quis verò scit num etiam hic Dominus visus sit alicuius Angeli, ab Apostolis non visi, ministerio in his ianuis momento aperiendis & claudendis, sicut Angelum adhibuit ad saxum à monumento reuoluendum: ut non sit necesse cum veteribus nonnullis sentire, saxum à Christo fuisse penetratum, quandoquidem ea de re Scriptura nullam facit mentionem quæ nos in eam sententiam deducat? Nec enim illic dicitur resurrexisse clauso sepulchro, sicut hic dicitur, coactis in vnum discipulis, ianuis clausis seipsum in medio ipsorum stetisse. Sic porta ferrea spōte Petro aperta est, vt egredereretur carcere, Act. 12. 10. quemadmodum priùs contigerat carceris fortes ab Angelis aperiri miraculosè Apostolis, tantaq[ue] celeritate claudi, ut postridie carcer inuentus sit clausus quām tutissimè: castodibus tamen ad fortes stantibus istorum p[er]nitus

nitus insciis, ut quæ non animaduertissent,
 Act. 5. 19. & 23. Siquis ad hæc excipiat nullum
 de his verbum in textu habeti, viciissim respō-
 deo nullum item verbum fieri de ianuis ab il-
 lo penetratis ut communiscuntur, quod com-
 mentum ipsorum quum tam multa absurdæ
 consequantur, ut ostendimus, falsissima, fidei-
 que nostræ articulis contraria, hinc necessariò
 confitendum esse inferimus falsissimam illorū
 interpretationem, nostram verò contrà expo-
 sitionem fidei Christianæ consentaneam, mul-
 tisque rationibus, & similibus exemplis fultā,
 esse verissimam. Denique si ut nostis figmen-
 tis locus detur, à Domino facta miracula tam
 anxiè & scrupulosè examinanda sunt, næ id
 fuerit velle comprehendere quod desineret es-
 se miraculum, si eius ratio vel ab hominibus,
 vel ab ipsis Angelis peruestigari posset. Iam
 verò ut superiores rationes omittamus, qua
 tandem ratione facto extraordinario & mi-
 raculoso præsentiam corpoream ordinariam
 in administratione Sacrofancié Cœnæ nisi di-
 xerimus?

Quibus sic expositis, expendenda nobis su-
 persunt quæ in hac apparitione dicta gestaque
 sunt. Itaque Dominus dicitur eos salutasse his
 verbis. Pax vobis: quas voce noster Euange-
 lista non expressit temere. Nam ex visitatis illis
 Domino vocibus confirmari discipulos o-
 portuit in eius agnitione, & ex verborum i-
 psorum sono: ut Dominus suorum discipulo-
 rum incredulitatem tribus præcipuis huma-

*Quam pre-
clara salu-
tatio qua
Dominus
suos discipu-
los excipi-
& singulis
Christianis
commepta-
tur.*

nis sensibus coarguerit, auditu primū, quum ex consueto loquēdi more sit eos alloquutus: deinde visu: tum etiam actu, quibus adde csum ac potum, quod hæc historia distinctè exprimit. At hæc omnia illis tunc & hodie nobis forent inutilia, nisi eadem referamus ad fructum quem ex hac cognitione percipimus: ut hæc salutatio nobis cum indicat. Nam in summa, quid est Euangelium? Nuntius veræ & ynicæ pacis, nostræ putà Reconciliationis cum Deo, per hunc à mortuis suscitatum, indeoque inter alios titulos Principis pacis titulo ornatum apud Esaiam: & quidem Pacis sempiternæ, cuius non sit finis. Esa. 9.6. & 7. quam mundus dare non potest, Iohann. 14.24. &, quod longè maius est, quam oblatam respuit. Atque hac ratione cōciliatur quod modò dixi cum Christi dicto Matth. 10. 34. se non venisse pacem in terram missorum, sed gladium: quæ minimè sunt intelligenda, nec de natura doctrinæ Euangelicæ, nec de Domini proposito ac fine: sed de euentu maximæ hominum partis respectu: præsertim verò miserandi huius populi, qui tanto bono se sponte priuavit, tamque horrendum in se iudicium, tam detestanda rebellione prouocauit. Annon verò nos idem hodie quoque experimur? Annon hoc ipsum hodie nobis obiicitur, in toto Christiano orbe pacé floruisse priùs quā istius Euangelij fieret vlla mentio? Isdem omnino vocibus olim infelicitis illius populi reliquæ conquerebantur apud Hieremiam, Ex eo tem-
pore

pore quo cessauimus sacrificare Reginæ cœli
 (Soli nimirum, in cuius locum apud bonos
 scilicet Christianos Catholicos Mariæ Virgi-
 nis idolum successit, & infinita patronorum
 & aduocatorum multitudo) & libare ei liba-
 mina, indiguimus omnibus, & gladio & fame
 consumpti sumus, Ierem. 44.17. At Euange-
 lium, omnibus istis calumniatoribus & bla-
 sphemis hominibus, iniuris licet ac ringenti-
 bus, non desinet esse doctrina pacis, veræque
 nostrarum eoram Deo conscientiarum tran-
 quillitatis, Matth. 11.20. quandoquidem hac v-
 nica doctrina docemur deleri quicquid à Deo
 nos separabat: & eadem contrà nobis donari
 quicquid Deo nos gratos efficere potest, Eph.
 1.6. & 2.16. & 17. per eum qui factus est nobis à
 Patre, sapientia, iustitia, sanctificatio & redē-
 ptio. Mundus verd, quandoquidem tantum
 bonum recusat, misera sua & deploranda cō-
 ditione fruitor: & quum amicitia mundi sit
 aduersus Deum inimicitia, ut qui mundi ami-
 citiam querit Deo se exosum reddat, Iac. 4.v.
 4. ita nos erga mundum geramus, ne huius o-
 dij causa proficiscatur ab illa nostra culpa,
 quos etiam inimicorum studere commodis
 pat est, Luc 6.27. & malum bono compensare
 1. Thessl. 5.15. sed quicquid odio intercesserit eo-
 rum virtute teratur acceptum. En pacem qua de
 hic agitur, quāmque nos disertis verbis iubet
 Dominus nobis inuicem precari, tum verbis
 tu factis, qualis olim mutua fuit Christianorū
 salutatio, & quidem addita conditione non

f. j.

fore, nisi per nos stererit, tales piorum inanes preces. Utinam verò non tam multi hodie pa-
sim obuij essent, & quidem eorum qui Eu-
angelico nomine gloriantur, ore pacem præfe-
rentes, corde verò infensissima odia fouentes,
quos ad illa Domini apud Prophetam verba
relego, Nunquid super his non visitabo, dicit
Dominus? aut in gente huiusmodi non ulci-
scetur anima mea: Jerem. 9.8. & 9. Ed, inquam,
illatos ablego, & ad Iude tristem exitum, cuius
illi vestigia premunt, Matth. 26.41.

*Dominus
obulit ac
dedit disci-
pulis suis
pacem quā
eis preca-
tus est quod
ad hunc ho-
die perfic-
deles suos
fernos ho-
mines allo-
quēs facit.*

Vt verò nostram historiam repetamus, ob-
seruanda hic differentia inter hanc salutatio-
nem à Iesu Christo, & ab hominum reliquo-
rum ore promanante. Nos enim hoc unum
hac in parte possumus, quatenus homines, be-
nè aliij aliis nimirum precari, quarum precum
effectus Domini arbitrio permittendus est. Ie-
sus verò Christus ita suos alloquutus, etiā pa-
cē eandē obtulit ac dedit ipsis quam optauit,
quum omnem habeat in cœlis & terra pote-
statem, vt deinceps visuri sumus. Et si verò non
amplius in his terris ore suo nos alloquutus
degit, tamen, nisi impedimento ipsis fuerimus,
idem thesaurus quotidie ab ipso nobis offertur
ac datur nō minùs verè, quām quū discipulos
suos coram est alloquutus. An non enim iij su-
mus, quos quotidie per seruos ac legatos suos
ita cōpellat, Recōciliāmini mihi? 2. Cor. 5. 20.
Nonne idē præterea Iesus Christus est, idē m-
que Spiritus Sanctus qui nostro Spiritui testa-
tur nos esse Dei filios & Dei cohæredes? At-
que

que id ipsum quod sui temporis hominibus Dominus dicebat, Venite ad me omnes qui fari-gati estis & onerati, & ego faciam ut requiesca-tis. Matth. xi. 28. quodque voce magna in tem-
plo clamauit, Qui sit, veniat ad me & bibat,
his verbis eam Pacem, qua de hic agitur, deno-tans: nonne idem quotidie inclamat per eos in
quorum ore verbum istud recōciliationis po-suit? 2. Cor. 5. 19. Sed de hoc posteriore pluri-
bus deinceps actori sumus.

Cæterum ut Dominus statim à limine mise-
ros suos discipulos hac salutatione voluit cō-
solari, sic etiam lapsum ipsorum non par-
uum minimè dissimulauit, exprobrans i-
p̄lis, ut apud Marcum dicitur, tarditatem cor-
dis & incredulitatem. Qua in re præbuit
exemplum quod veros omnes Pastores oportet imitari, consolationes ac reprehēsiones ita
temperantes, ut nee dulce nec amarū superet,
ut solent boni medici ex simplicibus variis
pharmacis tēpetare. Atque hoc præsertim se-
culo digna sunt ista non leui consideratione,
quo videmus maximè noxios quosque nihil a-
liud quam Euangeliū ad voluptatē postulare,
Esa. 30. 10. quorū tamē rebellio postulat a no-
bis ne vllum finē faciamus ipsorū iniquitates
pleno gutture carpendi, quod idem Propheta
iubet, Esa. 40. 6. qua in te vtiā Deus suo nos
Spiritū regat. Sed an ijsdē licebit vti obiurgationib-
us & exprobationib- us, quibus a Do-
mino discipulos fuisse correptos cōspicimus?
Quidni? quum ex officio teneamur, ne in ma-

*Consolatio-
nes & re-
prehēsio-
nes in fide-
li Euange-
lij admini-
stratione
duce: & a.
mar. sunt
temperan-
da:*

ditionem incurramus, quam aduersus mutos canes Prophetæ idem olim protulit, Esa. 56.10. Nam hi scholam Euangeliū non amplius quadriennio frequentarant, nos verò iam annos quadraginta, immo quinquaginta, & amplius Dominus nullū monendi & obiurgandi finem fecit, sed monitionibus nullū locū deditus. Cuius enim cor mollitū est, aut immensis que à Domino accepimus beneficijs, aut eiusdem varij generis castigationibus? Et ut paucis absoluam, quis adhuc verbo huic letid fidem adhibuit, licet Ecclesiæ refomatæ titulo glorietur? Nam si Paradísum Dei filiis paratum esse vera fide crederemus, nonne maiore illius studio & ardore teneremur? Ac si vicissim Inferos crederemus, præparatos hanc sapientiam contemnentibus, quorum futura conditio deterior est Sodomæ ac Gomorrhæ, nonne metu trepidaremus, oculis nostris intuentes Domini securim, qua tam multæ tam variis locis Syloæ Domini decussæ sunt, & ignem illum ardentem Domini, quo tam multi & finitimi & procul à nobis remoti populi exarserunt, iam iam nobis imminentem? Quis verò huius indignationis ardori sustinendo par est? Ecquis huius torrentis exundantis impetum compescet, quo maximam orbis partem deuastatam cōspicimus ab ortu ad occasum, & à Septētrione ad Meridiē? Quid igitur hic agas? Nempe saltem, quū nos adhuc Iesu Christus alloquatur, pacemque hanc offerat, contentus nobis duritiem nostram & incredulitatem expre-

exprobasse, supplicibus votis eum precemur,
vt quā mētē suis discipulis dedit, quōd in hac re-
prehēsione proficerent, eandē nobis largiatur.

Sed ne imitemur eos in eo quod hic dicitur. Quonodo
intelligen-
dum quod
hic dicitur
de Spiritus
appariti-
ne.

conspēcto ipso non modō non credidisse quæ
oculis suis videbant, auribūsque suis audie-
bant, sed etiam sic attonitos & metu per
cūlos fuisse, quōd in medio sui ipsum con-
spicerēt, non animaduerso tamē eius ingre-
su, vt non eum esse extimarent, nec verū ho-
minē: sed spectrū, aut geniū quendā siue bonū
siue malū, qui vana quadā specie corporis ipsis
illuderet: quales visiones sacra Scriptura sāpe
recenset, vt non sit curiosius inquirendum in
modum & rationem naturalem aut superna-
turalem qua illa fiant, & se se non tantūm no-
stræ ~~stāvontiū dāvātia~~, sed sensibus etiam ex-
ternis offerant. His aliquid amplius adde, An-
gelos, quoties ita Deo visum fuit, hominibus
apparuisse cum veris corporibus humanis mi-
nimè ~~φαντασιοῖς~~, aut per imaginem quandam
animo insidentem, adeò vt etiam ederint ac
biberint, licet non hoc fine vt ex cibo potu-
que alimentum caperent, quum Angeli istius-
modi corpora assumentur subito in hunc v-
sum formata, deinde iterum dissoluta, sicut ex
Abrahāmi historia nominatim liquet. Nec da-
bitandum etiam quin maligni illi spiritus Deo
permittente possint istiusmodi corpora quæ-
dam induere, quod de infelicibus illis benefi-
cis publicæ latæ sententiæ demonstrant, quæ
sanè non sunt semper vanæ illusiones.

f. iij.

*Quām ma-
gni abusus
in Ecclesiā
innecti ex
falsis spiri-
tuum appa-
ritionibus.* Hic verò nobis ab apparitionibus summo-
pere cauendum. Nam Propheticæ visiones
præteriere: reliquæ verò, præterquā quòd iam
olim cauit Dominus ne consilium à mortuis
peteretur, Deut. 18.11. sunt relinquendæ incan-
tatoribus illis ac necromanticis, seductis &
seducētibus, quum experientia docuerit q[uo]d
inde abusus in Christianum orbem inuecti
sint, quorūque horrendæ idolomaniaæ species,
quas nondum dispescere lucis Euangelicæ
splendor potuit: ex quo quilibet amentissimus
discat quantopere sint fugiendæ: quum præ-
sertim maxima pars talium apparitionum me-
ræ sint imposturæ legibus puniendæ: qualis il-
le fuit pseudo Samuel qui Pythonisæ appa-
ruit. 1. Sam. 28.14.

*Eorum
error qui
de Dei ope-
ribus erdi-
nariis aut
extraordi-
narioris non
nisi ex sen-
su suo natu-
rali iudi-
cavit.*

Sed vnde tandem nata illis hæc opinio? Su-
pernaturalis Iesu Christi ad ipsos ingressus, ex
quo inferebant corpus illud oportere non esse
corpus naturale: qua in re parùm memores se
præbuerunt diuinæ potentiae Domini nostri
Iesu Christi, cuius insignia testimonia habue-
rant tot edita omnis generis miracula. Saltem
debuerant in memoriam reuocare quid sibi con-
tingisset, quū viso Iesu Christo super aquas am-
bulante, spectrū esse putauerant, eodem modo
hallucinati quo hic etiam hallucinantur: in eo
nempe quòd quemadmodum tūc miraculum
illud non fiebat in Iesu Christi persona super
aquas ambulantis, sed in aquis super quas am-
bulabat: sic in hoc tam repentino ingressu mi-
raculum non erat factum in Domini corpore,
sed

sed in ianuis, per quas tam repentinus ingressus Domino patuerat, & tam repente rursus coierant. Quemadmodum igitur aquæ sic solidatæ sub Iesu Christi pedibus nullam tamen mutationem patiebantur, nec essentiæ suæ nec qualitatis essentialis, non magis quam quum aquæ glacie concrescunt, ut etiam super eas incedatur: non absimili modo ianuæ illæ nullam passæ sunt substantiæ mutationem, multoque minus corpus illud quod eas cedentes penetrrat. Hoc igitur ingressu Domini nostri Iesu Christi corpus nullo modo fuit alteratum, sicuti supra satis copiosè docuimus. Verum enim uero conspicimus in hoc exemplo qualis sit misera nostra & cæca natura, tum in consideratione maximorum Dei operum, siue ordinaria, siue extraordinaria illa sint, tum in eorum de obliuione. Indeque tertium maximum virtutum nascitur, quod infinitam Dei nostri virutem ex nostrarum virium modulo & captiuentibus, falsissimas conclusiones elicimus, quibus in exitium ultimum abripemur, nisi nostri Dominus misertus per sanctum suum Spiritum nos meliora principia doceret, quamquam quæ in nobis ita corrupta sunt.

Quum igitur Dominus tot testimoniis testata fecisset, non potentiam diuinâ extraordinariam, aut aliunde mutuantiam, sed veram & essentiale Deitatem, id si discipuli meminissent, nonne facile conclusissent ex supernaturali hoc ingressu minimè dubitandum quin qui re alios à mortuis sua vi suscitasset, eadem ipse

s. iiiij.

*Humana
ipsa ratio
potest ac de
bet infinita
Dei poten-
tiam nobis
comproba-
re*

quoque resurrexisset? Sed quid agas: à natura-
lis sui sensus apprehēsione pendent, qui sibi nō
patiōntur persuaderi ista sic posse contingere.
Et tamen hoc si daretur, nonne humanitus lo-
quēdo, firma foret ac solida cōclusio, si quis in-
ferret, Deum igitur non esse Deum, nec aucto-
rē naturæ, si nihil nisi ex naturæ legib⁹ potest
administrare? Ex eo enim sequeretur nec Infini-
tū esse, nec Omnipotentē, ac proinde nullum
aliū esse Deū quām ipsam naturā, quæ tamen
nec ipsa Deus erit, quādoquidē suis ipsa legib⁹,
dei ncta tenebitur. En quo nos egregia illa
naturalis scientia ducat: & illa insaniens ra-
tio, per quā hoc assequuti sunt qui omniū sa-
piētissimi habebantur, vt maximā suam igno-
ratiā magis magisque patefecerint. Rom. i. 22.

*Remedium
aduersus su
periora &
quonodo
Dei promis
fis intendū
firū ex iis
effecta spe-
remus &
exspecte-
mus.*

Quò verò præcipitium istud fugiamus, Dei
nostrī potentia immēsa est oīnnibus illis oppo-
nenda, qui causarū secundarū ordinē ac vices
ita disposuit, vt tamen ipse maximus earum sit
Rector, eas mutans, varians & abolens ex suā
bonæ volūtatis arbitrio: séque itaverè Infinitū
ac Omnipotentē patefacit. Porro duo extrema
hic summopere cauenda sunt, vnum ne pro-
pterea constitutum à Deo ordinem negliga-
mus quem Deus nobis intar speculi proponit
in quo visibilia ista intuentes ascendamus ab
iis ad inuisibilia magni huius Operatij & Re-
ctoris tum harum causarū tum earundem ef-
fectuū. Alterū ne hos imitati ex ingenij nostri
captu Dei promissiones aut iussa metiamur,
quæ tanquam vera recipiamus, aut falsa re-
spua-

spuamus. Exempli gratia, si de credenda vnicā sola & essentiali Deitate, Patre, Filio & Spiritu sancto agitur, id Philosophus ridebit, de quo Christianus minimè omnium dubitabit. Si credendum dixeris ab omnipotente Deo ex nihilo creata omnia, stulta naturalis ratio eludet, fidelis vtrō fidem verbo Dei habēs. Creatori debitam gloriam & honorem feret. Atque idē esto de reliquis omnibus nostris fidei atticulis, quorū fundamentū est hoc vnicū, Deum dixisse, & nobis illos exposuisse. De futuris autē, quae in genere nobis népe promissa, posita sunt in spe, qualis eit nostra resurrectio, reditus Domini ē cœlis, ad viuos & mortuos iudicandos, alios ad vitā, alios ad mortē æternā, ea omnia certō euēcūa credimus, contēptoribus in sua infidelitate relictis, donec tandem vltimo illo incendio corripiātur, vt prior ille mundus Noachi rēporibus aquarū cataclysmo sublatus est. Idēmque nobis statuendum de applicatiōnibus specialibus promissi singulis fidelibus fauoris & auxilij diuini ac liberationis ab omnibus periculis terrenis, & huius vitæ negotiis: hoc sedulò cauentibus ne fide nostra ab illis causis secūdis in hanc vel illā partē inclinantibus pēdeat: vt cōtrā quō magis causæ secundæ declinare videbūtur ab exitu angustiarū in quas incurrimus, eo minū animū despōdeamus: quandoquidē Dominus tories nostro seculo & in omnium nostrām oculis testatum fecit, tum maxi mē suam immensam potētiam esse conspicuam, quum humana auxilia de-

fecisse videntur. Verum enim uero quum sit
 nobis negotium cum hoste astutissimo &
 vaferrimo, si diuinorum promissionū effectum
 assequi volumus, agite, simus primū ex eo-
 rum numero, quibus illæ factæ sunt, creden-
 tium ac pœnitentium: deinde intra promissio-
 nis terminos consistamus, quos ultra citrāque
 nequit consistere rectum. Exempli gratia: Do-
 minus pollicitus est se suos nunquam deser-
 turam: hac igitur spē ac fiducia! precemur il-
 lum ne nos deserat: certo persuasi nunquam
 has preces irritas fore. At quum non sigillatim
 nobis significarit: quando, quibus auxiliis,
 quomodo nos periculis sit eretur, licet qui
 dem, Dauidis exemplum imitatos, aliquid ab
 ipso magis speciale postulare, ne auxiliū suum
 differat, sed potius opem latus accurrat, hoc
 vel illo periculo nos eripiat: hoc vel illo mo-
 do quem præparasse videtur ferat nobis o-
 pem: sed cum conditione, quando nimirum
 sic ipsi videbitur, per quos, qua ratione & mo-
 do, siue per mortem, siue per vitam: sic in vni-
 cam eius prouidentiam recumbentes qui so-
 lus vult ac potest omnia pro suorum conser-
 uatione. En quomodo pro perpetua perturba-
 tione qua propter incredulitatem ac diffiden-
 tia perpetuæ æstuamus, fides firmo nixa fun-
 damento spem fouens quæ nunquam confun-
 dit, nos cum Dauide tranquillo animo & con-
 scientia pacata in maximis quibuscumque tempe-
 statibus docet ac docebit in has voces erum-
 pere, Iehoua lux mea, à quo timebo? Iehoua
 robur

robur vitæ meæ, à quo trepidabo?

Sed præter superiora illa omnia summope-
re nobis contrà vitandus est eorum error, qui
Dei Omnipotentiæ obtentu libenter nobis
miracula ex sui cerebri imaginatione obtru-
serint. Sic hodie qei falsissimè docent corpus
reale & essentiale Iesu Christi, aut Transsu-
bstantiari in Missa: aut in Cœnæ Domini ad-
ministratione Cōsubstantiari, aut Vbiique esse
realiter & Essentialiter in cœlo & terra, deli-
ria illa sua nolentibus admittere exprobrant
incredulitatem, atque istis discipulis de qui-
bus hic agitur, similes esse dicunt, ipsique Tho-
mœ, nihil nisi quod oculis suis videret aut ma-
nibus tangeret, credere volenti, quasi fides no-
stra à sensibus pendeat. Sed habemus, Dei be-
neficio, quod regeramus: ac priuum quidem
Sacram Scripturam non modo nullam facere
mentionem aut huius mutationis aut aboli-
tionis panis aut vini sacramentalis, aut huius
realis alicuius coniunctionis substancialium:
sed contrà ex diametro illa naturæ & vsui Sa-
cramentorum repugnare: quum ea sit Sacra-
mentorum natura & vsus ut spiritualis nostra
cum Iesu Christo sit coniunctio, quæ minimè
fiat manibus nec ore corporeo, sed virtute
Spiritus sancti, apprehenso Iesu Christo per
fidem, ut huic mysterio nihil sit commune cū
yllo corporis situ, nec vlla præsentia reali &
essentiali corporis Iesu Christi in his terris.
Deinde, tantum abesse, vt hæc miracula vera
sint, quæ nobis persuadere nituntur, vt contra

*Alius error
ridiculus,
sed longè
perniciosior
superiore
eorū nempe
qui sua sons
nia: Dei
Omnipoten
tia prætex
tu obtenu-
dunt.*

ne sint quidem , aut fuerint , futurāve sint vñquam , quandoquidem ex diametro repugnant articulis fidei , tū Incarnationis filij Dei , à quo vera humana natura assumpta est , cum vero corpore , vetāque anima in perpetuū , non minus post glorificationem quām ante ipsam : tū eiusdē Ascensus realis & actualis supra omnes cœlos , in quibus oportet illum secundum humanitatem contineri , donec ex iis redeat realiter & actualiter viuos & mortuos iudicaturus , vel ipsis Angelis , & aliis oculatis testibus , qui eum ascendentem conspexerunt , Act.1.9. & II. & Apostolo Petro , Act.3.21. vnde sequitur vel sibiipsi contrarium esse Dei Spiritum (quod si ne blasphemia detestanda dici non potest) vel eos qui hanc doctrinam obtrudunt , nimium impudentes esse impostores ac mendaces .

Iflusmodi cogitationibus non eris stri Iesu Christi verbis agnoscamus , Quare dislocus fama ceptationes subeunt corda vestra ? En igitur quomodo hæc in nobis tentatio formetur , quū ex nostris tantū sensibus de Dei verbo iudicamus & in animo nostro quædā eorū quæ sensus dicat impressio formatur , quę nimiū temerè suscep̄ta , & nimiū diu retenta tandem omnem falsitatem gignit & producit , plerūque eradicans quod antea plantatum incipiebat germinare . Meminerimus igitur vñstatissimi prouerbij , Obsidione cinctos de pacis conditionibus agentes : iam deditioṇi propinquos : quam obrem quam de veritate semel nobis constituerit , vbi vel minima dubitationis nubecula

no-

nostris mentibus offusa fuerit , fores nostræ cogitationis obseremus , oculos claudamus, aures obturemus: ne hostis hac via nos ador-
tus penetreret: ac si fortè incautis vim fecit, ma-
gna vi tormentorum spiritualium foras ipsum expellamus, ardentibus nimirum precibus, fi-
de & spe armati, cataphractorum instar mili-
tum, qualem Christiani militis *πεντάλια* A-
postolus describit , 1. Thessal. 5. 8. & tunc à
nobis hostis ille fugiet , Iac. 4. 7. neque ta-
men adeò procul fugiet , vt eius reditus non
sit metuendus , nisi nobis cauere perrexer-
imus, vt nos Dominus noster admonet, Matt.

26.41.

Cæterūm hoc verum aut falsum esse facile dicitur, ac sæpe nimis contingit id esse falsum dici quod verum est : & contrà verū quod fal-
sum est. Facilè itē est alios carpere, qua in re ta
mē sæpe grauiter & periculosè peccatur. Ut i-
gitur nostris reprehēnsionibus locus sit, suum-
que illæ pōdus habeāt, discamus ex Iesu Chri-
sto eas rationibus necessariis & euidentibus fulcire. Hi igitur, properat allatas à me superiùs
rationes sibi persuadebant , quod videbant &
quod eos alloquebatur nō modo non esse sibi
Dominū, sed ne verū quidem hominē esse, at
spiritū quendā , qui specie tenus formā habe-
ret corporeā. Tū Dominus animaduertēs, quā-
topere essent hallucinati falsam conclusionē
elicientes ex vero naturali principio, sed malè
ad rem adeò supernaturale applicato, ad tam
repétinū eius nimirū ianuis clautis ingredīsum,

*Amplia ex-
positio argu-
menti à na-
turali prin-
cipio de-
sumpti quo
Iesus Chri-
stus ad suis
corporis
fūscitati ve-
ritatem pro-
bandam v-
titur.*

errorem ipsorum corrigit, nixus naturali principio & optime adaptato, nempe ad corpus suum vere naturale, licet per suam resurrectionem vitæ animalis infirmitatis spoliatum, præter accidentarias, quibus se tamen à natuitate huc usque subiecerat. En verò Domini per partes argumentum.

Esse verum corpus Iesu statum, nisi palpabile esset & a christo excepimus. Substantia spiritualis nec carnem habet, nec ossa. Ego habeo carnem & ossa, Ergo non sum Spiritus, sed verum corpus humanum. Huius argumenti propositio non indiget probatione: assumptionis facit eos iudices, manus suas ac pedes ipsis ostendens. Ne verò suos sensus decipi arbitratur, Videte, inquit, manus meas & pedes meos, tangite me & cōrectate, mecum credituri non esse meam resurrectiōnem fictam, sed verissimam & certissimam. En, quale Domini argumentum, sic innixum eo quod est adeò essentiale omni substantiæ corporeæ, ut eo sublato, nempe visibile esse & palpabile, quod corpus erat, desinat esse corpus. Nam alioqui firma non esset conclusio, nisi esse verum corpus essentiatum, & Esse visibile ac palpabile inter se indiuīduo nexus cohaerent.

Nisi Iesus Christus assump̄tus ac retinuit reūnum humānum corpus pal̄pabile in essentiā operatione sancti. Atque ab hac perpetua & immutabili veritate corporis Iesu Christi sequentes articuli nostræ fidei nituntur, Primam Filiū Dei coeterum & coessentialem Patri assumptissime in unitatem personæ verum corpus humanum, ex virginis substantia formatum, virtute & operatione Spiritus sancti. Ac proculdubio si fecus

secus esset, nequaquam frater noster esset, nec <sup>tatibus, non
est frater</sup> Seruator Adamo promissus ex eius semine, ac <sup>noster nec
redemptor.</sup> deinceps Abrahamo, tum Dauidi: ac proinde vnum ex nostræ salutis præcipuis fundamen-
tis conuelleretur in eo positum, quod natura
nostra plenè fuit sanctificata in eius persona
qui pro nobis eam assumpsit, ut in ea pro pec-
catis nostris satisfaceret, quæ in se suscep-
teram vas atque sponsor noster, ut vitam é-
ternam sua obedientia ad mortem usque Cru-
cis acquireret.

Deinde quemadmodum vera fuit cius hu- *Nisi Iesu*
manitas, in omnibus, excepto peccato, nostræ *Christus re-*
simillima, sic eius vita fuit veræ naturalis vita, *rum huma-*
verissimæque eius passiones, non autem ex o- *nus corpus*
pinione aut specie tenus. Nam alioqui nostra *habuit, non*
liberatio vana & imaginaria foret. *autem spe-*
cie tenus, no
stra redem-
ptio vana
est & illu-
soria.

Tertiò, licet per resurrectionem omnes il- *Si Christus*
las infirmitates exuerit, & iam tum statum *per resurrec-*
& qualitatem vitæ spiritualis induerit: nihil- *tionem ac*
ominus tamen corpus illud verè retinuit ve- *cepit alius*
rum corpus humanum & naturam essentiaæ, *corpus essen-*
verè corporeæ, visibilis & palpabilis. Nam a- *tiæ & qua*
lioquin à resurrectione frater esse noster de- *listabimus es-*
sisset, si corpus haberet cuius à nostris corpo- *sentialibus,*
ribus essentia differt, ac proinde falsum il- *verè ipsius*
lud esset quod Maria Magdalena discipulis *corpus non*
nuntiare iussa est, Ascendo ad Patrem meum *resurrexit.*
& ad Patrem vestrum. Quod si secus esset, quo
fundamento, quæso, nostra viuificatio nitere-
tur?

Quartò, idem numero & substantia corpus *Si Iesu*

*Christus alius cor-
pus essentia
ante qualifi-
catibus es-
sentialibus
aceperit, no-
stra corpora
etiam in mor-
te remane-
bunt.*

quod fuit crucifixum & sepulchro conditum à mortuis resurrexisse. Ideoque non simpliciter memoratur Dominus discipulis pedes ac manus ostendisse, sed suos pedes, suas manus, sūmque etiam latus, & quidem in quibus plagarum quæ in cruce acceperat stigmata, tum manū pedūmque ac lateris impressa maneret, quod deinceps pluribus auditori sumus. Ac sanè si aliter esset, minimè suscitatum à mortuis corpus eius fuisset, sed aliud accepisset essentia & numero: ac proinde concludendum esset non eadem nobis per resurrectionem reddi corpora, mortemque hoc respectu victoriam in nos obtinere, Iesumque Christum non fuisse corporum & animarum liberatorem.

*Glorificatio
corporis
Iesu Christi
nihil
in eius es-
sencia aut
proprie-
tibus essen-
tialibus mu-
tanit.*

Quinto loco, ex iisdem supradictis rationibus, ex quibus appetet resurrectionem nihil immutasse, nec in Iesu Christi corporis substātia, nec proprietatibus eiusdem essentialibus, etiam sit conspicuum glorificationem eiusdem nihil immutat in sua essentia, nec eius qualitatibus essentialibus, licet eundem sit in summum dignitatis gradum supra res omnes crea-
tas, summas medias & infimas.

*Iesu Christi
corpus
suo Ascensu
realiter &
actualiter
terris excess
sit usque
ad suum re-
dium pli-
mo die Iesu.
turum.*

Sextò, Assensum eius proinde realē & a-
ctualē fuisse, cum loci mutatione necessariò
coniunctum: sicut eiusdem è cœlis reditus ve-
rè futurus est realis & actualis: et si quod sic à
terris supra omnes cœlos eundem est, & sicut
ipsi libuerit descensurus est ex iisdem ad viuos
& mortuos iudicandum, ratione & modo pla-
nè ὑπερφυσικῶς & procedēte ab eius verè diuinā
virtute,

& nobis incomprehensibili contingat.

Quibus ita positis, concessis & probatis, videmus quot detestandæ hæreses, totius Ecclesiæ Christianæ omnium atatu suffragiis condemnatae, nostróque tamen seculo repullulantes, refutentur hac historia: ad quas accedit eo rūm doctrina qui volūt reale Iesu Christi cor pus & essentiale factum esse inuisibile & Im palpabile, vt in his terris sit adhuc presens, siue Vbiique, vt hodie quidem audent nimis impudenter mentiri: siue in tot locis quo ipsi libet, & nominatim in pane illo incantato Misse, aut, vt alij, in Sacrosanctæ Cœnæ pane. Qui errores quom prorsus & ex diametro pugnant cum veritate Iesu Christi corporis, quod visibile est ac palpabile, atque in sua essentia verè tam naturale, quam in suis qualitatibus super naturale & glorioissimum: non mirum est si Iesus Christus argumēto à naturali principio ducto sui corporis veritatem probauit, quod nos etiam illum hodie secuti facimus: non de rebus spiritualibus ex naturæ principiis iudicantes ac ferentes sententiam (quod false nobis impingitur) sed, Iesu Christi exemplum, in eodem facto, secuti, applicantes vero & naturali Iesu Christi corpori, naturale principium: ac proinde simile simili: sicut contramonet Apostolus spiritualia cum iis quæ sunt spiritualia coniungenda. 1. Corinth. 2. 13.

*Falsissima
est doctrina
prætentia
essentialis
corporis te
su Christi
in terra ab
eius. Ascen
su in celos:
& profus
conuelliit
articulos
Incarnatio
nis. Ascen
sus & redi
tus eiusdem
ex celis.*

HOMILIA DVODECIMA.

Luc. 24.

41. Adhuc autem ipsis non credentibus prægaudio, & mirantibus, dixit eis, Habetis hic esculentum aliquid?

42. Tum ipsi porrixerunt ei partem piscis assi, & aliquid ex fano apiario.

43. Quæ ille accepit, & in eorum conspectu comedit:

44. Dixitque eis, ibi sunt sermones quos loquutus sum vobis quum adhuc essem vobiscum, oportere impleri omnia quæ scripta sunt in lege Moysis, & Prophetis & Psalmis de me.

45. Tunc aperuit eorum mentem ut intelligerent Scripturas.

46. Et dixit eis, Ita scriptum est, & ita oportet Christum pati & resurgere à mortuis tertio die.

47. Et prædicari eius nomine resipiscientiam ac remissionem peccatorum apud omnes gentes incipiendo ab Hierusalem.

Iohan. 20.

21. Dixit autem eis iterum, Pax vobis.

Admirandum exemplum nostrum natum rebellum aduersus Dei verbum.

A C T E N V S audiuimus quāta lenitate & bonitate Dominus suorum discipulorū tarditatē & incredulitatē tolerarit, quū ad eos ultra accessit, seque in eorū gratiā eoviq; demulit ut pedes suos, manus ac latus eis exhibi-

exhiberet, quæ viderent ac palparent: vnde hunc fructum discipuli percepérunt, vt summa ipsorum tristitia & mœror in maximum gaudium conuersus sit: quem in nobis effectum gignit Euangelij fide apprehensi prædictatio. Rom. 5.1. At quæ subiiciuntur illos nondum credidisse, sed miratos suisle, pugnare vindicantur cum hoc gaudio, quod non cadit nisi in animum qui acquiescit in eo quo lætatur. Hinc igitur primùm discamus quām altas in hominum animis radices agat incredulitas ac diffidentia, vt non frustrà dictum sit, optere nos à Patre ad Christum quasi violenter trahi, Iohan. 6.44. vt de nobis serio dies atque noctes cogitantes, Deum supplices oremus ut cœptū in nobis opus perficiat: qua in te quum plerique negligentissimi sint, inde fit vt tam multa tristissima eorum exempla conspiciamus, quibus quod acceperant eripitur, quòd nimirum paucissimi indefesso cursu ad metam usque decurrant.

Deinde notandum, quòd in nostra regenerazione, quemadmodū natura nostra, qui vetus homo dicitur, nō nisi pedetētim extinguitur, sic nouus homo & spiritualis non nisi secundum mensuram augetur, vnde sit vt fides & incredulitas, spes & diffidentia, certitudo & dubitatio in unum & idē intellectus nostri subiectum incurrant: velut etiā amor & studium boni ac virtutis cum inclinatione ad malum inidem voluntatis subiectum incident: ita inter se carne & spiritu luctantibus, vt suo ipsius

Nihil spes
rituale est
in homine
regenito,
quod nō sit
permixtum
carni ranc
in intelligen
ita quadra
voluntate

exemplo nos Apostolus copiosè docet, Rom. 7. Quoniā verò nec intellectus noster nec voluntas magis possunt diuidi & in partes secari, quām animæ nostræ essentia quæ simplex est & spiritualis: idcirco tam contrarias inter se qualitates nō oportet considerari seorsim, sed tantum distinctè, tum in se ipsis, tum in ipsarū effectis: qua de re hodie inter fanaticos non-nulos controvertitur. Nulla igitur tanta fides est, vel in maximè regeneratis, quæ non sit incredulitate permixta: nec spes, quæ non cum infidelitate luctetur: nec tam recta voluntas quæ non in sinistram partem nonnihil deflexat, nec denique bonum ullum opus, quod non aliquo vizio & labe iniciatur: quemadmodum aquæ tepidæ nulla particula calida est non mixta frigore, nec vicissim frigida, quæ non sit caloris alicuius particeps: non frustra nec temerè Davide dicente, Domine, ne intres in iudicium cum seruo tuo: quia non iustificabitur in conspectu tuo ullus viuens. Iam verò quid meritis illis, quid venalibus satisfactionibus futurum est? Non mirum igitur si sic discipuli crediderunt, ut etiam quod credebant in dubium vocarint: siveque latati sint ut nihilominus attoniti permanserint: ut nulla sit in ipsis repugnantia quominus istorum utrumque sit verissimum.

Huius do-
Brinæ ysus. At quis immensam Domini clementiam, bonitatē ac misericordiā hic non admiretur, qui quō magis discipuli gratia se eius indignos præbuerunt, eō profusiū illam in eos effudit:

fudit: quóue longiùs ab eo recesserūt, proprius ad eos accessit, vt sciamus suorum electorum salutem ab eius sola gratia pendere, non eius tantum exordium, sed etiam medium & finē, donec ad suam perfectionem aduenerit: vt omnē os occcludatur, & Deo detur gloria, verisimiliter illud esse confiteamur quod ait Dominus, Ose.13.9. Perditio tua, à te est, Israël, sed in me auxilium tuum. Porro si in tanti boni partem venire cupimus, in nobis detestemur quod hic in discipulis meritò reprehendimus, & magis magisque nostram incredulitatē condemnemus, nostrāmque diffidentiam: ac quod in his ipsis est laudabile sequamur, quod aduersus Magistri reprehensiones non responsarunt, sed contrā culpam fassī se dociles præbuerunt, quæ vera est verorum Christianorum nota.

Denique non minus admirandam ac suscipiendam Domini in hoc factō sapientiam, quam eiusdem potentiam ac bonitatem inueamur. Nam, obsecro, nonne certissimum est, Dominum vno momēto potuisse omnem istam discipulorum incredulitatem corrigerē? Cur verò non vno momento, sed pedetentim correxit? Primū, quia non tenebatur citius: ac proinde minimè mirandum quod tunc quidem nihil amplius in ipsis effecerit, sed quod voluerit facere quod fecit, & sicut fecit.

Quomodo
Apostolorum incre-
dulitate Do-
minus Iesus
fit admiran-
das sua pro-
videntia in
confirman-
dis Apolo-
lis & tota
Ecclesia de
resurrectio-
nis artiu-
lo.

Deinde (quod magis se admirandum hic ipsius opus præbet) maximo ipsorum id commodo factum est, & in totius Ecclesiæ Dei yti-

litate. Nam quod tardiores in credendo fuisse discipuli, eò melius ipsis innovuit, in suam ipsorum ac nostram utilitatem, quanta sit naturae nostrae prauitas, ac proinde quam immensa Dei erga suos misericordia. Deinde quod in credendo difficiliores fuerunt, eò plura testimonia Dominicæ resurrectionis habuerunt, cuius nimirum multa non possumus habere, quandoquidem in ea nostrae salutis causa formalis positæ est. I. Cor. 15. 16. & 17. Non igitur solis ista contigerunt, sed nobis etiam ad mundi usque consummationem erudiendis ac semper confirmandis. Quantus ergo, Domine, & qualis es artifex, qui ex discipulorum tarditate & veluti stupore, cum ipsorum cum nostrum etiam emendas, tantum abest ut quod meritum facere poteras, nobis illum criminis veritas. Sic ab initio factum est nō sine tua prouidentia, ut præclarum illud operum tuorum specimen Adamus in tantum exitium præcepit ficeretur, in quod nos vna secum traheret, ut in tam sublimem statum à secundo Adamo, qui Filius tuus est æternus eueheremur. Sic ex huius lapsus peccata, quæ mors est, vitam eduxisti æternam, in Filii tui persona, pro omnibus electis: sic inimices nostræ salutis, ex tyrannide illa quam in nos exercebat magis depresso est, etiam pedibus nostris conculcandus.

Cum quo modo Iesus Christus quoniam à sua Itaque historia narrat, Dominū nostrū clarioribus ac certioribus etiā testimoniis illos

voilisse

quis coram ipsis & vnâ cū ipsis edere, vt ante
 mortem consueuerat: & quidem vt omnem
 illis scrupulum ac dubitationem eximeret, nō
 autem quodd, vt antè, cibo & alimento corpo-
 reo indigeret. Verum enim illud est, Dominū
 tantisperdum impleuisse & passus esset quæ
 ad nostram salutem ac redemptions requi-
 rebantur, nobis in omnibus, excepto peccato,
 factū esse simillimum: sed impleto cōsumma-
 tōque mysterio, factū esse primitias suscitato-
 rum à mortuis egressum sepulchro, & iā tum
 cœpisse vitam cœlestem ac spiritualē degere,
 nobis hodie incomprehensibilem, cuius me-
 minit Dominus Matth. 22.30. Nihilominus ta-
 men, quod tum eius discipuli tum Ecclesia to-
 ta in posterum de ipsis resurrectione certò
 persuasi essent vsque ad eius reditum, placuit
 ipsi quadraginta dies totos à resurrectione sua
 in terris agere, priusquam ingrederetur in ple-
 nam fruitionem suæ sessionis ad dexteram
 Dei Patris. Hoc igitur intermedio tēpore, à re-
 surrectione ad eius ascensum, ad id se accōmo-
 davit quo non egebat, vt nimis ederet ac bi-
 beret, minimè quidē vt antea ex hoc cibo ali-
 mentū percepturus, sed veri sui corporis resur-
 rectionē cōfirmaturus. Quapropter nihil hic
 imaginadū, aut anxiū inquirēdū de huius cibi
 digestione, aut egestione, cui vitā animalē vi-
 uens obnoxius erat, quā etiā Adamus ante pec-
 catum degebat: sed contrā minimè dubitan-
 dum quin Dominus hoc cibo ad alium lon-
 gē præstantiorem finē v̄sus, eū in sua principia

f. iiiij.

sicut ipsi visum est, dissoluerit.

Idem esto iudicium de Angelis cum Abraham. *Quoniam modo Angelis etiam hamo edentibus ac bibentibus, non quidem cum Abraham per visionem intellectualem, sed (quum certum deretur) sit eos in veris corporibus apparuisse, nuntia-quaquam diste rentia hic obseruanda credere) eò usque sese ad illius captum accordanter Iesu Christi humanitatē, eo corpora quibus Angeli sunt vbi sunt, eo ab soluto fuisse dissoluta. At maximae duæ differentiae nobis hic obseruandæ inter hæc corpora quibus vni sunt Angeli, & Iesu Christi humanitatē. Prior est in eo quod Dei Filius ita sibi nostrā naturā vniuit, ut hæc Filii Deitas, & hæc humanitas vnicā sint persona, *Sed et de propriae. Sed corpora quæ Angeli assumpti pserunt, ipsis tantum instrumentaliter coniuncta sunt. Altera, quod hæc humanitas personaliter vniata fuit Dei Filio in æternum: corpora vero Angelis istis coniuncta instrumentaliter fuere tantum ad tempus, & ad unū actum.**

Vix haec doctrina. Quapropter omissis multis speculationibus, non tantum inanibus, sed etiam perniciosis, quibus à recta via in anima præcipites ferremur, suspicienda est & adoranda Filij Dei bonitas & clementia, quod pro suorum etiā inimicorum salute, dignatus sit, arcane profus incognito & inscrutabili, non modò sese subiicere realiter & actualiter omnibus misericordiæ nostræ carnis infirmitatibus, tam naturalibus quam in naturam à peccato inuectis, excepto tamen peccato, ut etiam postquam easdem

dem exuit, nos eiusdem cū ipso gloriæ particeps facturus, tamen plenam huius gloriæ fruitionem per quadraginta dierū spatium distulerit, sese ad nostrum captum, quantum fieri potuit, accommodans, quò faceret nos tum de sua resurrectione, tum de nostra, suæ vnius vi, tandem etiam sequutura certiores.

Historia deinceps narrat Dominum, qui ^{Iesus Christus}
nunquam opus suum imperfectum relinquens, ^{propter ipsum}
quique non eò venerat tātūm ut de sua resur- ^{vult suam}
rectione discipulos suos certiores faceret, sed ^{doctrinam}
etiam ut maximè fructum, qui ab ea sperādus ^{ad doctrinam}
est eos doceret, ulterius progressum esse: priùs ^{prophetica}
tamen collatis superioribus omnibus cum sa-
cratum scripturarum testimonio: ex quo di-
scimus quo fidem nostram oporteat, & nos i-
plos niti fundamento.

Et ideo rerum diuinarum scientia dicitur ^{Cum hac}
Theologia, non tantūm eò quòd, sicuti quidā ^{scientia dis-}
existimatur, de Deo loquatur, qui eius est sub- ^{catur Theo-}
iectum & argumentum, sed quòd vera Theo- ^{logia: quoniam}
logia nihil aliud sit quam quod ipse Deus nos ^{sensu Iesua}
in sua schola docet, primūm per eos qui aduē- ^{Christus ve-}
tum eius præcesserūt, Prophetas vulgo appelle- ^{teris fœde-}
latos, in quibus Moses primum ac præcipuum ^{ris tabernac-}
locum sibi vendicat, Deut. 34.10. quo Domi- ^{intres par-}
nus primo scriba & amanuensi usus est, quam ^{tes dimis-}
etiam ob causam de ipso distinctè hic loquitur, ^{erit.}
deinde per alios Prophetas, quo nomine
omnes reliqui veteris fœderis libri compre-
henduntur, à variis Prophetis diuersis tempo-
ribus conscripti. Quòd verò Dominus distin-

Etè Psalmorum mentionem facit, meo quidē iudicio, duas ob causas, cōsideratione dignissimas, factū est. Prior, quòd David figura fuit expressa personæ Iesu Christi: præterquā quòd passim frequentiores sunt in Psalmis prophetiæ de venturo passurōque Messia, quām in vllis aliis Propheticis scriptis. Altera, quòd ex aliis discamus quid Dominus nos alloquutus dicat: psalmi verò præterea nos doceant quid nos alloquenti Domino sit respondendum: ut sit eximius concensus & harmonia inter doctorem loquentem, & discipulos respondentes: quam harmoniam vtinā Spiritus sanctus pro sancta sua & immensa misericodia nos magis ac magis doceat.

*Prophetiarum
rum veri-
tas ex even-
tū rata fit:
ac vice sibi
veritas Eu-
angelij ex
Prophetiis
patet.*

Verum enim uero fides nostra non satis firmo niteretur fundamento nisi de prophetiarum veritate constaret ex eventu, non semper incerto manente: cui difficultati sic Dominus occurrit, ut dum implerentur præfixa Dei sapientia tépora, cultus ceremonialis à Domino sit institutus, qui fidelium oculis fidei exhiberet quæ realiter suo tempore & modo impléda erant, & ita foueretur eorum fides in spe rerum earum quarum impletio in tempus posteritatis ipsorum differebatur. I. Pet. 1. 10. & II. Idcirco Iesus Christus quum in propria persona venisset, præterquā quòd amplius & dilucidius, sine comparatione, Patris omnem voluntatem nobis exposuit, quām alij omnes Prophetæ, Iohān. 15. 15. nostræque salutis mysterium plenè ac realiter impleuisse, iam ad- dit

dit quæ erant adiicienda, quò suos discipulos
planè confirmet: nimirum irrefragabilem cō-
sensum ac conuenientiam eorum quæ de ipso
prædicta fuerant, cum iis quæ ipse pro no-
bis impleuerat: adeò ut veteris Testamenti te-
stimonio Noui fœderis tabulæ confirmētur,
& vicissim veteris Testamenti prædictiones,
earundem eventu ratæ fiant, quemadmodum
historia Euangelica nobis istorum fidem fa-
cit: vt non sit magnopere laborādum, in quæ-
rendis aliis rationibus (etsi nec illæ nos defi-
ciunt) quibus harum tabularum auctor Ieho-
ua Deus æternus comprobetur, ac perfictissi-
mæ licet frontis Epicurei & Athei coarguan-
tur.

Hac igitur non in Apostolorum tantū gra-
tiam dicuntur, sed totius Ecclesiæ Dei, quam
oporet hac conferentia sese aduersus eosdem
hostes communire, immo & aduersus nostram
ipsorum incredulitatem. Sed præter superiora
diligenter etiam notandum est primum, Do-
minus non esse indefinitè loquutum, sed vni-
uersaliter, quum diceret oportuisse quæcun-
que de ipso scripta fuerant, impleri, putà, quæ-
cunque facete ipsum & pati pro nobis opor-
tuit in hoc mūdo. Quę si vera fuisse demōstra-
uit eorū impletio, an nō necessariò cōcluden-
dū est ea quæ supersunt, nō quidē ad nos Deo
cōciliandos (nā ea perfectissimè sunt impleta)
sed introducendos in huius gloriæ plenā pos-
sessionē, cuius tantùm pignora & arthas pos-
fidemus, suo tempore & loco, nō minus ceriò

*Propheetia-
rum colla-
tio cum ea-
rundem e-
uentu, ne-
cessaria est
ad Ecclesiæ
fidei ful-
ciam
Ac præter
torum veri-
tas de futu-
ris nos cer-
tiones de-
bet facere.*

& verè esse perficienda , quantumlibet ista
contemptores Numinis irrideant, 2.Pet.3.3. &
4. quemadmodum Noachi diebus contigisse
sacra historia testatur? Matth.24.37. & 38.

Intelligen-
da prius pa-
storibus que
docere a-
lios parat. Denique Dominus vterius progressurus,
suosque discipulos ad munus, quod illis impos-
tione parabat instructurus, nouum sermonem
orsus est, eadem salutatione repetita, Pax vo-
bis: nec immerito sanè. Quā quum Dominus
secundo iteratit, etiam sciamus esse dignissi-
mam quam millies repetamus ac meditemur:
ad quæ hoc etiam accedit quòd hic sermo
quem ingreditur, propius ad ipsos Apostolos,
totamque Ecclesiam suam, quām prior perti-
neret.

Homo natu- Quum igitur Dominus esset ipsis Ecclesiæ
ralis non suæ in vniuerso terrarum orbe fundatoribus
modo esti-
gnarus, sed vsuris, & non possent alios docere quæ ipsi i-
sticæneptus ignorarent, D. Lucas indicat Dominum sic eos
immo^{re} hōllis vera alloquentem, simul etiam in ipsis virtute sua
doctrine diuina fuisse operatum, aperto ipsorum intel-
fue salutis: lectu ad intelligendas Scripturas: ex quibus
quod in no- bis malum quædam capita ad salutem necessaria nobis
sola Dei colligenda sunt. Ac primùm quidem, quæcum ex
gratuita po- tēzia sanat, mera gratia Domini nostri Iesu Christi nobis
aduersus Pelagiano. intellectum aperiri necesse sit ad salutis do-
ctrinam percipiēdam, sequitur illum clausum
esse & hebetatum ex naturæ corruptione: &
quidem cō vsque ut necesse sit eum de nouo
refici, quòd ad qualitates, ab eo cuius vnius
virtute initio factus erat & creatus. Non igi-
tur hic nobiscum ut in noctis tenebris agitur,
quæ

quas sola diei luce dissipari oportet, ad lucem excipiendam paratis ac dispositis nostris oculis: hic verò primum oportet à Deo nobis oculos dari spirituales, quemadmodum nato illico cæco dedit corporeos, de quo apud Iohan. 9. qua de te disertè monet Propheta, psalm. 146. 8. Meritò igitur omnium temporum Ecclesia Pelagianorum errorem, qui cæcitatem nostram Originalem negabant, explosit.

Idem esto de Sempelagianorum nostri temporis sententia iudicium, qui nescio quam reliquam in nobis Lucem somniant, aut saltem aliquam dispositionem ad doctrinam salutis recipiendam, ut inde educant sua opera, quæ Meritoria dicunt, manantia à reliquiis Liberi arbitrij naturalis, quod gratia tamen adiuuet ac corroboret: quum tamen Sp. Sanctus, per quem Pater & Filius ut per agentem suam virtutem coëssentialē & coæternā, nos illuminant, non minus sit creator qualitatum animæ nostræ in nostra regeneratione, quā in primâ creatione fuit Creator essentiæ nostri corporis & animæ: ac eximiarum illarum qualitatum, quibus anima nostra initio fuerat exornata, quālque in primo nostro parēte perdidimus, quod ad cognitionem attinet in qua posita est vita æterna, ut Patrem agnoscamus solum verum Deum, & eum quem misit Iesum Christum, Ioh. 17.3. quod caro & sanguis docere non potest, sed solus Pater qui est in cœlis, Matth. 16.17. Tantum autem abest ut docētem eum à nobis ipsis possimus aut velimus

*Eorum pre-
tatio qui
certas quas
dam reli-
quias Lucia
ac bonum
nobis, cum
Dei gratia
volunt con-
currere.*

audire, aut in totum aut ex parte, ut etiam non simus idonei ex nobis ipsis ad cogitandum quicquam de Deo, 2. Corin. 3.5. & quod maius est, nostræ carnis sapientia sit inimicitia aduersus Deum, Rom. 8. 7. Ac proculdubio si Deus nos deprehendit mortuos in delictis & peccatis, ut expresse loquitur Apostolus, Ephes. 2. 1. non tantum lethaliter læsos ac vulneratos, nisi Dei gratia, nos suscitet, ac non tantum iuuet, ut falsi isti doctores loquuntur, quomodo mortuus à se sensum ac motum ullum haberet? Quod de vero bono & salute quam in Iesu Christo consequimur dictum esto.

*Naturalis
de Deo co-
gnitio, &
conscientia
reliquiae ad
solam con-
demnatio-
ne obsignan-
dam suffi-
ciunt.*

Nam in reliquis omnibus extra istud bonū, ac præsertim in iis quæ sunt naturalia & maximè grata, tantum abest ut trunci simus aut stipites, ut contrà tanto in illa impetu & ardore feramur, ut nullis habenis retineamur. Quū igitur hanc veritatem docemus, non facimus homines stupidos ac plumbeos, non tollimus ipsis intellectum nec voluntatem, partes animæ essentiales: sed dicimus hominem ψυχὴν, qualis in mundo nascitur, quām ex carne tantum natus sit, nec Lucē habere nec Intellectū, nec rectitudinē voluntatis aliā quam carnalē, idest Lucē non Lucē, ac rectitudinē non rectitudinē in nostræ salutis mysterio. Nam reliquie illæ in hominis Intellectū cognitionis de æterna potentia & Diuinitate Dei, Rom. 1.19. & 20. procul absunt à rerum catū cognitione quas caro & sanguis docere non possunt: tantumque iuuat ad inexcusabiles reddendos homines

mines & condemnationem in non regeneratis augendam. Reliquæ verò illæ qualeſcūque quibus vel accusatur vel excusatur cōſciētia, vel ipsis testib⁹ virtutib⁹ Philosophicis, eōdē omnino redeunt, Rom. 2.15. Et hæc qui-
dem hactenus de primo illo capite.

Addamus iam ad superiora discipulos sic dispositos, & in intellectu suo mutatos, ad Scripturas remitti. Ibi enim quærendus est is ad cuius cognitionem sumus dispositi. Ac si i-
dem illi qui sanctum Spiritum receperunt, ad Scripturas remittuntur, quid fieri stultis illis & insanis hominibus, qui in Platone vel Aristotele Theologiam quærunt, & in genere in stu-
ti iudicij sui ratiocinatione, vel in Totum, vel ex parte?

Præterea quorsum Dei filij ad Scripturas ablegantur, & non aliò, si tanta esset earum obſcuritas & ambiguitas, vt extra ipsas earundē interpretatio quærenda, aut aliunde lux maior accertenda? Non minus sanè ridiculum com-
mentum, quām si quis dixerit Sole alio ad Solē illustrandum opus esse, quod Lucis eius benefi-
cio fruainur. Causa igitur propter quam non à quouis Sacrae Scripturæ percipiuntur, est in nobis, non autē in verbo Dei. Nam monimen-
tis ita sunt traditæ contignatae à fidelibus
Dei scribis ac præconibus, vt nisi à qui bulli-
bet percipi possint, non magis incusandæ sint quā sol ipse si cæci luce ipsius nō affician-
tur. Nec tamen difficit sic esse dictatam à Spi-
ritu sancto doctrinam, vt multi loci obſcu-

Spiritus san-
ctus ubi di-
ſcipulos ca-
paces do-
ctrinæ redi-
dit, ad
Scriptura-
rum scholam
eos remit-
tit.

Frustra re-
mitteremur
ad sacras
Scriptu-
ras, & non
aliò, nisi es-
sent suffi-
cientes ad
salutem no-
stram nobis
declarandā
et quia
hac in re
modus ser-
vandus.

riores occurrant, quorum non est tam facilis
quam reliquorum intellectus: sed factum istud
ad Lectorum acuendam diligentiam: quoniam in
aliis locis ita clare & perspicue loquutus sit, ut
nulla sit ullius loci difficultas cui non alterius
perspicuitas lucere adferat: ut pulchre dixit qui-
dam ex veteribus. Quibus adde ea quae ad no-
strae fidei articulos spectant, quae propriè sunt
in sacris Scriptis vestiganda, tam propriè, tam
perspicue, tam sape in iisdem declarari, ac de-
inceps in breuem summam esse collecta, quae
Symbolum Apostolicum dicitur, ut ipsi incre-
duli, si modo inquirant, nullam praetexere
queant ignorantiam. Præterea non datum est
omnibus, quod imaginantur phanatici quida
homines, ita unam modo Scripturam versare
ac meditari, ut non adhibeant bonos ac fide-
les earum interpretes, veteres aut neotericos,
quorum opera fideli in Ecclesia sua docenda
Dominus uetus est. Eset enim istud quadamte-
nus Deum tentare: qui vult nos mutuas in no-
bis docendis operas conferre: suæque Eccle-
siæ hanc gratiam largitur, ut fideles ipsius ser-
ui post obitum etiam in Ecclesia loquatur &
doceant. Verumtamen ea conditione legatos
& audiendos ipsos dicimus, quam voluerunt
in scriptis suis legendis adhiberi, nempe ut ad
sacratum Scripturarum contextum examinetur
& expendantur ipsorum interpretationes,
& an ipsum hallucinati sint, aut aliquid pre-
ter scriptarum sensum litteris mandarint,
exploreetur. Quod si fiat, libros legere virorum
insignium

lis
ud
in
, vt
ius
ai-
o-
nt
am
de-
quæ
tre-
ere
est
idā
fare
de-
cos,
nda
nte-
no-
cle-
ser-
&
ddos
unt
et ad
inē-
nes,
præ-
int,
rum
ium
isignium veterum aut recentiorum non erit
extra scholam sacrarum Scripturarum vagari,
sed contrà bonis ducibus ad earum intelle-
ctum & fructum daci.

Hinc discamus etiam unde fiat ut plerique, Vnde fit ne
multi Scri-
pturas vol-
uant in qui-
bus tamen
nihil intel-
ligunt.
Scribas & Phariseos imitati, quotidie in suis
scholis Scripturas voluant ac reuoluant, & ra-
men semper cæcūtiant, cæcorūmque ductores
sint: quod nō tempe, pro docilitate, suas conclu-
siones domo adferant, & pro modestia, qua
decebat eos opinione sui vacuos ad earum le-
ctionem accedere, superbia & fastū Phari-
seico turgeant. Rabbini enim hodierni no-
stri ac summī Magistri, nonne iij sunt quos non
pudet pro sacris Scripturis, quibus illos esse
contentos oportuerat, obtrudere non tantum
quod falso nominē dicunt Verbum Dei ἄγε-
σσον, & traditiones humanas, quatum nullus fi-
nis, sed quod longè peius est Scripturam ei
subiicere quam vocant auctoritatem Ecclesiarum
Catholicarum? Immo truncato Dei verbo scri-
pto, mutato, ampliato pro voluntate & arbitrio
suo, Pontifici auctoritatem dare dispen-
fandi ius omne diuinum & humanum, ut à
nullo mortali possit iudicari? Denique quod
spectat omnis eorum doctrina nisi ut suam
iustitiam stabiliant? Quinam igitur fidei iu-
stitiam apprehenderent? Roman. 9. vers. 31.
& 32.

Itaque cauendum ne Spiritus sanctus e- Huius ob-
seruationis
opus.
gregiis illis Doctorū titulis alligetur (nam o-
mnino Episcopos, Archiepiscopos, Cardinales,

& similes istius Ecclesiæ columnas, in quibus vix decimum quemque reperias, quem vñquā sacras Scripturas discendi docendī ve cura subierit) sed memoria potius repetenda quæ de ipsis Dominus prædixit, ac deinceps impluit & implet quotidie, Esa. 29. dicens se ipsis miscuisse spiritum soporis, oculos ipsum clausisse : prophetas & principes eorum qui vident visiones operuisse, adeò ut omnis visio futura sit ipsis ut verba libri signati. Quid verò Dominus ipse de iisdem ore suo protulit? Confiteor tibi, Pater, quod hæc abscondebis à sapientibus & intelligentibus, & detexeris ea infantibus, Luc. 10. 21. Quamobrem David non dicit simpliciter Legem Domini dare sapientiam, sed addit, Simplicibus eam dari. Quis verò nos ad hanc modestiam & simplicitatem comparabit? Solus Dei Spiritus, nos ipsos in primis docens agnoscere: meram putà ignorantiam cum summa arrogantia, immo malitia, coniunctam, qua Deo prorsus indigni reddimur: deinde formans in nobis sanctum desiderium ex istiusmodi miseria excundi, ut deinceps pederentim in rectam viam ex suè bonitatis mensura deducamur.

*Iesus Christus confit. Dominus suo sermone indicaturus Apostoleratus pri
mū in suis passionibus* Et ut propriùs ad historiam reuertamur, scopus est deinde in scripturis ex primis opus habere hac intellectus illuminatione non sibi solis sed aliis etiam, disertè exprimit ab ipsis quæ ex Scripturis didicerint alias nationes esse perferenda, miro hac in totius Scripturæ parte usus artificio, scientia salutis quæ in scripturis

peritis discitur ad duo capita reuocata: deinde in alia duo capita distributo vsu & fructu qui ad fideles ex hac Scripturæ cognitione redit, quæ distinctè nobis etiā expédenda sunt. Duo igitur illa capita, ad quæ summa huius scientiæ refertur, sunt Iesu Christi Passionis & eiusdem Resurrectionis Victoria. Nam etsi tam in Vetere quam Nouo Testamento ple-
raque alia capita continentur, tamen quū le-
sus Christus omnium eorum sit finis, siue Legē
moralem attendat, quæ nos in nobis ipsis con-
demnat, & in Iesu Christo iustificat, Rom. 8.3.
& 4. siue Legem ceremonialem, vmboram cuius
Iesus Christus est corpus & substancia, Col. 2.
17. siue promissiones Evangelicas, quæ in ipso
omnes ratæ sunt, 2. Cor. 2.20. sequitur unum eū
esse ad quem illa omnia referenda sunt. Vicis-
sim verò tota Iesu Christi vita, ut ex ea salutem
colligamus in duobus his capitibus posita est,
nempe tum in Lucta passionum quæ iam inde
ab eius conceptione cœperunt, & in sepultu-
ra desierunt: tum in eiusdem victoria per re-
surrectionem, quam Ascensus & Sessionis ad
dextram patris triumphus exceptit.

Quod attinet ad alia duo capita quibus vsus
& applicatio doctrinæ salutis continetur, sum-
ma illa, cuius ipse Iesus Christus auctor, accu-
rare & assiduè consideranda est ac meditanda,
non modò quod ad substantiam, sed etiam
quod ad ipsorum ordinem, ut inde ordiamur
vnde faciendum est initium si vbi delinen-
dum est volumus definere: qua in re multi

*Resipicen-
tia est ori-
gium caput
fructus quæ
ex Euange-
lica doctri-
na percipi-
mus:*

vehementer falluntur, & toto cœlo errant. Prius igitur caput est Resipiscētia, primū in agnitione posita miseræ conditionis, in qua quisque nostrū nascitur, quā velut in ipsis inferos usque detrudamur, non ut in iis maneamus, sed anteactā vitā melius agnoscere ac proinde detestari discamus, quæ Contritio cordis dicitur, Deo sacrificium gratissimum & acceptissimum. Psalm. 51. 19. deinde in renouatione spiritus & voluntatis ex immensa Consolatoris gratia, formato in nobis, post odium peccati, amore Dei & recti, ut pedetentim corruptionis nostræ reliquias oppugnemus & expugnemus, quod opus ultimo demum die perficiendum est.

*Remissio
peccatorū
ostalterum
caput Euā
gelica do-
ctrina, in
quo nostra
salus perf
icitur.*

Alterum caput inseparabiliter cum priore cohæret, fiducia nempe quam idem ipse Consolator nobis largitur, quæ verus est filiorum Dei thesaurus, tam pro peccatis præcedentibus satisfactum, pretioso agni sanguine, qui tollit peccata mundi, Iohan. 1. 19. quām reliquias illas corruptionis in nobis & fructuum eius rectas esse, per integrum ac perfectam obedientiam eiusdem vera fide apprehensi, ex fœderis Domini formula, quō non tantum ab æterna morte liberemur, sed quod longe maius est, in ipso capaces & digni vita æterna fiamus.

*Quatuor il
la Superio-
ra capita
diligenter
expensa pa* Non abs re igitur hāc summā tantopere cōmēdavi, quā faxit Deus quotidie melius conci piamus animo & in vīlum nostrū referamus. Nā præter superiora illa hāc vera est ratio qua tu tissi-

tissimè vera doctrina salutis à falsa discernatur:
 veri pastores, qui audiendi, à falsis, qui fugien-
 di: ac proinde vera Ecclesia, in qua manēdum
 est, à falsa inquam vel nunquam ingredien-
 dum est, vel semel ingressis subitò ab eadem
 recedendum. Falsa igitur est Religio quā ho-
 die Iudæi profitentur, quandoquidem Iesus
 Christus crucifixus, & à mortuis suscitatus, est
 ipsis scandalō, i. Cor. 1.23. ac nullam agunt pœ-
 nitentiam, nec habent ullum testimonium re-
 missionis peccatorū suorum, nec per sacrificia,
 quæ, quum nec templum habeant, nec Sacer-
 dotium, facere non possunt: nec per Euange-
 lium, quod contemnunt ac respouunt. Multò
 minus vera Religio vocandæ illæ deuotiones
 ac superstitiones Ethnicorū, quandoquidē E-
 uangeliū ipsis fuit stultitia. Turcarū verò Al-
 coranū quid memorē, merū Dei & hominum
 contemptū, certumque testimoniū & summè
 horrendū vltimi Diuini furoris in orbē terra-
 rū: licet si de veritate Religionis ex multitudi-
 ne iudicandū sit, vt hodie multi docent, hęc sit
 futura Mahumetanorū potior, à qua videatur
 standū? Quid verò dictari sumus de egregia il-
 la scilicet Ecclesia, quæ Catholicum & Apo-
 stolicum nomen ementitur, seipsum mendacij
 arguens, quum eandem se Catholicam & Ro-
 manam prædicat? Aio longè etiam magis i-
 stos quàm illos peccare: quod aliquem o-
 mini honore dignum palam reiitere, non
 sit tantum nec tam detestandum flagitium
 quàm cundem admittere, palpare, osculari

v. iii.

omnes titulos illi conuenientes ore quidem
tribuere, sed re ipsa debita ipsum gloria spo-
liare. Et ita se rem habere vel inde patet, quod
Iesus Christus quidem ab ipsis dicitur Domi-
nus noster, verum tamen hac conditione ut
eius precepta immutentur, truncantur, adda-
tur iis quidquid seruo illi seruorum Domini
adlubuerit, penes quem tanta est potestas, ut à
nemine possit iudicari: & qui sibi vendicat au-
toritatē omnia pro libidine gerendi, Cœlum
aperiendi & claudendi, quibus ipsis videbitur,
ut ne missitare quidem aduersus eum liceat.
Seruatorem quidem vocant, sed in nobis ipsis,
quatenus gratiam hanc largitur, vi per nostra
merita simus ipsis nostri Seruatores: ac nostris
deficientibus meritis, mutuò accipiamus, quæ
nostris desunt ab omnibus sanctis & sancta-
bus Paradisi: sed numerato precio, quale vo-
luerit bonus ille dispensator suorum thesaу-
rorum alchimysticorum, preparatorum & ex-
coctorum in suæ imaginationis fornace, do-
nec tandem in fumos abeant, Paſsum quidem
& mortuum pro nobis agnoscunt, sed hac con-
ditione, ut delecta Culpa, pro Pœna satisfacia-
mus, vel in hoc mundo, vel in Purgatorio. Ec-
quod autem hic monet genus in pretium nu-
meratur? Missæ, preces illæ Pater noster, Ave
Maria, Vigiliæ pro mortuis: & pro defunctis,
nec edentibus nec bibentibus oblationes, qui-
bus ventrem iij farciunt qui ista in sinu rident,
& de iis lætitia exultant cæteris flentibus: &
mūdum cantionibus implent: ac modò omnis
illa

illa detestanda idolomania claudatur his verbis, per Christum Dominum nostrum pulchre cum Iesu Christo agitur in regnum suum regnante & scilicet agnito, qualis agnoscit vult. Quid amplius? Noster apud Deum Patrem est Intercessor, sed matrem habet Reginam cœli, etiam auctoritate Natum iubendi prædita. Nam præter alias multas impias & abominandas voces, non tantum cantillant, sed plenis buccis ista horrenda vomunt, Sanctam Virginem suam esse aduocatam, & suam spem. Quid amplius? Matrem etiam misericordia: denique nihil sacrae Scripturæ de Deo & Iesu Christo dicunt, quod isti Mariæ Virgini non attribuant, quam audient sic compellare in detestandis illis suis precatiunculis (ignoscat verò Deus blasphemias illarum voces mihi referenti, ut magis detester) Roga patrem, iube natum, & iure matris impera. Nosne verò amplius ambigere, sit ne istiusmodi Ecclesia, Dei vera Ecclesia? An hodierna Romana Ecclesia tantum aberravit, an verò apostasiam à Domino fecerit, an sit tota illa ipsorum Hierarchia pro Apostolica cognoscenda, licet ea abutatur.

Eia igitur, fratres, Optimum Maximumque Deum patrem nostrum cum vero Petro laudibus efferamus, quod nos denuo dignatus sit vocare ex densissimis post omnem hominum memoriam tenebris, ad lucem suam admiran-
Vt sicut doctrina superioris.
 dain: hancque sanam doctrinam sequuti, toti à Domini passionibus pendeamus, & ab eius victoria quam de domito Satana, peccato &

morte reportauit, primū ac semel in se, quatenus supra lignum tulit, non sua, sed nostra peccata: deinde quatenus nobis easdem vites, cuique secundum suam mensuram sufficit, in omni lucta spiritus aduersus carnem, ut nos etiam deuictis iisdem hostibus in ipso, & per ipsum, triumphemus: ex fide in fidem incedentes, & pœnitentia in pœnitentiam: donec ultimo tandem illo die plenam peccatorum nostrorum remissionem consequamur, & nobis ante iacta mundi fundamenta præparato Regno perftruamur.

HOMILIA DECIMATERTIA.

Luc. 24.

48. *Vos autem estis horum testes, & ecce, ego mittam promissum Patris in vos.*

49. *Vos autem manete Hierosolymis usquequaque induamini virtute ex alto.*

Iohann. 20.

21. *Sicut misi me Pater, ita & ego mitto vos.*

22. *Et quum hec dixisset afflauit [eos] & dixit eis, Accipite Spiritum Sanctum.*

23. *Si quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: si quorum retinueritis, retenta sunt.*

TEX-

 Ex tuis hic, cuius expositione Quomodo
hic textus
cum superio
re coniugen
dus, sanctu
nempe mini
sterium cum
doctrina
propter quā
est institu
tum.
 aggredimur, pendet à superiori
 Domini sermone, quicam pul-
 chrè cohæret & conuenit. Nam
 quum Iesus Christus ipse ad
 suos discipulos ingressus Pacē ipsis attulisset,
 nunc etiam modum adiicere dignatus est, per
 quem mundo communicaretur postquam ex
 terris excessisset: ut sciamus ipsum non abstu-
 lisse secum eam in cœlum, qua suam Ecclesiam
 priuaret: sed ut contrà nobis eam ab Ascensu
 suo, maiore quam alijs vñquā virtute supernè
 cōmunicaret, sicut de ea loquitur Apost. Eph.
 4.10. & ipsemet tandem suis discipulis declara-
 uit, Matth. 28.20. Modus autem ille quem ad
 hoc esse etum elegit est sacrosanctum Euange-
 lij ministerium, Leuitico successorum: cuius
 primum initium quum hic nobis proponatur,
 efficitur hanc historiam non posse nimirū
 attentè à nobis expendi & considerari, quan-
 doquidem ab ea dependet ædificatio corporis
 mystici Iesu Christi, quæ Ecclesia est, alibi san-
 ctorum coagmentatio nuncupata, Eph.4.12.
 ad quod accedit vñū esse ex præcipuis salutis
 nostræ fundamentis, quod Satā per cuniculos
 semper aggressus est, faciliorem sibi de eo vi-
 toriam, quam de ipsa doctrina promittens.
 Nam probè nouit, quemadmodum Ecclesia
 non potest subsistere nisi per verū ministeriu
 à Deo institutum & ritè administratum: sic
 nullam faciliorem viam istud ædificium sub-
 ruendi (si fieri posset) quam in illud immis-
 sis

destructoribus; nomen præferentibus archi-
tectorum. Hæc autem agc fusiſ cōſideremus
ab istis Iohannis Euangelistæ verbis facientes
initium: *Sicut misit me Pater, sic ego vos
mitto.*

*Sanctus
minister
est mundi
dignum ad
autem ab
homini in
ventione.*

In primis igitur notandam sacrosanctum
hoc ministerium non esse humanum inuen-
tum, id est ab humana prudentia profectum,
nec eorundem prouidentia, sed prorsus esse
dignum ac cæleste: qualis naturæ etiam est
quidquid in hoc munere getitur: vt discamus
in mundo sic versari quasi in eo non simus,
quemadmodū Apostolus illud sigillatim per-
sequitur, *I. Corinth. 7.v.29.30. & 31. & quidem
quasi iam in locis cælestibus sederemus. Co.
loſſ. 3.1.*

*Deus longe
aliter auctor
sanctimi ini-
sterni, quām
hunc orbis
optimarum
ac pulchri-
confituta.
rum politia
ius contem-
ptum longe
grauius v-
eritatis
ciscitur.*

Nam et si reuera Deus omnium humanarū
politiarum rite cōstitutarum auctor est, quod
Ethnici cognoverunt, & Apost. docet. Rom.
13.1. à maximis dignitatibus ad minimas de-
labens: tamen in illis regendis & administrâ-
dis usus est, & utitur sensu naturali, & ea pru-
dentia quam genus humanum adhuc ex illa
ruina retinuit, prout his vel illis hanc adme-
tiri dignatur: excepto quod populo suo extra-
ordinariè politiæ formam & leges dictauit,
Mosis adhibito ministerio, cuius in excipien-
dis ipsis suarum legum verbis opera usus est,
cousque ut vestium formam præscriperit. Nu-
mer. 13.38. nec rerum etiam abieciſſimaru ob-
litus sit. Deut. 23.13. At in hoc facto Dei Filius
ipse ore proprio designauit, vocauit & insti-
tuit

tuit suæ domus architectos. Itaque sacrosan-
tum hoc ministerium quicunque contem-
nunt, sciant se in Deum ipsum *αμέτωπον* esse in-
iurios, cuiuscunque tandem sint conditionis,
summæ aut infimæ: ac proinde istud ædificiū
Ecclesiā, nempe Dei, staturam ac permaniturā,
se verò quantacūque dignitate polleat pessum
ituros ac funditus exterminandos: vel illa te-
ste status ingenti quam confregit lapis è mon-
te excisus sine manibus. Dan. 2.45. quod om-
nium seculorū experientia docuit, & nostro sa-
culo Dominus nobis demonstrauit, & pro sua
in nos benevolentia est demonstratus, in ma-
ximos etiā Monarchs candē cum reliquis viā
ingressos. Contrà qui dociles se loquenti ma-
gistro per suos præcones & legatos præbebūt,
ij sunt quorum non peribit ullus pilus capitisi.
Luc. 21.18. At si Deus nō parcit summae digni-
tatis hominibus & regnis, quid nobis fieri abor-
tiuīs homuncionibus, qui cum cæteris collati
vix populi nomine aut Reipub. digni censebi-
mur? Et tamen quāta arrogantia turgemus, &
aduersus tot quotidianas admonitiones, cum
tot diuinis iudiciis in nostra capita coniunctas
quām sumus cōrumaces. Magna enim, fateor,
adest auditorum frequentia, sed de nobis me-
ritò dici potest loquutus Isaias his verbis,
Hic populus accedit ad me labiis suis, sed
cor eius longè absit à me. Esa. 29.13. Quis hoc
verò dixerit? Maximæ nimirum partis corru-
ptissimi depravatissimique mores, in Dei &
hominum conspectu. Ecquod enim vitium

apud nos adhuc non regnat impunitum? Frustra monemus, hortamur, increpamus, nō audit currus habenas, retrò sublapsa feruntur omnia. Quis autem animaduertit? Quām altū sterrit iustitia, tantis malis nullum adferens remedium? Quid nobis aliud igitur superest, aut quid amplius dicturi sumus, nisi ut aut Deus breui det vobis meliorem mentem, aut maturè nos ad se è medio vestrum recipiat, ne imminentibus vestris ceroicibus horrendis Dei iudiciis vobiscum obtruamur? Vos verò Dei hominumque contemptores scitote, has non irritas fore minas, ac potius veritatem in mendacium commutandam, aut vestrā conditionem Sodoma Gomorrhāque fore detriorem, quum illa dies aduenerit. Quis verò nobis illa dixit? Vos igitur, contemptores, vos præfracti & indomiti homines, audite quid ferat dicta scriptaque de hac re sententia, Matth. 10. 15. Marc. 6. 11. & Luc. 10. 12. eam legite & relegite, si Deus vobis eam gratiam largiatur. Illic enim videbitis, nisi ad meliorem frugem redieritis, quid vos maneat, & nisi vehementer fallor, iam iam impenderat.

Qui Aposto
los misit,
idem ad
finē usque
seculorum
mittit ac
missurus est
Pastores ac
Doctores: Ratum igitur esto, hanc esse vocationem à Domino. At, excipiat aliquis, vos nō estis Apostoli, nec iis de quibus hic agitur, similes. Fateor. Apostolicum enim munus non fuit institutum vobis in Ecclesia Dei perpetuum, sicuti paulò post docturi sumus. At perconquatum est tatores istiusmodi ac contemptores scire velim,

him, eum à quo hic missi sunt Apostoli eun-
dem esse qui misit & missurus est ad finem vs.
que seculorum, Matth.28.20. Pastores & Do-
ctores. Ephes.4.11. Præterea scitote peruicaces
contemptores, nos qui à Deo vocati sumus, li-
cer omnium indignissimi, ad hāc veritatem in
hac Ecclesia docendam & prædicandā, quum
nihil in medium adferamus quām quod Apo-
stoli ore & scriptis docuerūt, idē esse acsi ho-
die eosdē Apostolos vos cōpellātes audiretis;
quum sic è terris excederint, & in cœlos rece-
pti sint, vt adhuc loquantur & loquunturi sine
luis scriptis in finem vsque sacerdorum. Quod
si probè nostis & compertum habetis, vt etiā
debetis, cur igitur nostris admonitionibus lo-
cum non datis? cur aduersus stimulos recal-
citratis? Si vero in dubium vocatis, cur non
inquiritis? cur non confertis ea de re nobis-
cum, aut cum aliis? cur non scrutamini scri-
pturas, vt iubet Dominus, ne vos decipi pa-
tiatim? Iohan.5.39. eorum exemplum imita-
ti de quibus mentio fit Act.17.11? An non ha-
betis, aut saltē vos oportet habere, singulos in
priuatis ædibus & familiis sacrosancta Bibliā
vulgari idiomate: Forsan ita est, forsan etiā sé-
cūs. Nec enim hodie multi sunt famelici, qui
huius cibī spiritualis tum publicētū priuatim
depascendi desiderio ardeant. Fuit hoc stu-
dium prioris ætatis, illa fuerunt tempora: ve-
tum tamen hoc verbum sine accipiatur, si-
ue reiiciatur, immotum manet. Denique
quicquid contingat, ego & collegæ mei ma-

nus abluimus ab omni culpa immunes: ac licet ab Apostolorum diligentia longè absimus, bona tamen conscientia curi Apostolo dicere possumus ac testari, per Dei gratiam, nos esse puros à sanguine omnium istorum contumacium ac contemptorum. Act.20.26.

*Legitima
vocabio,
nempe ele-
ctio facta a
secundum
Desordina-
tionem est
prima no-
ta veri pa-
storis.*

At quoniam falsi pastores etiam se audiri volunt, & non minus quam nos, aut vehementius etiam inuehuntur in eos qui ipsos non audiunt, hinc discendum, quomodo discernendi sint, ne quis decipiatur. Itaque videmus hic Iesum Christum misisse suos Apostolos domus suæ futuros fundatores, ac proinde non simpliciter eos accepisse munus sementem faciendo per totum orbem, quod perfectè ipsos impleuisse minimè dubitandum est: sed etiam ipsis impositum munus eos constitueri Pastores & Doctores, quorum opera istud ædificium sartum teatum conservaretur ac fueretur: quod ab ipsis bona fide summâque diligentia præstitum esse videmus, ex eorum historia quam D. Lucas diligentissimè conscripsit, & ex eorundem epistolis. Ibi igitur reperi sumus non tantum quod suo tempore fecerunt ac constituerunt: sed etiam perpetuum & inuiolatum canonem & regulam à Domino præscriptam ex qua, quotiescumque opus esset, operarij in Dei Ecclesiam vocarentur.

Quæ quum ut à Domino præcripta sunt obseruantur, et si in deligendis operariis Iesus Christus utatur hominum ministerio, tamen quicunq; hic seruatur ordo ipsius nomine, perinde

de est ac si ipse met ore suo ipsos eligeret, quan-
doquidem per suum Spiritū adest & electio-
nem regit. I. Corinth. 12. II. & 28. & Ephes. 4. II.
Itaque quotiescumque locus est huic ordinis in
Ecclesia, prima hæc est nota ex qua falsi Dœ-
ctores & Pastores, quos oportet vitari, à veris
quos audire iubemur, facillimè discernantur,
Nempe ut qui currunt, idest, audent in Eccle-
sia docere, vel clām vel palām, sine legitima e-
lectione & vocatione, secundum ordinem in-
stitutum à Iesu Christo per Apostolos in Ec-
clesia, ut loquitur Ierem. 23. 21. exauthorentur
ac reiiciantur. Hic ordo, est libera & legitima
Electio, facta ab Ecclesia, bono ordine post
legitiuum examen doctrinæ ac morum, &
quam proximè quidē fieri potest ad regulam
quam Apostolus clarè præscribit I. Tim. 3. 2. ac
etiam Tit. 1. 7. Quo posito certissimo firmissi-
moque fundamento, primū qui vltro in Ec-
clesias irrepunt, ad eorum exemplum de qui-
bus agitur. Act. 15. 24. quod ipse Dei Filius,
quum se dicat à Patre missum, noluit sibi tri-
buere (& quod diserte de ipso dicit Apostol.
Heb. 5. 5.) quo iure, quæso, admitterentur aut
audierentur, quandoquidem non expectata
Sancti Spiritus vocatione, necessario vel sui
opinione inflati, vel ambitione, vel auaritia,
vel stultitia, vel illis omnibus simul impulsi se-
se non vocari ingerunt?

Nam quod ad vocationē extraordinariam Quando &
attinet, fatendum est Dominum qui domus quibus con-
sue Magister est, non sic astrictum teneri vo- dictionibus
admissenda

sit vocatio
non præc-
dente ordi-
naria ele-
ssione: cationi ordinariæ quam instituit, putà libertà
 ac legitimæ Electiōni, inuocato Dei nomine
 ab iis quos oportet, quin aliquos extraordina-
 riè suscitet: sed causam aliquam evidentem o-
 portet apparere, ex qua quantum fieri potest,
 cognoscamus Dominum velle talium instru-
 mentorum extraordinariorū vti opera. Por-
 ro hæc occasio est manifestissima, quum adeò
 perturbatus est ordo, vt solum nomē regineat,
 cuius prætextu quælibet confusio rerūque
 perturbatio in Ecclesiā vniuersalē aut parti-
 cularem inuehitur, quod sapissime factum le-
 gitimus in Dei populo. Quemadmodum igitur
 tunc Dominus populi sui misertus, immedia-
 tè & inordinate Prophetas suscitabat, auto-
 ritate extraordinaria præditos, vt Reges, Sa-
 credotes ac populum intrepidè reprehende-
 rent, bonos autem consolarentur, contumac-
 es minis terrent, quod olim etiam per Mo-
 sen promiserat, Deut. 18.10. & 15. cuiusmodi e-
 xemplorum tota sacra historia plena est: idem
 etiam in Ecclesia Christiana præstítit, excitatis
 insignibus viris, interiore demum afflatu im-
 pulsis, cuius tum doctrina tum vita testis erat,
 præsertim Arrianæ hæreſeos temporibus, quæ
 maximam Ecclesiæ partem peruaserat, vt ex
 Historia Ecclesiastica satis est conspiçuum. At
 quum Dominus institutum à se ordinem
 conseruat integrum, aut saltē non ita cor-
 ruptum quin essentia illius præcipua retineat-
 tur: & non desint veri ac legitimi Pastores qui
 malo se opponant, quorsum diceremus extra-
 ordi-

ordinarios illos à Deo mitti, licet (quæ est istorum hominum veteratoria sui dissimulatio) falsam doctrinam non inuehant? Dico præterea, etiamsi talis in Ecclesiam irrepsisset confusio qualem dixi, non idè tamē statim istiusmodi homines admittendos, aut audiendos. Sed si spiritus etiam legitimè vocatorum probandi sunt t. Iohann. 4. 1. quod nonnunquam eiusmodi Pastores in lupos vertantur; Act. 20. 30. ac Ecclesiam decepisse comperiantur. 1. Tim. 5. v. 24. quod in Iuda proditore, uno ex duodecim discipulis, & in uno ex separam illis Diaconis nomine Nicolao patuit, Apoc. 2. 6. & 13. annon multò magis cauendum ne temerè eiusmodi concionatores & Doctores, sine legitima vocatione ordinaria admittantur & ferantur: sed sedulò est danda opera, vt qui & quales sint dignoscantur, vnde prodeant, qui motes, & imp̄imis quod doctrinæ fundamētum, denique vt probè innotescant, prius quam illis in Ecclesiā ullus aditus pateat? Præterea, quum de Zelo & scientia ipsorum planè constituerit, tamen si nulla dum vocatione externa confirmati sunt, qualem tempus tulit: aut si vocationem habuerunt, sed ab iis qui alios & seipso decipiunt tum illos necesse est legitimè cōuocata Ecclesia, prout Ecclesiæ feret conditio, maturo consilio & collatis sententiis, ac si fieri potest, præsente aliquo alio legitimo Paltore, eligi ac vocari, vt de extraordinariis, aut ordinariis, sed vitiosis & depravatis, fiant ordinarii, per sanctam & legitimam electionem, fine

vlo schismate vel hæresi.

*Superiorum
exempla ex
sacris de-
prompta.*

Sic Iesu Christi ipsius temporibus operabatur is, de quo discipuli quum renuntiasserent Magistro, dicentes se in prima sua profectione vidisse quendam ciicientem dæmonia sub nomine Christi quem prohibuerint, quod se non sequeretur, respödit ipsis, Ne prohibete illum, Qui enim non est aduersum nos, pro nobis est, Luc. 9. 49. Sic dissipata Hierosolymitana Ecclesia, post mortem Stephani, qui profugerant Euangelium sparserunt usque in Phœniciam, Cyprum, & Antiochiā, qui tamen minimè dicuntur, nec verisimile est etiā, fuisse missi Hierosolymis, donec missus est ab Ecclesia Barnabas, qui in iis locis ritè omnia cōponeret. Act. 11. 20. & 22. Atque ipse Philippus, unus ex septem illis Diaconis aliquid amplius præsticit, Euangelium annuntians Samaritanis insciis Apostolis, qui certiores facti, re comprobata misserunt Petrum & Ioannem, ut Ecclesiis Samaranas, iactis à Philippo fundamētis superstruerent, Act. 8. 3. & 14. Nec sanè dubitandum quin præter ipsos Apostolos, & alios Euangelistas dictos legitimè vocatos & missos, ut ex Timothei vocatione patet, 1. Tim. 4. 14. plerisque ex iis qui Iesum Christum audierant, itidem se ad Euangeliū prædicationē applicuerint, quos deinceps Apostoli comprobarunt & confirmarunt, quod Eusebius historiæ Ecclesiast. lib. 3. cap. 31. testatur.

*Introductio
ad munera
Ecclesiastis.*

Verūm aliud quidā est introductionis modus planè extraordinarius, is qui nō modò non ob-

obseruat ordinē inter homines constitutū, ex ea qualem
 Dei prescripto & ordinatione: sed ex diametro ^{habet Eccle-}
 repugnat huic ordini, cuius tamē velū obten- ^{fia Romana}
 dit. Et hic sanè periculosisimus est & in Eccle- ^{hodierna,}
 sia minimē omniū tolerandus: quē etiā hodie ^{nulla est &}
 pro viribus oppugnamus, & qui tantū tamen ^{Dei verbo}
 promovuit pederentim, ut isti homines ^{ex diamete-}
 his Ecclesiæ Catholice nomē arrogēt, id est v- ^{gnans, &}
 niuersalis & Apostolicæ, & tandem Rom. qua in ^{vñiuerse.}
 te sibiipsis mendaciū impingūt, iusta sanè Dei ^{veteris Ecclesie & de}
 prouidētia, quū Roma nequeat esse terratum ^{ris antiquis}
 orbis vniuersus, ac proinde Rom. Ecclesia nō ^{canonibus.}
 possit esse vniuersalis Ecclesia: ne si quidē con- ^{Ecclesia Ro-}
 cedatur illā esse reliquarū omniū caput: quām ^{mana non}
 caput non possit esse totum corpus. His igitur ^{possit esse}
 duobus capitibus positis, quæ ne ipſi quidem
 aduersarij nostri negauerint, nempe Electionē
 verā solū esse ostiū per quod aliquis bona cō-
 fētiā potest in sacrosancti ministerij partē ve-
 nire, tā Sacramentorū quā bonorū Ecclesiasti-
 torū administrationē: deinde hāc Electionem
 esse totius Ecclesię legitimē ordinatę: sicuti cō-
 spicuū est ex historia Apost. totaq. vetere Eccle-
 sia quādū per multa secula suā puritatē reti-
 nuit: ex omnib. veteribus Canonibus (vel ad vi-
 timū vñq; Concil. Basil. per Papā Leonē abro-
 gatum, licet non omnis sublata sit ab illo, vt
 par erat corruptio) quæto qua consciētia pos-
 sit ullus in toto illo Papistico Clero legitimā
 vocationis aliquem titulum adferre: tantūm
 abeat ut de nostra queri possint, de qua dein-
 ceps pluribus acturi sumus.

Electiones mutatae in nominatio- Nam obsecro, nonne hinc quidem electio-
nēs ex R^e Concordatis, in nominationes Regibus ac nes mutatae sunt, etiam impressis hac de re
gum & a- Principibus attributas? Quibus siquae sunt ad-
tiorum arbitrii ditae conditiones, nonne tamen irritae sunt, ut
citra controvēsiā Regum ac Principū hac
in re voluntas obtineat? Inde verò vbi Elec-
tionum nōmen retentum est, an non penes Capitula quæ vocant (bone Deus quale hoc
hominum genus) omnis earum potestas rese- dit?

Patronatus Annon etiam cuilibet notum est pro Elec-
Indultus, tionibus Christianis fuisse in Ecclesiam ob-
Collationes trusos patronatus, Indultus, collationes, resi-
Resignatio- gnationes, permutationes, deuoluta, tam aper-
nes, Permu- tationes, De-
solutions, De- svolutiones, tè támque directè & ex diametro repugnantia
in Ecclesiam omnia, Ecclesiæ veteri, antiquis puris Cano-
Romanam nibus, quān tenebræ Luci sunt contrariæ:
innecta, ve-
ram electio Annon etiam, vt similis initio finis respon-
nē abolent. deat, equis celeribus Romam usque literæ
Celerius Ro- manam currē perferuntur, vt ratæ fiant hæ vocationes, mem-
ti dignitatis branæ insculptæ & plumbō appélo, quæ bul-
gradus con- ferunt.

la carissimo pretio vñalis prostat? Adde his
deteriora, nempe quum in omni Iudiciali fo-
ro pœna sit obnoxius qui vendit quod alte-
ri priùs vendiderat, tamen Romam centū cur-
foribus aduentantibus, idem Beneficium am-
bientibus, totidem bullas magno pretio redé-
ptas expediti, magno emporum periculo.

A Periu- Quid? quod in tota ista Curia Romana, e-
nis manife- xamen quod doctrinæ & morum habetur, &
ftis prouiso in electionibus est esse entiale, & easdem præ-
nes Roma. cedere

cedere debet necessariò, nihil aliud est quàm detestandum periurium, nempe testimonium eius de quo nunquam est quæsitum, quod pri-mùm faciunt notarij Apostolici falsò nomi-nati, cum procuratione Romæ iurisurandi e-xigendi ab iis qui ex quotidianis periuriis & manifestis victum sibi cōparant?

Ecquis verò est alias Canonum aut Con-stitutionis veteris & legitimæ usus in talibus prouisionibus, nisi ut amplificantur causæ de-rogoratoriæ? Iam quid aliud, est istud quàm exerceste nundinationem animarum, quæ pre-tiolissimo sanguine Iesu Christi Dei filij redemptæ sunt? quid aliud quàm omne ius diui-num & humanum vendere, quid aliud deni-que quàm impudentissimè Simoniacum & sa-crilegam esse, seu venditores seu emptores ipsos consideres? Atque hæc de primo quidem ad Ecclesiasticas functiones aditu dicta sint.

Sin verò deinceps agatur de manuum Im-positione, quam Consecrationem dicunt, & or-dinationem, quandoquidem id quod non est præsupponūt, nempe legitimam Electionem, sequitur manuū Impositionē & Consecratio-nem superioribus innixam, merum esse Dei & hominū ludibriū: quemadmodum minimè possunt inficiās ire, quin veteribus Canonibus illa omnia irrita declarentur: & quidē addita excommunicacione expressa tū sic ordinantis, tū etiā ordinati. An verò talem excommunicatio-nū vel suis ipsorū Canonibus cœtū, esse Eccle-siā & sponsam Iesu Christi censebimus? Atque

*na inchoan
tur.*

*Iuris omnis
diuinæ &
canonici a-
bolitiō uni-
co penitenti-
tia in bul-
lis.*

*Papacum
suo Clero ex
communi-
cantur suis
ipſorum Ca-
nonibus.*

huius cætus Caput illius esse Pastorem vniuersalem, à nemine iudicandum, licet in inferos animas plenis plaustris ducentem, quæ Decretalium ipsissima verba sunt?

Qmitto immensam multitudinem rituum, quorum alij, licet suum usum ad tempus habuerint, iam sunt prorsus inutiles ac superflui; alij ridiculi; alij idolomania & impietate profani: quod per se in omnium oculos incurrit eorum qui non sunt istiusmodi pollutionibus inebriati.

*Origo ieunii
nisi quatuor
temporum &
abusus.* Sed hæc altius repetenda. Pastores & quibus erat animarum commissa cura, quos Curatos deinceps dixerunt, bonis illis temporibus singulis annis quater in una quaque Diœcesi conueniebant cum primario, & eo qui inter ipsos principem locum tenebat, cui nomen Episcopi postea tributum est, & qui prior erat ordine, factus est gradu superior. Eodem tempore tota Ecclesia ieuniis Deo se commendabat, eiusque Spiritum implorabat, ut benè à Pastoribus regeretur, ad Apostolorum exemplum. Act. 13. 2. In hoc cætu multis occurrentibus casibus pronidebatur, & in vacuas sedes legitima electione vocati mittebatur: hinc Quatuor temporum ieunia in Ecclesiam inuecta. At pro hoc legitimo usu, Deus bone, quid hodie in talibus certibus fiat, vel dicatur, nosti: de quibus sane non exigenda ratio est ab Episcopo, parum de certibus illis sollicito, nisi forte id negligi agatur ex quo copiendiu aliquod capter. *Monstris
episcoporum
latini.* At pro Episcopis Diœcesanis, in Ecclesiā ipsis-

reperirent monstra quædam Episcoporum, quos vocant Portatiuos, sive Diœcesi, sed qui præferunt (ô impudenter) nullis auditam antea seculis) nomina clericarum quoniam Ecclesiarum à Turcis eversatum, veluti Tyri, Sydonis, Bethlehemi, Chalcedonis & reliquarum: & hi circa tempus quartæ suæ messis annuæ venientes, specie vel ipsis pueris ridicula, quotquot rasi Clerici fuerint ipsis una septimana oblati, promouent sine alio examine, conuenientissimovocationi ipsorum ordine.

Primùm enim creant ipsis, non minus ridiculo quam barbaro nomine, Acolitros pro Acoluthis, idest sequentibus, qui olim elegabantur, & quidem iustissimas ob causas, ut Pastoribus semper adessent, eosdemque semper sectarentur: quos eadem septimanâ, si opus est Portatores faciunt, sine Portis tamen ullis custodiendis: tum Lectores sine libris, & non raro sineulla literarum peritia. Et hæc quidem olim fuerunt in cætibus Ecclesiasticis honesta munera, quum alij portas custodirent ne qua fieret confusio: alij lectioni verbi Diuini vacarent, quod mox explicabitur.

Potesta repente fiunt subdiaconi: sed ut tertiam quandam personam in Missa maiore sustineant, quum olim Diaconis adiungerentur ut in ipsorum administratione eis adessent: tum Diaconi sed sineulla pauperum cura aut bonoru eorundem administratione: futuras anæ alioquin etiam illa pessima & periculosisima.

Tandem denique euadunt in presbyteros,

*Acolutho-
rum, Porti-
torum &
lectorū lar-
ua.*

*Subdiaconi
& Diaconi
ementiti.*

*Abome-
nanda.*

deformatio-
manneris
presbytero-
rum. minimè quidem ut præsint censuris Ecclesiasticis tanquam pastores aut seniores, sed ut fabulam agat in qua sacrosanctæ Cœnæ Domini administratio cum insigni blasphemia pedibus conculcatur. Nam quum instituta sit, nō ad offerendum Patri Iesum Christū, quod fuit illi vni proprium, & semel in eternum ab ipso perfectum est, sed ad eius memoriam solenni ritu concelebrandam, sibiique vera & viua fide spiritualiter applicandam, bonus ille scilicet presbyter sele, quoties istiusmodi Missæ fiunt altæ vel submisæ sacrificium facit actualiter & realiter corporis Iesu Christi, (ô sceclus horrendum! ô nefas superioribus sæculis inauditum!) offerendi Deo Patri pro peccatis, non solùm viuentium, qui viam adhuc insistunt salutis aut damnationis: sed etiam defunctorum iam iudicatorum, nisi fortè in Purgatorio illo suo adhuc hæserint. Vah! quanta mundi cæcitas! Eo-ne homines deuenisse stuporis, ut conscientiarum tranquillitatē iis credant quibus ne minimam quidem partem terrenorum bonorū permiserint! an igitur amplius litigandum est, istiné per portam in Ecclesiam ingressi sint, ut veri pastores, an vero ut latrones & fures vim fecerint, sicuti loquuntur cui & intus & in cute noti sunt, & qui futurus est ipsorū iudex, quamlibet suam in eos vindictam differat? Iohan. 10. 1.

Nullus Dia-
conus, nul-
lus Presby-
ter, nullus Verū age, quinam dixeris rationem illam ordinandi tolerandam, ut conferantur cum Scribis ac Pharisæis, qui quantumlibet hypocritæ,

eritæ, tamen sedebant in cathedra Mosis, quū ne munera quidem illa & dignitates quas sibi vendicant sint à Deo, nec ab eius sancto Spiritu in Ecclesia. Nam pretiosa illa Diaconorū, Presbyterorum & Episcoporum nomina isti quidem retinuerunt, vt diximus, sed eorum versus penitus sustulerunt, vt tota illa hominum colluuius nibil aliud sint quam sacrilegi Diaconatus inuasores, quum bona pauperum sic administrent, vt nec accepti nec expensi paginam vllam vñquam producant. Ecquis igitur verè dixerit vñquam esse vllum in ipsorum Ecclesia Diaconatum, Presbyteratum aut Episcopatum, cum omnibus ipsius gradibus Archiepiscopatu, Primatu & Patriarchatu si has voces vero & germano suo sensu ex Ecclesiæ totius & veterum verorum Canonum regula accipias?

Ecquis etiam ferat aliud ipsorum sacrilegium, quo destinatas præbēdas aut pensiones studiosis adolescentibus, in sacrorum librorū lectione sese exercentibus, & in hunc finem in Ecclesiæ, quas vocat, Collegiales collectis, occupant egregij illi cœtus, quæ Capitula dicunt, hominum, inquam, cœtus, quos proculdubio nemo melius cōuenientibus titulis descripsérunt quam quibus Apostolus Cretenses depingit, Tit. i. 12.

Caput verò illud vniuersale, Cardinales, Datarios, Copistas, Bulistas, Auditores, Referendarios, Protonotarios, & reliquam illam Romanæ curiæ fecem, Officiales, Vicarios,

*Episcopus
in Ecclesia
Romanaho
dierna nisi
nomine te-
nus; sed o-
mnes Dia-
conatus vñ
patores sine
expensi &
accepta ra-
tione.*

*Horrenda
sacrilegia
Ecclesiæ
collegialium.*

*Monstrosa
officia &
omnino in-
dignissima
in Ecclesia
inuicta,*

*quæ sane
non refor-
munda sed
abolenda
potius ef-
fent.*

Priores, aio non magis posse inueniri à Deo ordinatos, quām paradisum in inferis collocatum. Quis verò in posterum est dubitaturus, an mater horrende huius confusioneis vera sit Ecclesia nécne, quæ sanctorum est coagmentatio. Ephes. 4.12. & cœtus eorum qui à Deo docti sunt. Isa. 54.13. an non verò potius maledicta illa Babylon, quæ tā graphicè notatur à D. Ioanne in Apoc. an etiam nos ab ea recedentes apostatae dicendi simus, ac non potius in Dei domum reduces? An Reges, Principes ac Magistratus Christiani Baalis & Damasi altaria subruentes, ad veram Domini mensam instaurandam, dicendi sint Ecclesiam transformasse, ac non potius reformatio nem: an verò fint officio defunctæ quum vocem verè fidelium Pastorum à Deo suscitatorum audientes, quos ex doctrina, vita, moribus, ac etiam morte probè agnouerunt, primum à sancto Dei Spiritu electos, deinde legitimè ordinatos, secutæ sunt, & quum nullum à suis Magistratibus præsidium aut auxilium haberent, confugerunt in foramina & scissuras petræ, & in cauernas maceriaræ, ut loquitur Cant. 2.14. Sapiens, ubi Deus iplis nouos Abdias suscitauit, à quibus vero pane, verèque via aqua sustentatae sunt, & adhuc hodie sustentantur, tantisper dum plena spes libertatis a fulgeat? Ac si quis in dubium vocat nostram reforma-

reformationem, tum in doctrina, tum in ordine à Domino in domo sua instituto, & à nobis pro virili nostra restituto: semper sumus professi ac profitemur nos huius controversiae iudicem admittere Dei verbum, de quo in legitimo & verè Christiano Concilio disceptetur.

Et hæc quidem in hanc historiâ habui quæ dicerem, quod hoc sit initium omnium legi-
timarum vocationum, quæ ad sacrosanctum Ecclesiæ Christianæ ministerium spectant.
Nam prima illa duodecim discipulorum mis-
sio, de qua meminerunt Matth. 10. Marc. 3. &
Luc. 9. non sanè fuit Apostolica vocatio (qua
in re quidam ex veteribus hallucinati sunt)
sed tantum tyrocinium, quo formarentur in
posterum, essentque tubarum instar, quarum
clangore singuli ad Magistrum, qui adhuc
cum ipsis erat, audiendum excitarentur: quod
etiam longè potiore ratione est intelligen-
dum de aliorum septuaginta discipulorum
missione, cuius Lucas 10. capite mentionem
facit.

Iterum igitur aio, quū hæc Apostolica vo-
cacio ea sit ex qua reliquæ omnes manavint, Quid A-
postolicum munus ha-
buerit cōmu-
ne cum re-
liquis inse-
rioribus que ab eo
promana-
vuntur.
nō posse satis eam à nobis accuratè expendi &
examinari: totam autem hanc consideratio-
nem ad duo præcipua capita referemus, quo-
rum illud prius, quid Apostolicæ vocationi
commune sit cum aliis vocationibus Eccle-
siasticis propriè verbi ministerium spectanti-
bus: alterum quid habeat propriū ac speciale.

Commune fuit igitur Apostolis, Prophetis, Euangelistis, Pastoribus ac Doctoribus, dare operam omnes Euangelij prædicationi & administrationi. Huius autem partes tres, Verbi prædicatio, Sacramentorum administratio: ordinis ac disciplinæ Ecclesiasticæ conseruatio, circa quas versari omnes sedulò secundum suæ vocationis limites oportuit.

*Prima. A. postolatus dignitas, quod ore proprio Ie-
si Christi Mediatoris exhibiti in mediata cō-
stitutus est.*

Proprium verò fuit Apostolatus, primum Apostolorū immediata vocatio, quos ipse Dei Filius ore proprio vocauit, docuit, ac denique in vniuersum orbem misit: & hoc ideo velut essentiale huius muneric vrget Apostolus. Galat. 1.1. sc nempe non ab hominibus, neque per hominē missum esse, sed per Iesum Christum, ac Deum Patrem, ac proinde per Spiritum sanctum. Act.1.2. id est hanc vocationem immediate diuinam fuisse per Filij personam, non adhibitis à Domino nec Angelis, nec hominibus: quum plerunque tamen Dominus Prophetas missurus, vel Angelos adhibuisset ministros in variis visionib[us], vel etiam ipsos homines, paucis exceptis, ac Mose nominatum extraordinariè ab hoc ipso Dei Filio misso Exod.32.vbi Angelus dicitur, non quidem essentiæ respectu, sed officij, nomine Patriis Mo-sen alloquens: cui sese per annorum quadraginta spatium facie ad faciem seruo suo communicavit, Deut.34. v.10. Fateor interim non minus semper diuinum opus fuisse quum interuenta creatarum à se rerum aliquid fecit, quām quum ipsem loquutus est. Verumta-

men

men quemadmodum inter homines verba ipsa Regis longè maius habent pondus ab eius ore manantia, quām à seruis perlatus nuntius: sic Deo visum est Apostolicam vocationem hoc honore afficere, ut quæ sit in ipsius Ecclesia præcipua & fundamentalis: tam ad eos magis ac magis in tanto munere confirmandos, quām ad Ecclesiam de vocatione ipsorum certiorem faciendam, ac si Dei Filium ipsum proprium in suorum Legatorum specialium persona vidissent ac audiuisserent se ipsos alloquētem. Hæc porro persuasio ac certitudo vocationis maximè hodie nobis necessaria est, aduersus eos quibus non satisfaciunt quæ illi ore proprio docuerunt, instituerunt, ac scriptis suis mandarunt.

Hac etiam essentiali circunstantia, vocatio ne nimirum immediata quam Apostolus expressè notat Galat. I. I. tyrannis eius arguitur qui sibi hodie auctoritatis Apostolicæ titulum arrogat in Ecclesia Dei, Petri ac Pauli successionis obtentu, eadem quā in cæteris omnibus arrogantia. Ostendat enim oportet, vbi, quando, & quomodo sit ore Domini proprio vocatus in Apostolum, cum reliqua illa quorum se successorem dicit turba: vnde necessariò sequeretur vocationē illam ex im mediata factam ordinariam.

Evidem scio non magnopere ipsum labotaturum in re tam falsa & insolente probanda, sed excepturum Apostolarui hanc fuisse datam auctoritatem, non in horum tantum,

Ex vocatione immediata Apostolorum arguitur falsa auctoritas Apostolica,

quam sibi arrogat Episcopatus Romanus usurpat.

Auctoritatem Apostolicam & usurpationem Antichristi

*mentibus
cessōdetur.* sed in successorum omnium ad finem usque
 seculi persona. Verum quid hoc cum iuuat,
 nisi etiam probat ita fuisse institutum Apo-
 stolatum, ut in Ecclesia semper essent Aposto-
 li? At nunquam hoc probaturum certissimum
 est: nos vero facile contrarium rationibus eu-
 dentissimis demonstraturi sumus. Præterea,
 licet concedamus hoc illi quod postular, ni-
 hilominus probandum restat hoc munus A-
 postolicum duodecim Apostolis, quibus ac-
 cessit decimus tertius Paulus, eomunne ac in-
 diuisum, fuisse primum ad duo capita restri-
 ctum Petrum ac Paulum; ac deinceps haec duo
 capita in unum, ex Dei ordinatione, caput
 ministeriale, quod vocant coaluisse: ac tan-
 dem hanc Vniuersalitatem attributam ei qui-
 cunque foret Episcopus Romanus. Quid am-
 plius? Bonus hic vniuersalis Apostolus sibi ad-
 dendī, immutandi, detrahendi de doctrina A-
 postolica potestatem vendicat: & hanc sane
 potestatem re ipsa exercuit & adhuc inter ho-
 mines exercet. Ergo doceat Iesum Christum o-
 re proprio aliam vocationem Apostolicam
 instituisse hac ipsa de qua agimus superio-
 rem. At si haec Apostolorum vocatio, est ea-
 dem cum ea qua Pater misit Filium, ut nobis
 eius fidem faciunt haec Christi verba, Quem-
 admodum me Pater misit, sic ego mitto vos:
 quandoquidem hac postrema prior illa de-
 struitur, nonne Iesus Christus aliam illam e-
 rigens auctoritatem Apostolicam Romanam,
 sese ipsum exautorasse videbitur? Blasphemia
 horrenda

horrenda nimis, & quæ rāmen ex horum doctrina necessariò sequitur. Quousque tandem igitur vos summæ ac insimæ conditionis homines isti fascinabūt, & scortationibus ac immunditiis istius scorti inebrīabunt? Sed tempus à Domino præscriptum ad suorum liberationem plenam & perfectam, & istius Babylo-nis ultimum exitium veniet, quum ipsi videbitur.

Apostolatus altera differentia & prærogativa p̄sita est in eo quòd Apostoli non simpli- Secunda di-
citer missi sunt ad Euangelium promulgandū, ginitas Apo-
sed ad iacienda fundamenta magnæ illius ci- stolatus, in
uitatis cœlestis, ab Oriente ad Occidētem per- eo quòd A-
tingentis, & à Septentrione ad Meridiem, sine postoli con-
vlla distinctione nationum, cuius memine- ficiuti sunt
runt omnes Prophetæ, ac nominatim Psal.87. fundatores
Vnde Apostolus testatur Ecclesiam Christianam Apostolorum & Prophetarū fundamen- & architectes
toniti, quod nobis ante oculos ponit & copiose describit, Apoc.21.14. sic Apostolo de se & domus
prædicante, & non immerito quidē, à se positū Dei.
verum & solum fundamentum, 1. Cor.3.10.

Itaque inter Apostolos, Pastores & Docto-res quotquot sunt, fuerunt ac futuri sunt in Ecclesia Domini usque ad finem mundi fuit ea differentia quam inter architectos aspicimus, quorum alij ædificio præsunt, & fabricanda præscribunt, alij fabri sunt & operæ: alij denique exstructum ædificium souent ac fortum rectum conseruant. Primi vero illi fabri sib̄ architectis (qui tamen & ipsi manū

Quales fu-
erint Enarge-
listæ quos
sibi Apo-
stoli electos
adunixerūt
ad Ecclesia
Christianæ
sub aliis ar-
chitectis
fundatorē
perficiendā.

ad opus admouerunt, & quidem omnium
maxime) fuerunt ij quos historia Apostolica
vocat Euangelistas, quales fuerunt Timotheus,
Titus, & alij fideles Apostolorum comites, &
ab ipsis huc illuc missi primum ad ea perficien-
da quorum ij fundamenta iecerant à quibus
mittebantur: veluti ad huius ingentis cœlestis
ciuitatis muri partem aliquam modò hic mo-
dò illic erigendam: deinde ad constituendos
peculiares & ordinarios fabros, & ij dicti sunt
Pastores, Doctores & Seniores, qui sibi com-
missi ædificij partes, & successoribus fideliter
tuerentur ac lartas rectas conseruarent. Act.

14.23.1. Tim.1.3. Tit.1.5.

*Apostolicæ
auctoritati
simpliciter
fuit creden-
dum citra
controver-
siam.*

Talis igitur fuit Apostolorum vocatio &
propria commissio, cum plena auctoritate,
adèo quidem ut licet passi sint, & optarint suā
doctrinam ad Prophetarū scripta exigi (quod
ipse Christus examen sponte subiit Ioh.5.39.
& ideo Beroenses commendantur. Act.17.11.)
Fides tamen ipsis adhibenda simpliciter fuit,
tanquam præditis tanta spiritus abundantia,
ut ab aliis doceri non habuerint opus, de do-
ctrinæ Christianæ capitibus. Galat.1.8. & 17. &
2.6. immo terribili coercitionis extraordina-
riæ potestate armatis: cuius exempla manifesta
sunt Ananiæ & Sapphiræ exitus. Act.5.5. & 10.
Elymæ excæatio. Act.13.20. & quod Aposto-
lus testatur. 2.Cor.10.6.

*Apostoli
nec habue-
runt nec ha-
bere debue-*

Quum igitur sit extra omne dubium hos
viros cum Euangelistis officio fidelissimè de-
bere debue- functos, positis absolutissimè virtute sancti
Spiritus

Spiritus Ecclesiarum fundamentis, tum quod ad doctrinam Act. 20.27. tum quod ad ordinem administrationis Ecclesiasticae, quem etiam ex voto monumentis ipsorum conscripto docuerunt, nonne, si quis dixerit oportuisse & oportere Apostolos in Ecclesia sibi in vicem succedere, fuerit aequum absurdum & stultum, ac si dicatur seper oportuisse & oportere in Ecclesia Catholicae fundamentis iaciendis occupari esse: quo dicto tum Apostolis tui ipsi Spiritui sancto insigne medaciu impingatur? Nec quicquam aduersus hanc veritatem iuvat excipere, aut Apostolos non ubique terrarum sine exceptiohe posuisse Ecclesiarum fundamenta, testibus Americanis, & aliis istiusmodi populis ad quos nunquam Euangelij fama videatur peruenisse: immo ne vlla quidem species Religionis: aut Ecclesias Christianas olim tam celebres maxima ex parte fuisse radicibus a Mahometismo conuictas & extirpatas, quae proinde sint a fundamentis instauranda. Verissima profectio illa omnia: & quidem non tantum in locis in quibus sedem Mahometus fixit, sed etiam in Occidente, vbi licet fundamentum non penitus corruerit, ut in Oriente, ita tam transfor^{ta} & alteratum est, ut penè aliquid omnino sit. At non propterea tamen necessarium infertur continuandum Apostolatum fuisse, aut iterum in usum reuocandum. Nam cui tam Spiritus abundantiam, quæ ad hoc munus est necessaria, Iesus Christus missum se pollicitus est: Ecquis autem hanc electionem unius

y. j.

Filiij Dei propriam ac peculiarem sibi vendicari? Adde non fore Apostolicam elektionem vni cuidam peculiari loco destinatam.

*Apostolo
nullos in
Apostolatu
successores
habuerunt,
sed permane-
serunt recte.
res, auto-
res, & in-
stauratores
Ecclæ per
doctrinam
in scriptis
suis compre-
henjam, &
per veros
pastores &
doctores
administra-
tum.*

En verò qua ratione duorum istorum Antichristorum ruinas etiamnum hodie restaurant ac resarciant Apostoli, & Ecclesiarū planè collapsarum dissipatarūque fundamenta rursus iacent, vt tamen in mundum ipsos revicti non sit opus, aut alios Apostolos mitti, si reliqui Pastores & Doctores, propè & procul, sedulam nauét operam in Dei regno promouendo, nullas occasionses elabi sinentes, sed quamcunque Deus viam fecerit sequuti, missis legitimè electis personis ad operis Domini restorationem, non auctoritate Apostolica præditis: sed suum opus & instauracionem ad normam ac regulam doctrinæ Apostolicæ accommodantes, qualem eam bene consignatis tabulis & instrumentis ad nos transmiserunt: præterquam quod Dominus misertus quotum vult, Ecclesiarū suarū nunquam defuit nec in posterum est defuturus, extraordinariè excitatis ad tempus, tantisper dum legitimus ordo restituatur, viris ad opus illud perficiendum idoneis, qui pederentim promoveant sicuti Deo labori ipsorum benedicere videtur. Age verò tē sic esse rerū experientia irrefragabilis nos doceat: sic enim tibivisum est, Domine Iesu Christe, tuarū misericordiarū Hierosolymæ ruinas ac rudera nostris temporibus restaurare, quoscunque dolos ac technas huius mudi Princeps verlauerit, & inuita rabie draconis

conis illius quam vomuit ac vomit adhuc ad-
versus sponsam tuam in desertum relegatam.
Apocalyp. 12.15. & 18. quod opus vere tuū sup-
plices rogāmus ut perficias, ac nos imthēlo &
admirādo illo tuo fauore & misericordia tu-
tari pergas.

Tertia huius Apostolatus præminentia ^{tertia Apō}
sistit in munetis amplitudine, tam amplio vi-^{stolatus}
delicet quam amplius est vniuersus orbis ter-^{præminentia}
rarum, ita tamen ut hotum legatorum alter
alteri non fuerit impedimento. Hic igitur A-
postolatus mansit integer & inter illos duode-
cim indiuiduos, non autem in rotidem partes
scissus: ut quemadmodum unus tantum Deus
est, vnum sit etiam Euangeliū, vna fides, vna
Ecclesia vniuersalīs, sub uno & eodem Mo-
narcha, in vnum corpus ex singulis Dei ele-
ctis coacta, per hunc vnicum & sanctum Apo-
stolatum, ac si vnicum fuisset os tredecim il-
lorū, Paulo nimirū decimotertio ad illos duo-
decim accedente, nominatim Gentibus Apo-
stolo destinato. Quapropter falsa illa domina-
tiō D. Petru*m* impudentissime attributa, de qua
minimè omnium cogitauit, inventum perni-
ciolissimum est Saranæ quo falsæ vniōnis obtē-
tu misera hæc Ecclesia capiti suo subiecta in
Tyrannum vniuersalem incidit, in rotide ty-
rannulis corporū & animarū, quot falsi sunt
dominatores & devoratores in reliquo Chri-
stiano orbe.

His diligenter expensis, compariemus non
abs re Iesum Christum comparationem insti- <sup>Quæ facili
tatem missionis</sup>

Iesu Christi traxisse inter vocationem suam , qua missus est
 à Patre &
 Apostolorū in has terras à Patre , cum Apostolorum quam
 missionis à instituebat missione . Nec enim ullo interuersu
 Iesu Chri- Filius in carnē venit à Patre : sed ex æterno suo
 fto. proposito apud se ab æterno decreto , 2. Ti-
 moth. 1. 9. quod etiam Apostolis attribuitur,
 Ephes. 1. 2. quorum in celis nomina iam tum
 erant scripta , Luc. 10. 20. Præterea quemadmodum
 Iesus Christus misit suos Apostolos , o-
 re proprio loquutus , idem & Pater fecit , Fi-
 lium in sui munera executionem introduc-
 cens , formata sibi voce sensibili & intelligi-
 bili , tam in ipsius baptismo , Matth. 3. 27.
 quam iterum in eiusdem transfiguratione , his
 additis verbis , Audite ipsum , Matth. 17. 3. que
 verba Petrus diligenter obseruauit , 2. Pet. 1.
 17. Præterea quemadmodum Filio Patre , o-
 minem potestatem dedit , eadem potestate Fi-
 lius suos discipulos in domo sua instruxit ,
 à nobis , quod ad humanitatem absens , qui-
 bus per suum sanctum Spiritum adest præsen-
 tissimus , & eosdem etiā extraordinaria coe-
 citione armavit , sicuti est à nobis superius de-
 monstratum . Ac denique sicuti missus est non
 simpliciter in Iudeorum gentem imperium
 habiturus , sed spiritualiter in ultimos , usque
 terrarum fines dominatus , ex Patris pro-
 missio , Psalm. 2. 8. quem ore proprio unius Is-
 raelitici populi minister fuerit . Roman. 15.
 8. in Apostolorum suorum persona , tanquam
 legatorum & vicariorum , gentes omnes sub
 eius imperium redactæ sunt , exerto ipso
 rum

sum ministerio, quod virtus eius interior co-
mitabatur.

Et huic usque quidem hæc comparatio pro-
tenditur, ultra quam non est progredendum.
Nam quod ad officium Mediatoris in recom-
mendatione hominibus Deo Parti, nec Petrus,
nec Paulus, nec alius mortalis quispiam pro-
nobis est crucifixus. *I. Cor. 1.13.* sed solus ille a-
gnus sine inaculta, qui mundi peccata sustulit,
ut non sit aliud sub cœlo nomine, inquit Petrus,
quod datum sit inter homines, per quod oportet
nos seruari. *Act. 4.12.* quum solus factus sit
nobis sapientia, iustitia, sanctificatio & regem
potest. *Cor. 11.30.* Quantum rigitur virtutis tri-
butum sanctorum, quæ falso ita nominantur
meritis (quoniam nihil acerbius ipsis potest acci-
dere), aut intercessione ipsis in cœlo,
quorum erat potius imitata fides, & aliae virtut-
es insignes, ut debitus ipsis honor exhibe-
tur, tantumdem detrahitur de merito, de obe-
dientia, de officio Mediatoris Domini nostri
Iesu Christi, qui hanc resocium omnino nul-
lum habet, nec in totum nec ex parte: tantum
abest ut adoratio Reliquiarum, quas vocant, si-
ue sint veræ sive falsæ, à Spiritu Dei manavit.

Apostoli vero quum Ecclesiarum iaciendi
fundamenta manus acciperent, non ideo ta-
men Domini ius est ipsis a Domino resigna-
tum: aut potestas data, nec in totum, nec ex
parte ore vel scripto docendi, aut ullū ordinē
in Ecclesiam ex suæ voluntatis arbitrio inue-
hedi: sed sumus illi Magister ac Dominus sibi

*[Soli Iesu
Christo De-
mino nostro
debetur ho-
nor Media-
toris & Re-
depositoris]*

*Apostolica
functio fuit
certis fini-
bus circum-
scriptis, ni-
hilq; nisi ex
Domini mā
dato & no-
mine dixe-
runt, docue-
runt aut in-
stauerunt.*

soli Dominum retinuit, penes quem unicum est potestas & auctoritas iubendi verandique; Patriisque in domo singula constituendi: ita suorum Legatorum usus opera, ut testantur esse voluerit eorum quae viderant & acceperant, ut ea fideliter aliis annunciasent. Matth. 28.20. quod etiam fideliter obseruantur. 1. Cor. 11.23. Sic Mosi, quum diuinitus accepisset mandatum tabernaculi construendi, non licuit recedere, ne tantillum quidem ab exemplari quod illi Dominus ac Magister in more ostenderat. Heb. 8.5. Quamobrem optimè ac facillimè veri Pastores, quos oportet audiri, à falsis quos vitari, discernuntur hac nota quam ipse dicit Apostolus, Si Angelus è celo Evangelizet vobis præter id quod ab Apostolis Evangelizatum est, anathema esto. Gal. 1.8. Agite igitur, fratres, Deo Opt. Max. gratias agamus immortales, quod cœlitus, ut ita dicimus, de novo mittere dignatus sit fideles suos Apostolos: atque precemur gratia hanc ipse nobis etiā largiatur, ut per ipsos veri nostri unici Pastoris vocem agnoscamus ac sequamur: alieni vero fugiamus, Iohann. 10.4. & 5.

HOMILIA DECIMA-

quarta.

Luc. 24.

48. Vos autem estis horum testes.

49. Et

49. *Et ecce ego emittam promissum Patris mei
in vos: vos autem manete Hierosolymis usque ad
induamini virtute ex alto.*

Iohan.20.

22. *Et quoniam haec dixisset, afflauit eos, & dixit
eis, Accipite Spiritum sanctum.*

23. *Si quorum remiseritis peccata, remittuntur
eis: si quorum retinueritis, retenta sunt.*

NTELLEXIMVS ex hoc codice
D. Lucæ capite Iesum Christū
Dominum nostrū non simpli-
citer certiores Apostolos feciſ-
ſe de ſuā resurrectionis verita-
te, ſed etiam fructum docuiſſe qui ſit ex resur-
rectione colligendus: hac in parte quale ſit fideliū in Ecclesia doctorum, verorūmque e-
tiam auditōrum officium docens. Nō ſatis eſt
igitur docere: nec ſacras historias quāe in vete-
ri & nouo Testamento continentur credere:
ſed earum uſum oportet à doctoribus ostēdi,
& nucem, ut ita dicam, ab ipliſ frangi, ut nu-
cleum videant auditores, illum hac vera fide
recipient, concoquant ac digerant: & hāc fidē
non tantū historicam dicimus, quam etiam
habent maligni ſpiritus, & ob quam cōtremi-
ſcunt iudiciū quod ipliſ manet ſciētes, Iacob.
2.19. & Mat.8.29. ſed eā contrā ex quaſiāt con-
fidētores, & quāe metum foras expellit, Rom.
8.15. 31. ſibiipſi doctriṇām ſalutis applicans,
qui fructus eſt & uſus ſacratum historiarum,
Rom.5.4. ac nominatim eōtū omnium quāe

*Non sufficit
qua creden-
da ſunt do-
cere, niſi re-
tinetur etiam
& Legiſ-
mus uſu
proponatur.*

y. iiiij.

Christus pro nobis fecit ac passus est. Hæc ve-
rò quæ uerba caro nèc sanguis docere possint,
Matth.16.17. (id est sensus naturalis nostet nō
percipiat) sed Spiritus sancti donum sint , id-
circo in hac ipsa historia dictum est , Iesum
Christum in primis aperuisse mentem suis di-
scipulis , ut scripturas intelligerent , quas in
summam ipse postea colligit Luc.24.46.

*Apostoli
missi sunt
futuri testes
nō autores
nostræ redi-
ptionis uello
modo.*

At quoniam de discipulis voluit Ecclesia
sue fundatores facere, tunc etiam addidit,
quod homilia superiore fusiū explicauimus,
se illos mittere, sicut à Parte missus fuerat.
Quoniam autem huius muneris tanta vide-
ri poterat amplitudo ; ut sibi pares eos & a-
quailes Iesus Christus faceret (quod non haec
gravi errore dici potest , & contumelia eius
qui non solùm est solus Mediator & Redem-
ptor , sed etiā Magister ac Dominus in domo
Patrii quæ est Ecclesia) idcirco Spiritus san-
ctus nos hic admonet unum Euangelistam
exalterius collatione exponere. Nam illa do-
cet hauc missionem Apostolicam restringen-
dam hac voce testimonij, quod Apostoli tan-
tum acceperint potestatem testificandi & ho-
minibus annuntiandi quæ viderant, audie-
rant ac didicerant ex Præceptore, nèpe omne
Dei consilium de hominum salute. Iohann.13.
15. & Act.20.27. quod ipse deinceps exprei-
sè iphis declarauit. Matth.28.20. & dile-
ctus etiam discipulus diligenter seruavit. I.
Iohann.11. *Ad ministrandum & adsump-*

Apostolorum

Itaque ratione lögè meliore Pastoribus ac

Docto-

Doctoribus datam auctoritatem dicimus ad-
huc magis restringendam & coarctandā, quo-
rum præstantissimi longè fuerunt inferiores
mensura Donorum Spiritus sancti in Aposto-
los collatorum. Quamobrem etiam simplici-
ter quidem & sine exceptione dicitur, Qui
vos audit, me audit, & qui vos reiicit me re-
iicit. Luç. 10. 16. De reliquis verò Pastoribus
& Doctoribus, quod rō pauciores falsi quàm
veri reperiantur, dictum 1. Ioh. 4. 1. Ne cui-
vis spiritui credite, sed probate spiritus an
ex Deo sint. Et hæc secunda nota est qua ve-
tu Pastores & Doctores quos oportet au-
diti discernantur ad primam illam adiicien-
da, nempe legitimam electionem, de qua sa-
tis copiosè diximus homilia superiore; quum
sæpiissimè contingat etiam electos legitimi-
mè vel citius vel seriùs hypocritas deprehen-
di, vel à veritate quam didicerant defice-
re. 1. Timoth. 4. vers. 1 & 5. 24. Itaque quum
Apostoli testes sint omni exceptione maio-
res; quum hoc vel illud aliquem ex ipsis do-
cuisse compertum est, non magis in isti inqui-
rendum quàm si Iesus Christus ore proprio no-
bis illud nuntiasset. At quum siue recentioris
siue vetustioris cuiuspiam alterius testimoniū
ad fertur, optimè quidem sanè sentiendū de iis
quos viros exemplios esse vel fuisse cōstat ex indu-
bitatis testimoniis & veneranda est antiquitas,
& eorū doctrina quos fuisse suo tempore in Ec-
clesia lumina spléndētia cōpertū est. Sed diligē-
ter obseruāda sēper qua ipsimet prescripserūt

*scripta sunt
sine exce-
ptione, sed
non doctoriā
scripta qui
bus illa ex
plicantur.*

regula, ut nimis acutè consideremus, num doctrinæ suæ fundamentum substernat. Sacram scripturam, cuius expositio cum articulis nostræ fidei congruat: quod si sic esse coperiamus, cum verè ab ipsis recipienda quæ Spiritus sanctus eos ex scripturis docuerit: si misericordia nostra quæ Dominus de pseudo-prophetis in Lege præcepit, Deut. 13. 3. & Apost. Gal. 1. 8. ita tamen ut tanta viroculum illorū habeatur ratio quantā veritas patitur. Et hoc ipsum illi quoties & quam expresse postulant à scriptorum suorum lectoribus, tantum abest ut eodem loco quo Iesus Christus aut eius Apostoli haberi velint, nendum in idola transformari?

*Conciliatio
diobi Iesu
Christi in-
bentis nos
Apostolos
manere Hi-
erosolymis,
et perma-
missum Spiritum Sanctum: quod non erat
tunc in Ga-
tamen præstituturus, nec etiam præsticis ni-
lilaam abi-
si quinquagesimo demum die postquam
haec euenerunt, ut primus hic dies illorum
quinquaginta numeretur. Primum respódeo,
non iussisse ipsum per mulieres statim acce-
pto nuntio se inviam ipsis dare, sed ipsis in
memoriam voluisse reuocare quod vltima illa
cœna ipsis prædixerat, de sua resurrectione fa-
ciens eos certiores, Mat. 14. 28. Se nimis præ-
cessurum eos in Galilæam. Ac reuera, si ut o-
portebat de sua resurrectione certiores fu-
sent*

sent, statim se in viam dedissent: sed quum incredulitate deterrentur, Dominus pro eo quod deseri merebantur, ipse voluit eos in propria persona querere, ac sibi hac ratione non contradixit, nec pugnantia secum loquetus est, plura præstans quām esset ipsis pollicitus. Quod verò nunc eos iubet Hierosolymis subsistere, factum est quod quum essent ab ipso de sua resurrectione certiores facti, non opus haberent hoc iter ingredi, ut de iis quæ ab ipsis metu didicerant certiores fierent.

Altera difficultas in eo consistit quod discipuli, si non omnes, saltem Simon Petrus & Thomas & duo filii Zebedæi, cum tribus aliis discipulis, ut recitat, Ioh. 21. 2. accepto mandato manendi Hierosolymis, nihilominus iuerunt in Galilæam, & quidem ad lacum usque Tyberiadis, ubi Iesus Christus iterum sese illis, non increpati de illa profecitione, conspi ciendum præbuit. Notandum itaque vocem Manendi qua Iesus Christus vtitur hoc loco, non semper idem significare ac loco non mori, sed sumi pro fixa in quodam certo loco habitatione & domicilio. Hæc igitur profecatio fuit, non Hierosolymæ relinquendæ causa, sed contraria statim repetendæ, quod etiam ipsos fecisse videmus, ut verisimile sit ob quodam necessaria fuisse coactos excurrere in suas regiones rebus suis prospecturos: quod facile colligitur ex eo quod quum eo venissent pescari cœperunt, ex quā libi prius arte vietum quærebāt: minimè quidem pescationi ut prius

*Constitutio
profecatio
quorundam
ex discipulis
locis in Galilæam, cum
mandato Iesu
Christi
manendi
Hierosolymis.*

vacaturi, quasi quæ Dominus initio ipsis dixerat obliuioni tradidissent, se pescatores hominum illos effecturum, Matt. 4.19. & quæ in hac historia repetiuit, sed sibi quæ sito victu Hierosolymam reddituri. Nulla igitur in Iesu Christi verbis repugnantia, nullaque in Apostolis hac in parte rebellio.

Quomodo

& cur San-

ctus Spiri-

tus in Apo-

stolatu ne-

cessarius

Apostolio

tantum pre-

dictos grad

dus commun

incedens fieri

multum, etiam

etiam deinde

darent : nec sine sancto Spiritu postea reuerti-
tam benè respondissent , quomodo suum Prae-
torem professi sunt esse verum Christum &
Filiū Dei viuētis , Matt. 16.15. Nā quod illic Pe-
tro dicitur , cōmune fuit omnibus eius sociis ,
quorum nomine ipse responderat . Denique ,
nisi sancti Spiritus robore & fortitudine fuis-
sent animati , quis dubitat quin illi Magistro
suo morti tradito fuerint domum suam singu-
lreditur?

Et hīc quidem habemus exemplar in quo
contemplēmur , hīc quidem quales naturā si-
mus , vt nobis ipsi displiceamus , ac fidei noua
quotidie supplices petatis incrementa , disci-
pulorū exemplū sequuti , Luc. 17.5. semp̄que
precibus vacemus , & sedulō vigilemus , Matt.
26. 41. cauentes summopere ne Spirituī san-
ctū contristemus , Ephes. 4.30. Inde verò , sic
nostras infirmitates docemur hic sentire , &
quidem tāpe tales vt videri possit Spiritus
sancti testimonium prouersus à nobis recessisse ,
ne tamen animū abiiciamus : sed nouas
vites accipientes , nōsque iudicantes ne iudi-
cemur , meminerimus ad eum confugere , qui
licet propter nostrum stuporem ac duri-
tatem vix in nobis , vt ita dicam , operari pos-
se videatur , nunquam tamen suarum ma-
nuum opus deserit , Psalm. 38.8. & Rom.
11.29.

Sed nominatim hic obseruandi nobis gra-
dus per quos hi discipuli vocati sunt ad di-
gnitatem Apostolicam . Primum igitut ,

Duplex hu-
ius exempli
versus.

Apostoli
primum for-
mati sunt
triennijs for-
tio , deinde
de in his

*diversis vi
cibus Apo
stoli ordina
ta.* toto penè quadriennio fuerunt assidui disci-
puli: deinde quod ex hac historia discimus,
speciali quadam & peculiari mensura Sp. san-
ctum acceperunt: tum iterum Apostoli desi-
gnati ac missi quum Dominus in cœlum ascé-
dit, Matth. 28.19. Marc. 16.15, & nihilominus ad
diei Pentecostes missionem Spiritus elegan-
tur: tūmque pro eo quod ipsis in hac historia
dicitur, vos estis harum rerum testes, Lue. 24.
48. dicitur ipsis Act. 1.8. Vos eritis mihi testes,
postquam nimirum virtutem ab alto sancti
Spiritus acceperitis. Tunc demum igitur in i-
pis Apostolica facta est consecratio.

*Vt si huius
exempli.* Quamobrem etiam non abs re Apostolus,
1. Tim. 3.1. laudato studio eorum qui ad sacro-
sanctum ministerium aspirant, simul etiam ad-
dit, opus arduum esse: quod ipsemet Paulus,
tot licet eximiis donis, tam extraordinaria ra-
tione donatus, reformidans tamen exclamat,
Et ad hæc quis idoneus? 2. Cor. 2.16. Et Timo-
theum alloquens ait, Ne cui citò manus impo-
sueris, idest, priùs non probato. Ac licet Timo-
theus adhuc valde iuuenis ad ministerium vo-
catus esset, 1. Tim. 1.14. Neophyrum tamen ad
ministerium admitti diserte verat.

*Quomodo
& quous
que sit habe
claratio ato
sis & gra
duum in eli
gendif per
sonis ad fun
dationes &c
dilegatificas.* Hinc factum ut multis veteribus Can-
onibus æras præscripta sit gradibus ministerij:
& constitutum ut priusquam ad Presbyteriū
quis vocaretur, idest ad Pastoris aut Senioris
munus admitteretur, inferiora munera susti-
neret ad maiora illa deinceps promouendus.
Qua in re licet non caruerunt aliquo funda-
men-

mento, quod ætate & rerum experientia homines reddantur aptiores ad sustinenda quælibet munera ciuilia vel Ecclesiastica: tamen ex æquo & bono fuerunt illa intelligenda, sic nimis rur ne simpliciter Spiritus Sanctus alligaretur annoīam numero, quum non omnes iuvenes inepti sint, nec omnes senes sapient. Idcirco Paulus Neophytum quum reiiciat, 1. Tim. 3. 5. non habuit tamē in vocando iuvene Timotheo rationem ætatis, sed scientiæ & aliorum Dei donorum, quibus ornatus erat, iā inde à teneris annis fideliter eruditus in fide ab Eunica matre & auia Loide, 2. Tim. 1. 5. Hic igitur vitanda sunt duo extrema. Quapropter etiā plerunque non vna in sede morantur iuventus & sapientia, non tamen Canon generalis sine vlla exceptione constitui potest. Nec scientiam perpetuò comitantur discretio & moderatio: nec pietatem, bene dicendi ac docendi facultas. Tūtissimum igitur est in munere Ecclesiasticorum ordinatione, examen instituere doctrinæ & morum, quām fieri potest proximè ad Canonem ab Apostolo præscriptum, ut deinde ad sanctam & legitimam electionem tanquam in oculorum Domini conspectu procedatur.

In hunc usum olim institutæ scholæ Christianæ fuerunt, in quibus studiosi Theologiæ præparabantur linguarum ac bonarum artiū studio incumbentes: testibus tot eximiis viris, Quando & cur schola Christiana in Ecclesia caperetur. Gracis & Latinis, quorum scripta legimus: quandoquidem non placuit Domino semper

linguarum donum & alia huiuscmodi dona suæ Ecclesiæ per miraculum largiri. Et quidem maximè ex quo duæ linguae præcipue Hebreæ & Græca, fuerunt sic adulteratae, ut eatum puritas apud vulgus petietur: quorum tamen necessaria est cognitio in Ecclesia ad ipsos tex-tus tū Veteris tū Noui Testamēti legendos, ut obuiam eatur falsis aut impropriis translatio-nibus, maximo & singulatim Dei beneficio fa-cetum est, ut suscitarentur Academiae in qui-bus linguarum illarum cognitio conseruatetur.

Dominus admiranda ratione ve-tus Testa-mentum & lingua Hebreorum ne quibus Imperium Romanum deletum est, bracca per voluit maximos & infensissimos hostes divinę Iudeos con-veritatis, linguae suæ custodes esse, atque tex-tu Veteris Testamenti, & quidem cum ratiōnibus Græcos & Latini elementa dinumerarint singulari diligentia, non sibi sane, sed nobis, profutura. Deinde quod in monasteriis quæ in variis orbis parti-bus commodis & tranquillis temporibus fue-rant studiosorum collegia & gymnasia, boni scriptores conseruati sunt: eti non fuit illud tempus futurum, statim mutatis monaste-riis & Ecclesiis collegialibus in cloacas super-stitionis & ignorantiae.

Dominus singulariter neficio non pro tempore linguarum & bonarum obtinente Itaque proculab illis eliminato tanto bono neficio non & in primis Theologia miserè versa in hor-rendam Sophisticen: & huc usque barbarie & bonarum obtinente, ut duarum illarum veluti matrum lin-

linguarum interierit, ac pro hæresi habeatur cognitio: vix agitur annus octuagesimus ex prosum studiis quo Deo visum est, veluti cælitus, donum linguarum hominibus impetrati, ac suscitare cū arte typographica, tum nō paucos Principes, tum præstantissimos viros, quorum opera in instaurandis pedentem tam horrendis ruinis uteretur, ac lucem illam in terras reductam, quæ maximo etiam cum splendore terras iterum suo splendore collustraret.

At verò quæ multis nimium apparētibus signis metuere nos oportet ne sit fulgur illud de quo apud Matth. agitur, Matth. 24.27. Nam nonne hinc quidem videmus puritatem doctrinæ Christianæ infici sophistice, & falsa philosophorum sapiētia, frustrâ tam expressè nos monente Apostolo ut eam caueamus? Coloss.

2.8. Annon hodie multi Christiano nomine gloriātur Stoici, Platonici, Aristotelici, Averroistæ, quibus si Epicuros & aðisc adiunxit, quæ hodie secta in reliquo Christiano orbem plurimum obtinet, & iltis iterum addiditis miseros idiotas & superstitiones, quælo quantula crit reliqua pars qui verè Christianum nomen profitentur? Ecquis autem ignorat quanta sit hodie scholarum corruptio, in quibus misera iuuentus tanquam in fætidum lupanar introducitur, imbuēda statim ab unguiculis semine omnium corruptionum & vitiorum in his auctoribus qui leguntur, ac poëtis præsertim tam spurcis, tam prophanicis, tam infamibus, ut nihil magis fœdum esse possit,

z. j.

quos tamen in illis legi, manibus omniū teri,
expōni, & quidem commentariis illustrati cū
effrāni impudentia & licentia videmus? Quid
inde verò nobis exspectādum nisi quod, proh
dolor! vidiimus & videmus, orbem terrarum
in Sodomam ac Gomorrahā in dies trāsfor-
mati? Quis verò miretur barbariem in mun-
dum reuerti? Atheismum palātū regnare? Dei
flagellis totum orbem qualificari? Contrā mi-
remur tantam hactenus fuisse Dei patiētiam.

*Ad Eccle-
siā Chri-
stianā ex-
hortatio de
hac re serio
meditanda.*

Ac si miseram Ecclesiam adhuc in media
Sodoma versati oportet (nam quō abiteret vt
in eam non incurrat quæ toto orbe dispersa
est:) saltem nobis hanc, Deus Optime, largi-
re gratiam, vt Lothum imitemur, nō quidē in
omnibus, sed in eo quod de ipso Petrus testa-
tut: 2. Pet. 2. 6. vt in dies animas nostras iniquis
flagitiosorū factis & videndo & audiendo ex-
cruciemus. Ac si versamur in hac confusione,
nos ab ea tamen animo & factis seiungamus.
1. Cor. 5. 11. & ita simus in mundo, nec tamen
ex mundo simus. Vos verò Magistratus, qui-
bus Deus exiguae licet ditionis dominis spe-
cialem gratiam cōcessit, maiorem & minorē
scholā erigendi, quæ iam, Dei beneficio, sua-
ues fructus attulit, ac lōgē latēque sparsit, agi-
te, forti animo illā tanquā immensum thesau-
rum fouete, nōque in illa, & tota vēlta ciui-
tate, ab istiusmodi tam fœdis ac terris pollu-
tionibus protegēda sicut hactenus factum est,
adiuuate. Vos verò studiosi, tū maioris tū mi-
noris ætatis, cauete diligenter ne vñquā studia
bonarum

bonarum artium à vera salutis scientia disiungatis. Vos Professores ac Præceptores, videte ne istis profanis sordibus polluti alios vobiscum polluat. Vos parentes maiorem date operam in liberis vestris erudiendis, non tantum in bonarum artium scientiis, sed maximè in pietatis rudimentis imbuendis. Et eò maior hac in parte veltra socordia est, quod quū pateat vobis schola gratis, tantum tamen beneficium paruifacitis. Cæterùm vobiscum reputate frustrà in scholis, frustrà in templis docēdos vestros liberos, ac inanem fore prorsus operam, si, quæ bene docti erunt, vos pessimo in domibus exemplo destruatis, vnde ni-miùm frequenter contingere videamus ut ex multis plantis, bene ac fideliter excultis, paucissimæ ad bonam frugem perueniant, aut spē hodie nobis ullam faciant. Quæ verò hinc nobis surgere spes potest, quam extremū, nisi de istis serid cogitare cœperimus & in melius emendari, tum scholę tum ipsius Status, (quod Deus auertat) exitium? Minimè quidem profecto Prophetam ago, nec ex speciali quadam reuelatione loquor. Non sum enim ego ex istiusmodi Prophetarū, aut potius ariolorum numero. Sed quum ante oculos occurrat necessariæ causæ, vaticinio extraordinario quid opus est in earū effectis prædicendis, nisi Deus Opt. Max. cuius vnius prouidentia cuncta administrantur, matutè adferat remedium. Et quidem apparet tam pretiosæ rei contemptus in huius thesauri parte pretiosissima, quem

possum dicere, & verè possum affirmare Dominum in hac ciuitate deposuisse. Nam, exempli gratia, quod maius & certius huius rei testimonium esse potest, quām quod in hac urbe, quā verè possumus dicere fuisse veluti fontem, (soli verò Deo laus esto) ex quo tot Ecclesiæ, immo tot procul etiam difficultæ nationes, & doctrinam & doctores hauserunt, Pastores tamen penè omnes peregrini sunt? At deficientibus pauculis, qui supersunt, operariis, nonne maximum periculum huic imminet viti desertionis? Vnde verò tandem hæc culpa? Ausim coram Deo sincerè profiteri non ab operariis, quos illi excolendæ Deus constituit, inanare, sed ab ipsis parentibus & liberis, qui sacrosanctum ministerium floccipendunt. Quid igitur nobis exspectandum dicam? Nempe quod maximè Christiani orbis parti contigisse videmus, ultimam nimurum nostram cōditionem, nisi aliter prouideatur, fore priore longè deteriorem.

*Respondeatur
obiciētibus
in nostris
Ecclesiis
Pastores
non eligi ex
literatorū
numero.*

Et si verò nō sum nescius hanc digressionē, quæ tamen non ita procul aberrat à contextu, multis visam iri prolixiorē, necesse tamē est ut ad eam aliquid adiiciam, quò bonis nostris Romanis Catholicis hodiernis respondeam, qui obiiciunt nobis quosdām Pastores & alios Ecclesiasticas functiones sustinentes, quos non ē scholis vocatos, sed ex officinis & mechanicis artibus ad ministeriū promouemus, quibus sic responsum velim. Primū hoc esse maxima ex parte falsissimum, tot ex-

miis

miis ac præstantibus virtis testibus, de quorum maxima eruditione, & scientiarum omnium cognitione fidem faciunt ipsorum scripta, quæ istis calumniatoribus mendacium in omne seculum impingunt. Deinde, fatemur Deum reuera nostris temporibus admiranda multa præstissemus, & pro sua bonitate præstitus etiam per minimos: sed an hoc nouum est & insolens, ac non id ipsum potius quod ipsi Iesu Christo exprobratum est, Marc. 6. 3. & eius discipulis Act. 4. 13. & Ioan. 7. 48. sicut erat ante prædictum ab Elai. 29. 14? Sed esto, seruos illos Dei concedamus posse lapidibus comparari, nonne tamen fatendum erit sic impletâ fuisse Iohannis Baptistæ prophetiam Matt. 3. 9. Deum ex illis lapidibus suscitaturum Abrahomo filios, & Dominum perfecisse quod prædixerat Luc. 19. nempe si discipuli tacuerint, lapides ipsos vociferatos?

Sed præterea, videte obsecro insignem & effrenem istiusmodi hominum impudentiam, exprobantium nobis nostrorum ministrorum iuuentutem, quoties iuuenes eligimus, aut a liis deficientibus, aut quod à iuuentute maximis à Deo donis ac dotibus ornati sint. Nam ubi gentium maior est ignorantia omnibus videntibus & audientibus, quam in sacrificulorum suorum caterua? Nonne ætatū dispensationes certo pretio in officinis Simoniacorum istorum passim vaneunt, ut vel infantes lituo & mitra donati conspiciantur? Ceterum nonne Papa ipsorum is est qui rescidit, abole-

*Dispensatio
nem ætatū
Romana
Curia certo
pretio diue
dit, & Gra
duatorum
Canonem
manifeste
aboles,*

uit, vendidit, primū in summa, deinde minutatim, beneficia, cōtra expressa decreta Cōciliorum de Graduatis, quos vocant? Ac sanē is ordo per se quidem bonus & benē institutus, si modō vnde oportuit cōceptum fuisset ac desitum, ita fuerat perturbatus, ut de hac mutatione verē dici possit quōd communi prouerbio dicitur, ab Equis ad Asinos esse grādum factum.

*Cur Spiritus
tus sanctus
hic vocetur
promissum
Patri.*

Itaque ut contextum nostrum repetamus, Dominus exposito discipulis onere quod ipsis imponebat, nempe, cum tanta autoritate nostræ redēptionis arcanum prædicandi, simul etiam addidit se ipsis esse missurum Spīritum Sanctū, quem hoc loco vocat Patri promissum, putā, quōd esset ipsis sāpē ab ipso Iesu Christo promissus. Et quidem aliquid amplius & expressius Iohannes dicit, putā: Christū ipsis iam tum dedisse Sanctū Spīritum, addito signo Sacramentali, nempe oris sui halitu.

*Spiritus S.
non hic con-
sideratur
in essentia,
nec in per-
sona, sed in
effectis A-
postolatus
propriis ad
uersus Li-
bertinorum
aliorūque
phanatico-
rum homi-
num ero.
rem.*

Hic verò primum notādum, hac voce Sancti Spiritus, intelligendam quidem tertiam personam coëssentialem & coæternam cum Patre & Filio: sed tamen non respectu ellenitiae tribus personis cōmunis, nec eiusdē substantiæ personalis, sicuti phanatici quidā homines imaginati sunt: sed effectorū ipsius, quę sāpē etiā propterea nominantur hoc eodem nomine Spiritus, quorū autor ipse est. Sic intelligendum quod Ioan. 7.39. dicitur, nondū fuisse Sanctū Spīritū: & quod scribitur Act. 19.2. & in genere quotiescumque dicitur mis- sus

sus Spiritus Sanctus, datus, communicatus cuiquam, vel etiam dicitur super aliquem descendisse, vel istiusmodi phrasibus utitur Scriptura, de donis Spiritus intelligendae sunt. Sed hic nominatim intelligenda sunt dona illa excellentissima Apostolatus maximè propria, & quidem ea mensura & abundantia quæ ad incredulos & peruvicaces conuincendos sufficeret, per virtutem diuinam extraordinariam, quæ sese exerebat in simplici ac nullo verborum lenocinio fucata verbi prædicatione, sed verè spirituali 1. Cor. 2. 4. omni genere miraculorum insuper confirmata quæ tamen plenè die Pentecostes in ipsis obsignata dona fuerunt.

Notandum præterea priùs quam ad huius signi sacramentalis expositionem accedā, hinc esse cōspicuum aduersus Macedonianos & alios omnes detestados hæreticos, qui Spiritus Sancti divinitatem negarunt, quod quēadmodum secunda Trinitatis persona est in Patre & à Patre per generationem diuinā: sic etiā tertiā personam quæ sanctus est Spiritus, originem suam relatiuam & personalem accipere à Patre & Filio, quorum ipse est potentia coëssentialis. Quod autem attinet ad illam effectuum cōmunicationem nostri respectu, fatendum etiam est hunc Sanctum Spiritū nobis à Patre & Filio coniunctim communicari: quandoquidē Pater non dat filiis suis ea quæ ipsis dat nisi per hunc Mediatorem, in quo uno & per quem ipsis reconciliantur. Et hoc ex

*Personā
Spiritus S.
procedit à
Patre &
Filio rela-
tionis ori-
ginalis re-
spectu, &
effectu e-
ius in nobis;
Ex car. voce
spiritus de-
signetur.*

in his in Scripturæ locis est maximè dilucidus,
quæ nomen istud Spiritus tertiaræ huic personæ
propter eius effectum specialē attribuit, à quo
nimis in nobis créatur omnes bonæ inspi-
rationes & sancti omnes motus, tum in intel-
lectu, tum in voluntate, qui alioquin effectus
de Deitatis essentia dicitur. Iohann. 4.24. ut op-
ponatur rebus creatis tum corporeis tum sim-
plicibus, creata tamē simplicitate, quales sunt
Angeli boni & mali, & nostræ animæ, contra
Sadducæorum abominandā hæresin. Act. 23.8.

Constitu-
catio effe-
cium Spi-
ritus sancti
est certissi-
mum testi-
moniū Dei
etiq. Filij.

Discamus insuper ex hoc loco Iesum Christum esse verè Dei Filium coæternum & coël-
sentialem, quandoquidem Spiritus Sanctus qui etiam unus & idem solus Deus est, mittitur & communicatur non minùs à Filio quàm
à Patre, & ordinem etiam agnoscamus in tribus his personis, tam in ipsarum origine per-
sonali & relata, quàm in nostræ salutis myste-
rio, sine ullo tamen inéqualitatis gradu aduer-
sus Sabellianos, Arrianos, Eunomianos, Ma-
cedonianos & alia istiusmodi hominū mon-
stra detestanda, qui quantum in ipsis eit nostræ
salutis primum fundamentum conuellsunt, ac-
que adeò tam ipsam formulâ quàm effectum
nostrî baptismatis, quod in nomine Patris,
Filiij & Spiritus Sancti suscepimus.

Quid hac
vox Sacra
menti signi
ficeret, cum
gnoridam
principiorum
tum etiam

Supereft hic nobis considerandū, quid Dominum impulerit ut ad hanc Sancti Spiritus communicationē adiiceret quæ hic commen-
torantur, Dominū nempe eos affluuisse, addi-
tum etiam eo suo habitu distinctè ad hæc verba, Accipite

Spiri-

Spiritum sanctam. Ex quo nobis discenda vera Sacramentorum doctrina tantopere corrumpa & depravata inter eos qui Christiano gaudent nomine longiorēque tractatum requirit, sed quam paucis percurremus. Tenendum igitur hanc vocem Sacramenti, ex perpetuo visu omnium seculorum in Ecclesia Christiana Latina, significare signum aliquod sensibile in aliquem ex humanibus sensibus incurrens, ex diuina voluntate & ordinatione, quod si amus corū certiores quæ nobis dicit Dominus, vultus que à nobis intelligi & credi. Porro multa illiusmodi signa nobis suppeditant sacræ Scripturæ, tum in historiis peculiaribus plurimorum sanctorū virorum, quibus cum egit hac ratione Dominus, tum in genere in totius Ecclesiæ suæ salute administrāda: ad quam speciem pertinēt duo sacramenta ad Euangelicam doctrinā addita, Baptismus & sacra Sancta Cœna: signa visibilia & palpabilia, de quibus in præsentia nō agemus, nisi quatenus ad huius Sacramenti de quo hic agitur faciliorem intellectum facere videbuntur, quod quidem solo tactu fuit perceptibile, quum signum Baptismi sit præterea visibile, & sacra Sancta Cœna signa, visu, auditu, gustu & tactu percipientur.

Ad superiora & hoc adiiciendū, usum huius signi respectu Domini à quo est institutū, esse, non ut simpliciter intellectui nostro representet quod significat, veluti pictura in memoriā id nobis reuocat cuius est pictura, sed etiam ut nobis det quod nostris sensibus per hoc signū

*totius Ecclesie respectu
in Baptismo & Sacra
Cœna.*

*Sacramen
talis signifi
catio Domini
nisi respectu
semper &
inseparabi
liter iungi
tur cum res*

Significatio exteriā significatur: & per verba huic addita exhibitiō signo declaratur. Itaque ex Domini pārte, si semper ho- gnum & res signata tum hoc signo tū additis minum re- verbis, sēper inter se cohēret & offeruntur, ex spectū.

hibētur ac dātūr tā verē hoc quām illud: at nō ideo tamen sequitur vtrūque semper & ab o- mnibus percipi. Ratio est, signū offerri organis & sensib⁹ corporeis, rē verō intellectui, fidēque tantū percipi: quo fit ut quoniā qui- cunque accedunt ad sacramenta omnes in ge- nere adferūt instrumenta & sensus naturales, idcirco etiam omnes signa hæc percipiant: at quū nō omnes habeāt intellectū rei significa- tæ sana cognitione imbutū: atq; adeo nō qui- cunque hanc cognitionē adepti sunt, dono ta- men fidei prædicti sint, cuius resipiscientia sem- per comes est indiuidua, signū illi tantū perci- piunt ideo quòd sua indignitate rē signatam reiiciant: vt propterea tamē nil nec Sacramē- torū institutioni, nec diuinæ veritati decedat.

Permissio: agitatæ, & tā malē à multis decisæ. Quæ sit ni- simus eorū error qui ei mirum signi & rei significatæ coniunctio. Di- fentialiter co itaque distinguendas inter se res significa- tas: nā aliquando res significatæ, res sunt sub- gunt substā stantiales & materiatæ: sicuti Man & aqua ex trias sacra- rupe in deserto profluens, fuerunt Sacramen- mentaliter tales figuræ corporis & sanguinis Domini, qui cum signis semel erat vēturus & offerēdus pro nobis: quo per Trans- substātiationem aut Cansubstan- tiationem rū tū participes facti sunt fideles illius seculi, vel ipso Apostolo teste. I. Cor. 10. 3. & 4. quē- admodum etiā aqua Baptismi est Sacramentū sanguinis

sanguinis Filij Dei , quod peccatorū nostrorū ^{quo errōre} est lauacrū: ac Panis sacrosanctæ Cœnæ est Sa- ^{tres articu-}
cramentū corporis pro nobis traditi, vinū ve- ^{li fidei no-}
rò Sacrementū est pretiosi sanguinis pro no- ^{stre conuen-}
bis effusī. Hoc autē respectu Transsubstantiatio- ^{luntur, &}
res ac Cōsubstantiatores docēt, verū istud cor- ^{scopus fa-}
pus & verū hunc sanguinē Iesu Christi, in sua ^{cōsancta}
propria substantia , actualiter & realiter esse ^{Cœna.}
præsentia, & cōiuncta cū hoc pane & hoc vi-
no sacrosanctæ Cœnæ: si quā tamen Cœnam
Trāsubstantiatores habere dici possunt. Qua
doctrina cōuellūtur tres articuli nostræ fidei.
perpetua nempe veritas humanitatis Domini
nostrī Iesu Christi, testata sua incarnatione, &
ascensu supra omnes cœlos , & articulo re-
ditus ipsius ad iudicandos viuos & mortuos.
Præterea sic etiam usus Sacrosanctæ Cœnæ e-
vertitur, qui sanè non hic est, vt Iesu Christi
corpus in nostrum transfundatur, nec vt eius
anima in nostrā trāsmeet, vt nec sanguis eius in
venas nostras: neque proinde vt recipiatur ma-
nibus aut ore , nec vt gutture absorbeatur, ac
multo minus vt cōcōquatur & digeratur : sed
vt nobis spiritualiter applicetur ex fœderis for-
mula, quo sese nobis ipsū donat, & quicquid
pro nobis præstít in vitâ æternam: quæ nec
apprehenduntur, nec digeruntur nisi manibus,
ore & calore fidei. Denique vt alia infinita
absurda omittam quæ necessariò nascentur
ex hac doctrina , dico primū Omnipoten-
tiam Dei quam hoc loco nobis obtrudunt (&
hanc absit inficiemur: cuius tamen effectum

dicimus limitandum, non ex nostra imaginatione vel phantasia, nec etiam ratione quæ cum nostris articulis fidei pugnet) nos inducere in blasphemiam non minorem quam si quis appetet diceret & verbis expressis, Deum Omnipotentem esse, ut ex parte sit verus, ex parte vero mendax. Deinde aio non minus absurdam ipsorum doctrinam quam si quis dixerit me Genevæ morantem non posse fieri donatarium possessorem legatæ domus Romæ sitæ, nisi realiter & actualiter illa domus Genevæ præsens sit, vbi contraho.

Qualitates significatae Sacramenta liter non sunt actua liter coniunctæ cum signis.

Nonnunquam etiam res significatae non sunt res substanciales & materiales, sed tantum qualitates quas Deus significat & exhibet cum signis: vetut in Sacramento Circumcisionis, Praeputium significabat & representabat circumcisio originalem & nativam suam corruptionem: cuius praecisio representabat abolitionem harum sordium, per sanguinem qui pro nobis fundendus erat. An vero fuerit sanæ mentis hominum querere, an haec qualitas fuerit actualiter præsens in hoc Praeputio, & eiusdem abolitione realiter cum huius præcisionis actu coniuncta?

Coniunctio Sacramenta lis & veritas & effe ctitum illius consitit in ee quod res significata spiritalis

Qualis est igitur futura coniunctio signi & rerum significatarum? Respondeo non formaliter substantiae vel qualitatum cum his signis, sed per Sacramentalē significationem ex Dei instituto, quod verbum cum signo coniunctum nobis explicat. Sacramentalis autem huius

ius significationis veritas & usus consistit in
 eo quod Dominus semper offert signum &
 rem significatam, putà signum (quod sem-
 per est sensibile) omnibus accendentibus, &
 corporeis organis illud percipientibus: rem
 vero significatam intelligentie & fidei eorum
 qui accedunt cum istiusmodi spiritualibus in-
 strumentis, & rem ipsam significatam ad vitâ
 æternam percipiunt: incredulis contrâ & in-
 dignis sola sua culpa vacuis & inanibus rece-
 dîbus ab hoc thesauro: ac proinde propter
 contemptum æternæ mortis reis.

Porrò fieri non potest ut res quæpiam sit al-
 ietius signum, nisi quedam sit inter eas analo-
 gia & conuenientia. Quamobrem & hoc ca-
 put est animaduertione dignissimum, analo-
 gia nempe inter signa Sacramentalia, & rem
 quam significant. Idcirco Dominus quum se
 nobis veller exhibere & in nobis obsignare,
 signum elegit aquæ, spiritualiter nobis repré-
 sentaturus & exhibiturus in quo peccata la-
 vatur, sanguinem putà Filij Dei pro nobis fu-
 sum. Itidem repræsentaturus & obsignaturus
 in nobis vitam spiritualem & eiusdem alimo-
 niam, panem & vinum elegit maximè vulga-
 ria corporis alimenta: præter analogiam in-
 ter ceremoniam Sacramentalem Baptismi,
 & applicationem spiritualem eorum quæ no-
 bis in eo dantur: & similiter inter ritus Sa-
 cramentales visibiles & in seculis incurren-
 tes institutos in administratione sacrosanctæ
 Cœnæ, & spirituales modos quibus recipi-

*ter exhibe-
tur à Deo,
fidè querici
sunt, tam
verè quâns
verè signis
datur & re-
cipitur eos
poraliter
& natura
liter.*

*Diligentes
confideran-
da est ana-
logia signo-
rum & re-
rum signi-
ficationum sa-
cralium sa-
cerdotum.*

mus quæ nobis etiam in ea spiritualiter exhibentur: de quibus non sum hoc loco pluribus acturus.

*Qua cōne-
mētū in-
terhalitū
Iesu Christi;
et dona S.
spiritus.* Dominus igitur discipulis suis repræsentatur & ob-signaturus donum harum tam sanctarum inspirationum & cœlestium qualitatum ac motuum, quos ipsis iam tunc communicare destinabat, signum mirè conueniens adhibuit, quum etiam usus obtineretur, ut hæc voce spiritus utramque ad halitum quo respiramus significandum, quo certiores eos faceret, quod quemadmodum ipse est per quem Pater in primi hominis creatione, creavit & immisit in ipsum halitum vitæ, quasi de vita sua traxisset vitam intellecualem & immortalem quam homini communicabat, sic in discipulos immitteret, & in Ecclesiam suam immisurus esset per eorum ministerium, nouam animam, qualitatibus prætè cœlestibus & profus nouis, non autem essentiâ, ut phanatici illi Libertini, Anabaptistæ, & cæteri istius farinæ homines somniarunt, abutentes loco præser-tim Apostoli 1. Thess. 5.23.

*Sacramēta
sine verbo
quo eorum
institutio
et usus de-
claretur
sunt instar
corporis si-
ze anima.* Sed adiiciendum præcipuum in hoc opere caput. Nam frustrè sine verbo Sacra menta nobis offerrentur, quo Deus naturam eorum nobis describit, & quis sit eorum usus, futuris alioquin omnibus Sacramentis sine verbo Sacramentali, tanquam corpus sine anima. Quapropter hæc nobis in hac tota actione tandem attentè verba sunt consideranda, Accipite Spiritum sanctum, adiecta simul promissione fi-

nis

sis &
long
ximu
Pr
mag
certi
nam
ea q
loh.
Luc.
mun
imma
fcul
cond
dum
nom
nam
terna

22.
tis,
23.
eis: si

sis & usus totius huius Apostolatus: quæ quū longiorem tractatum desiderent, agite in primum ea sermonem reiiciamus.

Precemur verò Dominum, primum ut nos ^{Principut} magis ac magis de Apostolatus autoritate ^{huiusbi-}
^{sonie fi-}
^{nis ac sco-}
certiores faciat, esse nimurum à Deo: ac doctrinam Apostolis commissam eandem esse cum ^{pus.}

ea quam Petrus doctrinam vitæ nuncupat.

Ioh. 6. 68. & Zacharias scientiam salutis dicit.

Luc. 1. 77. quam quum nostro seculo Deus in mundum veluti denuo reuocarit, nobisque ex immensa misericordia dederit, eam audiendi facultatem, suppliciter petamus, ne in nostram condemnationem factum sit, (quemadmodum hodie proh dolor! maxima pars hominum est huius contemptus rea) sed ad eius gloriam ac nostram ædificationem ac salutem æternam. Amen.

HOMILIA DECIMA-

quinta.

Iohan. 20.

22. Et quum haec dixisset, afflavit eos, & dixit illis, Accipite Spiritum sanctum.

23. Si quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: si quorum retinueritis, retenta sunt.

*Omnia re-
ta Sacra-
menta con-
stant signis
a Deo insi-
tutis in huc
vsum extra
ordinariis,
et rebus
significatis.
Et Dei in-
stitutione
verbo eius
testata.*

ERVM naturalium & terrena-
rum cōmūnēm vsum solus Do-
minus institutione sacramentali
trāfert in vsum prorsus spiritua-
lem ac cœlestem: velut exempli
gratia, aqua, natura sua maculis abstergendis
& eluendis propria, in v̄su Baptismi adhibe-
tur ad nobis spiritualiter significādum & ap-
plicādum sanguinem preciosum Domini, cu-
ius effusione peccata nostra delentur, & natu-
ralis nostra corruptio sensus, paulatimque
corrigitur. Nec enim ista sp̄ote nobis nisi do-
cente ac p̄aeunte ipso Domino innotescerēt.
Quamobrem signa Sacramentalia forēt tan-
quam corpus s̄ine anima, nisi addito verbo Sa-
cramentali (id est verbo quo nobis institutio
Domini declaratur.) Verissimū igitur ac cer-
tissimum istud est, vera omnia Sacra-
menta, siue particularia, siue totū Ecclesiæ communia,
tribus ex rebus constare: primū ex signo, per
se re terrena & naturali, sed ad vsum spiritua-
lem applicato: deinde Re significata, quæ in se
tota spiritualis est, fidéque tantūm spirituali-
ter percipitur: tertio institutione, quæ nobis
per verbum sacramentale exponit.

*Error èrunt
qui Sacra-
menta con-
stituit, sine
verbo Dei.*

Hæc tria diligenter exp̄sa, nobis triplicem
grauiissimum errorem detegunt illius quæ se
hodie dicit Ecclesiam Romanam. Primus in
eo quod in Ecclesiam Christianam inuexerat
quinque Sacramēta, quibus deest anima, pro-
indéque Sacramēta falsò nominantur, quum
nulla Sacramēti nitantur institutione. Nam
extrema

extrema vncio quidem, cum miraculorū donec desit: præterquam quod vetus illa vncio signum recipiendæ valetudinis erat, Iacob. 5. 13. hæc verò vncio Romana, solis animam efflantibus ac mortibundis applicatur. Alter, quod mille ritus excogitarunt, & mille ceremonias, partim quidem haustas ex Iudaismo, contra Dei expressam voluntatem; à quo robus ille Iudaicus ceremonialis cultus expressè in perpetuū sublatuſ est, ut cederet cultui magis simplici & spirituali in spiritu veritatis, teste Iohan. 4. 23. &c 24. & Apostol. ad Coloss. 2. 10. &c Gal. 5. 2. tamenque itē epistola ad Hebreos: partito ex Paganismo: insigni cum audacia vel potius impietate, qua longè superatus factum illud filiorum Aaronis peregrinum ignem super altare offerentium: quam ob rem etiam repente fuerunt absurpiti igne à facio Domini prodecente: partim etiam ex arbitrio & ex placito hominum effectas: quibus ceremoniis sic accumulatis, aliis quidem maxima ex parte ridiculis & inanibus; aliis superstitionis, aliis idolatriæ & impietatis plenis, obruta est & semisepulta puritas & vera simplicitas duorum Ecclesiarum Christianarum Sacmentorum: atque adeo totus diuinus culcus profanatus & in micas gesticulationes est transformatus: & tamē illa sua somnia magnorum ac sublimium mysteriorum esse plena somniant.

Alter eorum error est, quod verba Sacramētalia utriusque Sacramēti Baptismi & sacrosanctæ Cœnæ pronuntiant idiomate peregrino, quod plerūque nō magis intelligunt auditores,

*Error in
primo rū
verbi Sacra
mentalium.*

A. j.

quām pronuntiantes aut recitantes, contra expressam Apostoli inhibitionem. 1. Cor. 14. 3. quū præsettī nulla ipsorū accedat interpretatio. Omitto sacrosanctæ Cœnæ integrā abolitionē, quę in Millam, & realem oblationem Iesu Christi pro viuis & mortuis est transformatæ. Nōne igitur perinde est ac si prorsus detinuerent & sustulissent verbum in horum Sactamentorum administratione? Et tamen Deus hoc ipsis nō omnino permisit, ut in modiis istis pollutionibus Ecclesia cōstituta, suas tamen in substantia veras exteroes notas retineret: nec eas quidem inutiles, quācumlibet defectosas: tantisperdum aduentens diei sui lux inubes illas discuteret, quod singulari Dei sauore nostro sæculo factum conspicimus.

*Refutantur
superiores
errores ex
Christifa-
tis & di-
stis in hac
historia.*

Non ita se gessit Dominus in hoc quo deguntis facto, quæ fuit actio Sacramentalis ad obsequiandum in luis discipulis Apostolatum, & Ecclesiæ Christianæ testificadum magis ad magis usque ad sacerdorū consummationē Apostolos vere fuisse nūtios ab ipso Domino missos, sua prædicatione & doctrina posituros Ecclesiæ fundamenta. Postquam enim Dominus suos discipulos afflauisse, simul exposuit quid à se factum esset, his verbis, Accipite sanctum Spiritum, quæ iam nobis explicanda supersunt. Hac igitur sancti Spiritus voce, ostendit in hac actione suum halitum: ipsis Sacramenta hanc significare se quemadmodum extrinsicus halitum eius ipsi recipiebant, ita intinsecus ipsis sanctum suum Spiritum communiceare,

care, minimè quidem, vt superiore sermone dictum est, aut quod ad essentiam Deitatis, aut quod ad substantiam personalem ipsius; sed quod ad largitionem donorum excellentissimorum & effectorum quæ ad tanti muneric executionem requirebatur: quæ proinde sunt in hoc negotio res significatae Sacramentaliter hoc halitu, ex analogia & conuenientia huius signi cum hac re significata ac nominatim vocis spiritus huic vtrique rei conuenientis.

Ex eo verò quod vocem illam addidit, Accipite, cōfirmatur quod etiā superiore sermone dixi, nempe signa sacramentalia, à Dei Filiō instituta, non tantū ut nude ac simpliciter rerum spiritualium per ipsa designatarum memoriam testicent, sed etiam (quod præcipuum hac in re caput est) ut earundem re ipsa ac realiter faciant participes spiritualiter & per fidem omnes credentes illarum signa percipientes.

Verū in hoc capite mitum in modum lūst spiritus erroris cum admiranda efficacia, Deo sua iudicia iustissima sic exerente. 2. Thes. 3. & 1. Timoth. 4. 1. Variè autem hic peccatum est.

Primū in eo quod quum agitur de communicatione rei significatae, soli & vni Deo fuit referuanda & attribuenda hæc interior operatio, solius Deitatis incommunicabilitas propria, spiritus hic mendax rationem inventit homines (quos euchi sursum oportebat) occupandi, modò in admiratione excel-

*Significatio
& exhibi-
tio res signi-
ficatae à par-
te Domini
coharentia
separabilis
teris Sacra-
mentis rite
administra-
tur: sed non
semper à
parte homi-
num & vna
de hoc con-
singas.*

lentis ac dignitatis muteris commissi Sacra-
mentorum dispensatoribus: modò in conimē
danda dignitate in quam hæ res terrenæ & in
se naturales euectæ sunt, quum ex Domini ini-
nituto consecrantur, id est delimitantur & vidi-
natur ad res cœlestes & spirituales nobis re-
presentandas. Atque hac ratione stabiliuntur
& admittuntur duo maximè detestandi erro-
res idolatriæ & impietatis pleni, quos age
ordine discutiamus & refellamus.

*Duplex
fundamen-
tum erroris
corum qui
volunt rei
significare
participa-
tionem pende-
re ab eo qui
Sacramen-
tum admir-
natur.*

Primus est eorum qui tatum detulerūt iis à
quibus Sacraenta administrantur, ut ab iis
intrinsecum illorum effectum pédere volue-
rint, id est rei significatæ participationem, vt
quum præsupponunt (quod est verissimum)
ea non posse communicari sine virtute sancti
Spiritus, & neminè dare posse quod in se non
habet (quod nō tamè usque adeò semper est
necessarium) falsissimam ac pernicioſissimam
inde conclusionem intulerint, nempe effectū
huius actionis Sacramentalis postulare, vaís à
quo Sacramentum administratur ipsemet
inspiretur Spiritu sancto, & quidem cum re-
cta intentione faciendi, ac veluti creandi Sa-
cramentum ipsum: ex qua doctrina duplex i-
terrum error intolerabilis nascitur. Primus in eo
quod hac ratione virtus obligandi in nobis
participationem corporis & languinis Domi-
ni in sacrosancta Cœna, (ò idolatriam vel
impietatem abominandam) tribuitur homini
Sacramentum administranti: qui proinde ad-
ministrator in idolum, ac veluti nouum que-
dam

dam Deum trāsformatur (licet tantūm causæ secundariæ efficientis habeatur loco) quādo- quidem interior hæc operatio solius Deitatis est incōmunicabilit̄ propria. Error hic pos- tūs est in prava p̄s̄lūppositionū aut p̄mī- forū applicatione. Verissimū enim illud quidē est, applicationē rei significat̄ proslus à san- ti Spiritu virtute manat; at non ideo tamē quātenda in eo qui administrat Sacra- men- ta: sed in ipso mei Spiritu sancto. Quapropter gravis error & perniciosa permutatio , alterū alteri substituere. Altera verò p̄s̄lūppositio vel p̄missa, non est simpliciter & absolute necessaria. Nam quid impedit quōminus mu- nus alicui per alium offeram, qui tamē ipse in partem munieris minimè veniat? Similis igi- tur error superiori. Nam isti homines p̄s̄lūpponunt, ab eodem oportere dari rem signifi- caram, à quo Sacramentum exterius, p̄t̄a si- gnūm adinistratur; quod est, vti diximus fal- sūnum. Hæc enim virtus in ipso vnicō san- cto Spiritu posita est, qui solus potest interiorū operari, & eam quibus vult conferre: non ali- ter ac in simplici Euangeliū p̄dicatione, non ipse Prædicator confert credentib⁹ salutem, quæ hoc verbo prædicato significatur: sed v- nius Dei hoc opus est: vt nullæ sint aliæ hac in parte Pastoris partes aut vires, quām extēno sono deferendi ad nostras aures id quod ver- bo illo quod annun̄iat significatur. Et ideo non dicit Apostolus Deū posuisse vel in Paulo, vel in eius collegis, reconciliationem, sed

A. iii.

posuisse sermonem reconciliationis. 2. Cor. 5. 19.

*Quomodo
vox illa ad
ministro
eum intelli-
genda, que
verbi & sa-
cramentorum
administra-
toribus attrib-
bitur.*

Quum verò dicit Apostolus ministros esse Dei ministros, i. Cor. 3. 9. non intelligit operationem internam esse partim à Deo, partim à ministro: sed diueras duas operationes inter se distinctas considerat, pura externam ministri à Deo propterea instituti: & internā, vnius Dei propriam & peculiarem: quod ipse met Apostolus exponit, quum ait, i. Cor. 3. 7. Neque is qui plantat est aliquid, neque is qui rigat (en operationem externam) sed Deus qui dat augmentum, estque hoc opus internum. Idem verò necessariò dicendum de Sacramentorum administratione dissentissimis verbis pse Iohannes Baptista docet, quum inquit. Evidens vos aqua baptizo in penitentiam, sed qui ponē me venit, is est qui baptizat spiritu & igne: neque pugnant ista cum his quae superiorū attigit, nimirum hanc vim à Spiritu Sancto procedere, quod Spiritus Sanctus sit coessentialis virtus operatrix Partis ac Filij. Ne quis autem excipiatur baptismum Iohannis Baptiste plurimum à Iesu Christi baptismo differre, qua in re pleriq; ex veteribus sunt hallucinati, Divus Petrus expressè distinguit actionem externam Baptismi, qui hominum ministerio administratur, ab interna, quae vnius Dei propria est. i. Petr. 3. 21. Atque idem est iudicium de altero Sacrosancto Cenaz Sacramento: quandoquidem vnum & idem est virtutumque genus, sicuti in scholis loquuntur

tur. Alter error ex hac eadem falsa doctrina manans, non minus, est periculosus. Nam si / vt quidam docent, saltē in hostiæ consecratione) ut Sacramentum verè sit Sacramentum, suūmque effectum eius administratio producat, oportet hanc consecrationem fieri ex sufficientia & intentione consecrantis, nemo verò potest hanc intentionem nosse nisi ex opinione, & ea incertissima (& quidem verisimiliter potius falsa quàm vera, si cum ignoratiūm tum mores inspicias corruptissimos maximę partis sacrificiorum Romanorum, quales se hodie venditant,) nonne sequitur necessarium neminem posse consecratam ex ipsorum manibus hostiam accipere, nisi cum dubitatione & incertitudine? Quod si est, quinam, obsecro, rei significatæ potest esse particeps, Iesu Christi nimirum cum omnibus ipsius beneficiis, quandoquidem quicquid sit sine fide peccatum est: Rom. 14. 23. Saltē igitur nostri Romanī Catholicide se cogiter, ac viderint quid Missis suis iuuentur, hoc posito & concessu legitimas esse, quod tamen secus est, siquidem omnis earum fructus à sufficientia & conscientia presbyterorum & sacrificiorum suorum pender.

Quàm sit igitur modis omnibus perniciosus hic error cuius est conspicuum: qua in re tamen Spiritus ille mendax tantum potuit, vt olim magnus ille Cyprianus: verus Episcopus & martyr Domini, & magna pars Episcopo-

*Alter eorum
error, qui à
dignitate &
intentione
administrā
tis vim sa
cramenti
dependere
volunt.*

*Error Eccle
siarum A-
fricanarum
de Baptis-
mo abbae
ticis collato.*

rum Africanorum ad hunc scopulum allis-
tini, censentes rebaptizandos eos qui ab her-
eticis baptizati in Ecclesiam recipiebantur.
Qui tamen error omnium etiam Catholico-
rum suffragiis damnatus est, ut ipsius ore suo
coarguantur.

*Vnu Deo
potissim
mira
cula mag
ni & m
odis o
mnium aut etiam a
vni
servorum opera & interventu: putat nec pro
priis illorum viribus, nec aliunde acceptis im
mutatum aut retentum naturae vel causarum
secundarum ordinem, sed a Domino, accepta
in tali negotio potestate interveniendi, & pre
cibus ipsorum exauditis: natura vicissim ex
traordinariam Dei voluntatem sentiente per
seruos eius patefactam, facta illa miracula, so
la potestate & virtute incomunicabili Crea
toris solius Omnipotentis vel ipso teste Petro
Act. 3.12. & 16. verbis expressissimis: quae ad o
mnia miracula in uniuersum applicanda sunt:
que inadmodum videmus etiam nunquam ab
illis hoc donum in usum vocatum sine ardē
tibus precibus, ad eum a quo, ad istud perfic
tiendum opus, adhibebantur tanquam orga
na, secundum suam mensuram, non autem ut
causae efficientes. Quod si ita est in sanctis istis
viris, idem necessario fatendum est, Domino
dante efficaciam Spiritui erroris. Matth. 24.
24. & 2. Thess. 2. 9.*

*Pjus bnp
doctrina
aduersus*

*Quid aliud igitur esse dixerimus sanctorum
mortuorum invocationem, quam meram i
dolola-*

idolatriam, quæ tamen eò usque progressa
est ut sanctorum cuicunque priuata miracula tri-
buantur, et si concederemus eos qui sua quiete
iam fruuntur (de iis dictum putate de quorum
fide & vita integritate constat ex certissimis
testimoniis, non autem de omnibus iis qui in
legendatum album relati sunt) res adhuc ter-
renas curare, atque inuocantium preces audi-
re (quod tamen ipsis non magis attribui po-
test quam quod est Deo maximè proprium)
aut ipsis ibi munus impositum esse Deum pre-
candi pro iis à quibus in terris ut idola colun-
tur, & quidem eò usque ut eorum ossa tantum
et opinione adorentur.

Accedo iam ad eoru errorē qui signis Sacra-
mētali bus adhærētes grauius etiā peccāt quam
ij de quibus hactenus loquuti sumus. Nam
quād præstat homō cuiuscunque verbi sono
aut re quapiam inanima ex se se & sensus &
motus experte, qualia sunt in se signa Sacra-
mentalia: aut etiam actio qua hoc vel illud fit
ab homine: tantò etiam magis est ridiculus,
superstiosus & idololatra qui Sacramento-
rum effectum tribuit aut verbo Sacramentali, prius.
aut signis, aut toti illi externæ actioni, quam
qui eadem attribuit homini hæc administranti. Et tamen hanc doctrinam hodierni Catho-
lici Romani docent & admittunt, quam suo
calculo nouissimum Conciliabulum Tridentinum confirmavit: nempe priuūm vi ac vir-
tute verborum sacramentalium quæ Sacrifi-
cus insulsurat, res quæ priùs erant simpliciter

naturales ac terrenæ, repente fieri res sanctas
& sacras: immo (quid attinet ad sacram sanctam
Cœnam) panem & vinum euadere verum cor-
pus & verum sanguinem esse in aliis & rea-
lium Iesu Christi doctrinam sanè modis omni-
bus abominandam. Mera enim est Magia &
incantatio vim ullam ullis vocibus aliam tri-
bunere, à quo cunque tandem proferatur, quām
res de quibus loquimur significandi. Nam
quum ipse Dominus loquens, effecit quod lo-
quebatur, veluti quum dixit, Remissa sunt tibi
peccata tua, Surge & ambula: Fides tuat ser-
uavit, & quoniam mare ac ventos alloquens ius-
sit, Tacere & quiescere, Lazarumque iussit
foras exire, & malignos Spiritus eadem etiam
iussit (quaे in scholis vocant verba operatoria)
minime putandum est verborum illorum so-
nitu hunc effectum productum. Etenim hæc
virtus essentialiter & incomunicabiliter viuis
Deitatis est propria. Virtus itaque sic loquen-
tis Domini hæc effecta produxit, cuius etiam
viuis vi & mandato res naturales & terrenæ
fiunt Sacra menta, id est signa visibilium, spiri-
tualium & cælestium.

Error per-
nicioſiſſi-
bus de cha-
ptizatorum, aut eorum qui Confirmationem
racter quo-
dam imagi-
nario qui in-
cipiunt, formari aliquid quod Charakterem
anima no-
dicunt, id est notam quandam sic insculptam
firme for-
sur simplici ut perpetuo sit indelibilis, hac nimirum actio-
& pure a-
ut ne Baptismi, Confirmationis & suorum ordi-
natione ba-
ptismi.
num, nude ac simplices in se considerata,
quod

quod dicunt Opus operatum. Hoc verò profus idem est ac si quis dixerit nudam prædicationem remissionis peccatorum per Iesum Christum imprimere salutem in cordibus omnium quorum aures hic sonus verbaverat, licet tamen vim illios prædicationis non percipiant, aut si percipiunt, fidem tamen non adhibeant: quum tamē expressè dicatur, omnes eos qui non crediderint, & non baptizati fuerint, damnatum iri: quæ sanè doctrina nullum habet fundamentum, nec in sacris libris, nec in veterum Patrum scriptis, sed à quodam Papa Innocentio huius nominis tertio est excoigitata, qui licet Innocentius nomine, re ipsa tamen fuit nequissimus, primus auctor Decretalium, multorumque in orbe Christiano majorum causa, ac sanè quomodo Scriptura nitetur error qui attribuit alterius actioni sensuallæ & externæ (ut ipsis concedamus suam Confirmationem, & ordines esse Sacramēta) effectum in istorum cerebro effectum, quod, si verum esset, vnius esset Dei proprium: quod nec docteri, nec credi potest sine idolatria nō inimicis manifesta quam si hominis loquētis & operantis viribus illa tribuerentur.

Agnosco igitur, & quidem libens agnosco
 externam actionem Baptismi non esse fabu-
 lam, sed sacram actionem & utilitatis maxi-
 mæ. Verum tota vis posita est in eo, ut qui ba-
 ptizatur, de Dei erga se favore doceatur,
 sibiique applicet, ac, cum beata virginē Maria,
 dicat in corde suo, Fiat mihi secundum ver-

*venia char-
 acter per
 baptismum
 interiorem
 cum exterio-
 re coniun-
 ctum in cor-
 dibus credē-
 tium bapti-
 zatorum.*

bum tuum. Tum enim proculdubio res significata datur ipsi & ob-signatur, remissio pura peccatorum & Spiritus regenerationis incrementum, qui verus est verorum Dei filiorum character. i. Iohann. 3. 10. & 19.

Non sunt à Veritatem igitur tot erroribus opponentes se iniucem dispellendi, dicemus, fidos Dei seruos quum aut Dei verbum tantum annuntiant, aut Sacramēta administrant, distinguens nihil nisi extrinsecus operari posse, ut qui plāminū int̄m̄tant & rigant tantum, vim autem internam docens à prossus ab eo solo manare cuius mandato & exterius à iussu plantant & rigant, & qui solus dat vim perante, ex augēscendi & crescendi iis quæ sic plantata dato, quām rigatāque sunt, i. Corinth. 3. 7. At loquēte ipso **Signum** Domino, sicut in hac historia factum interius, **Sacramen-** tum non fuerunt duo operatores. Nam v-
gificata. nus & idem Magister intus effecit quod verbo suo exterius significauit, simul dispositus & præparatis discipulorum cordibus ad hoc donum vera viuāque fide suscipiendum.

Error eorū Quæ si distinctio inter Dominum & seruos accuratè intelligeretur ab iis de quibus loquutus sum, à derestantis illis idololatriis recessuros arbitror, nec attributuros Sacramentis quæ vni Deo incommunicabilius ut maximè propria conueniunt: nec vicissim Sacramentis adempturos quæ sunt illis propria, quod faciunt Anabaptista & similes, quibus Sacra menta nihil aliud sunt quām memoriale quoddam & exterior testera Christianismi, non animaducentes Apostolum etiam de Circuncisione loquen-
tem,

em, non simpliciter dicere illam fuisse nostram, qua Iudei à reliquis nationibus discerentur, sed expressè pronuntiare. Ro. 4.11. illa fuisse sigillū iustitiae & fidei : quemadmodum etiam Baptismus non simpliciter Lauacrum appellatur : sed Lauacrum Regenerationis. Tit. 3. & Apostolus non simpliciter etiam dicit panem quem frangimus , & poculum cui benedicimus (id est quod cum gratiarum actione capimus) actionem esse Christianis propriam , sed expressè monet esse communicationem corporis & sanguinis Domini: sic tamen ut quæ propria signorum sunt signis attribuat, & vicissim rei significatae quod illi proprium est.

Veruntamen nonnunquam, (non quidem ut hæc confundantur, sed ut ostendatur illas ostendere tantum distinguiri nō separari, nec Dei ipius, nec etiā credentium respectu) rei significatae nomine tribuitur signo, veluti quū panis Cœnæ vocatur corpus Iesu Christi pro nobis traditi: & potius sacrosanctæ Cœnæ, immo & poculū quo ille cōtinetur, dicitur Sanguis Iesu Christi pro nobis fusus. Itidē eadētque profusa ratione, rei ipsius significatae effecta nonnunquam tribuitur signo, veluti quū baptismus vocatur Lauacrum regenerationis, & viñū Cœnæ dicitur cōmunicatio corporis & sanguinis Domini: quemadmodum etiam Apostolus longè vterius progressus, nihil tamen minus cogitans quam Timotheo tribuere, quod est unius & solius Iesu Christi propriū,

*Cur non
nunquam
panem &
effidū rei
significatae
tribuatur si-
gnis: &
quod à re
ta causa
manans
instrumento
tribuitur.*

Timotheum dicit seruaturum eos qui ipsum audiuerint 1. Tim. 4.16. tribuens instrumento quod est Causæ proprium: quemadmodum etiam quum Fidei Iustificatio tribuitur: quo sensu sunt intelligendæ similes phrases crebro apud Patres occurrentes, quibus Transsubstantiatores & Consubstantiatores abutitor.

Hanc a-
ctionem fa-
ctam semel
et Christo:
et Apolle
priam ridi-
culè appli-
cari in con-
secratione
Sacrificulo-
rum Roma-
norum :
scimus & a-
lla quadā
ijsinmodi-
fulta imi-
tatione fa-
ctorum Ie-
su Christi.
Sed præter superiora illa, Catholicorum
etundem tum ætatis nostræ tum præteritæ,
grauissimum alium errorem attendite. Nam
quum hoc à Christo gestum sit semel, ac no-
minatim ut Apostolatu authoritatem con-
ciliaret, ob multas superius à nobis expo-
sitas rationes: boni isti viti non erubue-
runt hoc ad suorum omnium sacrificulo-
rum Consecrationem transferre, adiectis
tamen rasura & inunctione sua, cum aliis
non paucis ceremoniis, quas ex arbitrio suo
confixerunt: adeò ut quemadmodum Iesus
Christus suos Apostolos afflauit, & dixit eis,
Accipite Spiritum Sanctum, ecce Dominum
Episcopum portatiuum, aut Magnum Episco-
pi Vicarium, qui Domini nostri halitum sedo
& impuro suo ore imitatus, & miseros illos
Missificos his verbis afflatus, Accipite Spiritū
Sanctum, repente creat Sacrificos. Quasi verò
Iesus Christus ad hanc historiam adiecevit,
Hoc facite, quod in Sacrosanctæ Cœnæ insti-
tutione factum ab illo conspicimus. Hic vero
quid magis miremur, an istorum inuentores,
an nimis credulos homines iis quæ non imi-
tatio Iesu Christi dicenda sunt, sed mimica tâ-

um & histrionica gesticulatio? Ex hoc fonte manauit Quadrageſima, quod videlicet Christus quadraginta dies iejunauit, dum se ad muneris, quod in hunc orbem impleturus venerat, executionem præparat. Quod verò Christus acum natum sanatus lutum saliuia sua fecit, à purissima sanctissimaque sua humanitate manate, ut virtutem suam diuinam adumbraret, qua credentium mentes illuminat, en etiā sacrificulum in Baptismi Sacramento saliuam suam impuram admiscentem. Quod verò Christus surdo facultatem audiendi collatus, immisit suos digitos in ipsius aures, his verbis eum compellans, Hepphata, idest, Aperire, idem scilicet istos imitari & pronuntiare par est baptismum conferentes, non magis eorum quae dicunt faciuntve gnares, quam qui omnium ignarissimi. Tibi verò Deus Opt. Max. gratias agimus immortales, qui nos ex istiusmodi densissimis tenebris, eduxisti, precamurque ut eandem gratiam ac misericordiam populis omnibus ac nationibus orbis terrarum largiaris, apertis oculis & auribus etiam maximè cæcorum & surdorum per sancti tui Spiritus vim & efficaciam.

Superest exutiendus nobis in hac historia usus Apostolis commissi muneris: qui præcipuus ex illo referendus est: quem Iesus Christus paucissimis quidem verbis docuit, sed quibus continetur omnis fructus quem ex totius sacrosancti Euangelij ministerio percipimus. Hunc igitur ad duo capita præcipua reduce-

mus, primum exposita verborum istorum retentionis ac remissionis peccatorum significacione: ac deinceps qualis sit hæc potestas, cui & quomodo datur, quisve sit eius ylus legitimus, considerantes ex opposito quantumquamque detestandus rei tam pretiosæ hancenius abusus fuerit.

*Remissio
peccatorum
continet
necessario
integram i-
psorum a-
bolitionem,
cum Culpa
sum etiam
Pœna.*

Posita igitur recta expositione, vocis Peccati, quo cōtinetur quilibet animi motus, deinde quilibet consensus, ac tandem quilibet actio Dei Legi repugnans. Iohann. 3.4. vox Remittendi in hoc negotio dicimus idem esse ac Condonare vel Absolute: cui opponitur vox Retinendi, quæ idem est ac Debitorem sibi deuinctum tenere, quemadmodum hac etiam Debitorum voce, peccatores intelliguntur: & Debiti nomine peccata computantur. Matth. 16. quæ nos coram Dei tribunali reos aternæ maledictionis, præter alias omnes penas temporarias faciūt. Nos igitur in hoc negotio duo consideramus effecta peccati, nempe primum culpam quæ est instat syngrapha aduersum nos obligatæ, deinde Pœnam, illius syngraphæ debitum: quæ duo diuelli non possunt, quandoquidem culpa necessariò dignit pœnam meritam; & nulla pœna est merita sine culpa. Si Christus igitur verè nos redemit, utrumque aboleuerit necesse est. Nam qui non est amplius reus (id est in quo culpa est abolita) merito puniri amplius iustè non potest: nec is iustè pœnam effugere qui sit adhuc reus. Denique vel stupidissimos illos omnium hominum

hominum oportet fateri, eum aduersus quem obligatio manet adhuc integra soluendo obnoxium: & contra syngrapha deleta, debitorem esse solutum. Hac de causa postquam Apostolus dixisset Deum nobis nostras offensas ac delicta condonare, quo fidem illius rei faciat, addit deletum fuisse quod aduersum nos erat chirographum, affixum cruci per sanguinem ipsius: Coloss. 2.13. & 14.1. Petr. 1. 2. Idem Apostolus Rom. 5... testatur nos fide iustificatos (id est liberos & a Christo solutos apprehenso per fidei instrumentum) pacem habere in conscientiis: sed fallissimum hoc esset, si qua ex parte rei adhuc tenebremur, ac proinde poenam precati obnoxij, ex quo sensu in nobis oritur conscientiae perturbatio. Quibus probè intellectis ex contrario perspicuum est quid hac phrasí Retinendi peccata significetur, nempe sibi semper deuinctum debitorem retinere.

Aduersus ista quidam excipiunt, quod sane inficiari nemo potest, nempe, primam Mortem esse per peccatum in mundum ingressam. Rom. 5.12. cuius ipsa poena est. Itaque si credentibus Deus Culparam remittens planè reconciliatur, qui hi quod Morti primæ credentes non minus obnoxij sunt, quam cæteri omnes peccatores? Aio vero proculdubio Mortem primam & secundam a primo paréte nostro manasse, si primam eius originem consideres: unde in omnibus deinceps hominibus actualium peccatorum quodlibet genus producitur, quorum minimum est motte prima & secunda di-

*Mortis pri
ma credens
tibus non est
propriè pœ
na peccati
sed potius
Dei donum
non parvum:*

B. j.

gnissimum: quæ omnia delentur Iesu Christi sanguine & obedientia non minus quam ipsa Culpa. Mors prima tamē remanet, sed immutata prorsus natura per hanc reconciliationē: ut quæ non amplius à furore Dei, sed ab eiusdem bonitate proueniat, suos ex huius vitæ cedulae miseriis edacentis, quos iam tum, animæ quidem respectu, faciat æternæ vitæ felicitatisque participes. Corpus vero quoddam tinet, tantum abest ut hac animæ separatione dani quicquam patiatur, ut contraria animæ peccandi instrumentum sic esse desinat: & illa putrefactio sic illi ad vitam spiritualem præparatio, quod pulchritate Apostolus pluribus explicat. I. Cor. 15. Mors igitur prima, quæ natura sua in maximis pœnis peccati recensenda est, credentibus fit Dei donum, quo misera & calamitosa ipsorum natura in longè meliorem statum mutatur, quem & ipsi cum Apostolo votis omnibus experunt. 2. Cor. 5. 2. & Philip. 1. 23. Ad reliquas autem objectiones in hoc ipsum caput deinceps respondebitur.

*Quomodo
in sola ve-
ra Christia-
na religio re-
petere, aut à sola creditoris gratia procedit,
ne disca-
mus Deum
aut quod ipsi plenè satisfactum sit, siue à debi-
tis omnia tote, siue ab alio quolibet eius nomine. Nam
condonare
quidem ex
gratia, sed
pœnas se-
uerissimas
exigere à
Fonsore.*

Remissio porro qua debitorem suum Creditor ita soluit, ut ab eonihil amplius possit nisi religio repetere, aut à sola creditoris gratia procedit, ne discamus Deum aut quod ipsi plenè satisfactum sit, siue à debitis omnia tote, siue ab alio quolibet eius nomine. Nam igitur considerandum nobis vtra ratione coram Deo absoluamur: qua in re Religionum omnes species præter unicam verè Christianam irrumpere sunt, nulloque nix fundamento. Nam si Deum imaginamur ita nobis debita nostra remittere,

remittere vel cōdonare ut pro ipsis nulla fiat
 satisfactio, & quidem pœna illi respondens
 quam culpa meretur, sequetur Deum illum;
 aut nō esse peccatorum iustum vindicem, aut
 si punit tantum ex parte, tātundem ei de sum-
 ma & perfecta iustitia sua & iudicij severita-
 te decedere: ac proinde non esse Deum perfe-
 ctum, sed qualiter eum Epieurei fingunt: nem-
 pe aut non iudicem mudi: aut Deum ex parte
 tantum, ac proinde non Deum, quandoquidē
 in verum Deum nulla prouersus cadit imperfe-
 cto. Sed contra, si requiritur ad liberationem
 solutio ad ultimum quadrantem, primum,
 (quandoquidem peccatum ex eius qui eo læ-
 sus est maiestate est estimandum, læsus autem
 est Deus æternus, immensa Majestatis ac ira-
 & indignationis in vitium) quis hoc pretium
 tandem obtulerit? Quis hoc debitum exsolue-
 tem editabitur, ut illud implere possit? Quis
 vel condignè se potest apparare ad hoc pretiū
 offerendum? Verum tamen ut dixi oportere
 summè iustum esse Deum in iudicando, sic o-
 portet vicissim ipsum summè clementem esse
 in misericordia, ut veras esse Deus comperiat.
 Ecquis igitur tam repugnantia cōciliabit?
 Sola Christiana Religio, quę sola nouit vnicū
 quendam terrum idoneum ac sufficientem
 vadēm ac spōlorem omnium debitorum, qui
 querunt & obtinent in ipso suam apocham
 & à chirographo liberationem, Iesum Chri-
 stum putat, verum Deū, ac proinde fatis dāto-
 rem idoneum apud Deum Patrem suū: & per-

B. ij.

solutorem in natura humana quā assumpsit, ut sua sanctitate quicquid est vitij ac corruptionis in natura nostra prorsus aboleret, ut obedientia sua perfectissima in ea humana natura, nostrae rebellionis omnem culpam regettac tandem peccatis nostris debitas pœnas loeret, ad ultimum usque denarium, supra lignum, in quo pro nobis est crucifixus. En modo in hac pro nobis ab hoc tertio facta solutione, hinc quidem summa iudiciorum Dei severitas in peccatores fit omnibus maxime conspicua: inde vero immensa quoque & ineffabilis quædam perfectissima misericordia, in eos qui tantum beneficium vera fide amplectūtur. Nempe is ipse Deus est qui ex sua immensa misericordia Filium unicum suum nobis spōsorem est largitus, qui corpus pro corpore interponeret, & animam pro anima. Isipse solus est qui perseverat in hac infinita bonitate, hunc sponsorem nobis annuntiat, offers & donat per Euangelij prædicationem, & saeculum Sacramentorum administrationem: is ipse ex eadem gratia & bonitate singulari format in nobis instrumentum illud Fidei ad hoc donum recipiendum aptum: is denique est qui nos ipsos iustificatos tandem etiam in ylhma illa & beatissima die glorificabit: In summa, in hoc unico vero Euangelij arcano simul concurunt tū summū ac severissimum Dei iudicium, quatenus pretio redēpti sumus tam magno tamque pretioso, Filij Dei nempe fanguine. I. Pet. 5. 18. tū eiusdem infinita Misericordia

sericordia, quatenus nobis hic Sponsor impunitatur in Remissionem omnium peccatorum, & vitæ æternæ acquisitionem. i. Thessal. 5.9. Quēadmodum enim iphus sanguis est solutio pœnæ debitæ nostris peccatis, sic eiusdem obedientia perfectissima, vnde immensi illi eius dolores ac pœnæ, ius nobis acquirit ad vitam æternam: ex ipsius Legis formula quæ hæc est, Hæc fac & viues. Rom. 3. 30. Istud autem eius utrumque beneficium, Mors eius, inquit, & obedientia applicatur & imputatur per instrumentum fidei, ex formula gratuiti fœderis Euangelij. Contrà verò ceteri omnes quorum peccata retinentur, & permanēt debitores, rei etiam æternæ maledictionis in eam ultimo demum die præcipitandi permanent. Atque is est harum vocum Remissionis ac Retentionis peccatorum sensus.

Sequitur, ex proposita initio divisione huius textus, considerandum penes quem sit potestas hunc nobis thesaurum largiendi: qua in re prima fronte parum inesse difficultatis videtur, quum ipsa luce sit clarius potestatem peccata condonandi penes eum esse qui Iesus est, ac proinde esse unius Dei, quemadmodum homines hominibus condonant. Hoc quū admitterent Pharisæi, Marc. 2. 7. Iesum Christum ut blasphemias loquutū accusarunt, quod dixisset paralyticō, Fili, remissa sunt tibi peccata tua. Nam, inquietabant, quis potest remittere peccata nisi solus Deus? Sic ipse met apud Esaiah 43.25. vociferatur, Ego sum, ego sum, qui

*Unius Dei
Patri, Filii
& Spiriti S.
propria est
potestas pec-
cata condo-
nandi.*

B. ii j.

deleo iniquitates tuas propter me. Merito igitur à Patre quotidie flagitamus peccatorū remissionē, qui nobis ea per Filij sanguinē reconciliatus, gratis remittit. Filius etiam ipse nobis eadem condonat, quæ pro nobis in carne sua supra lignū sustulit, quotidieque nobis offert hanc remissionem per Euangelij sui prædicationem & Sacramentorum administrationē. Spiritus sanctus is etiam est à quo pendet hæc remissio, cuius proprium est nostras mentes illuminare, ac voluntatem renouare ad hoc arcānum intelligendum, & vera viuāque fide complectendum, quod in dies in nostris cordibus obliquit. Nihilominus tamen videmus apud Matth.16.19. his vocibus Clavium, Ligandi & Soluendi, hanc potestatē Apostolis fuisse promissam in D. Petri persona, pro se & sociis suis loquentis: & Ecclesiæ. Matth.18.18. & ipsis Apostolis hoc loco: quæ quum accuratiōtem tractatum postulent, sciiciamus in proximum qui de ea sermo à nobis habebitur, Deo faciente, atque interim Deum supplices orabimus, vt tam pretiosam hanc doctrinam nostris mentibus insculpat, tam eorum quæ copiosius exposuimus, quam doctrinæ Sacramentorum, vt tantum iis deferamus quantum ex Dei verbo docemur, ad Dei gloriam, & nostram salutē, ac peccatorum gratuitam remissionem, in Dominō nostro Iesu Christo fidelium vniuersalē spe & salute. Amen.

HOMI-

HOMILIA DECIMAS EXTA.

Iohan.20.

22. Et quum haec dixisset, afflanit eos, & dixit
eis, Accipite Spiritum sanctum.

23. Si quorum remiseritis peccata, remittuntur
eis: si quorum retinueritis, retenta sunt.

SV B S T I T I M V s nuper in ca-
quæstionc, quæ sit hæc in Apo-
stolos collata potestas, remitté-
di vel retinendi peccata in ter-
ris cù certa præmissione in cœ-
lis illud omne ratum fore. Vnde videri fortas-
sè possit, Iudicium illud, siue Remissionis, siue
Retentionis peccatorū, ab hominibus in ter-
ris initium capere, deinde in cœlis à Domino
perfici: quod quid aliud esset quam verum or-
dinem euertere, ac hominibus iudicandi po-
testatem, Deo vero partes illud iudicium exe-
quendi dare, quod ne cogitari quidē sine blas-
phemia potest? Contrarium igitur proslus est
statuēdum. Nam, vt nuper diximus, solius Dñi
propria potestas est Reinittere peccata, ac
proinde Retinere & peccatores iusto iudicio
damnare. Quoniam vero tribunal istud Deisu
præ cœlos omnes, & hunc mundum eminet,
homines autē in terris degunt: idcirco Deus in
terris utitur hominū ministerio quos elegit: nō
quidem ut sententiam præscribant remissionis
aut remissionis peccatorum (nam alioqui sex-

*Relata &
legiūma
sententia
Remissio-
ne aut Re-
tentionis
peccatorum
futurū pri-
mū in cœ-
lis, deinde
in terris pro-
muntiatur,
Et iterum
in cœlis ha-
betur rata.*

B. iiiij,

dos in folio suo collocaret, quum tamen illud immotum sit principium, Deum alteri cuiuspiam suam gloriam non dare. Esa. 48. 11) sed potestate ipsis facta septentiam quam ipse dictauit propontiandi : & quidem ita ut velit homines persuasos esse, quæ sic in terris pronuntiantur à suis seruis, rata in cœlis à se fieri, tam verè id quideam quām si ote suo pronuntiasset.

*Quomodo
qui in ter-
ris senten-
tiā pronū-
tias finit
illam sibi
cœlius offi-
cium dicitam.*

Siū quærat hic quispiā, quomodo hæc sententia dicetur hominibus eam pronuntiatu-
risatio non opus esse propterea ut vel ipse Dei
filius ē cœlo descendat, sicuti descendens est
victor illo die, ad huius sententiæ integrum &
realem executionem : vel ut Spiritus Sanctus
extraordinariè ministros in aurē alloquatur:
sed prescriptum illis officium & fines suos
tam in Verbo Legis quām Euangeliū : Legis
nimitem in Retinendis peccatis, quatenus illa
doceat quid sit peccatum, & condemnatio-
nem mortis æternæ pronuntiat aduersus pec-
catores, Gal. 3. 10. & Rom. 5. 12. & 6. 23. Euange-
lij contrā, quod docet, quicunque filio credi-
derit non peritum, sed vitam æternam con-
secutum. Iohann. 3. 15. cui responderet quod
Apostolis deinde dictum est, quicunque cre-
diderit & baptizatus fuerit, cum seruatum iri:
contra condemnatum quicunque non credi-
derit. Marc. 16. 16.

*Deo non o-
pus est vt.
la inquisi-
tione homi-
num ad a-*

Inde sequitur, quod quemadmodum in ter-
renis iudicis, iudices ex reis veritatem facti
noſſe nequeunt, niſi diligenti facta inquisitio-
ne

ne, aut ipsius rei confessione, ut iuste vel absolu-
tum vel condemnatum: sic in hoc spirituali iu-
dicio, superius factò à Domino supremo-
que Iudice, sed in terris pronuntiando ab iis
quibus hoc munus est demandatum, minimè
quidē opus est inquisitione, eius qui superius
sedet iudex respectu, qui melius quam ipsi
homines corda hominum nouit: sed iudicatu-
ri in terris & sententiam pronuntiatur, aut
contrà aut secundum hunc vel illum, quò cer-
tiores sint de gratia aut condemnatione in
celis facta, præscriptum ius à Domino quod
sequantur habent, nempe ut de arbore ferant
iudicium ex fructibus, & inde sententiam
pronuntient.

bfoluen-
dum aut
condemna-
dum pecca-
tores in ce-
lo. Sed ut in
terris feta-
tur senten-
tia confor-
matae que
in celis in-
dicata est,
causa cogni-
tione opus
est, quam
fieri par est
quomodo
& à quibus
est manda-
tum.

Quod sit
fundamen-
tum senten-
tiarum que
in terris pro-
nuntiantur,
quarum al-
lia simpli-
ces & ab-
soluta, alia
cum condi-
tione, alia
generales
& indefini-
tes, alia cer-
tis quibus-
dam pecu-
liares.

Hæc potro sententia nonnunquam est sim-
plex & absoluta, quum vel de facto constat,
quantum hominibus licet, vel de statu & con-
scientia eius cum quo agitur, putà utrum sit
reus, necne: an si reus, agat seriam pœnitentiā,
ut debet, utrum credat, necne. Ex his enim
fructibus arbor discernitur. Nonnunquam
autem, quum subest iusta dubitandi occasio,
hæc sententia certa quadam conditione pro-
nuntiatur, putà & abolutionis in cœlo, si cum
quibus est negotium serio pœnituerint & cre-
diderint: vel condemnationis, nisi pœniten-
tiā egerint & crediderint: quam sententiam
apud se vel absolutos vel condemnatos opor-
ter serio meditari. Eniguntur cur duplex sit i-
stiusmodi à Deo latarum sententiarū species,
que à pastoribus & ministris verbi diuini com-

missis ipsis ouibus proponuntur. Nam alii sunt indefiniti cum apposita conditione, sicut fit in ordinariis concionibus ad uniuersum gregem: quæ Euangelij prædicatio nihil aliud est quam publica declaratio, & denuntiatio Pastoris nomine Domini, ad suas oves & auditores, qua verè & ex animo pœnitentiam agentibus, viuaque fide Domini mortem & passionem amplectentibus omnia in uniuersum, & singula scorsim peccata ipsis à Deo condonari testatur ut iam coram Dei tribunali à iudicio Dei liberi & immunes censeantur: ut contrà, non agentibus pœnitentiam, & simulatè Christum amplectentibus, peccata retinendi, & perpetuæ maledictioni reo addici. Hic verò postulat ouium officium ut se ipsas iudcent, an ita sint apud se affectæ ut de præterito dent gloriam Deo, cōtque illud verè contritum & abiectum offerant, Psalm. 51. 19. & in primis, an remissionē illam peccatorum oblatam Euangelij prædicatione vera fide amplectantur: Deoque respondere paratæ sint quod olim Angelo Sancta Virgo, Fiat mihi, Domine, secundum verbū tuum Luc. 1. 38. & quemadmodum Domino pater ille Lunatici respondit, Credo, Domine: succurre incredulitati meæ. Marc. 9. 24. cum certo proposito vita melius in posterum instruendæ. Quod si fiat, minime dubium est quin is cui Deus cor istud largitus est, domum absolutus & liber reuertatur: sīn aliter, quin reus & suis peccatis obstrictus, etiam ille domum redeat, ut non

non opus sit Pastorem peculiariter aliam sententiam pronuntiare condemnationis aut absolutionis. Nam si peccator pœnitens istud beneficium à Deo sine ullo intermedio consequitur, quod expressè de misero illo publicano Lucas prædicat. 18. 14. multò magis Pastore peccatores sic alloquente eius nomine à quo missus est, et si hanc sententiam in genere tantum protulit, conscientia peccatoris pœnitentis habet quo nitatur & consolationē apud se percipiat: quod de se Dauid ipse testatur pluribus psalmis, sed psalmo præsertim. 32. 3.

Iudicij verè quod de priuatis statuitur peculiaris quædam est cognitio, & specialis ac luculentior declaratio. Tota restamen eodem redit, quod sit una Lex ex qua impœnitentibus peccata retinentur, & unicum Euangelium, per quod pœnitentibus & credentibus peccata remittuntur eodem ministerio: seu ad plures indefinite sermo dirigatur, seu cum priuato quopiam sit negotium, & absolute pronuntietur sententia. Hæc autem in triplici agendi sunt differentia. Primum locum sibi vendicant admonitiones priuatæ, pro varietate circumstantiarum, rerum ac personarum, Pastorum officio hoc postulanct, ut singulis suis ouibus inuigilent, seu monendis & arguendis, seu etiam consolandis. Ezechiel. 33. 8. & 9. Act. 20. 20. 2. Corinth. II. 29: ubi, quocunque modo affectus sit qui admovetur, nunquam frustra Pastor pœnitenti & credenti remissionem peccatorum annuntiat:

*Prima spe-
cieis Ecclesie
sufficiunt in di-
cti quod pri-
uatis pro-
nuntiantur à
Pastoribus
studiofis sa-
luis fongu-
larum sibi
commissari
ouium.*

nec contrà peruicaci & incredulo condemnationem. Et hoc præsertim locum habet in ægeorum visitatione, quo tempore maximè Pastorē oportet ægrum ad pœnitentiam, & remissionis peccatorū certitudinem disponere,

Secunda spe Deinde priuatis istis iudiciis locus est in iurisdictione & disciplina Ecclesiastica quam Dominus instituit in Ecclesia Christiana,
contra pri- Matth. 18.17. & 18.ad exemplum eorū quæ sub
uatos post Lege antiquitus decreta fuerant & in vsl. e.
causa cogni- ratione coram cœtus illius, qui Ecclesiam repræsentat, ex ver-
tione coram bi Ministris compositus , & Senioribus legitimi-
cato Semino- mè ex ipso populo electis, quos propterea Pau-
rum legi. lus Gubernatores nominat 1. Cor. 12. 28.est, ut
mè ad hoc post diligentem inquisitionem eorū quæ cum
missus de- Ecclesiæ offendiculo, facta sunt, sedulā nauent
ctorum. operam , tum vt peccator pœnitentiam agat,
mē ad hoc tum vt scandalum tollatur , ne forte paulo
fermenti rora massa fermentetur 1. Cor. 5. 5. &
missus de- 6. Apostolorum exemplum sequuti,pœnitentiam agentibus consolationis medicinam ap-
ctorum. placent, & deuiam ac aberratèm ouem in gregem reuocent. 2. Cor. 2. 6. & 7. prout facti ra-
ctorum. tio postulabit: contrà contumaces ac contem-
ctorum. ptores illius quæ in terris est Ecclesiæ excin-
ctorum. dant , ut pudore tandem, si fieri potest, ingre-
ctorum. gem reducantur, seriam peccatorum pœni-
ctorum. tentiam agentes, sicut Apostoli docuerant &
ctorum. factitarunt. 1. Cor. 5. 6. & 12. & 2. Thessal. 3. 4.
ctorum. 6. 14. 1. Timoth. 1. 19. & 2. Iohann. vers. 10. &
ctorum. 12. totaque vetus Ecclesia nemine refragante.

Fateor

Fateor tamen iampridem hanc disciplinam
in horrendam & detestandam tyrannide im-
moratā fuisse. Sed hæc tamē iurisdictio & di-
sciplina Ecclesiastica fuit nihilo magis abo-
lenda quā Verbi Diuini prædicatio, quod
eā non nunquam falsi Pastores abutantur ad
hæreses inuehendas. Vos verò perditī pertur-
batores Ecclesiæ, qui eius rectam instauratio-
nem prō viribus impeditre conantini, alij qui-
dem planè damnatis Consistoriis & qualibet
Ecclesiastica censura: alij quod merè eit Ec-
clesiasticum & spirituale ad magistratus ciui-
les transferentes: alij ab hac disciplina remo-
vētes eos qui ex populo legitimè sunt ad hoc
munus vocati (quod Ecclesiæ voci planè repu-
gnat, quæ huic cœtui Seniorū cōpetit. Mat. 18.
18.) alij prohibentes ne profligatæ istius tyrā-
nidis, qua tandem Ecclesia in tantā desolationē
deuenit fundamenta conuellantur: vos, inquā,
omnes instrumenta Satanæ, mutuas operas in-
tam perdita causa tuenda conferentes, tandem
aliquando coram Filij Dei tribunali sentieris,
an vobis licuerit eius in terris tribunal ener-
tere: ac quicquid vestris cōsiliis vel professis i-
pis Euāgelijs hostibus lōgē deterioribus mo-
liamini, tamen quod fuerit in terris ligatum,
cōperietur in cœlo fuisse ligatum: & si militer
solutum, quod ita solutum fuerit, vi rata sit i-
pius Dominus hac de re sententia, Matth. 18.
18. tandemque vestro periculo experiemini
quid sit cum eo bellū suscepisse qui uester Ia-
dex est ac futurus est.

*Abusus
discipline
& iurisdi-
ctoris Ec-
clesiastice
operis cor-
rigi, eius lo-
gismo &
necessario
rūsu renocā-
to.*

*Tertia spe-
cies priu-
tarum fes-
tentiarum
in admini-
stracione Ba-
ptismi ex
sacra funda-
Cœna.*

Tertia species priuatae istius administratio-
nis posita est in Sacmentorum administra-
tione, quæ singulis distribuuntur, non autem gene-
raliter & indefinite, ut verbū Dei in ordina-
tia verbi prædicatione. Ideo adultiores olim
in Ecclesia vetere priusquam Baptismo in Eccle-
siā recipierentur, Catechumeni erāt, ac doctri-
næ Christianæ capita præcipua docebātur, nec
antem admittebantur nisi facta expressa stipula-
tione suæ in Deum fidei, Diaboli abnegatione
& omnium quæ essent Euangeliō contraria,
quod à Philippo videmus obliteratum in Eu-
nacho illo, de quo sit in Actis Apostolorum
mentio. Act. 8.37. quod Petrus etiam respexit:
I. Pet. 3.21. vnde profecta sunt ista quæ Roma-
na Ecclesia hodierna retinuit, Credis? Credo.
Abrenuntias? Abrenuntio: qui tamen error
crassissimus præter tot ratosque abusus & pol-
lutiones lingua peregrina inuectas, pessime
que ad infantium Baptismū traductas, haud
quaquam nunc primū cœpit. Idē etiam ex-
amē & expressa professio fidei requiritur in sin-
gulis antequam ad sacra sanctam Cœnam ad-
mittantur. Quod si examen à Pastoribus in hu-
iusmodi negotio sæpius iteratur, non modò
ad officium excitarentur qui tradidisse depre-
henderentur obliuioni quæ prius didicerat &
professi fuerat: sed etiam obuiam iacetur mul-
tis pollutionibus quibus hæc sancta commu-
nio contaminatur & ira Dei terribilis & extra-
ordinaria prouocatur, vt loquitur Apostolus
I. Cor. 11.30. Nam dñs iubet singulos scipios
probare,

probare, nō vult Pastores ab officio suas quae probandi deterrere, sicuti quidam somniant. Hoc verò casu minimè dubium est, quin qui vera poenitentia & fide amplectitur verbum tu Legis quā Euangelij à Pottore fideliter propositum, & Sacraenta sic percipit, sit etiam in cœlis solitus, contrà verò qui secus faxit suū chirographum, suęque condemnationis me-
nitum coram tribunali veniat ob-signaturus.

Igitur sacrosancto ministerio commissum est in terris munus declarandæ sententiæ, qua primùm conficitur & dictatur in cœlis verbo Domini diligenti interim adhibita differen-
tia inter cū qui solus remittit aut retinet pœ-
cata, qui solus absolvit aut condemnat: & eos
quos in terris delegit, ut in iis causam hanc co-
ram hominibus excutiant & examinent, sen-
tentiāmque in cœlis ratam habendam pro-
nuntient.

Ex supradictis etiam appetet hos in ter-
ris Domini Legatos sua functione, cuius sunt
præscripti fines tam verbo Legis & Euange-
lij, quam æquo & bono in illius dispen-
satione, sic abutentes, tum in se ipso tum
in iure, nihil legitimè administrare, ac pro-
inde non propterea debere turbari homi-
num conscientias. Et hoc Dominus ex-
presse docuit suos Apostolos quum latam à
Pharisæis aduersus se suosque discipulos sen-
tentiam excommunicationis audiuisset. Iohá.
16.2. & Marth.15.12. & 14. quemadmodum ho-
die per Dei gratiam, nō modò nos non mouet

Dens ind
cat in cœl*o*
quo est ser
mu sen
tium in ter
r*is* pronunc*ta*

Lata in ter
r*is* indic*io*
präterare
corraforma
l*am* praf*er*
pre commis
sionis ius
qui vocati
sunt ad se
preferenda;
provisu*irri*
ta sunt ex
nullius effe
ctu.

pseudo Ecclesiæ illius Romanæ excommunicationum fulmina, ut contraria, quā ab istiusmodi hominibus anathemate ferimur, præsertim quod ab eorum idololatriis secessionem fecerimus, certissimum inde capiamus argumentum lætandi in Domino, quemadmodum ipse nos admonet, Matth. 5.11. & 12. & Apostoli nobis sunt exemplo, Act. 5.41.

*Quomodo
et quoniam
que in A-
postolos col-
lata hac hi-
storia potest
esse, transfe-
ratur ad
Pastores
et seniores
in Ecclesiis
constitutos
post Apo-
stolorum
tempora.*

Sed quidam hic supererit scrupulus. Nam si Apostolatus hæc actio propria est, ac proinde ipsorum Apostolorum (quod sæpius in huius historiæ expositione exposuimus) queri non immerito potest, quomodo nos hanc potestatem ad omnes Pastores, qui sunt, fuerūt, & ad finem usque sæculorum futuri sunt extendamus. Facilis respōsio, quiddam esse proprium Apostolatus functioni, sicut satis copiosè docuimus in huius historiæ explicatione, veluti quod ipsius ore Filij Dei missi sunt architecti futuri & primi fundatores Ecclesiæ Christianæ in uniuersum mundum, & quidem cum extraordinaria omnium donorum sancti Spiritus abundantia & auctoritate omni exceptione maiore, quam ob causam etiam Dominus ad ipsorum vocationem addidit. Sacramentalem halitum oris sui. Fuerunt igitur hæc Apostolatus & Apostolorum sic propria, ut nullum in ipsis potuerint ac debuerint successorem habere, ob eas causas quas in huius historiæ explicatione satis copiosè declaravimus. Sed considerata generaliter functione administrandi tum verbi prædicationem, tum Sacra-

Sacramenta & disciplinam Ecclesiasticā, hæc commissio data est etiam à Pastoribus, Evangelistis putà, Pastoribus, Doctoribus & Senioribus, qui hoc munus alij aliis succedentes inuicem sustinerent: quam ob rem disertissimis verbis præsentem suam opem sacro illi ministerio promisit usque ad mundi consummationem, non autem simpliciter tantum Apostolis, qui viæ suæ curriculū breui decurserunt. Marc.28.20.

*Falsè temiſſionem per-
na ſeparatō
à remiſſio-
ne culpa.*

Habetis veri Christianismi summam, cui si velle ex diametro opponere, & ſigillatim pluribus persequi quæ ſunt in Eccleſiam Dei inventa per illam horrendam apostasiā ab Apostolo prædictā. 2. Thess.2.3. & in Apocalypſi copiosè declaratam, vix mihi ſingula perſequenti annus ſufficerit, vel totos dies à primo ſolis ortu ad occasum usque in eodem argumen- to versanti. Breuiter tamen ſumma capi- ta perſtingam, quò melius dignoscamus ex quantis abyſſis Dominus ſumma ſua, immo immensa misericordia, eruerit, & tam prelio- ſum iſtum theſaurum pluris facere diſcamus. Accipite igitur quid hæc in re ſpiritus erroris promouerit, iuſto Dei iudicio, quale per Propheta Eſaiam erat minatus, Eſa.29.14. & quo totum terrarum orbem hodie punit. Pri- mū quod ad hanc Remiſſionis peccatorum vocem (in qua tota noſtra fides & ſpes eſt po- fita) videte quomodo ſenſim per cuniculos e- ius funda-menta ſint tentata. Nam non modò ab initio ſtatim diſtinctum, ſed ſeparatum eſt

C. j.

chirographū ab eo ad quod per chirographū
obligamur, id est Culpa à Pœna: ac proinde si
meritum Iesu Christi solam culpam deleuit,
sanè ex parte truncatur, & Deus etiam argui-
tur iniusticæ, si solutionem perat ab iis quo-
rum chirographum deletum sit: eu denique
Iesu Christi perpessiones proiuss inancēs, aut
saktem hæc tenus nos adiuuantes ut valere fa-
ciant pretium quod nos ipsi pro nostra libe-
ratione soluimus: veluti cibas quilibet sale
cōditur ut saporem ac gustum suauorem re-
cipiat. Sed, obsecro, num magis evidenter po-
tuerunt nostræ salutis fundamenta conuelli,
& Iesum Christū suo illo nomine saluifico Ie-
sū spoliare? & quidem etiam Prophetis & A-
postolis veluti mendacium impingere?

*Responsio
ad eorum
objectiones*

*Pœnis qui-
bus Deus
nonnunquā
eos casti-
gat quibus
peccata con-
donant.*

At qui sic separant Remissionem Pœnæ à
Culpæ remissione, volūntque superesse solu-
tionem aliquam iis quorum tamen deletū est
chirographū, Coloss.2.14. præter ea quæ sunt
à me refutata superius, de morte prima, in qua
manent qui à morte secunda liberati sunt, Da-
uid uīdis exemplo tueri suum errorem conantur,
cui quum peccatum esset condonatum à Deo
expressè per Nathanem Prophetā, 2. Sam.1.2.
13. & 14. tamen maximis pœnis, tum ipse, tum
eius posteritas fuerūt obnoxij, cuiusmodi plu-
rima exempla possunt adduci, quum quoti-
die videamus vel optimos quōsque Deique ti-
mētes castigari variis pœnis, et si Dei filij sint,
Deoque proinde reconciliati. Respondemus
primum tatum agi hac exce p̄tione de pœnis,
quæ

quæ ad hāc vitā spectant: illāque proinde non iuuari eos qui Purgatorium statuunt, in quo post hunc mūdum pro peccatis in illo admis-sis satisfiat. Deinde non mirum esse, quum vel maximè penitentes & credentes tanta labo-rent imperfectione, si facta cum ipsis reconciliatio, non producit in anima aut corpore di-gnos effectus plenæ cum Deo reconciliatio-nis. Nam (ut Dauidis exēplum expendamus) tārum abest ut pœnæ quas post peccati remis-sionē sustinuit ab ullo defectu recōciliationis manarint, aut ab ullis aduersus ipsum iræ Dei reliquiis: ut contrā sic ista contingere ex sin-gulari in suum seruum reconciliatum amore voluerit: quem nouit his pœnis opus habere, ut magis magisque peccatorum teriam pœni-tentiā agere disceret, esentque tam ipsis quām posteris, & toti populo, velut quoddam amuletum, quo à talibus peccatis, sive leuioribus sive grauioribus sibi cauere discerent: quas sa-nè rationes quis meritò dixerit ab ira Dei pro-ficisci, tanquam nou planè reconciliati, quum contrā perspicua sint testimonia beneuolen-tia ipsius, quam temperat prout expedire nou-it eius saluti cui peccata sunt ex gratia sua cō-donata? Denique quum nostris propter pecca-ta pœnis, quæcunque tādem illæ sint, Deo ni-hil decedat nec accedat, nonne meritò dicen-dos censemus amentes eos qui satisfactionis nomen ipsis attribuūt? Itaque tam pretiosum istud nomen propriū est ac peculiare soli obe-dientiæ qua culpa nostræ rebellionis deletur,

C. ij.

& passionibus quibus satisfit pœnis, quas erat
opus meriti, solius, inquam, eius obedientie &
passionibus qui in hoc datus est, ex mera & im-
mensa Patris & ipsius etiam voluntate, Deita-
te ipsius infinita dante vim infinitam pœnæ
illi quam in humanitate sua passus est.

Falsa ima-
ginatio du-
plicis pœni-
tentia, alter-
ius ante, al-
terius post
baptismū. Deinde quod pœnitentia (quam melius re-
cipiscentiam ac Conuercionem dixerimus ex
(vñlo Scripturæ) individuo nexus cum promis-
sione remissionis peccatorum cohæreat, du-
plicem aduersarij nostri pœnitentiam faciūt,
vnam ante baptismum, quæ hodie tantum ad
Turcas & Iudæos spectaret, & cui tamen plu-
rimum attribuunt, admittentes in ea, sed suo
more facta, Pœnam & Culpam deleri. Altera,
quæ Culpam respiciat, quam à Baptismo con-
trahimus, quæ propterea grauiores pœnas me-
retur: & hic proinde Remissionem Culpæ se-
parant à pœna, ut omnes Christiani corā Deo
totidem peccatorum rei fiat quot à Baptismo
suo peccata comittunt. At diligenter legat
& relegant Bibliorum volumine quicquid cō-
tinetur, vnicam Conuercionis hominibus ne-
cessariæ speciem inuenient: quæ, coram Deo,
consistit primū in corde illo contrito &
vulnerato sensu iræ Dei aduersus peccatum:
deinde in apprehensione diuinæ misericordiæ,
cuius nullum aliud obiectum est, nisi vnicus
preciosus ille sanguis Domini nostri Iesu Chri-
sti, qui tulit supra lignum peccata nostra, id est
peccatis nostris pœnas debitas, quem nostræ
conscientiæ vulneribus applicemus, quæ non
alio

dio quām fidei instrumento curari possunt.

Tertiō vera Conuersio consistit in sincera Falsatio confessionis & agnitionis peccato rum quae in vera con uersione Christiana requiritur. peccatorum agnitione, primū & maximè apud eum qui solus præcipue offenditur, ut David ipse loquitur, Psalm. 51. 6. & ad illius misericordi Publicani exemplum, Luc. 18. 14. deinde quantum fieri potest apud eos qui læsi sunt, si ne priuati illi sint Matth. 18. 15. & 16. siue Ecclesia in genere, facto quopiaud offendiculum ingens secū trahat. Cuius exemplum insigne præbēt nobis ipse Dauid & Ezechias, aliqui ipsi similes: qui non tantum peccatum priuatim agnouerunt & cōfessi sunt, sed etiam monumentis in ænum omne tradiderunt: cuiusmodi exemplum etiam notandum est, non unius aut alterius tātū, sed totius eorum multitudinis qui Ephesi Magiaē sese addixerant; Act. 19. 19. Hic verò spiritus erroris pedetētim hoc promovit, ut primum sublatum sit discriminem inter confessionem peccatorum coram Deo communem & Christianis omnibus necessariam, omnibus horis ac momentis, & ea quæ propria est & specialis iis qui ob scandalum admissum legitima Ecclesiæ censura excommunicari, peccata publicè confitentur in Ecclesia & Christianorum cœtu, perentes se in cœtum fidelium recipi ac redintegrari: (quod sub Lege fuerat institutum & usitatum in sacrificiis quæ pro peccatis offerabantur;) præterea sublatum sit discriminem inter fraternalm peccatorum agnitionem, siue priuatim, siue corā testibus, quod ipse Dominus præscripsit

C. iii.

apud Matth. 18.15. & 19. & eam quæ priuatoꝝ
est, aliorum ad alios inuicem. Hæ species igitur
confessionum hac falsa doctrina confun-
duntur sub cōmuni nomine Pœnitentiaꝝ, hoc
excepto quod vltimam speciem parui fa-
ciunt. Nam præterquām quod, pro cœtu Pa-
storum & Seniorum, substituerunt monstrum
illud Officialitatis, aut Episcopalis Curiæ, cō-
positæ ex procuratoribus & tabulis, in qua de
Christo & eius Euangeliō ne ḥv quidem,
sed utriusque horrendissimus contemptus, ex-
communicationes fiunt & redimuntur nume-
rata certa pecunia, & quidem tam absurdaratione
cuncta geruntur, vt vix futurū æuum si-
bi persuaderi patiatur mundum sic potuisse
decipi, multoque minus credat Deum tanta
patientia sanctæ suæ disciplinæ contemptores
tulisse. Denique vt totam istam suo quidem
respectu fabulam, sed Dei, horrendam tragœ-
diam, claudant: ad pleniorēm absolutionem,
substituerunt Presbyterum quempiam Con-
fessorem omnium, quę vocant, ordinariorū
peccatorum: eorum verò quæ reseruata
dicunt, Pœnitentiarium, ac tandem summum
Episcopum, à quo etiam typis excusa pro-
stant pretia quorumlibet maxinorum gra-
uissimorūmque peccatorum: vt coram homi-
nibus tam effraenis impudentia magis sit con-
spicua, quos non pudet omnibus in gene-
re peccatoribus pro Deo Presbyterum substi-
tuere: excommunicatis verò, pro Ecclesia, Pœ-
nitentiarium.

Quarto,

Quartò, quò non nihil huius persolutionis apprehensionem subleuarent quam ad satisfactionem per Iesum Christum præstitam adiici volunt: abusi peccatorum inæqualitate, primùm falsissimam & pernicioſiſſimam peccatorum distinctionem commenti sunt. Nam alia quidem esse venialia, dicunt digna condemnatione, sed leuis alicuius pœnæ temporariæ, quæ non propriè Iesu Christi sanguine, sed quibusdam aculeis & mortu conscientiæ, & detestandæ & abominandæ aquæ fuæ lustralis asperſione deleantur. Alia verò mortalia, id est æterna damnatione digna, quibus ut satisfiat, accipite, quam nobis isti mōretam cuderint, in qua primus nummus est morsus conscientiæ, & ægritudo illa quam specioso nomine & proprio vocant Contritionem, sed quam deinceps adulterant falsa imagine, quum meritoriam & satisfactoriam apud Deum faciant, cum Iesu Christi sanguine ramen coniunctam, ut hæc omnia suum pondus habeant.

Alter nummus est auricularis apud Presbyterum Confessio, & quidem omnium ſigil latim peccatorum, omnium ſe absolui cūpientium, qua nulla maior conscientiæ carnificina excogitari potest.

Tertius, Absolutio quam Presbyter ille pronūtias: de qua deinceps agimus ſigillatim.

Quarta, ſatisfactio: & quidem apud Deum pro peccatis cofeffisis, de qua ſumus etiam pluribus paulo post dicturi, hæc pauca ſi addide-

*Falsa dñſ-
ſtinctio pec-
catorum in
venialia &
mortalia.*

*Adulterina
mōrēta
qua Deo
ſatisfat.*

rimus hoc loco, nempe verè à Deo bonos istos & egregios scilicet Pastores excæcatos esse, in eo saltem quòd contra omnem ordinem & rationem etiam doctrinæ suæ, Absolutio præcedit Satisfactionem penitentialem: ut causam dicere nequeat quin absolutiones omnes istiusmodi sint conditionales, ac proinde incertæ, & irritæ.

*Ignis æter-
nus infero-
rum muta-
tus in igne
purgatoriū
ad tempus.*

Denique annon hac moneta satisfit, ut solventes demum liberentur: Minime Gentium. Nam qui alienis peccatis viuunt, ut de Leuitico Sacerdotio Scriptura loquitur, Hosee 4. 8. nimia conficerentur macie, nisi miseras ouculas attenderent, immo & excoxiarent, quas etiam mortuas laniare non erubescunt. Alij itaque hoc ordienda tela. Nempe pro innumeris peccatis, quæ non recensita penas æternas mererentur, & ad obsignandam Absolutionem acceptam in hoc mundo à Presbitero, ecce quid (si fidem ipsis adhibemus) Dominus in gratiam peccatorum eorum animabus præsticerit: nimirum, igne illum æternum qui nunquam extinguitur (quod fatemor) mutantū in ignem aliū, cuius minorem quidē faciat ardorem quam ignis inferorum, sed tantò ardentiorē igne naturali in his terris, quantum inter se differunt ignis iste naturalis, & ignis simulachrum: deinde, inquiunt, penæ æternæ, mutantur in has penas temporarias in hoc igne, quod Purgatorium dicunt, in quo miserias animas oportet tolleri, donec à viuentibus sit ad ultimum quadruplem pro ipsis factum.

sactum. Nam merendi status simul cum hac vita desinit.

Sin querat aliquis, ubi sit hoc Purgatorium
cum haerent dubij, sed tamen ita nodum secat,
ut de eo non inquirendum anxiè dicat. Sin vltterius
queratur, quod sit unicuique peccato mortali
temporis spatium præfixum, non æqualis o-

*A Estima-
tio temporis
satisfacio-
nis pro que
libet pecca-
to in Purga-
torio.*

mnibus illius est æstimatione, & in genere non est
ciam de illo curiosus inquirendum. Nihilominus tamen verisimilior æstimatione est anno-
ram mille, in quodlibet peccatum admissum
aduersus unumquodque decem mandatorum:
deinde mille isti anni supplicandi sunt ex or-
dine præcepti aduersus quod erit peccatum:
ac proinde sola concupiscentia decimo deca-
logi præcepto condemnata, decem milliū an-
norum penam sustinebit, quod sit illud deci-
mum Legis mandatum: idolatria vero tan-
tum duorum millium, & ita deinceps. En, ob-
secro, eximiam Theologiam, & summam cō-
solationem quam ex hac doctrina sequum ause-
runt ex hoc mundo excedentes. Nescio vero,
an omnes hodie istam æstimationem appro-
bent, sed tamen nihil in medium adfero, quod
non palam à bonis ipsorum ministris publicè
sit prædicatum. Et proculdubio talem ipsorum
æstimationem esse necesse est, quā suas indul-
gentias in myriadum myriadas & amplius ex-
tendant.

Veruntamen ne forte animalia miserae despren-
tent, & nihilominus ignis ille, quo feruet eorum resupinus
olla, fouetur, ecce remedium in promptu.

*Supplemen-
tum deficiē-
re superius
dicta solu-
tione.*

Magnus enim ille Clauiger, primū (ut ex alio.
no corio lata secat lora, & suos suorūq; satel-
litū loculos egregiè farcit) ecce fundit gene-
rales Indulgentias & Remissiones generales
absolutorias à Culpa & Pœna: ecce iubilæa &
indulgentias istiusmodi priuatas: en etiam in-
dulgentias ex cuiusque voto vœnales: & istis
adde peregrinationes: vota huius aut illius rei
in pœnas temporarias, cuiusmodi sunt ieu-
nia & eleemosynæ: adde præterea missas &
tot cultus pro defunctis: adde denique & præ-
cipue tamen sanctorum sanctarumque merita,
quæ distribuantur ex hoc Ecclesiæ thesau-
ro ab eo qui clavium cœli penesse potestatem
esse mentitur, & quidem auctoritatem Ange-
lis imperandi: cuius rei fidem facito quondam
missum exéplar ab illo Papa Leone decimo,
& aliis deinceps ipso nihilo melioribus. Deni
que horum omnium finis est, bonorum istorū
Sacrificiorū qui sic manus iniecerunt in sce-
ptra & coronas Regum, vita lauissima, post-
quam miseris animas suis somniis depattas in
locum illum torrendas præcipites dederūt, &
vivos gementes, & his vœtribus affatim omnia
suppeditantes, cantionibus pascunt ac demul-
cent.

Potestas y-
nus Dei
propria in-
communicata
biliter, ad
presbyteros
et quidem
falsos trans-
lata.

Verū quod absolute presbyteri hic
in Purgatoriū ingressus præcedat, huic etiā
oportuit aliquid subterni fundamentum hāc
nimurum historiam, qua ntitur sacramentum
quod fingunt pœnitentiæ, quod ad absolu-
tionem & satisfactionem pœnitentialem. Et qui-
deq;

dem ita se h̄ic gesserunt, vt primū, sicut si superius explicauimus, suo illi Sacramento ordinū suæ hierarchiæ applicuerint hanc actionē Sacramentalem, quam ostendimus fuisse propriā & specialem Apostolatus, non minus quām missionem Spiritus die Pentecostes: deinde ut sic abusi sint iis quæ hoc loco de sacrosancti puri verbi Dei ministerij auctoritate, de Sacra mentorum administratione, & de jurisdictione Ecclesiastica dicuntur, ut transformatint in potestatem absolutam, quæ in presbyteros, quos voluerint, conferatur, non ad declarandam sententiam in cœlis latam & dictatam ex verbi Diuini regula & præscripto, & secundum pœnitentis fidem: sed suo arbitrio confitam, ut pro voluntate sua claudant & appetiant, absoluant & condémnent, certa verborum formula lingua peregrina & ignota. Atque hæc omnia quis non videt coniuncta esse cum horréda depravatione & abolitione meriti Domini & veræ resipiscentiæ, siue illius causas consideres siue etiam effecta? Sed qui cumulus est abominationis, attēdite, quæso, quas satisfactiones pœnitentiales illi vocent. Nēpe repetitas quasdā precatiunculas, quibus Pater noster aut Ave Maria occinitur coram idolo quopiam, aut certa quædam iciunia, vota, aut meritorias peregrinationes. Et, ut huic abominationi nihil desit, priuatas quasdam Missas præscribunt submissas vel altas, s̄epius in Patris istius Confessoris commodum: rotidem profecto (quod sine horrore dicere nō

postum) abnegationes & abolitiones oblationis semel factæ realiter & personaliter à Iesu Christo in cruce in vitam æternam & omniū credentium salutem, quæ illi singūl oblationes corporis & sanguinis essentialis Iesu Christi Deo Patti, actuales & reales, pro viuētium & mortuorum redempzione.

*Conclusio
tot ac sancta
rum abomi
nationum.*

Quid verò nos ad hæc tandem dicturi sumus? Deus Optime Maxime, Pater, Fili, & Spiritus Sancte, gratias immortales agimus tibi pro tanto tuo beneficio, quod mētes nostras illustrare dignatus sis ad istas abominationes cognoscendas, & in cordibus formare studiū illas detestandi; ac supplices abs te perimus ut profandas illis abominationibus tuā veritatē magis magisque nostris in mentibus insculpas, ut in ea viuamus & moriamur, & quā nostro seculo veluti cœlitus eam iterum in terras demiseris, in tenebris adhuc versantes cādē tua gracia digneris illuminare, dissipatis ipsorum tenebris. Misericordiam tuam veram Ecclesiam & intus & foris ab erroris spiritu protege: nec irritatus respice quid hominū mereatur animos ingratus, tantam tuam lucem respuentium & in cœlū illā relegantium, sed Sancti tui nominis cognitionē in illis adauge, & insuper illos vera fide & relipiscētia imbue. Peccatorum nostra obliuiscere, sanctarūque tuarū promissionū memor, quos honore sancti tui ministerij dignatas es cumulato vera sapientia, zelo, discretione, & aliis istiusmodi donis necessariis ad tuæ domus instauracionem: hostiū tuorum

tuorum qui tum in Oriente tum in Occidente sedent regnum ac solium cuerte: tuorum electorum numerum imple, tibiique quicquid contrarium est detruens, cito veni Domine, tuis hostibus sub pedes tuos substratis os occlusorus, tuisque fidelibus seruis, à quibus in eternum lauderis, aperitus. Amen.

HOMILIA DECIMASEPTIMA.

Iohann. 20.

24. *Thomas autem unus ex duodecim, qui dicitur Didymus, non erat cum eis, quando venerat Iesum.*

25. *Dixerunt igitur ei ali⁹ discipuli, Vidimus Dominum. Ille vero dixit eis, Nisi videro in manibus eius vestigium clavorum, & immisero digitum meum in vestigium clavorum, & immisero manum meam in latus eius, nequaquam credam.*

26. *Octo ergo post diebus rursus erant discipuli eius intus, & Thomas cum eis: venit Iesus foribus clausis, & stetit in medio [ipsorum] & dixit, Pax vobis.*

27. *Deinde dixit Thomas, Infer digitum tuum huc, & vide manus meas, & profer manum tuam, & immisce in latus meum, & ne es tu incredulus, sed credens.*

28. *Respondit autem Thomas, & dixit ei, Domine mihi, & Deus mihi.*

29. *Dicit ei Iesus, Quia vidisti me, Thomas, cre-*

didesisti: beati qui non viderunt & crediderunt.

Sæma r̄sus
principis
ex præcedē
tibus mani
festationi-
bus referen-
di.

ACTENVS audiuimus quanta
quāmque stupēda fuerit omniū
Iesu Christi discipulorum incre-
dolitas, ut qui tā immemores fue-
runt eorum quæ toties Dominus
illos multò antè de suā tertio dieresurrectione
futura præmonuerat, ut vix quæ oculis suis vi-
debat persuaderet. Auditimus etiā, quomodo
Dominus hanc ipsorum indignitatē im-
mensa & solita sua misericordia ac bonitate
superans, suarum promissionum memor, vi-
vus ipsis coram ipse apparuerit, variis locis,
réporibus, variisque his vel illis habitu & for-
ma, ut qui hos testes essent deinceps audituti
loquentes, tantò faciliùs agnoscerent minimè
fuisse testes adornatos, nec ullum dolum aut
fraudem subesse. Præterea sunt ab eo gesta hec
omnia die ipso quo resurrexit, ne nimium diu
suspensos teneret eos qui se abiici prorsus me-
ruerant: & ut impleret quod prædicterat i p̄ls,
Iohan. 16.16. fore nimium ut paulisper eum
non viderent, & rursus paulò post recipere.

Thome in-
excusabile
peccatum
tanò cer-
tus est te-
stimonū tā
resurrec-
tis Domini
quām infi-
te eiusdē
sapientia,
patientia
& bona.

At quæ nobis explicanda iā historia luper-
est, insignem inter reliquas omnes præcedētes
& subseqüentes apparitionem cōtinet, quum
hic agatur de quodā ex eiusdomesticis discipu-
lis, qui nō infirmitate lapsus est ut cæteri, dum
hærent dubij: sed qui Mariæ Magdalēnæ testi-
monium aliarū inque mulierum, Petri & dūo-
rum illorum discipulorum respuit: immo de-
cem aliorum discipulorum affirmationem, as-
severan-

generatum se Domini pedes ad manus vidisse, non tantum igitur hic crassam & inexcusabilem incredulitatem aspicimus, sed pertinaciam mirum in modū obfirmatā, cum quādā arrogantia coniunctam, quasi condiscipuli somniarent aut nimis hebetes essent. Quibus omnibus accedit octidū torū, quo pertinax iste potuit rem totam penitare, sed sibi tamen similis remansit. Ac tandem non omittenda indigna discipulo inmodestia, vel perulatia, quod Domino & Magistro suo legem audeat præscribere. Ecquis autem hic est tot errorum reus? Nempe unus ex duodecim illis Domini familiaribus & domesticis discipulis, quē etiā oportuerat apprimē recordari quid illi nominati Dominus respondisset, Iohā.14.5.& 6. Quis hīc igitur merito non miretur tam Filii Dei patientiam, qui tot crimina discipuli suā leniter tolerat? quis immensam bonitatem, qui tantū bonū tot malis rependerit? quis incomprehēsibilem sapientiam, quod ex tam crassis erroribus discipuli cœperit occasione Ecclesiam suam certiorem faciendi de sua resurrectione usque in seculorum consummationem, testimoniis longè adhuc expressionibus quam superiora fuerint? & huc spectasse viderut Iohannes dilectus ille Domini discipulus, quem co-Apolo: otum omnium nominis loquens dicit. I. Iohan. I. I. se annuntiare sermonem vitæ, quod, inquit, audiuimus, quod vidimus oculis nostris, & manus nostræ contestarunt de sermone vita nuntiamus.

*Vsus huius
exempli in
ordinario
verbi Dei
ministerio.*

Hinc igitur imitari Domini exemplum discamus in reuocandis in viam iis qui extra viam aberrarunt, sicut Apostolus admonet. 2. Tim. 2.25. & 25. Vicissim autem qui patrem lenitatem experiūtur; patrem etiam agant pœnitentiam quām hic tam incredulus & pertinax tam repente mutatus egit.

*Conciliatio
huius loci
de Thomae
absentia
cum loco
Lucæ 24.31.*

Cæterum priusquam ad contextus expositionem accedamus, duæ hic nobis occurruunt executiendæ difficultates: prior, quinam hæc Thomæ absentia conciliari possit cū eo quod est apud Lucam, Luc. 24.33. vbi dicuntur duo illi discipuli, quibus Dominus apparuerat in via, abrupto itinere, Hierosolymam subito reversi inuenisse undecim discipulos, in unum cum aliis coactos: quibus quum à se visa & auditæ narrarent, Dominus ipse repente superuenit, & iterit in medio ipsorum. Quidam igitur existimant Thomam tum quidem fuisse cum aliis præsentem, sed duobus illis discipulis quid in itinere sibi contigisset narrantibus ex indignatione, quod illa fabulosa esse putaret, egestum fuisse. At quom eius tēi nullam historia mentionem faciat, nō sit verisimilis, simplicius ac verius respondeatur, à morte Domini usque ad electionem Matthiæ, qui duodecimus in locum Iudæ surrogatus est. Act. 1. 26. hunc cœtum, ad quem plerunque reliqui omnes discipuli conueniebant Hierosolymis, ut sese mutuò consolarentur, vocatum fuisse, cœtum undecim discipulorum, licet non omnes illi cœtui semper interessent.

Altera

Altera difficultas cōsistit in eo, quod in hac
manifestatione Dominus exp̄sē Apostola-
m̄ iusticerat, etiam discipulis dato Spiritus
sancti dōno speciali cū sacramento particu-
lati & speciali, quo gratia illa repræsentare-
tur; vnde videri possit Thomam, qui tūc ab-
suerit, in Apostolorum numero minimē reci-
piendum. Ac sānē verum illud esset si tum im-
pleta fuisset Apostolorum missio: sed contra-
rium est conspicuum, tum ex ascensionis histo-
ria (in qua hāc ordinatio expressius notatur)
tum maximē ex iis quæ die P̄ere costitam so-
lenniter facta sunt, ex quo propriè duodecim
illi Apostoli cāperunt munus suum exequi:
quum disertè dicat Euangelista tunc tempo-
ris illos duodecim in uno & eodem loco ful-
se coactos:

*Responso
ad eos qui
Thoma
Apostolae
tum in dia-
bium, respo-
cant.*

Hic verò quidā inquirunt curiosiūs in eau-
sam absentia Thome: quorum alij dicere au-
fisunt Thomam iam inde à captura Domini
fugisse lōgiūs aliis, quibus se tum demum ad-
iuxerit quum discipulos à sua resurrectio-
ne Dominus esset alloquutus. Sed ut curiosa
quæstio, falsa etiam & calumniosa responsio
est. Et in has angustias redigi solent curiosi,
quos etiam plerunque contingit hac ratione
prophanos fieri. Itaque sit mihi verisimile
huic discipulo sua quædam fuisse priuata ne-
gotia, quibus impeditus illi cœtui cum nō in-
terfuerit, vt minimè necesse sit, & contraregu-
lam charitatis. I. Cor. 13.5, suspicari voluisse i-
plum socios deserere, quantumlibet esset in-

D. j.

credulus: & non nihil indignationis ostendisset in verbis illis quæ ad cōdiscipulos habuerat, Iohā.11.16. quum ægrè Dominum Berniam sequutus, dixerat, Eamus & nos, ut cum ipso moriamur. Nec enim hoc animo afferemus, eum amplius fuisset cum reliquis sequutus.

**Exemplum
in Thoma nō
facile negli-
gendas sa-
crae scripturæ.**

Verum ex hoc exemplo descendum nobis, quantum peccet qui sepiissimè sacris cœribus ob rem levissimam sese priuant, quum potius in memoriam sit restocanda illa tam preciosa Domini sententia, omni exceptione maior, Quæritis primum regnum Dei: & cætera omnia vobis adiumentur. Matth. 6. 33. Atque utinam Deus singulis nostris concedat hæc gratiam, ut attente meditemur ac perpendamus quæ in epuli parabolæ, Luc. 14. 18. dicuntur ab inuitatis interesse recusantibus, quum potius Deo nos vocanti protinus sit parentum: quandoquidem istud est certissimum & experientia cōprobatum, semel sponte neglectæ cōcio-nis, alterius, & ternæ contemptum sequi, tandemque tam procul à via recedentes, vix in il-lam posse regredi: & sanè nimium frequentia & ordinatia lunt eorum exempla qui præcipi-tes in hæc pericula feruntur.

**Tot errato-
rum Thomæ
origo, fortis
simus exem-
pli esse de-
bet.**

Thomam igitur memorat historia nō modò professum esse, tot testibus & testimoniosis tam certis & indubitatis fidem se nō adhibe-re, sed præterea mansurum in hac opinione, donec oculis suis contrarium doceretur. Quid amplius? Paru fidei oculis propriis, vult non tantum

tantum manus & pedes tangere, sed notas clavorum in illis inspicere, quasi parum attentè condiscipuli ista cōsiderasent. Quid amplius? Etiam vult digitos in lateris vulnus immittere. Hæ verò circumstantiæ distinctè considerari debent, ut hoc exemplo discamus quo usque sele dent præcipites qui sibi sapientissimi & fortissimi videntur dum sibi placent in defensionibus: quod Petro contigisse videmus, qui à simplici negatione tandem in execrationem lapsus est. Quein sanè minimè dubium est tam profundè fuisse se immersum ut nunquam emerget, nisi Dominus oculis clemētiæ suæ esset illū intuitus. Vnde verò tot errores Thomæ profluxerūt? Nempe, dum totus à sensibus pedererit, quos suæ fidei fundamētū iterat, plurimum etiam sibi arrogabat: quæ duo vitia sunt maximæ hominum peccates, & secum alia infinita trahunt, tandemque multa quoque mala patiunt: cuius rei fidem faciunt maxima pars hæresæ, quarum huiusmodi ingenia in Ecclesiâ omnibus sæculis fuerūt feracissima. Absit tamen propterea, licet fides nostra nitatur sola Dei Omnipotentia & veritate, non tantum nostros sensus & captum infinitis partibus superante, sed etiam omnem Angelorū intelligentiam, ut negemus tum intelligentiæ nostram, tum sensus ipsos posse ac debere fidem nostræ inseruire, tum in aliis tum in nobis ipsis, quum fides nostra obiectum habet rem aliquam naturalem. Exempli gratia: quum de Domini nostri corporis veritate agitur, Diuus

D. ij.

Iohannes. i. Iohan. i. i. asserit se illum auribus audivisse, & oculis vidisse, ac propriis manibus attigisse. Et hoc eodem argumēto Dominus suos de sua resurrectione facit certiores. Luc, 24. 39. ac Thomas grauitate lapsum est condiscipulorum narrationi fide non adhibita, vt nō in eo quidem simpliciter peccarit quod oculis suis optauit de resurrectionis veritate confirmari, sed quod noluerit aliter credere quam oculis suis intuitus, atque adeo clavorum etiam signum intueri voluerit, & ipsos digitos in latere immisso testes adhibere. Oculorum igitur iudicium, et si est à sensibus, minimè tamē fuit in hoc articulo fidei reiciendum. Sed quantum fideles testes visa & audita narrāt, Thomae incredulitas nullo modo potest excusare. Atque adeo si huic historiæ fidem hodie recusaremus adhibere, totque aliis in sacris comprehensis, quarum fidem faciūt Prophetae & Apostolorum scripta, proculdubio eiusdem cum Thoma erroris rei tenemur.

*Non imita-
tur incre-
dulum Tho-
mam quam
petimus à
Transsubsta-
tiatoribus
et Consub-
stantiatori-
bus, ut ocu-
lis nostris
& manibus
subiiciant
Iesu Christi
corpus si suā
doctrinam*

At quantum hodie res est nobis cū iis qui persuadere nituntur, verum Iesu Christi corpus esse entiale esse actualiter in tot hostiis quot consecrari, ut Transsubstantiatores loquuntur, aut cū pane & vino sancto sancte Domini Cœnæ, ut loquuntur cum Consubstantiatoribus. Vbiquitarij, nullam iniuriam ipsis facimus, nec fidem nostrā sensibus nostris subiicimus, etsi à sensuum veritate petimus aduersus eos argumenta. Nec enim de resurrectione controvertitur, quam agnoscimus & fatemur, licet oculis

oculis nostris Iesum Christum non simus intuiti: nec de veritate corporis ipsius, quam etiam credimus ex narratione quā audiūmus, conceptionis ipsius, nativitatis, vite, mortis & resurrectionis, ut nullum aliud testimonium quād quod Evangelistæ ferunt peramus: at quom de fidei articulo quem ipsi presupponunt agatur, sed pugnante cum articulis veritatis, naturalis corporis Iesu Christi, quantumvis glorificati, & similiter Ascensioni & Redicui eiusdem ultimo die, non absurdum est quum iubemus eos oculis nostris exhibere corpus illud esse esse, quod aiunt, actualiter esse præsens, aut in Missa, aut in sacrosancta Cœna, prius quād nobis ita esse persuaderi patiamur, quandoquidem ipsemet Iesus Christus post resurrectionem, usus est ad suæ præsentia testimonium & fidem argumento dueto ab eo quod erat visibilis & palpabilis: argumento planè sophistico futuro, si corpus esse potest vetum corpus non visibile nec palpabile. Atque hæc obiter hic dicta sunt, ut eorum ostendamus imperitiam & ineptias à quibus eiusdem incredulitatis atque Thomas arguimur.

Porro quod ad vulnerum illorum stigmata Quid sit re-attinet, quum sit dilucidum, tam ex iis quæ superiore historia recitata sunt, tum ex iis quæ dū de Do-deinceps Thomæ Dominus est dicturus, verè mini nostri Iesu Christi illum à resurrectione stigmata illa in fuscitatib[us] loco corpose retinuisse, non video equidem hoc eius corporis post resurrectiōnem in-

D. iij.

giendum ad aliquam extraordinariam dispensationem, quemadmodum quum edit ac bibit vna cum discipulis à resurrectione, aut absurdum esse (salvo tamen aliorum iudicio, quum hic non agitur quæstio de articulis fidei fundamentalibus) dicere cicatrices illas quæ totidem sunt impressa testimonia victoriæ quam de suis omnibus & nostris hostibus reportauit, non modò nullam deformitatem attulisse corpori Domini glorioso, sed in illo fuisse glorificatas modo & gloriâ nobis ineffabili, immo & Angelis ipsis, quem admodum & reliquum ipsius corpus, quin frustra no dicatur, quod noster Euangelista desumpsit ex Zacharia cap. 12.10. & ad lateris Domini perfectione transtulit, fore ut ultimo die videant eum à quibus perforatus est: licet ea perfosso cuius meminit Propheta & conqueritur lôgè aliud quām illius lanceæ vulnus aspiciat, nempe linguarum blasphemarum aculeos, quibus in cruce pendentem Dominum lancinarunt.

*Horrenda
intercate-
ras blasphem-
mia.*

Quid hic verò de abominâdis & plus quām detestandis istis hominibus dicturus sum, qui non erubescunt inter suas blasphemias, Domini vulnera exprimere, vulnera, inquam, Domini, ex quibus pretiosus ille Domini sanguis profluxit, quo solo peccata nostra delentur! O ora vitulenta! ô impuras linguas! usque adeò-ne bonum ac patientem esse Dominum ut ista vobis condonet? Sed progrediamur, nam hæc animus meminisse horret, quæ nemo qui verum Christianismi sensum

sum ac gustū habet audire sīne horrore potest.
Vos verò Magistratus, ad quos tantorum cri-
minum notitia venit, nisi pœnas exigatis fla-
gitiis illis condignas, mementote tamen
Deum memorem futurum, ac vobis summum
exitium imminere. Moneo, hortor, corā Deo
obtestor.

Eia igitur, fratres, ut textum nostram repe- *spiritualiter*
tamus, spiritualiter & religiosè faciamus, quæ *co religiosa*
hic Thomas rā absurdè, tāq; irreuerenter dixit. *consideratio*
vulnatum
Hæc, inquam, Domini vulnera dies ac noctes *Domini no-*
mediteemur, quæ peccata nostra Iesu Christo *fri Iesu* *Chiffis Tho-*
magis ac verius inflixerunt & impresserunt *mafacto op-*
quæm ipsorum carnificum manus à quibus *posita, &*
cruci affixus est, & quorum liuore sanati su- *supersticio-*
mus Esa. 53. 4. & 5. ut oculis ea fidei intueamur *sis crucifixo*
tanquam adhuc stillantia nostræ redemptio- *rum idolo-*
nis sanguinem: & nominatim latus illud per-
fossum, è quo tanquam vero vitæ fonte san-
guis ille propitiationis, & aqua illa nostri la-
uaci defluxerunt: minimè quidem digitum
in illud immissuri, aut manum, sed nos totos
immersuti, tum anima tum corpore, quo toti
aspergamur, perfundamur, & imbuamur in-
trinsecus, ut Patri gratiæ & misericordiæ grati-
simus, coram cuius tribunali nemo potest hoc
sanguine non aspersus gratiam consequi. 1.
Petri. 1. 2. Sic, inquam, hæc vulnera sunt consi-
deranda & meditanda, non autem ad cruces
ligneas aut lapideas idolomaniam exercen-
do, collatis in Crucis honoribus qui soli cru-
cifixo debentur.

D. iiii.

*Opposito
maximorum
et indignis
simorum er-
ratorum Tho-
mæ de-
spontia ac
benignitas
Domini tan-
to magis ad
miranda.*

Et hactenus quidem esto dictum de Tho-
ma procul aberrante à recta via, iam superest
ut quanta gratia Dominus sit illam dignatus
consideremus. Primum igitur octiduum inter-
realapsum fuisse dicitur, in quo diem primum
efficit ille dies quo Iesus Christus apparuerat;
& octauum is quo Thomam alloquuntur est,
qua circumstantia Thomæ peccata graui-
ra sunt, & quæ contrà bonitatem & clemen-
tiā misericordis magnopere commenaāt, sicuti
jam superius docuimus, ut illa repeti non o-
pus sit. Itaque nostra historia memorat Iesum
Christum iterum in medio discipulorum sten-
tisse, prorsus inexpectatum, quum ingressus
esset ianuis clausis: & eandem quam antea fe-
cerat, salutem ipsis dixisse: quo facto sic affe-
ctus est is qui reus incredulitatis peragebatur;
ut sponte culpam agnoverit, re ipsa coniu-
ctus. Nam quum Iesum Christum hoc modo
conspiceret ingressum, qui tamen, ut docui-
mos in historia superiori; nihil detrahebat de
vera essentia & natura veri corporis, sed erat
ipsius Deitatis testimonium evidensissimum:
& ex Domini nostri Iesu Christi sermone co-
gnosceret ipsum licet corpore absentem, ta-
men, ut verū Deum & καρδιογένεσιν, ipsissima
Thomæ verbâ scire, minimè dubium est, quin
Dominus etiam illi cum culpæ agnitione in
animum immiserit remedium, nempe agnitionem
veram Domini, qua primum re ipsa
verum esse Deum agnosceret: (ac longè qui-
dem melius quam quum Petrus omnium no-
mine

mine respondit, Matth. 16. 16. aut quām illi
dū quos in via Dominus offenderat, Luc. 24.
19.) deinde verē sacerdotum hominem, quem
prius in mortuorum numero tenebat.

*Triplex ad
monitione no-
bis ex his
peccatis
colligenda.*

His nobis igitur semper agnoscēdum; pri-
mū quod ait Apostolus, nos naturā nostrā
non esse idoneos ad cogitandum de rebus
Divinis quibus nostrā salutis arcana conti-
nētur 2. Cor. 3.5. Deinde quantus sit, etiam di-
ligentissimorum, stupor, quum in nobis ope-
rari Deus incipit: tunc, quām sit necessarius,
præfertim verbi Dei ministris, spiritus discre-
tionis ad deuios in rectam viam reducendōs,
cuīus exemplum singulare nobis proponitur
2. Samuel. 12. 2. et si propter circumstantiarum
infinitam varietatem certae quādam regulæ
tradi non possint quæ omni tempori, loco &
personis conueniant.

Vetūm miretur forsitan aliquis, Dominum
permittere discipulo, immo & inuitare ad id
quod per incredibilitatem & pertinaciam o-
pauerat. Sed facilis responsio, non per se vi-
tiosum & damnandum desiderium tangendi
palpandique Dominum (Nam si hoc esset,
non prius Dominus vtrō suos discipulos ad
se tangendum & palpandum inuitasset Luc.
14.39.) sed in incredulitate fuisse vitium, quam
sanaturus Dominus, eō usque fese dimittit, vt
etia eius quod perierat, illi potestatem faciat,
& compellet eum istis verbis, Miser incredu-
le, vide quō me denītam, ne amplius dubita
de mea resurrectione, en me ipsum, en idem

*Quomodo
& cur Iesu
Christus
Thomam
inuitari ad
id faciendū
quod illi
incredulitas
& pertina-
cia illane-
rat.*

quod ante fuit corpus: Igitur attentè me cōsidera, & dīgito ipso lateris mei vnlus dijudicā, ne per hoc ster quominus in credentiū numero censearis. Ac procul dubio, licet nimis pudendum sit homines in dubium vocare veritatem eorum quæ Deus ipse pronuntiauit, tamen quanta lenitate & patientia Deum quotidie tolerare opus est eorum qui vel firmissimam fidem habere videtur infirmitatem: vnde sæpe factum legimus in veteri historia ut Dominus se se accommodarit signum aliquod postulatibus promissionum ipsius testimoniū, vt Gedeoni Iud. 6. 17. & 36. atque adeò Regi Achazo succensuerit nullum signū flagitanti, Esa. 7. 11. quemadmodum contrā dare signa flagitanti nationi quam dicit adulteram & notham recusauit: quæ dissimilitudo non debet esse noua cuiquam. Nam Dominus qui cordium scrutator est, operatur hac in parte prout expedire nouit, in iudicium aut misericordiam, erga eos quibuscum illi negotium est.

*Verissimi-
lius est Thos
vnam confesse
et Domino
confusum
exclamantē
eius vulne-
ra non attinge-
sse.*

Hic verò queri potest, an Thomastum praesentia tum verbis Domini convictus tamen perrexerit, digitum in lateris vnlus, vt inuitabatur, immittere. Aio nullam horum in textu fieri mentionem, deinde Dominū deinceps illi suam incredulitatem exprobantem, quod credere noluisse ipsum redigivum nisi ipsem oculis intuitus, esset nullam facere iudicatus istius mentionem: vt, meo quidem iudicio, sic verisimilius, Thomam in se confusum & cul-

& culpam agnoscetem, statim exclamasse & veniam deprecatum esse, potius quam in proposito perrexisse, quod summæ fuisse pertinaciaz testimonium, licet ad id inuitare videatur eum Dominus, non id eum sanè facere iubens, sed potius pudore mouendo suffundens. Verum enim uero quicquid acciderit, hoc exemplo docemur in quæ præcipitia ferantur, qui sibi nimium indulgent, & quid de sensu nostro naturali possimus expectare, nisi à Spiritu sancto melius erudiatur.

Sequitur apud historiam, Thomam ex tam profundo veterno suscitatum exclamasse, vocesque abruptas edidisse, quibus quo effe duloquutus sit, exprimitur, ac proinde varie quoque suppleri solent. Nam quidam has voces interpretantur, ut exclamationem indefinitam, quæ non in Iesum Christum propriè, sed in Deum in genere feratur, quod ferè contingit repentina casu quopiam deprehensis. Verum hæc expositio manifesta est huius textus deprauatio, ab Attianis rectum sensum locorum, quibus Iesu Christi Deitas probatur peruertentibus excogitata. Manifestum igitur est de Christo propriè Thomam hæc dixisse, seu voces has interpretetur quasi dixerit, Tu es Dominus meus & Deus meus: siue, O mi Domine, & mi Deus, quam phrasin expressit Graeco sermone Apostolus. Thomas igitur Dominum suum agnouit non minus verum hominem à resurrectione quam ante, quem Dominum vocat eodem nomine quo solebat

*Exclamatio
tio Thomae
paucis com
pletitur
quicquid
nobis cre-
dendum est
tam de dua
bus in Chri-
sto naturis,
quam de
unitate pen-
sione et of-
ficio Iesu
Christi ad-
uersas quoq;
libet bare-
ticos.*

cum ante mortem appellare & non aliò. Ioh. 13.13. At longè deinde vltteris progressus est, tanquam verum Deum adorans: ut uno momēto Spiritus sanctus in hoc viro mirabili efficacia sit operatus, quem de incredulo & tā insulsā sentiēte de Iesu Christo, quem nō alio quām mortui hominis habebat, tam eximium & peritum reddidit Theologum, vt tota nostræ salutis summa in tres articulos hic redigatur, quatuor istis vocibus cōprehēnsis. Vox enim illa Domini, Iesum Christū non tantū designat & agnoscit verū hominem, sed etiam officij ipsius respectu verum illum promissum Messiam cui Pater dedit omnē p̄ potestatem in cœlo & terra, & in suos electos in primis, quorum ipse sit caput, etiam secundum suam carnem: & hęc quidem Thomas s̄p̄ius audierat à Domino suo, sed nondū haec tenus animo percepérat, Iohan. 5.27. Ne verò videatur idololatra, taleti Dominum agnoscens, assurgit ad eius Deitatem, cuius præter tot testimonia quæ prius non animaduerterat, duo certissima ipsi occurrebāt indicia. Prīus quod ianuis clausis esset ingressus. Alterum, quod suscitatum ac rediuiuum videreſ propria virtute, quod facturom ipsum alias ex eo s̄p̄ius audiérat. Iohan. 10.18. quæ potentia propria est & incomunicabilis: unius veri æterni Dei Ichouæ. Rom. 1.4. Itaque in his pauculis vocibus iam habemus quid nobis credendum sit, tum de duabus naturis in vnica persona coniunctis, tum de officio Mediatoris & Seruariis in

in vitam æternam. Modus superest quo rá-
tiboni sumus participes, quem iterata vox il-
la, *Mens nobis indicat: nempe tantum eorum*
esse proprium, qui vera & viua fide ipso ap-
prehensio, sicut ipse virtute sancti sui Spiritus
se ipsis adiungit, soli possunt cum fiducia cla-
mare, Abba, Pater. Galat. 4.6. in hoc Filio
qui non solum est Dominus, sed eorum Do-
minus: ac nō solum Deus, sed ipsorum Deus;
qualem beatitatem Propheta prædicat, Psal.
34.2. Beata gens cui Iehoua Deus eius: popu-
lus quem elegit in hæreditatem sibi. Hæc ita-
que breuis & dilucida confessio tanquam ful-
mine capita percutit omnipium hæreticorum,
aberrantium ab illa fide & confessione, quæ
personā & officium Filij Dei solius nostri Li-
boratoris agnoscit & profitetur.

Iterum igitur aio, Dominum hic ratum experientia fecisse tritum illud ac verissimum de Deo dictum. Exiguo momento multa Deum operari; vnde nostræ segnitiei & stuporis nimium frequentis merito pudere nos oportet, ac veluti stimulari & pudore suffundi. Verum tamè Thomam dportuit magno suo coinmodo cœluræ alicui subiici, ne nimium efferretur, sicut conspicuum est ex Domini respōlo, cui grata & accepia fuit hæc confessio, certioremen-que fecit discipulum illi eōysque elle condonatam culpam, ut de incredulo & aeterna maledictione digno, beatus factus sit, minimè quidem villa tam subitæ mutationis vel confessionis merito, sed quoniam credidit, & h

fide suum Dominum & Deum amplexus est. Censuram autem adiicit Dominus, nimium in dubitando fuisse pertinacem, quem oportuerat credere, licet oculis propriis non fuisset illum intuitus: quādoquidem præter cæterorū, à quibus conspectus fuerat, testimonium, memoria ipsum oportuerat repetere quæ toties tum illi tum reliquis inculcauerat, de sua tertio die futura resurrectione: à quibus Domini verbis ipsum & alios prorsus pendere decuerat. Et hanc quidem censuram & paternam reprehensionem verisimile est non in viuis tantum Thomæ gratiam additam à Domino fuisse, sed cæteros etiam discipulos in illius partem venire voluisse.

Iesu Christi humana res est reue naturale, cum omnibus eius proprietatibus etiatalibus: sicut tamfrē tunc qui ad nos inde redit, quā me dūs eum percipiendo etiā possit illam spiritualis & cœlestis, ac modus etiam per quem sumus illius participes. Nam hac redemptione deducimur in cœlum, & ad felicitatem illam spiritualem & æternam solidis Dei filii promissam tum corpore tum anima possidendam. Modus autem quo ad eam peruenitur, consistit quidem in verbi prædicatione externa quæ fit ore hominū, & in auditorum aures fertur, sicut reliquæ voces sensibus hominum explicandis, & fatendum est aduersus Pharisæos illos Anabaptistas & Libertinos,

bertinos, & istius farinæ homines minimè se-
parandam esse Spiritus Dei virtutē ab hoc ver-
bo externo, in iis in quibus ipsi visum est ope-
rari: licet etiam extraordinariè possit scientia
ac fidem quibusdam infundere, sicuti cum di-
scipulis egit die Pentecostes, ac deinceps cum
Paulo, & aliis quibus voluit: sed tamen Apo-
stolicum illud stat immotum, nempe fidem,
esse ex auditu, & auditum per prædicationem
verbi Dei. Quoniam vero natura cæcas habe-
mus intellectus aures, quæque dicuntur nobis
inutilia sunt nisi prius intelligantur, & in
eius usum, cui dicuntur, cedant: ac neutrum
sibi potest nisi sola Creatoris virtute, dantis
nobis aures ad audiendum, & illuminantis o-
culos nostri intellectus, ac formantis in nobis
per veram fidem applicationem huius Euangeli
bene intellecti, Act. 16.14. Ephes. 1.18. sequitur
totum hanc modum esse spiritualē, siue nos
homines impliciti verbo Euangeli alloquātur,
hoc Sacramentorum accedit administratio:
quorum extensis administrationi, non minus
quam pronunciationi verbi Euangeli quicun-
que vim ullam tribuunt virtutis illius spiri-
tualis & vni Deo propriæ, à qua prouersus pen-
det, detestandæ idololatriæ & magiae rei sunt.
Itaque quo Dominus discipulorum suorum
& reliquorum fidelium usque ad secundum
suum aduentum cogitationem auertat à præ-
sentia corporis sui essentialis intentis (e qui-
bus erat brevi supra cœlos omnes ascensurus,
quibus contineatur usque ad ultimum diem,

Act.3.21.) docet eos qui licet suis oculis eū non
videtint, crediderint tamen id ipsum, discipu-
lorum, & in primis Thomę, incredulitatē non
imitantes, fore beatos, & hac in parte maiore
laude dignos quā qui nō crediderint in ipsum
nisi oculis conspexerint, quod ipse Diuus Pe-
trus agnouit. i. Petr.1.8. Quem errore discipu-
lorum Iesus. Christus vt emendaret disertè &
maturè premonuerat discipulos expedire ipsis
vt corpore ab ipsis abiret. Iohan.16.7. & Apo-
stolus, minimè quidem negaturus aut trāfor-
maturus humanitatem Iesu Christi, sed vt ra-
tum faceret quod dixi superius (nempe rectā
eius cognitionem & apprehensionē spiritua-
lem esse, nostrósque sensus hac in parte nō esse
instrumenta illius) dicit, etiam si Iesum Chri-
stum nouerimus secundum carnem (id est, vi-
sus sit & cognitus ad tempus vt sensibus vidē-
tur & cognoscantur homines) non gamē no-
uimus amplius secundum carnem, id est vía
sensuum apprehensione. 2. Corinth.15.16. Ne-
que verò pugnant ista cum iis quæ Iesus Chri-
stus dicit Luc.10.23. suos alloquutus discipu-
los, nempe beatos ipsorum oculos qui vide-
rent quæ videbāt, Iesus enim Christus his ver-
bis comparationem instituit suæ manifesta-
tionis in carne, cum tempore Prophetarū, qui
sub figuris tantū & umbris Legalibus cum
erant intuisci & ewinus conspicati, Hebr.11.13.
Præterea sic discipulos allocutus non simili-
citer inhæret oculorum visioni sensuali, quæ
parum profuit exterius tantū illum conspi-
cientibus

cientibus, sed gratiam coniungit qua Deus discipulos afficiebat, ut oculis exteriis intuerentur ipsum, & interius cundem auditum non vissent oculis fidei, quibus datum erat eius verba percipere, sicut ipse loquitur. Luc. 8. 10.

Itaque meritò possumus hic exercitatè eotū deplorare, qui hanc Iesu Christi sententiā in mediū adferunt, ut sese & alios in errore confirmant cōmentitiae illius realis præsentia corporis esentialis Iesu Christi in terris, alij quidē in suis hostiis per Transsubstantiationem: alij in pane & vino sacrosanctæ Cœnæ per Consubstantiationem, atque hi, si Deo placet, incredulitatem eandem nobis cum Thoma exprobrant, nimium peruersè & impudenter nos calumniati. Nam, Dei gratia, nullus est in Christianorum symbolo fidei articulus quem non ut verissimum admittamus, et si nihil eorum quæ credimus in oculos unquam incurrerit. Ac proinde meritò sumus in eorum numero consendi quos Iesus Christus beatos pronuntiat, ut qui crediderimus quod non vidimus. Verum poscimus à Transsubstantiato-ribus & Consubstantiatoribus ut doccant nos istis vocibus, Credendi quod non videris, hominibus licere quilibet cōminisci, cui sit adhibēda fides tanquam vnicæ Dei veritati: aut priusquam incredulitatis nos condemnent, ostendant Iesum Christum prædictum esse vero corpore, eoque tamen, quod neque in aspectu cadere, neque manibus cōtrectari possit, aut vlla corporis dimensione circumscripsi,

E. j.

& in cœlos ascendere perinde esse atque ex ex visibili factum esse inuisibilem: ac è cœlis vltimo die reuerti, idem esse atque ex inuisibili fieri visibilem: denique Iesum Christū habere corpus non corpus: & vt uno verbo dicā, pro Christianis oportet nos in miserosillos Euthy-
chianos transformari, qui confundunt prop-
rietas essentiales duarum naturarum: atque adeo lensu communi priuatos, duas contradic-
torias simul & in eodem subiecto vetas fa-
cientes: quod tā in vera Thologia, suis prin-
cipiis nixa, falso est, quàm in communira-
tione, & omnibus humanis scientiis.

*Vt suus genera
lis totius fu-
perioris hi-
storia.*

Denique ut hanc historiam concludamus, hinc quidem agnoscamus quàm sit misera nostra natura vel in ipsis regenitis: & quò usque prolabamur dum nobis ipsis indulgemus, ut de incredulis pertinaces euadamus, nostræ que perditionis instrumenta, nisi miraculosè pereuntibus Deus opem ferat. Inde vero consideremus quàm magna sit & quàm infinita patiætia & misericordia Dei nostri & veri Pa-
lloris, oues aberrantes & se fugientes requiri-
tis, & nunquam nisi repertis, & in gregem re-
ductis quiescentis. Sed quò tantæ beneficentie-
fiamus participes, supplices eum precemur, ut eius simplici verbo fiamus dociles, liberè peccata confitentis & bonitatem eius magnificè prædicantes & extollentes, ac denique amplectamur vera viuâque fide huc articulū resurrectionis Domini, à qua nostra salus de-
pèder, ac pleam tandem fruitionem corpo-
re &

et anima, eorum quæ Deus nobis credendi sperandique gratia fecit expectemus. Amen.

HOMILIA DECIMA OCTAVA.

Ioh. 20.

30. Multa vero alia signa edidit Iesus in discipulorum suorum conspectu, que non sunt scripta in hoc libro.

31. Hac autem scripta sunt, ut credatis Iesum esse Christum Filium Dei, & ut credentes, vitam habeatis per nomen eius.

Cap. 21.

1. Postea patet fecit se rursus Iesus discipulis ad mare Tiberiadis, patet fecit autem sic.

2. Erant simul Simon Petrus & Thomas qui dicitur Didymus, & Nathanael qui erat ex Cana Galilea, & filii Zebedaei, aliisque ex discipulis eius duo.

3. Dicit eis Simon Petrus, Abeo pescatum. Dicunt ei, Imus & nos tecum, profecti sunt, & ascenderunt in nauigium statim, & illa nocte nihil ceperunt.

4. Mane autem iam exorto stetit Iesus ad litus: non tamen cognoverunt discipuli Iesum esse.

5. Dicunt igitur eis Iesus, Pueri, nunquid obsony habetis? Responderunt ei, Non.

6. At ille dicit eis, Iacite rete in dexteram nauigij partem, & inuenietis. Fecerunt ergo, & non amplius valebant illud trahere præ multitudine piscium.

E. ij.

7. Dicit ergo discipulus ille quem diligebat Iesus, *Petro, Dominus est. Simon ergo Petrus quum audisset Dominum esse, anticulum succinxit (erat enim nudus) & abiecit se in mare.*

8. Alii vero discipuli nauigio venerunt (non enim longe aberant à terra, sed circiter cubuis ducentis) trahentes rete [plenum] piscium.

9. Ut autem descenderunt in terram, vident prunas posidas, & pescem impositum, & panem.

10. Dicit eis Iesus, Adferite ex pescibus quos modo cœpistis.

11. Ascendit Simon Petrus, & traxit rete in terram plenum magnis pescibus, centum quinquaginta tribus : & quum tot essent non est fissum rete.

12. Dicit eis Iesus, Venite, prandete. Nullus autem discipulorum audebat eum interrogare, Tu quis es? quam scirent Dominum esse.

13. Venit ergo Iesus, & accepit panem, & dat eis, & pescem similiuer.

14. Hac iam tertia vice patefecit se Iesus discipulis suis, quum resurrexisset à mortuis.

*Cur Domini
nisi toties
& tam ex
presso dome
ficiis tuis
discipulis
apparuerint.*

ACTENVS Euangelistæ nobis recitarunt quomodo Iesus Christus eodem suæ resurrectionis die, & iterū octiduo post, discipulis suis videndū & agnoscerentur te prædicerit, tum undecim illis præcipue, tum præter eos aliquot aliis ex quo primo die usque ad ultimum eius ascensum in cœlos triginta octo interfluxerunt dies. Act. i 3. quorum spatio minimè dubitandum est quin se multis

multis conspiciendum præbuerit, & variis locis, quemadmodum Apostolus testatur. 1. Cor. 15. 5. 6. & 7. quæ apparitiones quum non sint sigillatum ab Euangelistis præscriptæ, quemadmodum superiores, & quæ proximè sequitur, noster Euangelista hic duos illos priores versiculos contextus quem explicadum legimus, interiecit, ut qui de aliis apparitionibus mentionem audiret fieri, quam de iis quæ scriptis erant mandatae, minimè putarent fuisse confitas. Sin queraral aliquis, cur igitur sequentem recitare, & quidem pluribus voluerit: aio propter quasdam insignes circumstantias factum id esse, quæ maximè propriæ fuerunt Apostolatui, sicut deinceps visuri sumus. Adde fuisse tertiam, quæ si non omnibus illis duodecim, saltem eorum parti maximè contigit, ut quos oporteret maximè præ reliquis de Domini resurrectione certiores fieri, quam toti mundo patrificarent, & persuaderent, non tantum ex allorum auditam narratione, sed cuius ipsi testes essent oculati.

Verisimile fit etiam apparitionem illâ, quæ sequenti capite continentur, fuisse velut ultimam, & ascensionis ipsius diei proximam: & interim Euangelistam ostendere voluisse nobis finem & usum omnium præcedentium manifestationum, quæ in urbe Hierusalem contigerat, quarum hæc postrema fuit finis & clausula: atque etiam veluti conclusio totius historiæ eorum quæ Iesus Christus dixit & fecit in hoc mundo, in illâ diem usque quod à nobis

E. iii.

*Curbanc
conclusio-
nem Euang.
gelista su-
perioribus
manifesta-
tionibus sub-
jecient.*

hinc in cœlos abiit. Et hoc quidem nominatim monitum volui, ad prophenorū quo-
rundam hominum audaciam arguendā, quos
non puduit scribere hos duos versiculos in E-
uangelistæ contextum irreplisse, aut hoc loco
transpositos, qui sub finem sequentis capitū
tenuius inseri posse videantur.

*Quæ signa
conuicta
fuerint à
Iesu Chri-
sto cum his
apparitioni
p. m.*

— Ut autem ad nostri contextus expositionem
reuertamur, Euangelista non dixit simpliciter
Dominū alias multoq[ue]ies discipulis apparuisse,
sed alia multa signa edidisse in discipulorum
suorum conspectu: quod meo quidem indi-
cio, multi perperam exposuerunt, quasi Do-
minus, quem Thomam est alloquitus, runci-
lia multa extraordinariè fecisset p[ro]pter ingre-
sum illum ianuis clausis, quodque Thomā sic
alloquitus, ostenderat nō opus esse sibi quo-
piam ex quo disceret, quid se absente homines
dicerent, cogitarent, ac facerent, verum certe
diuinitatis testimonium, quod noster Euâge-
lista diligenter obseruavit, iam inde ab ipso
tempore primi miraculi, Iohan. 2,24. fuisse a-
nimaduertum à Nathanaële. Iohan. 1,49. & 50.
Hæc igitur potius ad alias apparitiones, quæ,
ut diximus, spatio dierum illorum triginta o-
cto contigerunt, referenda sunt, & aliorum e-
tiam quam vndeçim discipulorum respectu.
Phrali autem illa loquendi docemur Domi-
no in illis suis apparitionibus non fuisse pro-
positum simpliciter docere suam animam i-
terum hac resurrectione coaluisse cum hoc i-
plo corpore quod crucifixum & sepultum
fuerat

suerat: sed etiam monere discipulos minime
se rediuiuum esse rursus cum ipsis in terris vi-
teturum ut antea: sed cœlorum possessionem
acceptutum, ibique vitam longe ab hac terre-
stri diuersam, cœlestem nimirum & æternam
victurum, licet in quadragesimum usque die
integral ac plenam eius possessionem reiece-
rit, & hoc ipsorum infirmitati concesserit, ut
cum ipsis ederet ac biberet. Quamobrem cum
his apparitionibus semper addidit testimonia-
tam suæ Deitatis quam aduarum qualitatum
eius vitæ, cuius per resurrectionem erat pos-
sessionem adeptus: veluti cum ipsis tam repé-
tiæ apparuit, itidemque disparuit: quum tenuit
ipsorum oculos, ut ex facie non aguoverint, &
cetera id genus, quæ noster Euangelista voce
illa signorum designauit.

Quo referenda sunt quæ noster addit. E-
uangelista nempe fructus & usus articuli re-
surrectionis Domini satis comprobatae, tam
precedentibus apparitionibus, quam ea quæ
sequenti capite describitur: & tribus capitibus
ea comprehendimus. Primum, ut Iesum illum
credamus esse Messiam & Christum promissum
in Lege & Prophetis: quod verum non esset,
nisi propter nostras offensas esset mortuus, &
fuscatus propter iustificationem nostri, Rom.
4.25. Alterum, esse ipsum verum Dei Filium,
& verum Deum, ut verus homo est, quod hæc
historia clare patescit, præter ea quæ tota vita
sua dixerat & fecerat. Tertiū horum omnium sine
esse, ut re ipsa solus sit & agnoscatur verus Ie-

*summa fru-
ctus quæ
ex resurrec-
tione colli-
gimus.*

E. iiiij.

Suis, id est unicus Seruator omnium in ipso credentium, & nullus alius, nec in totum, nec ex parte.

Et horum quidem Euangelistæ verba satis perspicuam fidem faciunt, ac proinde vel solius hic locus plurimum valeat ad repellenda quæcunque spiritus erroris potuit ac poterit inquam aduersus veram Deitatem dogmata fingere, vel contra veram unionem duarum naturarum in unica persona, vel contra officium huius unici nostri Mediatoris aut Redemptoris: à quibus heresisibus utram Deus nos unum cum terra sua Ecclesia semper, hoc præferrimus corruptissimo seculo, defendat & asserat.

Falsissima
et impudicissima
applicatio
huius histo-
riae ad pri-
matum Ro-
manorum.

Accedamus ad sequentem historiam, cuius partes duas sunt, una eorum quæ ante cibum, altera eorum quæ post cibum contigerunt, quarum utramque noster Euangelista copiosè per secutus est habita ratione circumstantiarum omnium, cum temporis, cum loci, cum personarum, cum singulorum dictorum factorumque: quorum omnium idem est finis atque superiortum in genere: sed nominatim, quedam continent propria & specialia duobus ex illo numero duodenorum discipulis, Petro & Iohanni, dilecto discipulo, quod ex ipsa contextus serie satis est conspicuum: at non ex opinione falsissima eorum qui sibi & aliis persuaserunt sua somnia, præ Christum, quemadmodum in priori illa superiore apparitione, absente Thoma, suos Apostolos instituerat, sic haeretitia manifesta.

niflatione generalem & vniuersalem in ter-
ris vicarium ordinasse, qui suo nomine totam
Ecclesiam regeret & administraret, perpetua
successione, quoru primus Petrus electus sit,
expromissione Petro facta. Matth. 16. 18. cum
illae claves Regni celorum se daturu, suamque
Ecclesiam super ipsum adificaturum, pollicie-
tur. O impudens mendacium! totique historiae
Euangelicæ & Actorum Apostolicorum tam
contrarium, vt non indigeat illa refutatione,
nisi spiritus erroris vis & efficacia sic paula-
tum inualuisset, vt pedetentim huic substrato
fundamento sedem illa abominationis super-
struxerit. Sed ista pluribus persequendi locus
erit cōmodior, in huius historiae parte secūda.

Vt dicamus igitur de priore parte, primum
occurrit quædam difficultas, quam alibi iam
attingimus & explicuimus, quid nimirum im-
pulerit discipulos ad eundum in Galilæam
contra Domini mandatum, quum primò ipsis
apparuerit, Luc. 24. 49. quo iubebantur ma-
nere Hierosolymis, donec induti fuissent vir-
tute ex alto: quod demum die Pentecostes im-
plerum est. Respondimus vocem illam Ma-
nendi idem significare atque domicilium &
habitationem habere, non autem certo cui-
dam loco sic adhærere ut ne mouere inde te
vspiam possis. Ac proculdubio statim perfe-
cto illo in Galilæam itinere, manifestatione
Domini quæ hic recensetur, discipuli Hiero-
solymam confestim redierunt, ut facile colli-
gitur ex iis quæ Luc. 24. 50. memorantur. Ve-

*Quomodo
et qua oc-
casione hi
discipuli fa-
cilius sperant il-
lud iter in
Galilæam
quum tamē
Hierosolyma
manere
inibi essent.*

rūm tamen urgente quopiam negotio se-
ptem hi discipuli videntur ad hoc iter susci-
piendum impulsi. Quod verò saltē ex isto
numero quinque discipulorum quatuor erant
Galilæa oriundi, Simon Petrus, duo filii Zebe-
dæi & Natanaël Iohann. 1.44. Matth. 4.18. &
21. & statim atque venerunt in Galilæam pi-
scari coeperunt, facile colligitur discipulos
Hierosolymis quadam penuriā laborātes, hos
vel propter priuata negotia, vel ab aliis missos
(qui secundum Domini mandatum Hierosolymis manebant) in patriam excortile, sibi
viētum aut necessaria quæsitos. Quamobrē
non leui iniuria grauarent hos discipulos, qui
existimarent ipsos oblitos Legationis illius
eius à Domino munus acceperant, (iam
rum etiam ipsis data sui Spiritus abundatia,
ranti per dum expectant reliquorū imple-
tionem) Apostolatui renuntiasse ad pristi-
nam artem reuersorōs: futura illa discessione
valde contraria illi animi non temerariæ sed
sanctissimæ alacritati, qua vocatē ipsos Do-
minum erant sequoti, & deinceps perrexerat,
quam ob rem etiam à Domino laudamus,
Matth. 19.27. & 28. quum præsertim capto Do-
mino sic diffugissent, Matth. 26. 56. ut nihil
minus omnes in unum coacti sint ac coie-
rint in urbe Hierusalem, sicut in historiā primi
dici Dominicæ resurrectionis audiuimus.

*Quomodo
quod Dic
dabimus of
ficiunt, sit*

Quod verò hi discipuli rebus suis consule-
runt ad punctionem reuersi, nihil præter offi-
ciū ipsos fecisse dicimus, eo quo diximus mo-
do.

do. Primum enim istud in genere dici potest *proximus officij debiti*
 ac debet, Euangelio non aboliri officia *cōconomica* graduum societatis humanæ: sed *contra eò usque confirmari* ut doceat mutuum officium omnium in familia graduum, & dicantur iij deteriores infidelibus. & fidem ab negasse, si qui domesticis non prouident. 1. Tim. 5. 8. *Nam alios qui vel tantum illum dispergantur in Deo offendatur, cessat omnis mutus officij obligatio.*

Verum hæc adiicienda, Dominum ostendere modum qui sit adhibendus in huius domesticæ rei cura: is autem positus est in paucis istis vocibus, Quærite primum regnum Dei, & cætera omnia vobis adiicientur. Nam si ab istis factum erit initium, (contrà quæam solet vulnus hominum) prospera omnia futura sunt, quod zelo gloriæ Dei duce, vera sapientia regatur omnes cogitationes & actiones eorum qui ad hunc scopum collimat, à quo fecerint initium, & in quo pede indefesso perrexerint. Ex qua scientia discitur, quid cuique facto sit opus, quum primum illud caput, quod officiū nos docet erga Deum pulchritè conuenit cum secundo, quod ad officium erga homines spectat. Contrà, quid agendum istis inter se tam male cōsentientibus, ut alterū alteri cedere sit necesse. Sic Abrahamus quum Deo parere & in patria remanere nō posset, patria sua & reliquis omnibus posthabitis ducem Dominū secutus est. Et ne remotiora exempla quæramus, quum nec Andreas, nec Petrus, nec filij Zebedæi possent Iesum Christum, ut iubebantur sequi, & artem suam simul exercere, illam ut Christum sequentur abiecerunt: sic

Matthæus telonium reliquit: quam ipse deinceps Dominus omnibus ipsum securis regulam præscripsit. Matth. 19. 29. & quidé expressis verbis, Luc. 9. 62. quod ipsemet suo docuerat exemplo, inde ab ætatis anno duodecimo, Luc. 2. 49. & deinceps, ex quo direcione munus suum exequi cœpit. Luc. 2. 4. & iterum respondens iis à quibus interpellabatur & dicentibus illum quarti à patre & fratribus. Matth. 12. 46. 58. Hic vero quo à Satanæ fraudibus nobis caueamus, sèpè maxima vita tegentis obtenuimus, duo sunt nobis præcipue consideranda. Primum, ut alterum alteri cedat ob causam sanctam, iustum & necessarium. Alterum ut bono & recto fundamento nostra conscientia cedamus iis quibus cedimus: qua in re Iesu Christi & Apostolorum ipsius exemplar nobis proponamus imitandū, quo nullū aut hac in re aut in illa alia turius habere vel experire possumus ac debemus. Itaque Iesus Christus dum adueniret tempus quo totus incoribere debebat in suscepturn à se officium Mediatrix inter Deum & homines, mansit cum matre sancta Virgine, & Iosepho, qui pater eius habebatur ab ignatis mysterij nostræ salutis, & erat ipsis subiectus, Luc. 2. 51. et si naturè præmonitos voluit, non fore hunc illius statum diuturnum. Et hoc ipsum eis re ipsa confirmavit, à primo miraculo quod edidit in Cana Galileæ: à quo tempore non deslitit obambulare, velut abiecta omni matri & omnium aliarum istiusmodi teru cura. Act. 10. 37. & 38. quū non

non habeat, inquit, Filius hominis ullum locū
vbi caput inclinet, id est proprium in quo ma-
neat domicilium. Luc.9.58. quod nimis v-
erumque simul, vt antea, non posset officium
implere.

Nihilominus tamē patet ex historia, Iesum
Christum, quem falso sibi patronum vendi-
cāt, Mendici illi Monachi fratres, certū quod-
dā habuisse domicilium, primum Nazarethę,
deinde verò Capernaumi. Matth.4.13. vbi mi-
nime dubium est quin eius curā habuerit, cu-
ius ne in agone quidem horrendæ mortis
memoriam deposituit. Matth.19.26. Qua-

*Quonodo
intelligen-
tia Domini
nimanda-
tum de paci-
e, matre,
vixore, libe-
teria ad se
quandum
Dominum,
relinquentis.*

propter quod Dominus dicit apud Lucam 14.
26. de odio habendis patre vel matre, vxori,
liberis, fratribus & sororibus, vitāque propria
propter ipsum, non simpliciter intelligenda
sunt, quasi odio habēdi sint quos Deus & sen-
sus communis nos amare iubent, nisi deterio-
res esse volumus infidelibus. 1. Timoth.5. Ve-
rūm his dictis exprimitur, officio nostræ voca-
tionis erga Deum oportere quælibet alia offi-
cia quibus alij aliis deuincimur, atque adeò
nobis ipsis naturaliter, lōgè postponi, & qui-
dem huc usque ut parui faciamus sine ulla ex-
ceptione, quæcumque nos à Dei cultu possunt
auertere: quo nomine tantopere laudatū Le-
ui legimus, vt etiam sacerdotium adeptus sit,
Exod.33.29. quod figurata locutione Dominus
significat, Marth.16.23. & Apostolus explicat
perspicue & dilucidè. 1. Cor.7.29. & 31. Sic do-
mesticī Domini discipuli statim à prima vo-

catione familias reliquerunt: & quasi non habentes fuerūt: nec enim manere domi poterāt: & eū à quo vocabantur continuo sectari. Neque verò tamen dubitandum est, quin iij qui patrem aut matrem, aut familiam habebant, semper testati sunt, quātum fieri potuit ac debuit, sic tamen ut ne Christi vñquam ab oculis, ut ita dicam, recederent, Iesum Christum non abolere murua officia, q̄e natura ipsa dicitat, & Lex ipsa Mosaica prescribbat, quam sua traditione Pharisæi petuerrebant. Marc. 7. 11. & 12. Ita verò se rem habere vel ex eo patet, quod Apostoli fungentes officio, cui omnia, ut par erat postponebant, vxores etiam suas circumdacerent. Quid si dixerimus hos discipulos oblatam occasionē arripientes, ac praeuidentes quid sibi legatione illa munerae Dominus imposuisset (etli nondum planè commissum sibi munus intelligebant) hoc iter suscepisse familias invisitos, & illis prouisitos, nihil absurdum, nihilque non valde verisimile dixerimus. Quid igitur istud factum habet commune cum Votis Monasticis, & Mēdieorum illorum ordine, qui non quidem ut apes illæ mellificæ, sed ut musæ ligunt & hel luantur pinguissima quæque & omnia suo contactu fœdant, nec tamen erubescunt impuram illam & otiosam vitam suam, vitam Apostolicam nominare? Nam quod ad eos qui concionantur, præterquam quod verè sunt attriti Baalam, ut eos Prophetæ vocant, à quo ad manus istud, nisi à spiritu confusione vocati sunt?

sunt? An enim ignorant, veteres Monachos, hodiernis dissimillimos, pro Laicis & priuatibus hominibus habitos fuisse, atque adeò monachum manibus non laborantem fuisse profute habitum?

Sed præter supetiora illa Christianis omnibus communia, quatenus quemque Christianum oportet res omnes secundum suam vocationem, officio quod Deo debet postpone-re, notandum istud diligenter hic Apostolos dici piscatum rediisse, quod fortasse paru-conueniens eorum muneri videri possit, et si non nongnatur. Quoniamque
do labor
manuum
Et sacrosanctum ministrum non
simpliciter
inter se posse
gnant.

ea mente ut in posterum pescatoriam artem exercerent. Ac sanè si quis Ecclesiasticus, ut nos Catholici Romani loquuntur, hodie manibus suis opus aliquod mechanicu exercuerit, magnu admiserit piaculum, etiā ab Officiis puniendū. Et, ut quod res est fatesar, adeò quidē pingue aqualiculum & propeso sexqui pede extantem habent, ut non opus sit eos laborare. At longè maius piaculum fuerit, quo vel totus orbis concutiatur, si forte contingere eum, qui euectus est in tam sublimem dignitatis gradum, clementira DD. Petri & Pauli successione, faceret quod hic Petrum, propter allatas à nobis superius rationes, fecisse legitimus: multò magis si sequeretur exemplum Apostoli in medio sanctissimi & laboriosissimi sui Apostolatus cursu, victum sibi & quibusdam qui cum ipso erant manibus patatis. Act. 18.3. & 20.34.

Quorum haec verò dicat aliquis? An non *contraria* *obicitur*.

*bus ponde
r.*

enim oportet vocationum esse distinctionem: qui seruiunt altari, de altari viuere? sacrosanctum ministerium esse in honore & pretio? Paucis ad hæc omnia respideo, munus administrandi Verbum Domini naturâ suâ & subiecti respectu quâ lögissimè differre ab huic mundi negotiis: quamobrem etiam Dominus noster rogatus exciscundaz familiæ index esse recusauit, Luc. 12.14. ac de terrenis dominationibus loquens, non modò illas distinxit, sed etiam aliter quam sub Lege separavit. Matth. 20.25. Adde munus istud tamen onerosum esse, ut strenuissimus & gnuissimus quisque, multis tamen parasangis ab eo, ut illud obeat distet, licet omnibus huius vitæ negotiis vacuus. Admitto cum Apostolo spiritualium segmentem facientes, posse nihil inferiore iure metere carnalia, quam mercedem postulare mercenarij. I. Cor. 9.11. Agnosco Domino deberi in sancto suorum maximè fidelium servorum ministerio maiorem reverentiam quam vlli terreno Regi vel Principi à subditis debetur, ex ipsis Domini verbis. Matth. 10.40. teste etiam horrenda illa vindicta qua Prophætæ quondam virtus est contempsum, 2. Reg. 2.23. Hæc, inquam, omnia, lubens admitto, & aio eos qui inexcusanda malitia & ingratitudine, miseros Pastores in eam necessitatem adigunt, ut manu sibi victimum querat, indignos esse nomine Christianorum: & multò magis eos qui Dominum in sacrosancto suorum seruorum ministerio contemnunt. Absit tamē inde concludam

eludam; laborem vel ingenij, vel manuum, cū ministerio prorsus non posse conuenire, modò non is sit labor quò à ministerij exercitio ministri auertantur, aut illius laboris cui incombitur naturā aut indiscretione, aut alio quolibet affectu sacrosancto ministerio contrario. Nam contrà Pastorem in has angustias redactum, & à ministerio nō recedentem, aio laude summa dignissimum. Itidem dico posse quempiam legitimè vocari ad sacrosanctum ministerium, aut ab arte mechanica, aut ab officina, aut ab aratro, sicut olim Elizæus. 1. Reg. 19. 19. aut sicut Amos ille bubulcus, & agrestes, fucus colligens. Quod tamen sic dictū putate, ut quum res bene sunt cōstitutæ, literatos homines & eruditos, & aliudē bono testimonio ornatos illis præferti posse ac debete, tāquam magis idoneos nemo dubiter. At quum ordo in manifestam confusionem trāsformatus est, sicuti Domini temporibus cōtigit, quum abiectos illos pescatores elegit, & tabernaculum opificem ad mundi totius superbiam debellandam: ac iij qui Architectorum & ædificantium titulo gloriantur præfacti sunt, & domus Domini destructores sunt, quis Dominum impedit quominus eligat quos libebit, & hominum vilissimos & abiectissimos quoque, ad superbiam mundi deprimendam & confundendam, mittat. 1. Corinth. 1. vers. 26? Nam, quum sic ipsi vīsum est, mulieres elegit quibus homines pudore suffunderentur, & mitabilia in medio populi.

F. j.

sui operaretur, teste Debora. Iud. 4.5. & Holla.2. Reg. 22.14. Benedictus verò Dominus Deus noster, qui nostris temporibus in multis regionibus & regnis idem effecit, per multos fidissimos & excellētissimos seruos suos, quos nemo, nisi immerito, spiritu alio quam Dei ductos fuisse dixerit: ut non propereat tamen liceat ulli sacrosanctum ordinem, ex Dei verbo institutum de vocationibus & mediis ordinationibus violare.

Nemo magis superioris
dictorū reus
quam Catholici Romani qui
nobis eadē obsecrunt.

Contra, quinam, obsecro, magis impudenter abutuntur obiectionibus hactenus allatis quam qui non erubescunt eas nobis opporre. Nam si vocationem spiritualem oportet distinguere à dominationibus & occupationibus temporariis, ne cum iis misceantur, unde sit ut boni isti Pastores abusi munerum spiritualium obtentu ad inuadēdas Dominationes & Principatus huius mundi, sola spiritualitatis huius nomina & laruam retinuerint, ut temporalē potestatem, Regibus ac Principibus exceptam sibi reseruarent? Qui sit quod ipsi intolerandum videretur, ullum de Ecclesiasticorum cœtu, quem vocant, mechanicam villam attenti exercere, & tamen ambiunt primos gradus dominationum terrenarum, & iisdem honoribus coli volunt? Et quo iure cultum altaris iactant, quem maxima pars illorum ignorat, ac de quo nunquam cogitauit? & cuius etiam maximam partem eorum pudet? Quo iure de altari Domini gloriantur, quod in altare Damasi transformarunt? Nam Christianorum altare

altare ministerij respectu pulpitum est veritatis. Honorem vero sacro ministerio debitum quod attinet, præterquam quod propriè constitut in eo, ut fideles sese tum verbis tum te ipsa ex animo præbeant morigeros iis quæ à fidelibus Domini setuis eius nomine proponuntur, deinde in externa quadam reverentia & honore, quæ metit sibi vendicat tam sanctum & eximiū munus in quo Dei Filius repræsentatur, proh dolor! nōne tristi & infulta experientia doctos esse nos oportet maius in excessu quam in defectu esse periculum? Et hoc saltē decebat ex ipsius Petri exemplo. Act. 10. 25. & 26. Reverendissimos illos didicisse, & monstrum illud in primis, quod crepidam suam maximis quibusque Imperatoribus osculandam porrigit non erubescit, vino scortationum inebriatis, donec Deus meliorem illis mente rediderit.

Sed ad historiam reuertamur, in qua dicuntur hi omnes, inuitante Petro, punctioni operam dedisse, & ita quidem ut quum totam noctem labotassent, nihil tamen cœperint: quæ fuit ad sequens miraculum præparatio, quo Dominus voluit hanc appatitionem insignirem esse: sicut etiam eo quod paratum prandium tam extraordinario modo repererunt: tum quod rite non scissum est, licet plenum certum quinquaginta tribus magnis piscibus: ex quibus eruenda sunt nobis plauta capitæ doctrinæ & consolationis, omissis allegoriis quas nullo fundamento quidam hic innunc-

F. ij.

rum horum piscium somniarunt.

*Extraordi-
naria pis-
catione Ie-
sus Chri-
stus nam
Deitatem
probavit.*

Primum igitur consideremus hoc miraculo Dominum testatum fecisse non modo mortem de sua potentia nihil detraxisse, ut iam contra ingredetur in possessionem summæ illius potentiae & dominationis quam in cœlo & in terra, ex tua infirmitate carnis, adeptus est. Nam iubente Domino tere ipsos in dextrâ nauigij partem iacere, virtute Domini pisces in tere delapsi sunt morem ei gerentes, quæ diuina Iesu Christi virtus simili miraculo iam antea facta fuerat conspicua. Luc. 5.4. & 8.

*Non fortui
tò labitur
præda in
venatorum
casis.*

Hinc vero discendum nobis in genere, licet Dominus homini in animalia terrena dominationem permiserit, quam auctoritatem Dominus à diluvio renouauit & ampliavit, facta homini potestate illis in victimum vivendi. Gen. 9.2. & 3. sibi tamen primo Deum eorum proprietatem reseruasse: deinde sumam rerum omnium creaturarum dispositionem, quarum ne minima quidem in terram decidit sine Creatoris speciali voluntate & decreto. Matth. 10. 29. Non igitur temere aut fortuitò, sed singulari Dei bonitate & libertalitate præda cadit in venatoris casis: quod pulchre Iacobus didicerat, qui à patre interrogatus, quinam ita repente inuenisset quod ipse venationem arbitrabatur, lehoua Deus tuus, inquit, fecit ut mihi ocurreret. Genes. 27.20. Idem Petro quoque ad didrachma persoluendum, ex Domini mandato contigerat. Matth. 17.27.

Quoniam

Quotiescumque contingit igitur onustas mensas

mētas bonis Dei rebus creatis nos intueri, sal-
tem cōsiderare tunc nos oporteret, aues in aē.
frugis ex
re volantes, pisces in aquis natantes, tot ani-
malia in terris repentina, nec in forum, nec in
manus nostras, nec in mensas fortuitō venite:
sed nobis liberali manū Dei nostri concedi &
immitti. Quæ consideratio doceret nos etiam
earundem vsum rectum in omni sobrietate
cum gratiarum actione: sicuti contrā parūm
de hac liberalitate & donatoris egregia volū-
tate cogitantes dona illa sic in seipsis retinēt,
& sensus omnes occupant, vt rectus eorum v-
sus in detestandum abusum & condemnatio-
nem verratur, Deo tandem illam ingratitudi-
nem vindicante.

Multò magis quum de Dei donis spiritua-
libus & cœlestibus agitur, quis aliunde sibi cō-
tingere gloriabitur quām singulari & speciali
Dei liberalitate, omnium honorum auctore
& donatore. Iacob. 1.17. distributore, 1. Cor. 12.
II. & directore? Philip. 2.13. Et hoc quidem ma-
ximè Dominus hoc miraculo respexit, quo di-
scipulis per hāc similitudinem pīscium pīsca-
tionis repræsentavit, quantum in hominum
pīscatione, quam erat iplis pollicitus, Marc. I.
17. promouerent.

Dominus itaque de pīscatorib⁹ olim pi-
scium factis hominū pīscatorib⁹ in hoc mi-
raculo expressit verum exēplar Ecclesiæ Chri-
stianæ ex huius mundi lacu vniuerso collige-
dæ ipsorum reti, verbi inquam administra-
tione mox iplis committēda. Enī igitur coram

F. iii.

ipsum rem auctorem & magistrum totius huius piscationis: en operarios præcipuos quibus primum & potissimum usus est: en denique pisces hac piscatione collectos & ab aliis segregatos qui in hoc lacu sorbet iniquitatem ut aquam. Iob. 15. 16. id est, credentiū coagulationum, quæ tres partes vna copulatæ faciunt corpus illud mysticum, cuius unicum caput est Christus, sois omnibus membris dans vitam & motum, in quibus alij quidem ductores sunt, alij sinunt se duci, quæ quidem ad nostram ædificationem hic nobis distinctè consideranda sunt.

Observationes de Domino prout variè apparet.

Hic unus itaque Magister & Dominus, aliquando veratus in hoc lacu, & verus pescator, qui alios omnes pescatores pescatus est, adueniente tempore quo ex hoc lacu recessimus etat in altum illud & firmum solium, apparuit in hac manifestatione non supra lacum in lacu, ut alias Mat. 14. 25. sed ad littus, representans, ut dixi, thronum illum pacatum & supra cœlos omnes euctum, ad quem portum tendunt pescatores, in quo cum iis quos erunt pescati placida quiete fruantur. Itaq; summus hic pescator & Magister ostensurus se ab illis recedere, minimè quidem ipsos deserturum, sed contraria, quemadmodum ex solo gratuito Patri decreto descenderat in mundum, quo tempore minimè omniū exspectabatur, ita cœlitus gubernaturum & reeturum, tam ipsos pescatores quam quos ipsi pescarentur: & quidem ita coactos & cōseruatos in exiguo & imbelli

rec

reti in specie, tuiturum in mediis huius lacus
tempestatibus & procellis, & ad optatum por-
tum tandem deducturum, in quo paratum ab
ipso solo prandium nanciscantur, sicuti p̄fæ-
monuerat Iohan. 14. 2. & 3. & Patrem rogaue-
rat Iohan. 17. 24. quorum omnium causa vni-
ca ipsius eadem infinita & gratuita bonitas.
Quibus autem instrumentis ista perficiuntur?
Exteriore verbis sui sono, & interna sua virtu-
te & efficacia divina, qua pescatores hos de i-
psò runc non cogitantes excitauit & afflauit:
quemadmodum quem orbem terrarum Euā-
gelice tubæ clangore percelluit, missis vndi-
quaque pescatoribus istis, verè tantum absuit
vt ab hominibus exspectaretur, vt contrà pre-
cipui inter discipulos maximè fluctuarent,
Luc. 24. 21. & familiarissimis vix tum eius re-
ditus tum hoc omne mysteriū persuaderi po-
querit.

De pescatoribus vero notandum, primūm obseruatio-
nē allegori-
ca de pesc-
toribus.
hic illos nobis exhiberi terrena qualitate pi-
scatorum piscium, vt alia cœlestis nobis signi-
fieetur pescatorum hominum ad salutem. Ob-
seruandum deinde cœtum istum, qui septem
hominum fuit, quorum quatuor ex Apostolo-
rum erant numero qui spiritualis ædificij sub
illo capite architecti erant futuri: tres reliqui
ex discipulorum aliorum, Dominum voluisse
nobis velut ante oculo sponere duos ordines
operatorum, quorum opera erat in hoc ope-
re suo promouendo deinceps usus: suscita-
tis ex itamero reliquo suorum discipulorū

F. iiiij.

iis qui Apostolis sese adiunxerant, cum ut ma-
teriam præpararent, cuius rei habemus exem-
pla. Act. 8. 4. 5. & 14. & 11. 19. & 20. 21. rum ut ab-
solueret quæ Apostoli non poterant eodè te-
nore perficere: ad quod opus usi sunt iis ma-
xime qui se comitabantur, veluti Timotheo
1. Tim. 1. 3. & Tit. 1. 5. & aliis quos D. Lucas no-
minat Euangelistas, Act. 11. 8. & Apostolus E-
phes. 4. 11. & ita distinctè solent Euagelistæ no-
cari. Tertiò notanda hic electio Domini tam
quatuor illorum ex undecim familiarium di-
scipulorum numero, quitorum Apostolorum
cœtum repræsentarent, quam trium aliorum
qui Euangelistas: nempe inter Apostolos pri-
mùm tres illos eosdem quos suæ transfigura-
tionis in monte testes elegerat. Matth. 17. 1. & 2.
agonis extremi sub horâ qua captus est, Matth.
26. 37. & quos nominatim coram aliis Aposto-
lis commendatar, Petrum putâ Matth. 16. 18. &
duos Zebedæi filios Marc. 3. 17. quorum alte-
rum amore speciali cōplexus est, alterù vero,
Iacobū nempe, dignatus est ea gratia, ut cœtus
illius sui primitias oblationis esse voluerit.
Act. 12. 2. Quibus hic Thomâ adiici Dominū
voluisse fit verisimile, ne prior eius culpa eius-
dè Apostolatui præjudiciū adferret; sicut ean-
dem ob causam, ut in hac historia videbimus,
Dominus Petrum in pristinum statu restituit,
tribus cōfessionibus totidem abnegationibus
oppositis. Tres vero reliquos quod attinet, no-
bis satis sit Nathanaelem, qui solus ex tribus
illis nominatur, et si non fuit ex illorum duo-

decim

decim domestieorum numero, testimonium
serulisse omnium hominum excellentissimum,
Iohan. i. 47. Hic verò cauēdus nobis astus Sa-
tanæ, de quo paulò post dicturi sumus, quasi
hæc donorum inæqualitas, gradum aliquem
superiorem aut inferiorem constitueret in y-
no & eodem æquali Apostolatu, aut Evan-
gelistæ functione, à qua cogitatione fidelissi-
mi Dei serui procul fuerunt remoti, memoria
repetentes doctrinam sui Magistri, Luc. 22. 25.
vel ipsa Petri doctrina teste, à quo spiritum
mendacem præueniente Domini Ecclesia ma-
ture de hac ipsa re præmonita est. I. Pet. 5. 3.

Quarto loco notandum, istos pescatores nō
habere singulos singulas naues, sed in vna &
eadem omnes navi suisſe, non eodem tamen
omnes loco: ac nō habere singulos suū pro-
prium rete, sed vnicum, quod quisque iacit
suo loco, tum in iaciendo tum in extrahendo
mutuo consensu. Iстis igitur aio nobis repræ-
sentari unitatem tam Ecclesiaz (licet ex variis
membris collectæ) quam Apostolatus, & E-
vangelicæ doctrinæ, sicut vnu Deus est, vnu
Christus, vna fides & vnum baptisma. Cæterū
apparitio hæc rāsubita & inopinata eius qui
totius huius operis initium est, tum efficientis
causæ respectu, tum formæ exterioris & inte-
rioris, tum materiæ, tum denique omnipium i-
storū finis, monere debuit hos pescatores ma-
ximum esse discrimen inter Apostolatum, &
munera quæ vitæ huius propria sunt, quorum
aut plerunque labor inanis est & iſtitus, aut

Omnes hi
pescatores
sunt in vna
& eadem
navi, &
vnum rete
iaciunt &
extrahunt
vno consen-
tu.

saltem similis est auræ statim euanescentis: ac
 proinde prorsus hanc piscatoriam abiiciendā,
 ut alteri toti vacarēt serio magis quam hacte-
 nus, quandoquidem præter id quod iam erant
 experti & fassi in prima professione, Luc.22.
 36. ipsis suis oculis intuebantur hoc miracu-
 lo, Dominum tātopere ipsorum obediētiæ be-
 nedixisse, cōcessa tam extraordinaria piscium
 captura, quæ sanè non ab ipsorum iudicia, nō
 à labore processerat, sed ab eius vnius gra-
 tia, cuius mandato rete proiecerant, cum hac
 conditione, *Et inuenietis.* Hoc ipsum pradesset
 debuit ipsis, & sine dubio valde profuit in A-
 postolatus exercendo munere quod nō ex suę
 voluntatis arbitrio dispensarent, quasi Domini-
 nus magnis illis & tam excellentibus promis-
 sis. Iohan.20.21. & 23. absolutam illis potesta-
 tem tribuisset: & probaturus esset quicquid i-
 pisi probabantur: sed contrā præterquā quoddam
 ipsis commissi muneris executionem protinus
 oportuit pēdere & regi ab huius summi Ma-
 gistri voluntate verbo eius expresso, priuatis
 etiam admonitionibus, quum sic ipsi videtur-
 tur, tegetur, quibus sine exceptione morem
 gererent, cuiusmodi specialia multa nobis e-
 xempla proponuntur, Act.13.2. & 16.6. & 9. & 21.
 13. Præterea miraculo illo sunt edocti, & nos
 hodie docemur, quæ vera sit obedientia, né
 pe quæ in vnicum Domini præceptum fertur,
 perspicuum id quidē & probè intellectum: ac
 deinceps conuenientiam inseparabilem inter
 Domini mādandum & huius retis iactum. Inde
 vicissim

vicissim discendum nobis quantum discreperet
tam vera obedientia fidelium, à vanis & stul-
tis deuotionibus, quām veri Pastores, (in quo-
rum rete qui dilabitur felicissimi sunt) à fal-
sis, quorum rete lethale cane peius & angue
fugiendum est.

De piscibus verò coactis in istud rete, si bru-
ta hēc animacula, quæ sola Dei ipsius incogni- Observatio-
nes allego-
rica de pis-
ciis.
ta prouidētiā impulit in istud rete, ex Dei vo-
lūtate ceciderūt, quid iis fiet quibus hāc gratiā
Deus concessit, nō tantūm ut ratione & intel-
ligentia prædicti sint, sed autes etiam habeant
ad eum audiendum & cognoscendum à quo
in hoc rete conuocantur & cōcluduntur, mi-
nimè quidem in pescatorum usus, qui captos
pisces consumunt ac denorant, sed ad verā
vitam, vñā cum pescatoribus, adducendi, ab
huius mundi sordibus separati, vti Dominus
pari similitudine rotum istud adumbrat. Mat.
13.48.49. & 50. & sicuti sunt intelligenda quæ
de puro frumento in arcam Domini colligē-
do scripta sunt, Matth.3.12? Annō igitur ipsos
tantò promptiores & dociliores esse decet, vt
veluti faciant impetum in ipsum, Matth.11.12,
siquidem qui vitam in eo profundit, reperit?
Matth.10.38. Verūm parū est istis piscibus rete
subiisse, nisi in eo permaneant, donec ad littus
trahantur: quæ constantia quum grauiter op-
pugnetur eorum trepidatione qui resiliunt, ho-
stium potentiam cōferentes cum viribus ad-
modum exiguis, aut potius nullis horum ita
misere conclusorum piscium, confugiendum

nobis est ad eius inuictam Omnipotentiam, qui piscatoribus & piscibus eam valde clarè & perspicè pollicetur, qui capi se finunt ab eo aduersus quem nullus dolus, nec vis vlla, quidquam potest: quum expresse pollicitus sit qui est ipsa veritas, se nullum fortas electrum eorum quos Pater ipsi dedit, Iohá.6.37. qui nimis ira sunt cum veris credéibus, vt sine ex eorum numero, ac proinde in hac fidelium coagmentatione manent. i. Iohan.2.19.

*Temerariū
Petri inge-
nium muta-
sum est à
Domino in
zelum ar-
dentissimū
ad suos
etiam con-
discipulos
conferman-
dos.*

Cæterū quedam peculiaria sunt huius historiæ capita non leviter prætereunda. Nam Petrus quidem ut consuetam hic alacritatem & promptitudinem erga socios ostédit, quod auctor ipsis huius pescationis fuerit, idem etiā præstítit in illa priore hominum pescatione, quum die Pentecostes tam intrepide sermo ne in aggressus est inter twarizovas, Act.2.14. non ambitione sanè, sed quod Dominus immutato naturali eius impetu temeratio, Mat. 16.22. & Luc.22.33. & 9.33. ip feruentissimum zelum & singularem constantiam & magnanimitatem, etiā ipsis ad reliquos discipulos cōfirmandos opera voluit vti, Luc.32.24. Hic idem ardor eum impulit, sicut aliás nonnunquam, Matth.14. 29. vt sancta quadam impatientia præuenire socios dum studet in lacum se proiecerit, natando ad Dominum accursus, quum non sit verisimile, si vt aliás super aquas ambulasset, id Euangelistā silentio fulse præteritum. Præterea notandum eū fuisse veluti primum & præcipuum in extrahendo

reig

rete ex aquis quod ex II. versu colligi posse vi-
detur.

Esto igitur, Petrus agnoscatur singularibus Dona Dei
singularia
in Petro ex
stolis, quem etiā ipsi, teste tota Lucæ historia
Apostolica, plurimi fecerunt, & honore debi-
to coluerant. Quin etiam admittamus actio-
nibus Ecclesiasticis illū sæpè præfuisse, & eas-
dem administrasse. Nam reuera in omnibus
consultationibus, ad vitandam blasphemiam, oportet
aliquem præire qui tem ordiatur & cōclu-
dat, & in Domo Dei præsertim ordine fieri o-
mnia par est. I. Cor. 14. 40. At non omnis ordo
gradus est: nec propterea vñquam reperias Di-
vum Petrum in socios vllam aut habuisse, aut
sibi arrogasse, auctoritatem, quorum virtus fuit
communis & indivisus Apostolatus, tantum
abest ut speciali ratione Iesu Christi vicarius,
fuerit præ aliis, aut vniuersalis Ecclesiæ caput
quod sine blasphemia dici non potest, detestā-
da potius quam tefuranda.

Verū, vt Petrus ardētior in exequendo, Necessaria
est donorū
Dei in qua-
litatibus ad su-
mum: qua in re
cuique, prout iphi libuerit, admetiri, I. Cor. 12.
augmentū. Sed singu-
lis mem-
bris nō stan-
tibus in or-
dine magna
erit resum in-
uehitur con-
fusio.
non tamen in agnoscendo magistro fuit acu-
tior. Nam discipulus dilectus Petru prior ad-
monuit: qua in re conspicimus dona sua. Deū tuu corporis
quo loco Paulus hāc materiam pluribus per-
sequitur: rectum vsum docet tum huius vni-
versitatis, tum inæqualitatis, quemadmodū
etiam Ephes. 4. 11. & 12. & 16. quo nimis quā
huius corporis Ecclesiæ, cuius Iesus Christus
est vnicum caput singula peculiarem suam

functionem habeant, & mutuas operas omnia propter hanc diuersitatem & inæqualitatem requirant, vsus etiam & fructus in huius corporis vsum & incrementum. At quum hic orto sanctissimus pedetentim tam miserè deformatus sit, minimè mitum est si miserum istud corpus monstrosum & informe à capite ad calcis, effectum, à nativa & vetera sua forma dignosci non posset. Nihilominus tamen Dominus istius corporis lacera membra semper conseruavit, donec diuina virtute paulatim coalescant, ut passim aliquod iam istius unionis sentiamus effectum, prout operatio suo. rū laboribus benedit, ut verus iam eius vultus incipiat iis apparete, quos huius sæculi princeps nō protulit ex cœcauit, sicut Paulus loquitur, 2. Cor. 4.3. & 4. tantisperdum pergit Dominus pro immensa sua misericordia suum inimicum oris sui Spíitu protus confidere, 2. Thess. 2.8.

*Cor agnitus
Dominum
discipuli nō
ausi sunt ul-
tro compel-
lare. Et
quoniamque
nobis imi-
tandus hic
timor inter-
rogandi Do-
minū quum
se nobis
offerat.*

Quædam potrò superest in hoc textu nobis difficultas, cur nimisrum quum non eò usque discipulorū oculi retineretur à Domino quin ab ipsis agnoiceretur, nō tamen ausi sint eum interrogare. Sed quum disertis verbis Euangeli- lista dicat, illos sciuisse esse Dominum, satis appetè nos docet discipulos, minimè dubitantes quin sciret Dominus se ab illis agnoscere, & tamen se ab illo non audirent compellari, retētos fuisse Magistri reuerentia, ne sermonē ipsi priores ordirentur: quū tamen sit extra omnē dubium Dominum tādem apertè & planè se illis

illis patefecisse, ac eosdem docuisse & pro mo-
re confirmasse: licet non quæcunque Iesu
Christus dixit fecitue scriptis tradita sint ab E-
uangelista, cuiusrei deinceps rationem reddit.
Nihilominus tamen, quâdoquidem nostra fi-
des est ex auditu, & auditus præsupponit do-
ctrinam, siue nos prior Dominus alloquatur,
siue mentem iniiciat illum interrogandi, ex
horum discipulorum silêrio duo nobis extre-
ma fugienda discamus. Nam hinc quidem di-
ligenter est nobis cauenda, in salutis nostræ ne-
gotio, negligentia, aut in indignitate & insuf-
ficientia desperatio, quin diligentiam adhibea-
mus in fide nostra confirmanda, diligenti re-
tum credédarum inquisitione, quò faciliùs ad
nostræ salutis portum appellamus. Quemad-
modum enim nemo satis potest virium suarū
naturaliū impotentiam agnoscere: sic contrâ
sperâda sunt omnia nobis ab eo à quo sumus
cōditi ut ipsum agnoscamus, colamus & ve-
neremur: cui sancta etiam importunitas grata
est, Luc. 18.5. & 7. quum ut ait Dominus, violé-
ti regnum cœlorum rapiant. Matth. 11.12. &
hoc quidem nobis adumbravit illa Iacobi cū
Angelo lucta, Genes. 32.26. & Mosis oratio, E-
xod. 32.10. & 32. quemadmodum etiam pulsan-
tibus aperiturum se pollicetur. Inde verò Do-
minus omnes immundos & pollutos suæ do-
mum limine arcit, pollutos, inquam, exteriori-
bus pollutionibus Lege interdictis. Quâdò ma-
gis sititur hypocritas? superbos & suis imagi-
nariis meritis inflatos? prophanos & contem-

ptores aduersus quos iam dicta sententia est
horrenda, Psal. 30. Interduo extrema media
est sancta audacia, gratuitis Domini nixa vo-
cibus, & blandis invitationibus, Venite ad me
omnes qui fatigati estis & onerati, & ego facia
ut requiescatis, Matth. 12. 28. Invoca me in die
tribulationis, & eruam te, Psal. 50. 15. Petite &
dabitur vobis, pulsate & aperietur, Luc. 11. 19.
& similibus tota passim Scriptura, modo cor
illud contritum adferamus, Psal. 51. 19. & Abra-
hami dictum imitemur, Gen. 28. 18. quod nos
etiam edocet totus egregius ille Psal. 95. illius
vnius nixi merito in quo solo grati sumus. E-
phes. 1. 6. Deinde demittenda & decidienda ca-
pita. si volumus extolli, & in inferos usque
descendendu, si cupimus in cœlos usque eue-
hi. Quicunque verò sic præparatus os Domi-
ni interrogabit, ubi nos ille alloquitur, nem-
pe in factos sancto suo verbo quod in Ecclesia
propromit, nunquam responso vacuus abi-
bit.

*Conclusio
principiorū
fructuum
quos ex hac
historia nos
par est per-
cipere.*

Deinde ut hunc locum absoluam, hæc hi-
storia nobis à Dei Filio relinquitur instar the-
sauri inæstimabilis, non tantum ex quo haui-
riamus tertium quoddam testimonium re-
surrectionis ipsius & virtutis expressius
quam superiora omnia: sed ex quo discamus
vnde sacrosanctum ministerium pœdeant: quo-
modo qui ad id vocati sunt, sese gerere de-
beat, mutuas operas cōferentes: quomodo Do-
minus tam pescatores quam pescadi rationem
& pescatos tucatur ac regat, quò configiamus
omnes

omnes ad hoc rete, extra quod nulla est salus; ceteris hominibus in huius mundi aquarum gurgitibus & voraginibus sese mergentibus, & in ultimum exitium ruentibus; ac simus in eorum piscium numero de quibus in hac sententiam Dominus alibi loquitur, Matth. 13. 47. quum non concludantur in hoc rete ut praedant ac deuorentur, instar ciborum corruptibilium huius mundi: sed contra ut pescatores cum piscibus offerant illi qui semel seipso, id est beatitate & felicitate, quam ipse nobis solus acquisiuit, tum pescatores ipsos, tum etiam pisces pascer, quod alia taliterum similitudine declaratur, Matth. 18. & longe clariss in similitudine sementis collectionis, Matth. 13. 8. & 23. Utinam vero Deus nobis hac gratiam concedat, quoibus Dei Filius iterum veluti renascens datus est, eritis ex tam immensa & profunda idolatrie & superstitionis abysso, datis etiam nobis tam peritis pescatoribus, a quibus ex tantis variis nationibus collecti sumus, veluti nostris oculis intuemur, ut in eius Ecclesiam confugientes sub sanctae ipsius tutelae prouidentia, tandem ad beatam illam diem perueniamus, in qua simul omnes tam pescatores quam capti hac pescatione pisces Domini & Magistri nostri aeternae gloriae coheredes sumus. Amen.

G. j:

HOMILIA DECIMANONA.

Ioh. 21.

15. *Quum ergo prandissent, dicit Simonis Petrus Iesus, Simon, fili Iona, diligis me plus quam hi? Dicit ei, Certè, Domine, tu nosti quod amem te. Dicit Pasce agnos meos.*

16. *Dicite ei rursum secundò, Simon, fili Iona, diligis me? Ait illi, Certè, Domine, tu nosti quod amo te. Dicit ei, Pasce oves meas.*

17. *Dicit ei tertio, Simon, fili Iona, amas me? Tristitia fuit affectus Petrus, quod tertio dixisset i-psi, Amas me. Dixitq; ei, Domine, tu omnia nosti, tu nosti quod amem te. Dicit ei Iesus, Pasce oves meas.*

*Quam rili
quis omni
bus functio
nibus sit or-
natus fa-
crosandi
ministerij
munus, &
quanto stu-
dio suis di-
scipulos Do-
minus insti-
tuerit.*

TTENTE nobis humanæ vitæ munia & functiones omnes considerantibus, & earum cum sacro sancto ministerio Euangelij collationem instituentibus apparetur, hanc tantò illis onerotiorē & ponderosiorē quantum libra est uncia ponderosior: siue consideremus eam in se, quatenus statum conscientiae respicit & vitæ cœlestis, quum reliquæ res humanas & caducas ac fluxas tractent: siue eos quibuscum est ipsi negotiū cōtumaces & refractarios Euāgelicæ doctrinæ, Rom. 8.7. & 2. Cor. 3.5. siue Satanæ furores ac machinationes occultas, speciatim aduersus eos

eos qui ad eius opera dissoluenda & eius imperium euerendum missi sunt , siue malignū animū & desperatam rabiem satellitū , quibus huius mundi Princeps abutitur ; siue de hīque perpendamus quid ferat Domini præceptum , Renuntiandi sibi ipsi , quæ propria Christianorum est conditio , & qua in re detect istos operarios aliis exemplo praetere. Non abs te igitur Dominus , quum pēnē per quadriennium eos etudiuisset , quorum opera volebat uti , velut architectorum in ponēdis fundamentis huius ædificij . 1. Cor. 3. 10. se tam studiosè illis à sua resurrectione patefecit , & priuatim de rebus ad functionem suam pertinētibus instituit , sicut ex superioribus historiis didicimus , & in ea nominatim quam in manibus habemus , cuius quum prior pars sit à nobis exposita , ad alteram transeatamus . Hoc autē ab illa priore differt ista posterior , quod hæc sit propria & peculiaris Petro , licet singulos ex ea fructum percipere necesse sit : quum propterea Dominus hæc omnia dici ac fieri non priuatim & in oeculō , sed palam , videntibus & audientibus sex aliis testibus , fideliter rem totam reliquis narraturis voluerit . En autem huius occasionem .

Vidimus in historia passionis Domini , Pe-
trum , qui tantum sibi vitium arrogabat , tam
abieicti animi fuisse ut terrena abnegatione
Dominum negaret , ancillatum & famulorum
voce perterritus , ad execrationem usque : cor-
de tamen aliud sentiente : ut lapsus sit infirmi-
Applicatio
huius doctri-
nae ad Pe-
trum tripersonā.

G. ij.

tate non odio, nec apostasia à Domino priùs apud se meditata: vidimus etiā à grauiore lapsu revocatū à Domino, statim excessisse domo Caiaphæ & amarè fleuisse: sēque cæteris discipulis adiunxisse: restatūmque etiam inter reliquos discipulos se nihil minus quam Dominum obliuioni tradidisse, quem ipse Dominus etiam pristinę Apostolatus dignitati restituit. Ex quibus liquido constat veram eius pœnitentiam fuisse Domino gratam & acceptam, ac proinde coram Deo delectum eius lapsum, licet grauissimum, sit nobis conspicuum.

*Iesu Christi scopus in
has hysto-
ria non fuit
diligendi Pa-
pam, ex to-
tius Ecclesiæ
Christianæ
caput, sed
sum Apo-
stolum in
Apostolatu
redintegrā-
di.*

Non immeritò miretur igitur quispiā, quin nam Dominus, quem nūquam parcat ex parte tantum, sed peccata pœnitentiam agétiū dicatur in maris profundum proiicere, ne vnam, ex quo veniant in eius cōspectum Miche. 7.19. libenter persuaserint, Dominum ut priùs Apostolatum instituerat cap. 20.21. nunc etiam in haec manifestatione in D. Petri persona (veluti ratum facitene quod erat ipsi pollicitus,) Matth.16.18. Petrum instituisse & deslatasse Apostolum suum & vicarium in vniuersum terrarum orbem. Ad quorum argumenta singula, quæ sibi ex hac historia vīsi sunt eruere, paulò post respondebimus. Nptadum interim ex interrogationibus quibus discipulum suū Dominus cōpellat, vel omnium oculis perspicue subiici, quemadmodum veteres interpres hac in re nobiscū consentiant Domini scopum

scopum fuisse, quum discipuli sui præ cæteris omnibus opera vellet vti, eundem in pristinum statum redintegrare: & sua diuina prudentia rem istam sic administrasse, ut tres illæ abiuraciones recte sint tribus expressis solennibus & publicis confessionibus: minime quidem quasi non prius illi condonato lapsu, sed quod Petrus ipse in obeudo suo munere tripli ei quadam redintegrationis forma confirmator esset, & discipuli, totaque etiam Ecclesia, lapsum illum sic rectum intelligeret. vt in posterum non expobaret, nec de eius vocatione vel doctrina dubitaret, aut notam ullam ei inureret. Quibus ut par est positis, iam ad nostri contextus expositionem accedamus, & quomodo ad hunc omnia scopum referantur, demonstremus.

Dominus igitur post cibum prior ipse Petrum ultra compellauit, ut ab eius sola & unica bonitate fauorem hunc esse profectum nostrum, tam primæ vocationis discipuli, quam coruim omnium quæ deinceps illâ secura sunt: nisi forte dicatur, Petru bene usum priore gratia, Dominum ad secundam ipsi conferendam inuitasse: quod nobis libeter persuaserint, qui docent bona regeneratorum opera esse meritaria continuationis aut ampliationis fauoris Dei: cui, salté in hoc exéplo, opinioni nullus locus est. Ac proculdubio verū istud reperiatur in nemine: minime quidē quod Dominus non augeat dona sua in iis qui prioribus fideli- ter utitur. Mat. 25, 23. sed quod hoc augmentū

*Sola Dei
gratia est
initium me-
diū & fi-
nis salutis
electorum.*

G. iii.

ab eadem gratia gravita promanet, non autem ab ullo cuiuslibet bene operantis merito, vel ipsa teste Ecclesia, Psal. 44.4. & 115.5.

*Exemplar
perfectissi-
mum eius
pastores o-
portet gere-
re suarum
omiu. et ma-
xime aberia-
tum, duo ta-
mē extrema
fugientes.*

Eodem exemplo doceatur etiam, fidos Dei seruos exemplū solius veri pastoris in hoc facilius & studio deuias oues in viā reducere (immo etiam quorū deplorata esse videtur salus) ut primū, si fieri potest, lapsus eorum preueniat: quod ipse Dominus Petri lapsum praeuenies docuit. Mat. 26, 34. & quale pastoris officiū describitur, Ezech. 33.8. Quo si nihil promouerint, nō tamen desinant aberrantē insequi, donec inuentā, si fieri potest, & in humeros iniecta, in gregē reducāt. Ideo dicebat Apostolus ille fidelis, *Quis offenditur quin ego vrar?* 2. Cor. 11.29. At hic extrema duo caueda, Nā ut quidam adeò sunt seueri ac terrici ut miseris peccatores statim in inferos detrudant: contrā quidam adeò sunt mites ac faciles ut quā scalpere & fricare scabiē oportebat, palpant & mulceant. Sin querat aliquis, quis hic modus adhibendus, aio duo hic maximē requiri ad huius medicinæ temperamentum, morbi nimirum veram notitiam, ut nec minor quam sit efficiatur, nec adeò gratis ut cū æger immedicabilē existimet. Deinde cognoscendus laborantis status, ne videatur empiricorum similes, eandem omnibus medicinam propinantiū, aut sutorū cuilibet pedī eundem calceū aptantiū. Quamobrē singularis à Pastoribus diligentia & cura requiritur, & talis cū quibus

ouibus cōmunicatio, ut omnes ex nomine co-gnoscant, quantū fieri potest ac debet. Ioh. 10.
3. Ad quod officiū faciendū, nemo satis arden-ter potest à Domino spiritū discretionis pete-re. I. Cor. 12. 10. ne sacrosanctū ministeriū iudi-cio nostro leui vel seueriori subiiciamus: sed ingenium nostrum contrà subiiciamus & accommodemus ad ædificationem singulorum, siue consolemur, siue corripiamus.

In hunc vsum sacrarum historiarū accurata lectio est necessaria, inter quas hæc in primis ostendit non admittendos in Ecclesiæ admini-strationem eos qui peccatis omnibus vnā pri-uatam admonitionem sufficere volunt, abu-tentes Domini verbis de priuatis & occultis lapsibus, Matth. 18. 35. nullum discrimen con-stituentes inter publica peccata cum offendiculo Ecclesiæ, & priuatos lapsus: nec in-ter admonitiones pastorales & Ecclesiasticas, id est quæ sunt cum cognitione & iudicio se-niorum in cœtu, quem hodie vocant, Consi-storiali. Scimus enim quid contrà Paulus sta-tuerit, I. Timoth. 5. 20. & quod in hoc ipso Pe-trō exemplum statuerit, Galat. 2. 11. & 14. Por-rò si discipulum suum, cuius culpa fuerat tam momentanea, quique tam multis mo-dis suam pœnitentiam testatus erat, Dómi-nus tamen iterum examini subiecit, & eò ad-duxit, ut contraria peccato confessione con-demnaret, & quidem in tali cœtu, quo qua-so fundamento offendiculorum plenam vi-tam agentes de censoris Ecclesiasticis con-

G. iiii.

*Eorum qui
qualibet
peccata præ
uatim repre
hendi vel-
lent.*

querentur, quum ne cogitauerint quidem de culpæ suæ agnitione? Quin etiam quibus hanc Deus gratiam concessit, ut serio peccatorum sensu afficiantur, & omnibus effectis suam illam ~~mutavosav~~ testentur (si verè & ex animo cupiunt offendiculum suum aboleri & in ædificationem eorum quos offendentur imputari, immo totius Ecclesiæ) magnopere faluntur, & in seipso peccant, nisi patientur secum agi, quemadmodum Dominum hic egisse cum suo discipulo videmus, ut Deo sua laus vbiique tribuatur.

*Nunquam
oblinisci de-
bet nos per-
catorū, quo-
rum Deus
ipse est obli-
tus.*

Enīgitur quomodo hic se cum insigni moderatione Dominus gesserit (qui nobis proponitur in re simili tanquam exemplar perfectissimum) ita, Simonem alloquutus, Simon, fili Ionæ, diligis me plus quam isti? Et hoc quidem non ignorans querit, sed sui discipuli conscientiam, & moderatè tamen vellicatus: omnino Petro sibi in memoriam reuocante, vltimis illis vocibus admonito, quā temere & parum circumspectè verba illa profudisset, Matth. 26. 33. Etiam si omnes offendantur in te, ego non offendar. Attamen iam hic lapsus illi condonatus erat. Hinc itaque diseamus singulis momentis Deum orare ut nostros lapsus omnino tradai obliuioni. Verūm quū ex memoria nostra rā facile effluant eius erga nos beneficia, sanè opus est nobis aures ab ipso vellicari, immo stimulis admotis nos excitari, ut eorum memoriā recolamus, atque adeò ut refriceret iam obductas cicatrices: nos

verō

verò vicissim oportet exemplum imitatos ma-
gnorum illorum Dei seruorum, putà Danie-
lis, Dan.9.5. & nostri Apostoli 1. Timoth.1. 13.
& 15. & 1. Corinth.15.9. nunquam peccatorum
licet condonatorum obliuisci: quo fiet ut tum
in tanto beneficio agnoscendo simus diligen-
tiores, tum in cauendo magis solliciti ne tur-
sum in eadem præcipites feramur. Quoniam
verò plerunque secus facimus, sciendum à Deo
nos magnam gratiam consequi, quum eorum
quæ obliuioni tradideramus memoriam refri-
cat, siue percussa intrus tantum nostra consciē-
tia siue per alios, qualescumque sint, & quocū-
que tandem affectu ducantur admonita. Tan-
tum abest igitur ut nobis recalcitrandum sit,
ut contrà Deo gloriam dare nos oporteat, Pe-
trii exemplum sequuros, & gratias agere quod
non patiatur nos veterno sopitos interire,
licet plerunque per quos excitamur, parum
sint de nostra vel salute vel consolatione sol-
liciti, tantum abest ut occasionem habeamus
conquerendi, quum per eos admonemur
quibus animarum nostrarum cura commissa
est. Quid verò quidam patiūtur quidem scal-
pro suorum vulnerum cicatrices scalpi, sed
secundam manum ac multò minus tertiam
ferre possunt, delicatulos istos velim ex Do-
mino sic cum uno ex dilectissimis ipsis disci-
pulis agéte discere, quid hic sibi faciendū sit.
Tum enim dicitur quidem Petrus apud se
contristatus, sed non aduersus Magistrum
suum exacerbatus. Quamobrem tristitia

illa nihil aliud fuit , nisi ægritudo quædam
animi , quod tuum Domino , tum suis con-
discipulis nimis magnum argumentum præ-
buisset tecum illum interrogandi , prius quam
verbis eius acquiesceret : ut hic inter præci-
puos fructus ipsius Resipiscientia non im-
merito sit numerandus , tantum abest ut no-
xiu[m] illi fuerit istud tertio repetitum ex-
amen.

Exemplum modi qui fit adhibendus in penitentiam agentium examen. Vicissim vero considerandus nobis in hoc
examine modus quem Dominus adhibuit , nul-
lis additis ad discipuli pœnitentis responsa
verbis acrioribus aut exprobrationibus , sed
contra quod discipulum indigere consolatio-
ne potius & consolatione cognosceret , quam
vullo acerbiore medicamento , respolis eius ac-
quieuit , et si voluit illa saepius iterari : & quod
maiis est sua grata tecum erexit : quemadmo-
dum terna abnegatione prius exciderat : quod
tam ipsi quam eius sociis auctoritate Ecclesiaz de-
buit prodere usque ad sæculorum consumma-
tionem.

Quam ne esse sit cor nostrum ex-minari, Deum amet necne. Itaque Petri responsiones sunt sigillatim ex-
pendendæ , & Domini vicissim in singulas cō-
clusiones . Sed prius hic excutiendæ Domini
sic Petrum compellentis interrogations . Si-
mon , fili Ione , amas me ? Quæ sanè minimè
sunt sciscitantis verba , ita ne se res ha-
beat , necne , sed eum quem alloquebatur
excitantis ad serio de iis cogitandum , & eli-
cienda ex eius ore quæ præsentibus condisci-
pulis inseruiren[t]. Atque o[ptime] utinam hæc Iesu
Christi

Christi verba singulis horis ac momentis nostri cordis aures feritēt. Deūsque nobis hanc gratiam concederet , vt cum Petro sincerè possemus responderē, veriti ne forte ante ipsius tribunal stantes non interrogetur an ipsum amemus, nec-ne , sed condemnationem auferamus prout ipsum vel amauerimus, vel amare simulauerimus. Nam , obsecro, quo magis vrgemur. Neque verò nobis solis hæc admonitio debet inseruire, quòd habere pacem in conscientiis nequeamus, nisi de Dei amore certi simus: & vicissim nostra in Deum charitas sit testimonium eius erga nos dilectionis, velut effectum nos ad cognitionem causæ suæ deducit: sed iis omnibus qui ad functiones aliquas, priuatas aut publicas vocantur, si modò felicem aliquem ex ipsis exitum exspectamus. Est enim illud fixum ratumque , Deum comitantem eos à quibus amatur, etiam benedictum viis ipsorum, vt de Iosepho dicitur, Genes. 39.vers. 21. & 23.contrà verò maledictum improbis & omnibus ipsorum operibus. Hoc igitur primum esto caput obseruandum in iis qui ad publicas functiones vocantur, immo & in omniibus negotiis, vt ad eas pījāc religiosi homines promoueantur, quatenus illa prouideri possunt, vt David pulchrè cecinit in eximio illo Psalm. 101. nec tamen bene semper ad usum reuocauit. In primis autem quum agitur de sacrosancto ministerio , locus esse debet huic obserua-

tioni. Nam quod pluribus donis quispiam operatus est, velut scientia & aliorum donorum, est maior adhibenda cautio in istiusmodi homine vocando ad tale munus, nisi Dei amor dona illa comitetur & exoriat, qui solus est vera amissis ad quam bona omnis conscientia est examinanda. Id ipsum nos Christus in hac historia docet, suum Apostolū, & tertio quidem interrogans priusquam in Apostolatū redintegreret: quemadmodum etiam Spiritus sanctus nos docturus noras quibus discernantur iij quorum animo Dei timor & charitas inficit, & radices altas egit ab impiis & Dei contemptoribus, elegantem descriptionem proposuit. 1. Tim. 3. & Tit. 1.

Cur Petrus non ad interrogationem Domini responserit.

Accedamus igitur ad Petri responses, quarum duæ priores fuerunt. Etiam Domine tu nosti quod amem te: tertia vero, Domine tu omnia nosti: tu nosti quod amem te. Videmus autem Petrum semel atque iterum non ad integrum interrogationem respondisse, quippe Dominus non tantum ex Petro quæquerat, an ipsum amaret, sed addiderat, Plus quam alii discipuli. Intellexerat sanè causam Petrus cur istud adderetur, nempe quod memoria illi refricaretquam temere prius iactasset se non tam sequi Magistrum paratum, & pro illo vitam profundere: sed etiam addidisse, cestantibus aut contrarium facientibus reliquis, se tamen perrectum. Maluit igitur Petrus hanc culpam tacendo fateri quam ulterius respondere. Alteri vero parti sic responderet, ut quum animad-

animaduertieret Dominum non dixisse; Méne amasti, sed An meamas, & his verbis eius tēpiscientiam satis claram admittere, velut aripiuerit Domini verba. Præterea, dum facit Dominum suæ responsionis iudicem, ostendit se Iesum Christum non tantum ut verum hominem à mortuis suscitatum, sed etiam verum Deum ac cordium scrutatorem agnoscere.

Ne verò nobis persuaderi finamus Petrum hic de se profiteri perfectum amorem Domini, qui de nullo mortalium dici potest, excepto Domino nostro Iesu Christo: sed amorem sincerū discernerē à ficto & simulato his verbis voluisse: quæ de nostra fide & spe & misericordia omnibus donis, quæ Sp. S. Dei Filius largitur, sunt etiam intelligenda.

Hoc Petrus testatū facturus, se ex animo loquutum ostendit, quā dictorum suorum iudicem cum constituit qui falli nescius est: facile quidem dictū verbum, & quo vere Dōcē debitus honor redditur, & in veritatis solio Deus collocatur, sed de quo serio cogitadum prius esset quām efferendum. Nam qui rem falsam aut incertam affirmare & cōprobare nūtitur his verbis, Deus scit (quod nūmīūm frequenter in ore omnes habent) licet alia iurisfandi formula non accedat, horrenda se blasphemia polluit, Dominum abominanda impietate transformans, in omnis mendacij & falsitatis auctorem. Et si verò nobis hic sermo non extidat, tamen oportet

*Multum in
ter te diffi-
cile fons erit
et omnino
perfectum.*

*Maximus
af nimis
frequens
abujus ho-
rum rebo-
rum, Dens
scit.*

nos singulis horis & momentis sciētes Deum audire; videre & nosse omnes nostras cogitationes: quarum, quum illi placuerit, & iudex & vindictus fututus sit, ita coram ipso præser-tim tantaque cū sinceritate ambulate, ut cor-de non aliud premiamus quam quod ore profitemur, & contrā Domini præsentia cor nostrum & os eum recta bonaque consci-en-tia regat.

*Hoc Iesu
Christi, re-
spōso totius
Euangelij
ministeriū
continetur.*

Iam Domini paucotum quidem verborum responsum, sed admitandæ bonitatis plenum audiamus. Nam præterquā quodd suæ pristinæ dignitati tribus repetitionibus interrogationibus restituat vnu ex suis præcipuis discipulis, qui ab eadē toties repetita abnegatione exciderat, his pauculis verbis totius sacrosancti ministerij summā cōplexus est, tā eorū quibus admini-stratur respectu, quā qui illud admitti strāt: ingēs sanè thesaurus, lōgē ipso cœlo ac terra, totāq; præsenti vita pretiosior, qui pauculis istis verbis continetur, Pasce oves meas, & Pasce meos agnos. Et quidē hic quatuor verba sunt tantū, sed apud Euāgelistā Græcū textū, quinque: vox enim Pascendi respōdet duabus Græcis βόοκεν & τρουμαίνεν, quorū illud significat simpliciter pastum præbere, hoc verò quiddā amplius significat, nēmpe tō. ius gregis gubernationem & administrationem.

Vnde Pa-scendi vox huic voci Pastus respōdet, quo Domini Verbū pro Guber-nare cōcep-tis surpari. sancto Ecclesiæ cōstui, sacra Scriptura, atque adeò

ad eō veteres historiæ omnium nationū fidem nobis faciunt, agriculturam, quæ posita est in terra colenda & pecorum cura, fuisse hominū primas artes, donec primū ad commodū & utilitatem hominum, deinde etiam ad luxum multæ aliæ inuenient sunt, & quotidie inueniuntur, aliæ quidem utiles ac necessariæ, aliæ verò superfluæ, & tantum iis commodæ, qui ut sese oblectent tanquam ad voluptates fatum nati, otiosam vitam ex pauperum laboribus agūt.

Verū tamen, vox illa Pascendi, quū de inu-
nere dicitur docendi salutis doctrinam, docet
primum ad hoc munus electū, nō ad delicias
aut otium vocati, sed contrā ad perpetuū cor
poris & ingenij studiū ac labore. Deinde licet
respectu rerū earū de quibus agit, & scopi ad
quē collimat, rerū omniū humanarū dignitatē
hoc munus lögē supereret, tamē à mūdo haberi
non tantum abiectissimum & vilissimum, sed
etiam maximè exosum esse, & persecutorū cru-
delitati vehementer obnoxius: adeò ut nō ma-
gis istis pastoribus & eorum ouibus cōueniat
cū mundo, quām inter se cōueniunt lupi, leo-
nes, tigres, & aliæ istiusmodi feræ, & boni pa-
stores cū suis gregibus. Huius rei fidē tota Ec-
clesiæ veteris historia facit: quā ob causam Do-
minus cum verò Christianismo crucem con-
iuxit: cum Pastorum, cum etiam ouium respe-
ctu, qua de re sumus paulo post pluribus a-
ctuti. In præsentia verò diligentius nobis ex-
pendendę voces Pastoris & pascendi.

Primū igitur verus & ynicus huius Ecclesiæ Iesu Christi

propter proprietatem & unicus est pastor huic gregis. Pastor esto Dei Filius Iesus Christus, in quo h̄c omnes electæ sunt ab æterno, ex Patris beneplacito. Ephes.1.4. & 5. à quo suo tempore vocatur. Ephes.1.9. Esa.54.13. Ioh.6.45. sicut suos Apostolos elegit immediatè, Iohan.20.21. & dat Pastores & doctores ad coagulationem sanctorum. Ephes.4.11. & 12. per ostium intrantes, quæ legitima est Electio, cuius regula nobis propinquit. 1. Tim.3.2.3.4. & Tit.1.7.8.9.

Quod sit verbum Pastorū istorū opus est? Lo- qui ipsos oportet. Ad hoc enim missi sunt, sub maledictionis pena, si feceris faxint, Rom.1.14. 1. Cor.9.16. & sic opponuntur canibus mōtis, Esa.56.11. At quod verbū istorū esse oportet? Verbum reconciliationis, 2. Cor.5.18. omnium Dei arcanorū dispensatio. 1. Cor.4.1. népe Iesus Christus pro nobis crucifixus, 1. Cor.2.2. Et hāc quidē istorū orationē, qua salutis doctrina profertur, nullo verborū apparatu, nulla fūcata eloquētia, nec humana sapiētia, simplicē esse oportet, eius vniuersitute nīxā, qui ea quæ stulta sunt in mōdo elegit, ut pudefaciat sapiētes, & quæ sunt infirma in mundo, ut pudefaciat robusta. 1. Cor.1.27. & 2.1.4. Verbum istud præterea singulis applicandum & distribuendum, non ieiunè aut frigidē, sed ita proposita doctrina, ut cōtradicētes cōuincantur, Tit.1.9. & motum obdientia ut aberrantes à recto, corriganter, 2. Tim.3.16. ut nihil subterfugiāt corum quæ conducunt, Act.20.20. sermonem prædicent tempestiuē, intempestiuē; instēt, arguant, obiurget, exhortentur cū omni lenitate & do-

& doctrina. 2. Tim. 4. 2. Et quod maius est, Pa-
storem oportet non tantum in genere sui gre-
gis curam gerere, sed etiam nosse singulas o-
ues, & nominatim cōpellare, Ioh. 10. 3. publi-
cē & per singulas domos, nocte & die, Act. 20.
31. oves aberrantes requirere, Matt. 18. 12. mu-
tilarum vulnera ligare, laborantes confirma-
re, Ezech. 33. 16. Quemadmodum autem pascua
hęc ad aquas limpidas esse oportet, sic Pastore
gregi suo morum exemplo præire decet, 1. Pet.
5. 3. Denique postulat boni Pastoris officium
ut tanto suas oves amore complectatur, ut vi-
tam pro ipsis sit paratus exponere, ad boni
Pastoris illius exemplum. Ioh. 10. 12. alioquin
hoc munere prorsus illi abstinentendum.

In primis autem istud obseruandum est, eū
qui propriè solus & verus Pastor est, non di- Pastores
sunt magni
illius Pasto
ris et Do-
minit precu
ratores.
xisse Petro, Pasce tuas oves, aut tuos agnos,
sed, Pasce meas oves, & meos agnos : & ita fe-
cisse testatum, se nec vendere nec permettere
suas illas oves aut agnos Pastorum arbitrio,
sed se vsum lactis ipsarum concedentem ipsis,
1. Cor. 9. 7. & quidem moderatè, 1. Tim. 6. tra-
dere tantum custodiendas, quarum reddenda
fit ratio: quandoquidem certis finibus potestas
circumscripta sit, quam ampliari vel restringi
nefas sit, vt loquitur Dominus apud Ezechiel.
33. tantum abest vt dominium in illas accep-
tint. Hoc ipse Paulus testatur 2. Cor. 1. 24. & D.
Petrus. 1. Petr. 5. 3. immo summus ille noster
Dominus Pastor Pastorum & vniuersi gregis,
eo vsq; se demisit, quatenus se ministrum cir-

cuncisionis agnouit, vt s^æpiùs palam professus sit, se nihil ouibus proponere quod non à Patre prius accepisset.

Diligentissimos quosque Pastor res oportet maximum defectum agnoscere. His omnibus sic, vt par est, ritè expensis, si perire volumus, nos, inquam, quibus Deus hoc onus imposuit, eo nos honore afficiens vt tanti tamque pretiosi thesauri administracionem nobis commiserit, quem tanti redemit, quid ad hæc dicturi sumus? Dicam nō sine magno dolore. Nos omnium primos quām plurimorum defectuum ingenuè fateamur & agnoscamus reos. Nam et si per Dei gratiā verè possumus affirmare, nos hactenus puram verbo Dei comprehensam veritatem prædicasse, & etiamnum hodie prædicare, quid tamen præstissemus nos dixerimus, si quæ nostræ partes fuerint inspiciamus? Vbi zelus, vbi cura, vbi studium pastorale? O Deus Optime condona, ex immensa bonitate, nostros defectus: nobis bonam & rectam conscientiam conserua: implie nos tuę glorię zelo: in nobis adauge scientiam, prudentiam, charitatem, constantiam virtutēsque similes ad tātum onus sustinendū necessarias, denique nostris laboribus facilis ac benevolus benedicito. Vos verò, qui hodie personam ouium sustinetis, Deo vestros pastores assiduis precibus commendare ne desinite, quò sic ab ipso regantur, vt ipsi bene vos regant, vt tandem ultimo illo & maximo die, summus & unicus Pastor nos agnitos in verū suum ouile recipiat, quotidie miseris suis ouibus eruptis è leonis rugientis faucibus, & omnibus

omnibus mercenariis ac falsis Pastoribus, tandemque omnibus suis & nostris aduersariis.
Et hæc quidem de Pastoris nomine hactenus.

Ouium verò nomen quòd attinet, Dominus ipse est eius expositor, Ioh.10.27. hoc nomine vocans eos omnes qui vocem suam audiunt & sequuntur, ut vitam æternam det ipsis. At quoniam multi ad conuiuum invitantur, qui tamen non accedunt, quorū mentio fit in parabola, Luc.14.18. multoq; plures sunt votati quām electi, Mat.22.14. immo plerunque contingit Dominum mittere suos seruos ad eos qui magis indurantur eo verbo, vel ipsis Moysè & Aarone testibus, Exod. 7. 3. & 4. & Esa.6.9,& 10. & maxima parte Prophetarum: immo ipso teste Prophetarum omnium principe, quem scimus lapidē illum angularem ab architectis reiectum, & lapidem offendiculi populo, à quo tamen priore maximè decuerat ipsum agnosci, Luc. 2.34. & Esa.62.2.idcirco quum agitur de sacrosancto ministerio, vox ista Ouis non est adeò angustè accipienda: sed Pastores oportet, Dei relinquentes prouidentiæ arcanam & intimam cognitionem verarū ouium à falsis, verbum prædicare promiscuè omnibus illud audire cupientibus: immo postulat ipsorum officij ratio ut eas quæ gustum omnem amiserunt etiam inuitent.

Et quidem hac in re certus quidam ordo est quam obseruandus. Primùm igitur non eadem est ratio vocationis Pastorum & Doctorum & Seniorū, atq; olim Prophetarū, Apostolorum

Ouium i-
stud voca-
bulum stri-
ctius acci-
pitur apud
Deū quām
apud Paflo
res.

Ha voce
Ouium &
Gregis ali-
ter attribu-
te sibi Pro-
phetiss. A-
postolis &
Euāgelistis,

H. ij.

& Euangelistarum.

Nam Prophetæ quidem, quemadmodum immediate vocabantur à Domino, sic ad hos vel illos loquebantur, vt Dei Spiritus ipsos dirigebat. Apostolis verò mūdus vniuersus fuit, velut prouincia, duce Spiritu Sancto, sic tamen officio suo defungentibus ne alter super alterius fundamento ædificaret. Euangelistæ verò nullum quidem certum locum fixum ac constitutum habuerunt, sed tamen non vt Apostoli hūc illūc excurrerunt, sed prouinciis inseruierunt, prout ab Apostolis in has vel illas mittebantur: quod satis conspicuum est ex Actis & epistolis Apostolicis. Pastoribus vero Doctoribus & Senioribus certæ quædam Ecclesiæ sunt assignatae & priuatim commissæ, quod facile conspicitur ex Act. 20.28. & 1. Pet. 5.2. vt sic institutum ordinem nemini fas sit violare.

Quæ conuenientia inter oues naturales quadrupedes, & eas de quibus hic agimus oues Dei Spiritu renatas. Ioh. 3. 6. capita sursum in loca cœlestia tollentes Colo. 3.2. victum & pastum habentes è rore cœli, & ex vtero auroræ natas. Psal. 110.3. Nihilominus quum Deo visum sit ita suos filios nuncupare nomine ouiū, nō temere prætereunda est conuenientia inter animalia illa quadrupedia, & veros Dei filios. Porro nemini mirū videri debet homines hūc à Deo remitti ad bestias, ex quibus officium suum discat: quemadmodum ad asinos ablegamur, præsepe nostrum agniti.

turi. Ef.1.3. & ad hirundines & istiusmodi aues
vt salutis nostræ tempus agnoscamus. Ier.8.7.
& ad passerem, quorum exemplo aduersus in-
credulitatem & diffidentiam corroboremur.
Matth.6.25. & 26. præter alia non pauca istius-
modi Scripturæ loca. En cur etiam hoc loco,
propterea quod per peccatum nascimur, non
ratione homines prædicti, sed alij brutis ipsis
stupidiores : alij, & quidem maxima pars, san-
guinem aliorum plus quam tigres aut leones
sistentes, feri & indomiti homines, Dominus
dicitur in suis operatus per suum spiritum, eos
in oves transformare: quum hoc animal sit in-
ter cætera mansuetum, simplex, placidum, tra-
ctabile, non vehementer clamosum, non mör-
deat, non petat cornu vel vngulis, sed summæ
utilitatis, ac nulli noxiū: immo ne resistens
quidem lanionibus iugulum petentibus: quæ
omnes conditiones ad viuum nobis repreſen-
tantur in omnibus sanctis viris, quorū historię
conscriptæ sunt, & in primis in eo qui omnis
perfectionis est exemplar, & quo nos oportet
indui, Röm. 13.14. qui mille modis indignissi-
mis lacessitus & contumeliis proscissus, non
modò malū malo non repēdit, vt ad lanienam
etiā ductus, ne os quidem ad deſtruendum a-
peruerit, quin etiam pro iis feruandis precatus
sit à quibus Crucifixus affigebatur, Luc.23.33. vt nō
abs re clara voce hoc ediderit, Discite ex me,
quod mitis sim & humiliſ corde, Matth.11.33.
Hæc igitur nobis in sacri simplicitas tātopere
commēdatur, non vt bestiis simus similes, sed

H. iii.

omni malitia vacui simus, & placido pacatoq;
ingenio simus. Deniq; patiētia illa est magna-
pere nobis in sacris cōmendata. Accipite verò
descriptionem in genere huius veri ouiū gregis, Esa. 11. 9. Non nocebunt & non occident
in vniuerso monte sancto meo: quia repleta est
terra scientia Domini. Et eōdem præterea capite Propheta, vers. 6. 7. & 8. vim & efficaciam
monstraturus Spiritus Dei, futuram inter eos
qui Christiani dicuntur, sic loquitur, Habita-
bit lupus cum agno, & pardus cum hædo accu-
babit, vitulus & leo, & ouis simul morabun-
tur, & puer parvulus deducet eos. Vitulus &
vrsus pascentur: simul requiescēt catuli eorum
& leo quasi bos comedet paleas. Et delectabitur
infans ab ubere super foramine aspidis: &
in cauernam reguli, qui ablactatus fuerit, ma-
num suam mittet.

*Detectan-
dum pro-
uerbiū.
Qui ouem
simulat à
lupo ro-
ratur.*

En, inquam, verā imaginem verē Ecclēsię
re ipsa & nomine. Hic autem omnino cauen-
dum falsissimum & perniciosissimum illud
prouerbiū, Qui ouem simulat à lupo deuo-
ratur. Nam contra quotquot de hoc mundo
sunt, velut in vnguis & faucibus magni il-
lius Leonis præde inhiantis, & animas ac cor-
pora illorū voratis versantur, quibus si parcit
ad tempus, cōsultò id facit, vt alios cū aliis cō-
mittat, & mutuae lanienae exponat, ac cū ipsis,
tanquam cum muribus feles, colludat. Vnica
autem hominibus via est ex eius faucibus sese
cripendi, si fiant oues eius gregis de quo hic
agimus, sub magni Pastoris illius tutela & præ-
sidio

fidio qui nullam vñquam perdidit à patre sibi commissam. Ioh.6.29. & 18.9. licet eas mittat velut in medium laporum , Matth.10.16. sed sub tam tuto præsidio psal. 61. vt nulli tutiore loco sint quām qui prorsus derelicti fuisse videbantur. Matth.10.38.

Sed quid ego sum ad ista dicturus ? aut vn-
de facturus initium? aut ybi desinam si quales *tio huic
doctrinae
ad maximam
membris
ius cuius
partem.*
sumus dicere tentauero: nos,inquam,qui Ecclæ reformatæ nomen ementimur coram Deo & hominibus. Nam obsecro, nonne maiore in dies infania laboramus? contumaces sumus? variis nostris concupiscentiis & voluptatibus inferuimus, & malitia & vitio pleni, digni quos omnes oderint, quum alij alios oderimus? Tit.3.3. alij alios lacerantes & deuorantes , Gal. 5. 15. Annon denique nostrarum virtutū hæc sunt insignia,injustitia pleni,scortatores,impij,auari,maligni,inuidi , cædibus, rixis,toti ex fraudibus cōsuti,sycophantæ, obtrectatores , Deum odio habentes , iniuriosi, contumeliosi,superbi,insolentes,iactatores, malorum inuentores,rebelles parentibus, discordes , *αξοργοι*, nūquam placabiles,sine misericordia , licet quid à nobis Deus postulet minimè nos lateat ? An non verò Deus ista cœlitus intuetur?non cognoscit?non vindicabit,non sui iudicij tarditatem grauiore seueritate pensabit? Vulpes dolosæ & fraudulentæ, Læstrygones immanissimi, fœneratores , qui domos integras deuoratis, & miserorum egenorūmque sanguinem absorbetis: tigres ac

H iiiij.

leones, qui prædis vestris & rapto ciuitatem sanguine repleuistis & quotidie repletis: Vos etiam litigatores & litium fautores, quoisque tandem Domini verbum & fideles eius seruos contemnetis? An expectabitis dum magnus ille pastor, qui hactenus nostrum stuporem & indurationem sua patientia superauit, virgam suam abscindat, sicut tandem fecit illi suo veteri populo? Zachar. 11. 9. An expectabimus donec ostio clauso nobis dicatur, Abite à me operarij iniquitatis, non noui vos, Matth. 7. 23. An expectabimus donec sedetem in solio iudicem aspicientes dicamus mōtibus, Montes, cadite super nos, abscondite nos à conspectu eius qui insidet throno, & ab ira agni? Luc. 23. 30, Apocal. 6. 16. Sed irriti tunc futuri sunt clamores. Tunc enim horrendum illud fulgur vltimò emitetur in contumaces & indomitos, Abite maledicti in ignem æternum, qui præparatus est Diabolo & eius Angelis. Ecquis autē non tremet leone rugiente? Amos. 3. 8. Ecquis nouit an hæc hodie vel hoc ipso momento euentura sint? An non enim, obserstro, nostris flagitiis ista promeruimus. Non cernimus, etiam ante portas, vel ab Oriente in Occidentem usque tela sua ignea Dominū hinc inde vibrantē? Annon audimus nostris auribus ingentes securium ictus, quibus Dominus distringit, abscindit, euertit dēfissimorum syluarum arbores? Interea tamen frōtem exporrigimus, & cœlū ipsum petimus audacia. At stabit immotus ille thronus, omnibus in il-

in illum impingentibus, elisis & attritis. Agite igitur, nūquid satis aduersus Deum peccatum est? nunquid satis diu aduersus Deum fuimus contumaces? Serio tandem de istis cogitemus, Dei iudicia quisq; nostrū horreamus, in facies nostras procidamus, ac cū Daniele, lōgē meliore occasione dicamus, Peccauimus, ini-quitatē fecimus, impiè egimus & contumaces fuimus, & recessimus, & declinauimus à mā-datis tuis ac iudiciis. Non obediuiimus seruis tuis Prophetis, qui loquuti sunt in nomine tuo, regibus nostris, principib; nostris, patribus nostris, omnīque populo terræ. Tibi Domine iustitia, nobis autem cōfusio faciei, Daniel.9. En fratres, qualē hodie nostrā oratiō-nē esse oporteat, aut nunquā immō vereor ne sera nimis hæc pœnitentia futura sit. Quic-quid autem contigerit, et si ego cū meis col-legis eandem meritō vobiscum pœnitentiam imploramus, coram Deo testamur ho-die nos monendis vobis non defuisse, & ani-mas nostras liberasse. Deus verò de nobis & vobis statuat, sicut ip̄i visum fuerit.

Supereft iam vt excutiamus fundamenta *Responsio
ad eorum
objectiones
qui Papa
sumex iſis
abilitate
nituntur.*
eorum qui, vt caput illud suum imaginarium, stabiliant, à quo reliquum corpus non minus fanaticum suum sensum ac motum trahit, hæc verba ex sua sententia detorquent: quasi Dominus prius institutis suis Apostolis Ioh. 20.21. & 22. in ipsorū omnium præsentia, iam in hoc minore cœtu Petrum declararet & or-dinaret caput totius Ecclesiæ, & solum uni-

*Prima ob-
seratio ex
verbis Pe-
tri, Pasce
omnes meos.* uersalem vicarium repræsentantem in terris
Iesum Christum cum similibus aliis multis
intolerandis blasphemias. Primùm igitur di-
cunt, nulli ex Apostolis alij quām Petro di-
ctum, & quidem tribus repetitis vicibus, Pas-
ce meas oves. At falsum hoc. Nam omnibus
Apostolis dictum est, primum quidein quum
ipsis apparuit eodem suæ resurrectionis die,
Luc. 24.47. & 78. & iterum eadem ipsa hora,
Ioh. 20. 21. ac tertio tandem quum in cœlos
ascenderet, Matth 28.19. Marc. 16.9. Act. 1.8. &
quidem usus longè amplioribus dilucidiori-
bus & disertoribus verbis. Sed ut ista relin-
quamus, quid ad D. Petrum in tantam digni-
tatem euhendū iuuat in medium id adferre,
quod potius illi foret ignominiosum, nisi te-
ctū esset immēsa Preceptoris bonitate & mi-
sericordia, quū citra controuersiā tertio repe-
tita illa interrogatione Dominus illi tres ab-
negationes exprobrarit, quas deinceps triplici
cōfessione eluit, quā ex ore Petri elicuit, toties
illo in Apostolatus sui munere redintegrato?

*Secunda
institia ex
nominibus
Ouium &
ognorum.* Deinde dicunt hac ouium voce intelligen-
das Ecclesias peculiares cum ipsarum Pastor-
ibus & Prelatis vt loquuntur, à quibus gignū-
tur Agni, idest singuli fideles distinctè consi-
derati, adeò vt, si fides ipsis adhibeat, reli-
qui etiam Apostoli, Petro subiiciātur. At quis
hanc ipsis allegoriam cōcesserit? Cuius enim
satis notum est in tota scriptura, Christianos
omnes intelligi nomine Ouium, quæ expresse
distinguntur à suis Pastoribus & Conducto-
ribus:

ribus: ut iterum hæ Oves discernantur in eas quæ iam ad aliquam cognitionem peruenient, & eas quæ adhuc tenellæ sunt & lactentes velut agni. Qua distinctione Dominus docet quanta cura & diligentia veros pastores oporteat incubere in verbo Domini singulis dissecando & distribuendo, 2. Tim. 2.15. lacte nimurum adhuc infantibus, & cibo solidiore iis qui concoquendi illius & digerendi facultatē habent, 1. Cor. 3. 2. & Heb. 5.12. Ac proculdubio valde istud mirandum esset, si tam vera esset hæc expositio quam falsa est & ridicula, Dominum à discipulis toties interrogatum, quis maior esset inter ipsos futurus, nō recordatum tunc ipsis Petrum nominare, quū contraria disertissimis verbis doceat, nullum inter ipsos fore dominatum, Matth. 20. 25. Marc. 10. 42. Luc. 22. 25. & contentos esse oportere præsentia spirituali sua, qui verè summus Pastor est & eminet tā inter ipsos quam totam Ecclesiam usque ad seculū consummationē.

Verū, excipiunt aduersarij, nonne satis abundē & perspicuè Dominus Petrum designavit caput vniuersale suæ Ecclesiæ in hoc mundo, quum promisit se daturum illi claves Regni cœlorum, & suam Ecclesiam super hanc petram superstruēturū? Matth. 16.18. At quoties admonuit ipsos ac docuit, tum rationibus tum adductis Scripturę locis, tum testimoniis veterum, quemadmodum tunc Petrus respōderat, & fidei cōfessionem illam ediderat non priuato suo tantū, sed sociorum reliquorum

*Tertia exceptio aduersarij
de hac his
potest cum
promissio
ne Petri
facta colla
ta, Matth.
16.18.*

nomine: sic etiā has claves, id est potestatem ligandi & soluendi, ac proinde, ut Christus est optimus horum verborum interpres, potestatem remittendi & retinendi peccata in nomine & voluntate eius cuius vnius hoc ius est, Luc. 5.21. tum nō vni Petro fuisse promissam, sed omnibus Apostolis, quæ post resurrectionem potestas in ipsos collata est. Ioh. 20.23 & Marc. 16.15. & 16. & in Apostolorum persona, omnibus veris pastoribus legitimè vocatis: simul vnum corpus cōstituentibus, quo Ecclesiæ vnitas repræsentatur, quemadmodū vnum est Deus, vnum Christus, vnum sacrosanctum Ministerium, vna fides, vna spes, & vna salus. Nam veteres Patres, etiam quos iam aliquatenus Episcopus ille Romanus fallebat, id ipsum obseruarunt, donec pro Ecclesiæ totius vnitate Apostolus vniuersalis Ecclesiæ obtrusus est. Et tamen Dominus velut tantum errorem præcaueret, pro eo quod hanc sanctam auctoritatem pollicitus Petro dixerat, Dabo tibi claves, in illarum traditione dixit vna omnibus, Mitto vos ut Pater me misit, &, Accipite Sp. S. &c., Ite & docete omnes nationes, nulla Petri præ cæteris Apostolis facta nominatim mentione. Quòd autem ad Ecclesiæ foundationem attinet, quis non videt Dominum his verbis, Tu es Petra, & super hanc petram ædificabo Ecclesiæ meam distinxisse suū Apostolū omnium nomine loquutū, à cōfessione quā ediderat, his verbis, Tu es Christus, Filius Dei vñuentis? Quū igitur istud ædificiū nullo alio

alio quām Iesu Christo niti possit, Ephe. 2. 20. & 1. Pet. 2. 6. quemadmodum ipse Paulus dīserē docet, nullū aliud poni posse fundamen-tum quām vnicum Iesum Christum, perspi-cuum est Dominum eo loco Petrum alloquutum esse ut repräsentantem totam Eccleſiam in ea confessione quam ediderat. Quid amplius? si huius administrationis summa posita est in Verbi prædicatione, & Sacramentorum administratione, vbi tandem inueniemus reliquos Apostolos Petri scholam adiisse ab i-pso docendos, aut Petrum sibi talem aliquem in socios dominatum arrogasse? Contrà Hierosolymis accusatus, & quidem iniuriā, nonne coram Ecclesia facti sui rationem reddit, Act. 11. 3. & 17. Annon eorundem consilio in Samariam ipsum cum Iohanne mittentibus obse-quitur? Ac quanta Pauli fuisset arrogantia, re-prehendentis ipsum Antiochiae & quidē co-ram omnibus? Gal. 2. 11. & 14. Quorsum etiam Petrus de sibi commissa functione maximam orbis partem truncasset, Gentes nimirum, cōtentus vt plurimum Euangēlio circūcisionis, vt Paulus erat præputij, sicut inter eos conue-nisse videmus, Gal. 2. 7. & 9. & Dominum i-psum ore proprio præscripsisse talem Paulo functionem? Act. 9. 15. & 26. 17. Denique vt i-stis concedamus falso ab ipsis excogitatā Pe-tri in reliquos eminentiam, vnde tādem probabunt eam ad successores transiisse, & Romę potius quām alterius vrbis cuiuspiā propriam esse? Ac denique, si se ita res habet, quo iure

Romanus Episcopus, modò Petri, modò Pauli
vt libuerit, successorem dicet? Sed quid pluri-
bus immoramus in istis refutandis quæ nulla
ratione nec specie rationis nituntur? Paucis-
gitur rem totam absoluo, Successorem Petri,
superioribus omnibus datis & concessis, dici-
mus oportere non tantum cathedram, sed Pe-
tri doctrinam ostentare, quum Dominus sua-
rum ouium & agnorū curam minimè ligneo
vel lapideo pulpito, sed in illo sedentibus ad
hoc munus exercendum commiserit.

Quarta exceptio aduersario- rum ex verbi Christi ad Petrum in infinitis. Denique qui caput istud vniuersale tuen-
tur, hac ratione nituntur, quod Dominus Pe-
trum alloquutus non dixit, Pasce meas Oues
in Oriente vel Occidente, vel alio quoquis lo-
co, sed indefinite, Pasce meas Oues: vnde infer-
runt Petrum hic designatum fuisse pastorem
omnium Ecclesiarū sine exceptione. Sed præ-
ter quam quod iam diximus, haec si ita essent,
tamē Petro fore tantum illa propria, quando-
quidem nec hoc loco nec alibi fit vla mentio
vel Petri successoris, vel Romæ, vel vlli alterius
vrbis: viros istos bonos saltem affici pu-
dore oporteret, inter ea quæ indefinite dicta
sunt, ab iis quæ vniuersaliter, non distinguen-
tes, nimium impudente sophismate. Ex ipsis i-
gitur Iesu Christi verbis, verè quidem conclu-
di potest Divi Petri Apostolatum, non fuisse
in vlla natione regione vel vrbe conclusum: ac
proinde ipsum Apostolatu suo ab iis spoliari
qui de Apostolo faciunt Pastorem vel Epi-
scopum, primum Antiochenum (quod est fal-
sissimum)

sissimum) deinde Romanum: specioso sane
prætextu, quod Roma terrarum maximæ par-
ti dominaretur. Verum, quod maius est, quæ
hic indefinite dicuntur, alibi vniuersaliter tam
Petro quam sociis ac collegis eius his verbis
committuntur, Ite, & docete omnes nationes,
Matth. 28.19. &, In vniuersum orbē terrarum
profecti, prædicate Euangelium omni crea-
turae, Marc. 16. 15. quæ si coniungantur cum
iis quæ hic indefinite dicuntur Petro, satis di-
lucidè patefacient, vnum & idem omnium es-
se munus Apostolorum, eundem Apostola-
tum, nulli certo loco astricatum, sed in vniuer-
sum orbem indiuise: ad quos deinceps Paulus
decimus tertius accessit, quorum omnium v-
na fuit dignitas & authoritas ministerialis:
tredecim illos viros sic regente Sancto Spi-
ritu, & quocunque locorum ipsi placuit, mit-
tente, ut nullus eorum falcē in alienam mes-
sem miserit, sed fidelem omnes operam hinc
inde, prout à Domino vocati sunt, strenue na-
uauerint. Nihilominus tamen Apostolatus
Petri Iudæis maximè dicatus fuit, & Pauli Gé-
tibus, absque vlla æmulatione, auso tamen D.
Paulo, Deo gloriam tribuēte, de se prædicare,
se amplius quam illos omnes laborasse, i. Corin. 15.10. Quid verò futurum putamus si cō-
parationem instituamus summi & solius ca-
pitis veræ Ecclesiæ cum fictitio illo & imagi-
nario Vicario, & satellitibus eius, aut tota illa
hierarchia, cum veris pastoribus re & nomi-
ne? Sed hanc materiam desino pluribus in præ-

sentia persequi.

*Vtius gene-
ralis &
principius
superioris
doctrine.*

Hanc igitur illis cloacam relinquentes, quibus tam bene olet, Deum preceimur ut ex immensa sua gratia tam eximia documenta quæ hac historia continentur altius animis nostris infigat, & in primis ut pro immensa sua misericordia fratrum nostrorum reliquias ex illa Babylone eripiat, tot populorum in ultimam perditionem, pastorum inopia, ruentium missus, ac pro immensa rapacium luporum & mercenariorum multitudine, fideles seruos in messem suam immittat, quibus in dies benedicat, ac tueatur, donec plenitudo temporum adueniat quæ constituit, ut cum ipso viuamus & regnemus in æternum. Amen.

HOMILIA VICESIMA.

Ioh. 21.

18 *Amen, amen dico tibi, quum essem iunior, cingebas te, & ibas quod volebas: quum autem senueris extendes manus tuas, & alius te cinges, & transferet quod noles.*

19 *Hoc autem dixit, significans qua morte glorificatus esset Deum. Et quum hoc dixisset, dicit ei, Sequere me.*

20 *Conuersus Petrus videt illum discipulum quem diligebat Iesus, sequentem, qui & ipse recubuerat in cena illa super pectus eius, & dixerat, Domine quis est ille qui te prodit?*

21 *Hunc ergo quum vidisset Petrus, dicit Iesu, Domine, hic autem quid?*

22 *Dicit*

22 Dicit ei Iesus, Si velim eum manere donec veniam, quid ad te, tu me sequere.

23 Exiit ergo sermo iste inter fratres, discipulum illum non moriturum: sed non dixerat ei Iesus, Non morietur: sed, Si eum velim manere donec veniam quid ad te.

24 Hic est discipulus ille qui de his testatur, & hoc scripsit, & scimus verum esse testimoniū eius.

25 Sunt autem & alia multa quae fecit Iesus, que si scribantur sigillatim, ne mūdum quidem ipsum opinor capturum eos qui scriberentur libros. Amen.

PERITI medici plerunque consueuerunt primū ab ægrotis morbos depellere, deinde hoc non contenti diætā aut modum viuendi præscribere, ut in posterū morbos caueant. Idem præstigit Dominus erga discipulum, postquam collapsum extixisset, ac monuisset sibi in posterū à simili lapsu caueret, non futura pari cōditione, quādoquidem mortem effugerat quam triplici Domini abnegatione merebatur: sed iam seriagendum, & re ipsa comprobandum pluit ab ipso Magistri gloriam fieri quām propriam vitam. Quapropter mature se ad hoc certamen accingeret, fide & Constantia munitus, quum antea sibi ipsi nimium confidens, unius ancillulæ voce perterritus collapsus esset. Hic si quis excipiat medicum sic suum agrū

Ternis illis
interrogatiōnibus et
rēfōnsionib⁹
bus Domini-
nus non tā
tūm disci-
pulo suō me
derivoluit,
sed in poste
rum esistat
ne caderet
prōvidere.

alloquentem, ac reddituri periculi & mortis etiam inde sequuturæ præmonentem parum gratam illi medicinâ adhibere visum iri. Aio, verum illud quidem esse in hac morborû specie sanitatem lædentium, & Mortis quæ vitam eripit, sed non in ea Mortis specie quam hic discipulus erat passurus, qua contrâ ad veram vitam & sanitatem aditus patefit. Denique licet Dominus absolute loquatur, non conditionaliter, vt forte Medicus ægrum pristinæ valetudini restitutum moneret fore, vt ni sibi caueat, & diætam præscriptâ obseruet, in morbum immedicablem recidat: tamen hæc admonitio Domini valde fuit utilis, immo necessaria prorsus huic discipulo, ex veteris illius ac triti proverbij vñs, tela præuisa minus nocere. Qua ex re percipimus quâtæ curæ Domino fit salus miserorum peccatorum penitentiam agentium, quos alioqui sua gratia indignos poterat reiicere, aut ex parte tantum illis prouidere: quæ pluribus mox persequemur.

*Quomodo
figurato ser-
mone Do-
minus vñs
fit.*

Denique Dominus mature discipulum admonet qua via sit illi deinceps incedendum, vñs aptissima phrasî loquendi, petita à Iudæorum vestimentorum ritu, qui togis longioribus, sicut Orientales populi penè omnes vtebantur, vt quoties se ad iter accingerent vestes succingerent. Hic est igitur verborum Iesu Christi sensus, Haec tenus succingebas te, & ibas quo volebas, sed veniet tempus quo te alias cinget, id est corpus tuum & brachia vinciet te ad suum, nō ad tuum arbitrium, ductus:

tus: sic indicans ipsum non morte naturali, sed carnificum manibus moriturum. Neque vero dubitandum quin ita contigerit, cuius fidem faciunt multi ex veteribus, nominatim etiam cruci affixum memorantes, quod spectare videtur etiam illa verba, fore ut manus extendat. Nolim autem hac de re contendere, licet scriptores in circunstantiis plurimum inter se discrepent. Quod vero de Apostolo, & quidem maximè Iudeorum, factus est Episcopus Romanus, manifesta est falsitas, quum præsertim velint ipsum sedisse, ut loquuntur, Antiochiae septem annis, & Romæ 25. quod cum temporum supputatione, & Actorum historia non magis conuenire potest, quam luci cum te-nebris.

His itaque partim incertissimis narrationibus, partim falsissimis omissis, redeamus ad verba Domini, in quibus illud non leuiter pretereundum, moneri Petrum haec illi euentura quum senuisset. Ac reuera à morte Domini ad decimum quartū & ultimū usq; annū Imperij Neronis, in quē reiicitur mors D. Petri & D. Pauli, intercesserunt anni circiter triginta sex aut triginta septē. Fuit autem hęc præmonitio valde utilis & necessaria Petro, ut primū sciret satis otij de illis cogitādi sibi à Domino cōcedi: deinde ut hanc à mūdo suorum laborum mercedem expectaret: tum ut in mediis illis laboribus & periculis quibuscum oportebat eum luctari, Dei præsentis auxilio fretus ad tempus illud usque præfixum impavidus per-

staret. Verumtamen in genere tantum de ipsis præmonuit discipulum, ut quæadmodum certo sciret se quicquid aduersus eum molirentur aduersarij, tamē ad longæuam ætatem peruerterum (cuius eximium habemus exemplum **Actorum 12.**) sic vicissim perpetuò sibi, quum eam ætatem attigisset, caueret & paratus ad obsequium esset.

Hec verba. Sed quædam occurrit difficultas in verbis *Quo noles.* indicant Domini, ducendum nimirum quo nollet. Nam mortem *ris* quæ ad Apostolum inde redit gloria si morte *lætam.* *qua* inuitus, passus est? Nec enim ipsa mors Dominus *fuisset* Pe- ni Patri grata, qui solum hilarem datorem di- trus electu- rius data fi- ligit: nec nostra reconciliatio fuisse, nisi cum bi optione: perfecta obedientia coniuncta ad mortem vi- vt nibilo- que Crucis. Magna vero fieret illi iniuria, qui minus spō- se mortem flagris cæsus à Concilio cum sociis, cum tanto obierit pro tamen gaudio recessit, quod digni habitus es- sent qui pro nomine Iesu contumelia afficeretur, si quis eum suspicaretur aliter affectum fuisse vltimo pro Christo supplicio afficien- dū. Quamobrem falsissimus ille & plane ridi- culus & barbarus tractatus de morte D. Petri *de marty- rie Divi Pe- tri & Pan- li, nomine Lini* cuiusdam vulgatus, (quem Linum volūt primum à Pe- Lini Epi- scopi Ro- mans edis- ta. to quopiam confictus ad libitum indignus est cui in fabulosa quadam narratione fides ad- hibeatur. Dicit enim Petrum, quum se queri sciret, Romaque excederet in Iesum Christum incidisse, non quidem noctu per intellectualē visionem, ut apparuit Paulo, **Act. 23. 11. & 27.**

33.nec

33. nec in extasi, ut eidē Apostolo, Act. 22.17.
& 2. Cor. 12.2. sed media luce, quē Petrus con-
spectū sine aliis, vltro citrōq; habitis sermoni-
bus interrogarit, Domine quo abis? (quē nar-
ratio prorsus repugnat Apostoli verbis, Act. 3.
1.) Dominū verò respōdisse. Romā proficiscor
iterum crucifigendus: quo tanquam oraculo
Petrum admonitum, & quasi motrem metuēs
fugeret reprehēsum, in urbem rediisse, statim
que apprehensum cruci fuisse affixum. Enī, in-
quam, fabulam quæ peregrinam huic loco
quem tractamus expositionem adferret, & in
eum fortassis etiam sensum est excogitata. Ve-
runtamen, quamlibet inepta & ridicula, tamē
admissa est, cum aliis infinitis istiusmodi ridi-
culis fabulis, & adeò quidem ut etiamnum ho-
die Romæ ostendatur locus in quo id gestum
affirmant, ante portam Latinam, quam vocāt,
adeò fuerunt quidam audaces in confingendis
istiusmodi mendaciis, alij adeò faciles & stoli-
di in iisdem recipiendis, etsi mendacij satis eos
arguat idem Apostolus D. Petrus, quum ait
Act. 3. 21. Iesum Christum contineri cœlis o-
portere, nimirum secundūm corpus, usque ad
rerum omnium instaurationem: quemadmo-
dum etiam Angeli postquam in cœlum ascē-
disset fuerant discipulos alloquuti, & fidei no-
stræ articulo congruenter, quo credimus vlti-
mo die futurum eius ad nos ē cœlis redditum,
& non antè. At non mirūm est hanc realem &
actualem apparitionem ab iis excogitatam,
qui sibi persuadent ipsum essentialiter & rea-

liter esse in tot hostiis quot consecrauerint, & quidem in locis infinitis eodem momento. At pro tam indignis commentis, non dubium est quin Dominus istis verbis, Quò noles, intellexerit vincula & violentam mortem, quam opponit plenę libertati quo liber proficiēdi: ac non tāquam Apostolus inuitus ad mortem raperetur, quem sit extra omne dubium ipsum libentissimè, sicuti diximus, mortem obiisse. Nihilominus tamen nō tantū quatenus natura mortem abhorret, sed etiam quatenus in maximè perfectis supersunt reliquæ infirmitatis, ex quibus nascitur illa lucta inter carnem & spiritum, non dubium est quin voluntas etiam obsequentissimorum Dei seruorum mixta sit aliqua carnis repugnantia, licet superāte carnem in ea lucta spiritu: cuius rei fidem nobis facit illa tristis Apostoli, quantumlibet strenui, fortis & magnanimi & victoris lamētatio, his verbis, Non quod volo hoc ago, sed quod odi, hoc facio. Rom. 7.15.

Quinimo, Dominus ipse, quod longè maius est, cum horrore præsentis, non tātū dolores in cruce perferendos, (vt quidam arbitrii sunt) sed maximè horrorem iudicij Dei Patris sui, aduersus peccata nostra quæ in se suscepereat (qui longè maior fuit antīmē cruciatus quam crucis, & cuius respectu pro nobis factus maledictio dicitur, quatenus nimis pro nobis fideiuserat, Gal.3.13.) supplex Deum patrem deprecatus est, vt si fieri posset, hunc calicem non biberet, additis tamen istis vocibus,

Diversitas
fuit sed be-
ne composi-
ta, & nul-
lo modo re-
pugnans
inter volū-
tatem Iesu
Christi ad
mortem
pro nobis
properan-
tis, & diui-
nam Pa-
tris &
suam ipius
volunta-
tem.

vocibus, verumtamen non ut ego volo, sed ut tu. Absit tamen Christo ullam carnis in se luctam tribuamus. Quapropter pro eo quod sanctissimi quique homines non modò diuersitatem sentiunt inter voluntatem carnis & voluntatem spiritus, sed etiam maximam contradictionem & repugnantiam, ac proinde vitiosam imperfectionem admixtam bonæ voluntati, diuersitas tantum & ad momentum fuit in Iesu Christo, inter apprehensionem sensualem, & voluntatem Patris sui suamq; ipsius, quatenus est Patri coëssentialis & coæternus Deus, sine peccato tamē, aut vlla imperfectio-ne. Hęc autem differentia nobis sedulò est obseruanda, tum ut intelligamus quoisque Dei filius sese pro nobis exinanuerit, tum etiam ut ei nihilominus nihil tribuatur, quod aliquid de ipsius perfectissima perfectione & ab omni macula pura detrahatur.

Nos verò ex hac phrasi loquendi, tanquam ore proprio filij Dei dictata sententia, de vno ex Apostolis ipsis præstátissimo, in excellen-tissimis Dei seruorum sanctissimorū operibus aliquid vitij semper inesse discamus. Nā, obsecro, quæ maior obedientia, vel quæ maior dilectio potest esse cuiusquam mortalium ea quam testati sunt fidelissimi Dei serui, dirissimos quoisque cruciatus, quibus Satan & satellites eius sœuierunt, libenter & summa cum alacritate tolerantes, ad Dei & Domini nostri Iesu Christi filij eius gloriam promo-uendam? Quamobrem etiam Martyrum no-

*Etiam jo
martyru,
obedientia
vel maxi-
ma subeft
aliquid rī-
ty.*

mine, id est testimoniū Domini designantur. Nihilominus in spontanea illa voluntate, etiam fuit Nolle quod maximè volebant, ut loquitur tam strenuus athleta de se Paulus Apostolus, aduersus seipsum his verbis exclamans, *Delector Lege Dei quod ad hominem interiorem: sed video aliam legem in membris meis rebellatem legi mentis & captiuum reddentem me legi peccati quae est in membris meis:* per legem mentis intelligens sanctum illud propositum quo se in Dei obsequium quatenus eius Spiritu regenitus, submittebat: legem autem membrorum vocans reliquias naturæ corruptæ, tum cupiditatum inde nascentium resistentes adhuc ei quod erat in ipso spirituale, licet tamen in ipso victore Spiritu.

*Abusus in
tolerandus
ex Marty-
rum passio-
nibus inne-
tus*

Quinam igitur erit meritorium, & æterna vita condignum, quod reliquiis carnis aduersus spiritum pugnantis est mixtum, disertissimis verbis Apostolo pronuntiante, nihil eorum quæ patimur respondere gloriæ quam expectamus? Ac si nulla fuerunt merita martyribus pro seipsis, quinā aliis acquisiuerint? Quis tabellio contractum istum stipulatus est? Et tamē hodierni nostri Romani Catholici, docent, Martyres non tantum ex condigno promeritos gloriam, in quam absit negemus eos receptos, sed, quod maius est, sanguinem eorum cum Iesu Christi sanguine miscent ad salutem viuentium, reliquias ipsorum venerantū & ipsos inuocantium: & quidem eo deuenient impudentiæ, ut quorundam morborum ipsis

ipsis sanationem attribuant. Annon verò manifesta hæc est impietas & abominanda idolatria, licet iam dudum altas radices egerit, quod non adhibitus sit modus in laudandis martyribus in cœtibus iis qui annuatim ad ipsorum sepulchra conueniebant, incipientibus Ecclesiis à persecutionū ęstu respirare? Et hæc prorsus à πιστᾷ meritō viderentur, nisi legēdæ illæ aureæ, quas vocat, istiusmodi fabulis ridiculis & prodigiosis essent refertæ; atque adeò nisi Spiritus erroris efficacia fuisset hactenus imperitę multitudinis hebetatę mētes, eorum desperata malitia, quos verè hodic, si aliàs vnquā, dicere possimas cū Osea, populi peccata comedentes vehemēter saginari. Os. 4.8.

Sed aiunt, qui in Dei maximè admiranda opera inquirunt, quid opus erat fideles Dei seruos ita cruciari, quandoquidem, qui ex cruciatibus eos liberat etiam, eos poterat arcere? Ostolidos & amentes homines! quis vnquam sine pugna victoriam reportauit? Fateor igitur, pati quidem iustum, sed patiendo iustum vincere, adiiciendum dico, atque adeo si conferantur quæ præsenti tempore perpetimut cum gloria in nobis olim retegenda, longo à se illa interuallo dissidere, vel Apostolo teste: Rom. 8.18. Quis igitur iure meritoque de Domino conqueretur, quandoquidem qui tormentis sic excruciantur leui afflictione & momentanea in æternū summæ glorię pôdus transiunt, 2. Cor. 4.17. & carnifices illi ac persecutores cōdignam suis flagitiis, pœnā pen-

*Copiose re
spondetur
is qui con
queruntur à
Domino
coniunctam
crucem cum
sacrosancti
Euangelii
professione.*

dēt æterni exitij, à præsente Domino & potēte ipsius gloria? 2. 1 heff. 1.9. An verò æquum foret seruos alia via fieri participes summæ illius gloriæ & felicitatis quam qua Dominus ad eandem peruenit, nimirum vt in hac vita persequotionem patientes mox cum eodem glorificantur, vt in passionibus & gloria fiant Dei filio conformes, Rom.8. 28. 2. Tim.2.12. Ac proculdubio tantum abest vt de Domino cōquerantur, quos ipsi visum est stigmatibus suis decorare, vt contrà sibi ducant non paruo honori quoscunque pro Christo cruciatus & contumelias sustinēt, prout etiam admonētur à Domino, Mat.5. 11. & 12. Act.5.4. quū singulis electis datum quidem sit in ipsum credere, sed non etiam omnibus pati pro eo in quem crediderunt, Philip.1.29. Tormētorum autem vim & magnitudinem quod attinet (quorum vel solus metus has voces istis admirādorum operū Dei subducti supercilij carptoribus & momis extorquet) nonne ipsa experientia omnium seculorum docuit, inuita constantia tot filiorū Dei, cuiuslibet sexus & ætatis, Deū, sine cuius arbitrio & permissione nec huius mundi princeps, nec satellites ipsius sese mouere, nedum vt suam carnificinam exercere possint, nunquam passum esse nec passurum etiam suos supra vires tentari? 1. Cor.10.13. Ita suos Apostolos exercuit primum carcere & comminationibus, Act.4.21. dein flagris, Act. 5.4. antequam lapidibus illos & sanguinis effusioni exponeret, Act.7.59. Nec enim agimus de

de falsis & abominādis stigmatibus execrandi illius idoli, quod Sancti Francisci nomen præ se fert: at reales & actuales sunt passiones, quas fides nunquām irrita comitatur, & spes quæ nūquam pudefacit, quibus fit ut minimè quidem imaginariè, sed reipsa, in media cruciatuum acerbitate, dulcedine quadam ineuarabili afficiantur: & in ipso dolorum & angoris æstu, gaudio quodam incredibili perfundatur, res inuisibiles & æternas spiritu contēplates, & momētaneis angoribus opponētes, 2.Cor.4.18. adeò ut vitam in ipsa quantumuis cruenta & saeva morte reperiāt: ita tamen ut nihil cū stultis illis & profanis Philosophis habent commune, qui homines απαθεῖς esse voluerunt, obsecro, fratres, nonne hunc Domini fauorem hoc loco experimur, quandoquidem in tam horrendis totius orbis motibus & tempestatibus, immò in ipsis leonum faucibus versantes nos tamen haec tenus fouit, & fouet in schola sua, quos in tāto otio tāmq; admiranda tranquillitate erudiat præ aliis tā multis populis & nationibus, vt ista vel ipsos nostros hostes infensissimos & capitalissimos admirari necesse sit, & ratum illud sit quod Propheta canit, Psal.23.5. At quorsum hanc lenitatem, nisi vt ipsi quando, vbi & quomodo cumque visum ei fuerit respondere parati simus? At verò nobis quid tanta discentium in hac schola negligentia, & contumacia minatur? Næ, maximam in plerisque omnium levitatem & inconstantiam portēdit, si nos ad cru-

æm usque & sanguinem Dominus vocarit. Et hoc tamen honore dilectissimos suos affecit.

Nemo verè Christia
nus est nisi
ad marty-
rium appa-
ratus, cum
Dei fam-
re, licet non
omnes
Deus hoc
honne af-
ficiat.

Verum enim verò, licet suorum infirmitati Dominus consulens, non omnes huic examini subiiciat: tamen singulos qui re ipsa Christiani esse volunt sic affectos esse par est, ut sponte suam vitam Domino, eius auxilio & gratia freti consecrent. Sed quorsum ista: Minimè sanè ut salutem in iis quæramus nostrā, sed ut gloriæ & honori qui inde redit ad Deū seruiamus, cui promouendo reliquis omnibus sine exceptione posthabitîs, omni cura & studio vacare nos oportet, si modò ex filiorum eius ad id creatorum numero sumus, Ephes. I. 6. adeò quidem ut licet nulla nobis gloria seruaretur in cœlis deposita, nec speraretur pretiosum illud conuiuium quo sponsus est amicos suos his verbis inuitaturus, Amici mei, edite, bibite, saturamini meis amoribus, dilecti mei, Cantic. 5. 1. tamen sola gloriæ illius cōsideratione (cuius virtus perficitur in eorum infirmitate qui patiuntur, superata nihilominus Satanæ & mundi totius potentia) debemus hanc crucem rebus omnibus antepondere. Hoc ipsum nobis Euāgelista his verbis declarat, Dominum sic indicare voluisse discipulo qua morte esset ipsum glorificaturus. Nā licet, siue Deus sua iudicia exerceat in improbos, siue sua immensa patientia toleret, propter iniquitates suas tandem eius furori destinatos, Rom. 9. 22. siue suis benedicat benedictionibus temporariis aut spiritualibus, 1. Tim.

siue

sive ipsos ut bonus pater castiget, Heb.12. 6.
 in gloriam eius immensam & infinitam omnia illa cedant, tamen nunquam melius quam in suorum infirmorum seruorum temptationibus & explorationibus glorificatur: sive potentiam eius inuisibilem consideres, qua tantae seruorum imbecillitati vires sufficit: sive promissorum veritatem, fortissimis suis athletis ita seruatis: sive denique terribilem & stupendam executionem qua ratas comminationes aduersus omnes istorum carnificum conatus facit: quibuscum miserrime tunc agitur quum de Dei filiis triumphare sibi videntur.

Sequitur altera pars huius historiae, qua continetur alius inter Petrum & Dominum vltro citroque habitus sermo, de tertio tamen alio, nempe dilecto discipulo. Huic sermoni praebuit occasionem dictum illud Domini se, velut inde digressuri, in viam dantis, & Petrum sequi se iubentis, qui conspecto discipulo dilecto etiam sequente, Dominum interrogare copulsus est, an etiam discipulus ille sequeretur eos. Verum ex Domini responso facile colligitur Petrum vterius spectasse, admiratum ita discipulum dilectum relinqu: ac memoria repetentem, ut verisimile est, alias (velut in transfiguratione & agonia illa in horto) à Domino ipsum fuisse cum Iacobo fratre testem suorum istiusmodi arcanorum aduocatū. Præterea Petrum auditis certaminibus quæ sibi sustinenda Dominus prædixerat, ac memor eius quod hic nominatim exprimitur, ver.20,

*Literaria
expositio
secundæ
partes hu-
iis bislo-
riae.*

nempe in ultima illa Domini cum discipulis
Cœna discipulum illum dilectum à Domino
rogatum , ex eo didicisse quod palam aliis de
Iuda proditore noluerat indicare , Joh.13. 24.
& 26. & se solum à Domino iam vocari co-
mitem , condiscipulo parem voluisse gratiam
referre , ac sciscitatum quid illo tandem fieret:
quam Petri curiositatem Dominus ita corri-
puit , vt de eo tamen aliquid illi Dominus in-
dicarit , sicut suo loco sumus audituri , & ratio-
nem cur hanc historiam Euangelista hic inse-
ri voluerit expensuri.

*Petrus alter-
ter installe-
xit quam
Dominus
missum
illud i-
psum se-
quendi.*

Petrus igitur Domini verba , quibus illū erat
sequi iussus proprio & naturali sensu accepit:
sed ex euētu satis apparet Domini mentē non
simpliciter fuisse , vt Petrus hoc illum tempo-
re sequeretur , sed longè vterius progressum ,
voluisse Petrum admonitum , ne in iis quæ sibi
imminere audiebat certaminibus , ita se gere-
ret vt antè fecerat , sed contrà re ipsa testatum
faceret , se non frustrā tertio repetiisse Domi-
num à se amari , atque adeò eius in vita fortis-
simè & constantissimè profundenda exem-
plum imitaretur . Denique Dominus discipu-
lo sic in memoriam reuocabat verba quæ sa-
pe antea discipulis inculcarat , Matth.10.38.16.
24 , Marc.8.34 , Luc.9. 23. & 14. 27. Quisquis

*Iesus Christus est sa-
lum & per
fedum ex-
emplar vi-
ta Christi-
ana.*

Crucem suam non tollit & me sequitur , non
est me dignus .

Hinc igitur primum discamus quale sibi
verè Christiani omnes exemplar debeat pro-
ponere , & ad quem scopum omnes suas cogi-
tationes ,

tationes, dicta factaq; dirigere in mediis huius, vitæ procellis ac tempestatibus, quæcunq; sit particularis omnium vocatio, Iesum nempe Christum, solum veram & perfectam lucem, Ioh.11.9. qui luceat nobis in mediis huius mundi tenebris, & ita regat ne vnquam à recta via deflectamus.

Hic verò in primis duo capita nobis sumūmopere sunt obseruanda, ne vnquam ad læuam aut dextram deflectamus, qua de re multoties à Domino monemur, Luc.9.62. néve deflectant, vnquam admota manu aratro retrogradiamur. Sic nonnulli, crucis ferēdæ tædio, paulatim à recta via deflectunt, siue quòd ad doctrinam, siue quòd ad morum honestatem attingent, cum lupis vlulantes, vnde tandem accidit, nisi Deus illorum ex mera sua & speciali gratia misereatur, vt nūquam in rectam viam reuertantur. Sic in aua præcipites feruntur, qui sibi nouas Dei colendi rationes, ιθελοφρειας, & vias regnum cœlorum adipiscendi comminiscuntur: quales olim fuerunt Pharisæi, quibus successerunt egregiæ illæ regulæ monachales, quibus tam multi passim spiritu erroris excæcati se se vltrò subiiciunt. Alij, Deo, scilicet, sapientiores, rationes nouas ineunt conciliandi lucem cum tenebris, specioso Pacis & rerum indiferentium obtenu. Alij penitus, ad suum vomitum instar canum, aut suum ad lutum relabuntur, z. Petr. 2.22. Alij viam eminus spectant, tandemque mundo excedūt, ignari quorsum aut quo

*Christum sequuntur
nec ad læuam nec ad dextram
nec etiam retro afficiant aut in viam oram faciant.*

consilio à Deo in illum missi sint: quum contrà nos oporteat, si volumus in cursorum, & præmium auferentium haberi numero, τοις ἐμπροσθετοῖς σκοπούς versus ferri, Philip.3.13. nunquam benefaciēdo segnescentes, 2. Thess.3.13.

*Iesu Christi
fins nobis
præiens
etiam suum
auxilium
hoc iter in
grefsis pro
mittit.*

Istis omnibus opponenda sunt Iesu Christi Domini nostri hæc verba, Sequimini me, quæ non tantum dixit viam rectam nobis monstraturus, quandoquidem solus ipse est via, veritas & vita, Ioh.14.6. sed etiam ut freti virtute & præsidio tanti Ducas & iam victoris nobis præeuntis, veraque & invicta arma suis militibus suppeditantis, sicut experientia iam inde ab initio seculorum testatum fecit, impavidi depugnemus.

*False It-
su Christi
imitatio-
nes.*

Hic verò caudens summopere Satanæ actus, qui verissimo illo & certissimo fundamento docens homines abuti, vitam videlicet Christianam positam esse in imitatione Domini nostri Iesu Christi, veri illius exemplaris & formulæ essentialis, miseris quibusdā idiotis sic illusit, ut persuaserit illis imitandum esse Iesum Christum in rebus quas nunquam fecit ut imitandas proponeret: & obliuionē inducens contrà rerum earum in quibus illum conuenit, secundum regulam & exemplum quod ipsem̄ suis præscripsit, imitari. Hinc si quibusdā ex ipsis veteribus credimus, promanauit institutio ieunij quadragesimalis, specioso obtenuit ieunij illius quod semel in vita Dominus Iesus Christus ad sui muneras media-

Mediatoris plenam executionem se accingens
celebrauit, quadraginta dies & totidē noctes
prorsus à cibo abstinenſ, non ad simile ieiunium
fideles inuitaturus, sed hoc opere mira-
culoſo probaturus Euangelij prædicationem,
quam inchoabat, doctrinam esse manantem
cœlitus non humanitus: simili quoque mira-
culo confirmata legis Mosaicæ doctrina:
Exod. 24. 18. Hinc stolidus ille & impurus
mos profluxit ſputi in Baptismo additi, quò
miraculum Iefu Christi quod Ioh. 9. 6. recita-
tur, iſti hic imitentur: & alia item ridicula ge-
ſticulatio ex alio Domini miraculo hauſta,
Mat. 7. 34. Hinc ille valde ridiculous, & ſæpe nō
admodum acceptus halitus Suffraganeorum
& vicariorum in ordinatione presbyterorum,
ex ridicula & ineptissima Iefu Christi imitatione,
ſicuti ſuprà docuimus, Ioh. 20. 22. Ac ſi
infinitarum ceremoniarū primam originem
inveſtigemus, quibus puro Dei cultui nō mo-
dò nihil accessit honoris, ſed reuera ſenſim adulteratus eſt & transformatus, ac tandem in horrendas idolomanias & impietatem deſiit,
inueniemus partim illas à Iudaifmi reliquiis
partim etiam ab Ethnicorum cloacis hauſtas.
Ut autē vera Iefu Christi imitatio diſtingua-
tur ab omnibus illis tam ſtupidiſ & indigniſ
abusibus, teneamus omnia Iefu Christi dicta
& facta quę ſuos voluit imitari, ad praxin per-
fectę pietatis erga Deum, & veram ac perfe-
ctam charitatem, qua nos tota ſua vita com-
plexus eſt, reuocari. At quod propriū illi fuit

K. j.

& peculiare Mediatoris & Redemptoris respectu, & quod etiam fecit ut Deus aeternus, non sicut quidem nobis imitandum, sed potius in illo suspiciendum & adorandum.

*Quousque
sanctorum
virorum i-
mitanda
sint exempla.*

Breuiiter Iesus Christus est exemplar, ad quod oportet fideles in sua quemq; vocatio-
ne, priuata vel publica, sese tam veræ pietatis
quam charitatis & mutuæ conuersationis res-
pectu componere. Non tamē diffitemur, in sa-
cris historiis plurima per Dei gratiam, pas-
sim excellentissimorum Dei seruorum exem-
pla nobis proponi diligenter consideranda &
imitada, quando quidem etiam nos ipsos, ni-
si in Dei maledictionem incurrere volumus,
totius vitæ nostræ curriculo bono aliis vitæ &
sanctimonie exemplo præire decet, Matth. 18.
7. & hanc ob causam Christiani filij Lucis no-
minantur, & luminaria in mundo spléndentia,
Philip. 2. 15. At quoniam homines sunt perfe-
ctissimi quique, ac proinde peccatores (q;od
etia dilectus ille discipulus admittit, se ipsum
in eorum numero recensens, I. Ioh. 1. 8.) ideo,
antequam nobis ullum proponamus cuiuscum-
que viri exemplum imitandum, siue eorum qui
Spiritus Sancti in sacris præclaro testimonio
sunt insignes, siue aliorū veterum aut neote-
ricorum, vita functorum, aut adhuc viuētiū,
in primis eorum exempla sunt ad Lydium la-
pidem examināda, nempe, quod ad doctrinā,
Sacras Scripturas à Spiritu Sancto Prophetis
& Apostolis dictatas: quod ad usum autem vi-
tae, Iesu Christi vitam exemplar vnicum dici-
mus

mus & regulam ad quam singulorum hominū facta & dicta exigantur, vt possimus eos imitari, quomodo & quatenus ipsimet imitatores Iesu Christi fuerunt, vt loquitur Apostolus, I. Cor. II. I.

Præter superiora, quum Dominus discipulum præmoneat de certaminibus ad mortem usque tolerandis, obseruandum nobis est præter confirmitatem nostram cum Iesu Christo, quæ posita est in eorum imitatione quæ Iesus Christus dixit & fecit, aliam præterea superesse membris cum capite conformitatem, quæ in communicatione passionum capitum huius & membrorum consistit, quibus cum iisdem hostibus communibus eandem veritatem oppugnantibus est negotium: minime quidem quòd adhuc in se hoc caput patiatur, (quandoquidem plenam adeptus Christus victoriā in cœlos ascendit, & ad Dei Patris dextram regnaturus sedet) sed quòd adhuc in membris suis oppugnetur & persecutionem patiatur, quod sibi ipsi factum imputat, Act. 9. 4. & Coloss. 1. 24. donec ex promissione Patris suos internecione hostes deleuerit, & solidā ex iis victoriā reportarit, Psal. 8. 7. & 110. 1. quod ipsum Apostolus copiose persequitur. I. Cor. 15. & Hebr. 10. 13. Idcirco Dei filiorum omnes passiones hoc nomine Crucis significantur, non quidem vt eo supplicij illius genus tantum designetur, quo tam ipse Dominus, quām post ipsum aliquot alij sunt affecti, & nominatim Petrus (si vera sunt quæ de ipso sancti quidam

*Alia cōfor
mitas inter
Iesum Chri
stum & e
ius mēbra
in commu
nicatione
passionum
eius, aduers
us eisdem
hostes, &
ob eandem
causam.*

viri olim memori tradiderunt) sed quod licet
persecutiones & perpeſſiones, qualeſcūq; ſint,
eiusdem omnes generis & mensuræ non ſint,
tamen ex eodem fonte & iisdem hostibus, o-
dio nimirū & malitia Diaboli & mundi pro-
manent. Sed hic nobis tria potiſſimū capita,
ne offendamus, ſicut necessaria ſunt.

*Prima diſ-
ferentia in
conformi-
tate paſſio-
num Iefu
Christi &
membrorū
ipſius.*

Primum eſt, in hac conformatitate superiorū
respectu, hāc Domini nostri Iefu Christi Cru-
cem plurimum à Cruce cui Dei filij ſubiiciū-
tur differre. Iefus enim Christus iustus pro in-
iustis paſſus eſt, Dei respectu, tanquam ſpon-
ſor noster ac fideiuſſor. Et ita quidem mors il-
la coniuncta fuit cum horrendo Dei furore
aduersus noſtra peccata, quibus exſoluendis ſe
ſpōſorem Dominus noster interpoſuerat. Cō-
trà verò filij Dei percutiuntur, non irati Dei
manu, ſed improborū manibus, Deo ſic per-
mittente & volente, non quidem aut ex eo-
rum malis aut incommodis voluptatem ca-
piente, aut ipliſ iraſcente: ſed illis contra velut
ex amicorum numero ſelectis, quibus vtatur
inſtrumentis ad virtutem ſuam & potentiam
magis ac magis illuſtrandum, quum hostium
ſuorum conatus omnes franguntur, eorū con-
ſtantia quibus tamen nihil infirmius aut vilius
mundus habet, 2. Cor. 12.9. non ſecus, ac ſi quis
magnanimus & strenuus miles aduersus Cata-
taphractum militem luctaturus, nō lanceam,
non alia iſtiuſmodi quibus alter eſt inſtructus
arma corriperet, ſed eum proſtratus & pu-
dore verecūdijaque ſuffiſurus virgam in ma-
nus

nus assumeret, veluti Dominus Moysen aduersus Pharaonē armavit, & Dauidē suum aduersus Goliathum, vt infinita alia istiusmodi exempla silentio præteream. Et ne procul ista repetamus, quot & quanta nostro seculo vidi-
mus & videmus istiusmodi admiranda Domi-
ni opera? Nam, obsecro, quas alias copias,
quos alios exercitus immani illi, & horrendæ
bestiæ septem collibus insidenti, Monarcharū
& potentissimorum orbis Dominorum viri-
bus circumsepta, quām vilissimos, & contem-
ptissimos in hoc seculo homunciones Domi-
nus opposuit? Et vt paucis omnia complectar,
nonne acies gladiorum nostris chartis est re-
tusa? Nonne scriptis nostris ardentes illorum
flamæ extinctæ sunt, vbi, quando & quomodo
Deo placuit, & adhuc ei placet? Sin excipiat
aliquis, Iustum interea pati:fateor, sed adden-
dum, quæcunque iusti patiuntur in hoc mun-
do leuia esse, præ gloria æterna nobis hodie
incomprehensibili, sed tamen has perpeccio-
nes exceptura, 2. Cor. 4. 17. Adde præterea
quoscunque cruciatus, aut quām diuturnos fe-
rant, prout admetiri tentationem ac explora-
tionem Deo placet, magnum tamen illum
Deum viuētem, qui nunquam suos sinit ten-
tari supra vires quas largitur, præsentem ipsis
adesse, 1. Cor. 10. 13. Idcirco tantum abest, vt
dirissimos quosque cruciatus passi, de Deo
conquesti sint (qui tamē nec sensus nec mētis
ac rationis expertes erant) vt contrà nunquā
se beatiores existimarint, quām quum in illis

K. iii.

passionibus versarentur, Act. 5. 41. Rom. 5. 3.
Gal. 6. 14. quemadmodum ipse Dominus illos
ante docuerat, Matth. 5. 12.

Secunda differentia inter passiones Iesu Christi & membrorum. Altera differentia, longè maioris etiā momenti, posita est in eo quod Domini passiones sunt nostrorum omnium peccatorū premium & redemptio. At Martyres, ut præclarè dixit olim quidam Episcopus Romanus, non dederunt, sed acceperunt coronas, & de constantia martyrum nata sunt exempla patientiæ, non autem dona iustitiæ. Nam mors ipsorum, personas eorum solas respexit, & nemo martyrum sua morte persoluit alterius debitum. Et, quemadmodum alius quidam ex vetustissimis celeberrimis doctoribus scripsit, et si pro fratribus nostris moriamur, nullus tamen inquam sanguis martyrum fusus est in remissionem peccatorum, ut pro nobis Iesus Christus sanguinē suum fudit. Nam in eo non proposuit nobis exemplum quod imitemur: sed gratiam dedit de qua gratias illi agamus.

Martyres gratos non meritis coronantur, & qui ab Iesu sui ad glorificandi fuerint, nisi primùm fuissent permittantur. Tantum abest igitur ut Martyres suis passionibus acquisuerint, aut meriti sint gloriam coronantur: qua Deus eos coronauit, ut contrà nunquam glorificandi fuerint, nisi primùm fuissent plenè & gratuitò iustificati, quod fide apprehendissent eum in quo solo grati Deo facti sunt, Ephes. 1. 6. Ac proinde Iesus Christus non potest melius spoliari nomine Mediatoris & Redemptoris, quam fictitio illo Ecclesiæ thesauro, quem vocant, qui tam falsis vel potius imaginariis mercibus tanto pretio diuenditis viuunt

vinunt : & hæc quidem hactenus, ne hanc Camarinam amplius moueam.

Tertiò, ne tenebræ Lucis nomine vocetur, diligenter notandum est & in memoriam reuocandum, non omnem persequotionem, Causa facit martyrem nō paterat e-^{na} tiam ad mortem ipsam, contineri hac conformitate de qua hic agimus: sed tantum Iesu Christo fieri conformes in passionibus eos qui verè pro ipsius nomine persecutionē patientur, & ad eius gloriam tuendam & amplificandam: non simpliciter vocante Domino beatos eos qui persequotionem patientur, sed additis duabus his voulis, *pro Iustitia*. Item, *Propter me, mentiendo* : & Apostolus ait, *propter Iesum Christum* : & alibi non dicit simpliciter, nos pati & mori, sed addit, *cum illo*. Non igitur poena, sed causa facit Martyres Domini per sui sanguinis effusionem, sicut ex veteribus quidam optimè dixerunt: ac proinde non veniunt in partem huius conformitatis, nec peccatorum nostrorum iusta punitiones: neque stulti & temerarij pro qua doctrina patientur prorsus ignari: multoque minus martyres diaboli: cuiusmodi sunt pertinaces omnes & pericaces hæretici, ad mortem usque doceri se non ferentes: nec quicquid est insanorum & amentium illorum, qui Deo se & proximis inutiles reddunt, ac tādem sibi ipsis exitium adferunt, existimantes se rigidiore quodam vitæ instituto quam comminiscuntur, posse vel pro peccatis suis coram Deo satisfacere, vel etiam tum sibi, tum aliis Paradi-

K. iijj.

sum mereri. Qui non modò falsus error est, sed prorsus abominandus, vt qui, si non omnino, saltem ex parte, beneficium nostrę redemptionis aboleat.

*Membra
fiunt capiti
conformatia
non minus
in gloria
quam pas-
fionibus.*

Denique, quòd facile desponderemus animum, & vera sanctaque Dei filiorum constanza, fortitudo & magnanimitas, furor verius dici posse videretur, si tantum in perpessionebus Christo capiti conformes fieremus, altera pars huius conformitatis in eius gloria necessariò, etiam addenda est, dicente Apostolo, 2. Timoth. 2. Si cum eo mortui sumus, cum eo etiam viuemus: si toleramus cum eo, etiam cum eo regnabimus, secundum illam Domini promissionem, Quicunque me confessus fuerit coram hominibus, confitebor eum etiam coram Deo Patre meo, Matth. 10. 32.

*Non modo
licet, sed et
iam expe-
dit, de al-
terius factu
certi ali-
quid scire:
sed certius
quibusla
conditioni-
bus & fi-
nibus.*

Transeo ad illa Petri verba, *Hic vero quid?* quod si simpliciter exponamus, quasi Petrus tantum sciscitaretur an dilectus discipulus etiam esset eum sequuturus, tum Dominus videretur non habuisse iustam occasionem eum tam asperè reprehendendi, nec etiam ad rem quæsitam respondisse. Longius igitur spectasse Petrum apparet, Dominumque ut *καρδι-
γνώσκω* respondisse Petri cogitationi, quid nempe futurum esset dilecto discipulo, istius quæstionis occasione capta ex iis quæ de se prius audiuerat. Vnde nascitur quæstio, liceat ne de alterius facto nobis inquirere. Nam in eo grauiter Petrum fuisse lapsum extra dubium est, quandoquidem propterea Dominus eum,

&

& quidem cum quadam acrimonia reprehendit. Respondeo, non simpliciter prohibitum in alterius res inquirere: sed contra qui de se tantum cogitat, vix hominis nomine dignum esse, tantum abest ut Christiano dignus sit: sed non propterea tamen aut de re qualibet, aut de singulis inquirendum dicimus. Quamobrem inquirentes in aliena bono fundamento niti, & intra limites certos oportet contineri.

Itaque primum omnium inquirentem in aliena oportet esse tum de sua vocatione, tum de recto & sincero animo suo persuasum. Nā qui secus faxit, pessimo principio pessimum finem assequetur. Vocatio vero specialis aut generalis est. Generalis singulos homines obligat, sine exceptione, ad quærendam proximorum utilitatem cum gloria Dei coniunctā: id est omnium eorum quos iuuare vel à quo- uis malo possunt eripere. Specialis vocatio vel publica est, qualis Pastorum suarum ouium, aut Magistratum suorum subditorum, respe- ctu: vel priuata, ut patrum & matrum in familiias, mariti & vxoris, herorum & seruorum, amicorum in amicos, vicini in vicinum, & alia istiusmodi iusta legitimāque vincula, quibus alij necessitudinis aliis mutuo deuincuntur, ac proinde alij in alios inspicere & inquirere tenentur, siue cum autoritate & imperio (& quidem cum quadam coercitione, quum ita vocatio flagitat) siue charitate & benevolen- tia Christiana. Huiusmodi porrò inquisitio- nes non modò decent, sed etiam necessariæ

*In alios in-
quisituros
Vocationē
oportet ha-
bare vel ge-
neralē, vel
specialē:
priuatam
aut publi-
cā, cū recto
proposito
& sincero
animo.*

sunt, tam ad conscientias liberandas, quam ad fouendam hominum societatem. At cum vocatione requiritur is quem secundo loco dixi, rectus & sincerus animus, ab omni opinione sui vacuus, & ambitione alienus ex aliorum censura sibi autoritatem parandi, multoque magis ab omni odio, & similibus passionibus, in quibus non ultimum locum Curiositas vocationis egressa limites obtinet.

*Dinnde di-
stinguenda
persona in
quas in-
quiritur.*

Deinde, magno studio distinguendæ sunt personæ in quas inquiritur, aut præsentis, aut præteriti, aut futuri temporis respectu: minimè quidē ut ἡρωτολόγια simus, sed quod præter generalem vocationem & obligationem de qua loquutus sum, etiam specialiū habenda sit aliqua ratio, sine præiudicio tamē, statim aliquin inde multis ac infinitis cōfusionibus sequutur: veluti si Magistratus quispiam in alterius ditionis quempiam inquirat, aut pastor in alienū gregem suam administrationē exerceat, aut maritus in alterius vxorem, aut pater in alterius familiam: aut deniq; alter in alterius vocationem particularem inuoleat.

*Tertiò, con-
siderādum
qua de re
inquiran-
tur, & ca-
vendum ne
nimium in
cōfēdendo
teues se-
mus.*

Tertiò diligenter expendendum qua de re inquiratur: qua in re sēpe grauissime pccatur. Multa sunt enim quorū inutilis cognitio, vel ad Dei gloriam, vel ad proximi salutē, quum prorsus sint inania. Alia quæ potius occultanda, quam scrutanda vel diuulganda. Alia quæ nihil ad inquirentes attinent, & de quibus (si tales habentur ut silentio præteriri nequeant) admoneri satis sit eos quibus illa cura demādata

data est. Alia sunt eiusmodi sua natura, ut in ea Dominus inquire prohibeat, quæ sibi soli reseruavit: ac proinde quorū inquisitionē scriputra vocat, Peccatū ariolorum, tam abominandum coram Domino, ut exp̄sse declareret se tot populorū Chananaeorum internectionē huic peccato tribuere, Deut. 18. 12. Ac prōcul-dubio nō modo sacra Scriptura passim istiusmodi sciscitationes oraculorum expressissimè & magnis cōminationibus, Exod. 22. 18. Leui. 19. 26. & 31. & 20. 6. & 2. & Deut. 18. per totum caput: sed etiam bonæ & sanctæ veteres leges imperiales prohibent. Vnde igitur, obsecro, passim ista in orbe Christiano sic invaluerūt, ut in ea non animaduertatur. Sed præter superiora in quibus peccatus grauissimè, quiddam est præterea magni momenti in quo non minùs grauiter peccatum ab iis qui nimium in credendo sunt faciles: ut ex auditis vel inquirant vel reprehēdant: vel etiam temerè quod condemnandum est admittant: vel quod probandum reprobent: vnde infinitæ rixæ & contentiones ac inimicitiae nascuntur: quo malos potissimum h̄c, quod nō sine ingenti dolore dico & piorum omnium, laboramus, ut immedicabilis morbus videatur.

Ex quibus omnibus infero, verum quidem illud esse, mutuò nos oportere de aliis esse sollicitos & curam alios aliorum habere, quod sine inquisitione fieri nequit: sed in hac potissimum, si qua alia re, postulandum à Domino Spiritum discretionis & sapientiæ, cum rectæ

*Recta conscientia cū
charitate
comunida
& spiritu
discretionis
docet quo-
modo in a-
liorū inqui-
rendum sit
iam.*

conscientia integritate & vera charitate, & quidem maxime quod istius modi inquisitionibus Deus nos aut summi boni aut summi mali facit instrumenta. Quamobrem utrumque summa diligentia caudendum extremum, ne istius demandatae nobis prouincie administratio polluatur, vel dum officio defimus, vel vocationis limites excedimus. Quem ad finem referendae sunt in sacra scriptura passim obuiet de harum rerum usu legitimo admonitiones.

*Natura Pe-
tri temira-
ria illū hic
in dno non
leuia pecca-
ta impulit.* Si igitur ut ad contextum reuertamur, alii quis interroget, qua in re Petrus hic lapsus sit, aio lapsus, non malo quidem affectu, sed curiositate manante a spiritu illo nimium prompto & saepe nimium temerario, qui deinceps cum tempore in singularem & ardentem zelum in eodem est mutatus: ut mox dicemus. Duplex igitur fuit huius curiositatis error: prior quod quod quum illū de se cogitare & iis quæ ipsi euentura Dominus predixerat oporteret, de socio cogitat: alter quod temere & sine occasione querit quod a nobis Dominus vult ignorari: nisi quum illa suis seruis extraordinarie reuelare dignatus est.

*Lapsus eo-
rum qui in
alios inqui-
sunt.* Prior lapsus ille sanè nimium est nobis frequens, ut in aliena potius inquiramus & peruidamus quam in nostra: minimè quidem aliorum commodis magis quam nostris studentes, sed ex vana & futile curiositate, qua deinceps aut de aliorum commodis liuor & inuidia, aut detectis in proximo quibusdam vitiis, opinio nostri nascitur, quasi meliores aliis simus,

sumus, cernentes in alterius oculo festucam,
sed in nostro trabem non animaduertentes,
Matth. 7.3. aut frequens in ore omnium excu-
fatio, non meliores nobis esse alios.

De altero verò docemur non tantùm Do- *Dens. vita
cursum no-*
mini verbo, Genes. 2.17. Heb. 9. 27. Rom. 5.12. bis incognit
sed etiam experientia quotidiana morte sicuti *sū effe vult*
omnibus hominibus decreta est, sic etiā ean- *summo no-*
dē incertā, putā quo modo, quāve hora cuili- *fro bonoz;*
bet contingat, Deo volente nos ab vnica sua *quem qui
prater aus*
pendere prouidētia: & hac incertitudine mo- *pro se ans*
neri, semper nobis standū paratis, & inuigilā- *pro alijs*
dum, ignaris quando simus ad summū Iudicē *prater na-*
rapiendi: felice futuro seruo illo quem Domi- *turales eas*
nus repererit vigilantem & precantem. Neq; *læs ferunt*
verò sunt ista reiicienda in ultimum illum v- *tur, granifi-*
niuersalis iudicij diem, sed etiam intel'genda *sim Dennis*
de ultimo die vitæ cuiusque: id docente Do-
mino, Matth. 24.42. & 25.13. Marc. 13.35. Luc. 12.
37. & 21. 36. Summo igitur nostro commodo
Deus voluit, & vult, nos scire & agnoscere
quanta sit vitæ nostræ breuitas & instabilitas,
quod tamen nimium multi tradunt obliuioni,
sic in hoc mundo vitam quasi semper in eo
mansi degentes, Psal. 49.12. Ideoq; Propheta
Deum rogat vt vitæ nostræ breuitatem & in-
constātiā semper eius cogitationi subiicit.
Psal. 39.5. & 90.12. Modum verò mortis & ho-
ram nos latere sapientissimè voluit. Nam si
mors iam iam imminens expectaretur, maxi-
ma pars hominum tanto terrore percellere-
tur, vt de hac vita traducenda minimè cogita-
ret: sin autem longius abesse putaretur, p̄ceni-

tentie locum superfuturum contemptores dicerent. Itaque ex gratia & speciali ratione Dominus aliquid de sue vite cursu certis quibusdam amplius patefecit, veluti Mosi, Deuteron.32.49. & 50. & Eliæ.2. Reg.2.3. Ezechias. Es.38.1. & 5. Sic Dominus hoc loco Petro violentam mortem prædixerat, quum ad matutram ætatem peruenisset: qua manifestatione Petrum oportuit esse contentum, non autem socij sui, bonam, ut ita dicam, fortunam expiscari.

*Quot quā
dique hic
abūsus.*

Itaque tenendum nobis, omnes istos ariolos, vates, Magos, & in primis Astrologos iudicarios, & horoscoporum nativitatum disponentes, quatenus audent rationum & observationum naturalium limites transilire, sua natura tamen incertissimarum, quasque nemo negauerit, licet certissimas & hominibus cognitissimas, sic tamen in Dei manu & potestate versari, ut earum effectus ex arbitrio suæ voluntatis producat, aut retardet, ac denique prorsus transmutet. Qui verò confugiunt ad istiusmodi rerum futurarum prænuntios, horrendæ profanationis & contumaciæ coram Deo rei sunt, in cuius secreta volunt penitus scrutari, dignissimique grauissimis poenit, si suo munere Magistratus fungerentur. Nam si simplex illa Petri curiositas quid socio suo eventurum esset sciscitantis, non ex astris, non ex diuinis aut ariolis, sed ex eo uno à quo fieri poterat certior, subasperam illâ Domini correctionem meruit: quid iis futurū est qui cœlos

los libēter penetrarint , arcana Dei scrutaturi,
nobis immanem illam Gigantum audaciam
ante oculos ponentes , de qua poëtarum scri-
pta meminerunt , & his responsis plerunque
freti res arduas & abominandas ac detestan-
das aggrediuntur , quorum nostro seculo ni-
mium frequentia sunt exempla , adeò profani
sunt homines & impietatis pleni?

Verum enim vero perpendamus in hoc fa-
cto singularem Dei sapientiam cum immen-
sa misericordia coniunctam , discipulum qui-
dem suum corripiens , sed eius lapsu tamen
vtentis , in alterius commodum , immo & to-
tius Ecclesiæ vtilitatem , tam est modis omni-
bus in suis consiliis Dominus admirandus .
Nam quum duo illi discipuli inter cæteros ex-
cellentibus donis essent ornati , & illorum o-
pera Dominus sic esset usurpus in iaciēdis Ec-
clesiæ suæ fundamentis , vt illius fuerint , quod
ad ministerium , veluti columnæ , Gal. 2.9. Do-
minus quum præmonuisset se alterum nempe
Petrum , morte violēta recepturū ad se , voluit
eādem manifestatione & eōdem momento
suam Ecclesiæ consolari , satis perspicuè pol-
licitus , se diu Ecclesiæ suę lumen illud alterum
conseruaturum , discipulum nempe dilectum ,
cui propterea gratiam illam concessit , vt præ-
ter ternas suas epistolas , duos illos excellentes
thesauros nobis præterea reliquerit , historiā
nimirum Euangelicam , in qua multa comple-
xus est ab aliis omissa : & præterea suam Apo-
calypsin , id est tot arcanorum reuelationem

*Dominus
ex immēta
sua bonita-
te Petri cu-
rioſitate a-
busus est ad
alterius di-
scipuli in-
dicandam
ritate condi-
tionem , ad
Ecclesiæ
sua confor-
lationem.*

in quam in seculorum usque consummationem Ecclesia velut suam helicem intueatur: adeo ut huius libri respectu videatur ille discipulus adhuc in viuis esse, & cum mortaliibus loqui, minimè quidem ut somniarunt qui Domini verba perperam interpretabantur: sed reuelationis illarum respectu. Nam Apocalypsin nulla iusta subest occasio, in dubium reuocandi.

*Quomodo
vata fue-
rint que de:
discipulo
Dominus
cū condi-
tione di-
xerat.*

Nec magis esse suspectum oportet quod de eius vita scriptum legimus in historia Ecclesiastica, nimis ab suo reditu Ephesum ex insula Pathmos, in quam relegatus fuerat, Apoc. 19. vixisse ipsum usque ad annum quartum Imperatoris Traiani, qui incidit in annum sexagesimum quartum à Dominicæ resurrectionis historia: quo tempore non dubium est quin mortuis reliquis Apostolis, Ecclesiæ sint eius præsentia valde recreatae, valde illa sanè necessaria, ut testis oculatus audiretur eorum quæ ipse & socij eius docuerant & monumentis tradiderant de Domino nostro Iesu Christo, quod idem ipse minimè reticuit. I. Ioh. 1.1. & 4.6.

Fabulosa verò sunt & fictitia quæ temere scriptis tradita à plerisque, sunt credita de sepultura & sepulchro ipsius, manaruntque à falsa illa opinione, ipsum mansurum in mundo usque ad ultimum aduentum Domini, ac proinde nunquam moriturū: qui quidē error ex istis Domini verbis male intellectis profluxit. Ac voluit noster Euangelista, de se loquutus

quatus in tertia persona, in hac historia fundamen-
tum illius erroris detegere, in eo satis
apertè declarans quam conscientiam in reli-
quis omnibus suis scriptis præ se tulerit, quā-
tumque ab omni ambitione fuerit alienus.

*Quām dif-
ficile sit
spiritū ero-
riis cohibe-
re ne fer-
pas.*

Sed quandoquidem hic error, frustra hoc
de se Iohanne ferente testimonium, sic inua-
luit, vt non potuerit aboleri, & quidem eò vf-
q; vt vix quadragesimus annus agatur ex quo
quidā impostor & socius insignis illius nuga-
toris & Apostatæ Postelli, nuper mortui Lu-
tetiaæ, ausus est in Gallia palam sese Iohanneum
illum Euangelistum resuscitatum profiteri,
qui tandem apprehensus Tholosæ crematus
est: quis miretur similes nugas infinitas, im-
mo istiusmodi multa falsa & impia iisdem ar-
tibus Satanæ nata, nec minus temere & leui-
ter credita & monumentis conscripta in Ec-
clesiam sensim irrepisse.

Supersunt nobis explicanda verba illa qui-
bus noster Euangelista totam hanc suam hi-
storiæ Euangelicam claudere voluit, vt cer-
tò constaret Ecclesiæ ipsum fuisse certum: & ritatem af-
ficiendam impulsus est.
*Ratio gene-
ralis qua
Euangeli-
sta ad sua
historia re-
ferendam
impulsus
est.*

occultatum testem eorum omnium quæ scri-
ptis mandarat. Nam inde ab Apostolorum
temporibus, Satan tantum potuerat apud suos
satellites, vt Apostolorum nomine multa fal-
sissima somnia confingeret, passimque disse-
minaret, qua de re nos Apostolus præmonuit,
2. Thess. 2.3, & 3.17. quorum etiam mature catalogum Ecclesia confecit, & deinceps in ma-
gnum Decretum inseruit, sub nomine Gela-

sij Episcopi Romani, anno Domini 495. Verumtamen non ideo malo isti ocurrsum est. Nam ita sunt hi libri damnati, ut nihilominus abusus qui in illis continentur inuecti sint, ac pedetentim in Ecclesia sic confirmati, vt vix hodie possint euelli. Sed præterea, præterquam quod quædam istiusmodi scriptorum exemplaria in plurimis bibliothecis conservata sunt, tantum potuit Satan nostro seculo vt multos eorum typis etiam excusos euulgaret, & quidem cum permissione & bona veniam Regum & Imperatorum pessimis consulteribus deceptorum: tanta hodie tamque effrænis est istorum hominum audacia passim impunita, quam Deus vtinam, pro sua misericordia, compescat.

*Due specie
les ratio-
nes quibus
Euangeli-
sta impul-
sus in Ec-
clesia com-
modū ita
juam histo-
riam clau-
fit.*

Verum noster Euangelista videtur duabus de causis ad hanc historiam hoc testimonio claudendam impulsus. Prior est, quod quum historiam penè totam texuerit ex iis quæ partim alij tres Euangelistæ, post quos scribere aggressus est, prorsus omiserant, partim etiam ex parte tantum, metuendum esset ne id apud multos suspectum foret. Altera, quod quum verisimile esset multa alia Iesu Christi facta & dicta, non minus istis vera, sparsa fuisse inter fideles à quibusdam, quemadmodum Apostolus sententiæ cuiusdam Domini meminit, quæ tamen in scriptis Euangelicis non extat, nempe, Beatus esse dare quam accipere. Act. 20.35. & idem Apostolus trium apparitionum Iesu Christi ab eius resurrectione mentionem facit

facit i. Cor. 15. quæ non memorantur ab Evangelistis, itaque vereretur ne hoc obtentu plurima in Ecclesiam mendacia irreperent (quod nihilominus magnis etiā editis voluminibus cōtigit) declarare cōstituit re vera non omnia Iesu Christi dicta vel facta sigillatim fuisse monumentis scriptorum tradita, quod admodum difficile, immo & dūcūr fuisse futurum: sed simul etiam docere ista quæ tā ipse quām alij Evangelistæ scriptis, duce Sancto Spīritu, tradidisset sufficere fidelibus: quibus protectionibus alibi noster Evangelista etiam v̄sus est, veluti Ioh. 19.35. & 20.30. quibus locis etiam rationem præscribit discernendi vera à falsis de rebus iis omnibus quæ de Iesu Christi factis vel dictis diei vel conscribi possent nequis imponi sibi patiatur.

Itaque ut sanctūm istam doctrinam ad vsum nostrum referamus, hinc quidem discamus, primū ex ratione quam Dominus se-
quutus est in reuocando & redintegrando di-
scipulo, à quo tam malè fuerat agnitus, Domini-
num reuera ex sola sua immensa bonitate, sa-
crosancti verbi sui ministerij authorem, fun-
datorem, protectorem & promotorem esse.
Deinde quantam diligētiā eos oporteat ad-
hibere quibus hæc cura est demandata in re-
bus omnibus accuratè figillatim expendendis,
& iis maximè qui pœnitentiam agunt, siue in
Ecclesiam introducendi sint, siue restituendi
qui munus in ea publicum sustinere debent.
Inde verò ex Petri responso, quām dociles esse

*V̄sus. præ-
puorum bi-
storiam præ-
cedentis ca-
pitum,*

deceat eos quos vocare Dominus dignatur. Discamus etiam quid ille, Pastorum & Ouium voces ferant: ac quam sit necessarium omnibus hanc viam ingredientibus ad Crucem ferendā se se preparare. Precemur etiam Dominum, ex iis quae Petro dilectoque discipulo dicta superius, audiuiimus, ne suam vñquam Ecclesiam orbam relinquat, sed fidelibus ad se receptis Pastoribus, quando & quomodo voluerit, alios suscitet, qui cœptum ædificium promoueant, missis fidelibus Pastoribus & Doctoribus sibi inuicem succendentibus, quemadmodum se ad seculorum usque consummationem suis adfuturum est pollicitus.

Sed in genere, supplices Dominum oremus nobis gratiam largiatur verum & vnicum Iesum Christum, qualem ipsum nobis testes illi authentici depinxerunt & ad viuum expresse-
runt, Iesum Christum, inquam, propter offensas nostras traditum, & excitatum propter iustificationem nostri, amplectendi vera fide, quæ coram Deo, Angelis & hominibus testetur, nos iam mortuos esse peccato, & ad iustitiam resurrexisse cum eo, per primam resurrectionem: secundam & ultimam expectantes, qua erit omnia omnibus, ut cum ipso vi-
uamus & regnemus in æter-
nam. Amen.

F I N I S.

INDEX RERVM MEMORABILIVM
QVAE IN HIS HOMILIIS
continentur.

- A**brahamus sola fide iustifica-
tus 69
Abrahami patriam relinquentis
exemplum 444
Achitophelis consilium turbatum
163
Acoluthorum nomē solum in pa-
patu 327
Adami primi hominis creationis,
cū secundi Adami qui est Chri-
stus, collatio 35.36
Adami lapsu in meliorem statū
erigimur 294
Administrī Dei quomodo dicant-
tur ministri 374
in Aduersis quid Deo responden-
dum 135
Aduentus Domini non anxie
scrutandus 30.31
Actas vocandorum ad ministeriū
canonibus prescripta 350
Aetatum dispeſatio in Romana
curia 356
Afflictionibus cur exerceri fideles
bonum sit 134. & quomodo in
ijs Deo respondendum 136
Agricultura prima & precipua
ars hominum 479
Amicitiae quantitas 137. &
quousque progreſſi liceat 138
Amicitiae vera exemplum 109.
III.133
- Amos ex bubulco propheta 58
Amor Dei omnibus vocationibus
preire debet necessario 475
Anabaptistarum error de Sacra-
mentis 380
quomodo Angelii cum hominibus
ederint ac biberint 296
Angelii quomodo apparuerint ho-
minibus 277
Angelii cur primi resurrectionis
nuntiū 61
Angelii duo Mariæ Magdalena
apparent ad sepulchrum 125
Angelii lapsi Dei maiestati hor-
rent 75
Angelus quomodo dicitur Dei
filius 332
Angelorum opera Deus visitur in
suis tutandis 42
Angelus resurrectionis nuntiū 41
Angelus saccum sepulchrō renol-
uens terret milites excubantes
49
Anima hominis immortalis 5
Animali vita qua 244
Animis piorum & impiorum post
separationem à corpore quid fac-
8
Apparitionū quantus abusus 278
Apollo in Aquila familia erudi-
tus 174
Apostolica autoritas nihil habet
commune cum usurpatione An-
t. ij.

I N D E X.

<i>tichristi</i>	334	<i>ter naturam subsisterunt</i>	43
<i>Apostatas non esse qui à Romana Ecclesia recesserunt</i>	330	<i>Aqua solidata sub Christi pedibus</i>	
<i>Apostolatus prima dignitas</i>	332.	<i>179</i>	
<i>secunda</i> 335. <i>tertia</i>	339	<i>Aqua in vinum versa</i>	179
<i>Apostolica vocatio que sit</i> , & <i>quid illi cum alijs commune</i>	331	<i>Aqua signum in Baptismo</i>	369
<i>Apostoli prius pescatores vocati ad Apostolatum</i>	449	<i>Arbitry humani qua vires</i>	215
<i>Apostolorum vocatio</i>	58	<i>Ariolorum peccatum</i>	523.526
<i>Apostolicum munus non fuit per- petuum</i>	316	<i>Arrianorum error</i>	233
<i>Apostolorum prima missio</i> nō fuit vocatio <i>Apostolica</i>	331	<i>Artes multe inutiles</i>	479
<i>Apostoli nullos habuerunt in Apo- stolatu successores</i>	337.338	<i>Ascendere & descendere Christus quomodo dicatur secundum v-</i>	
<i>Apostoli & Pastores ac Doc- tores quomodo inter se differat</i>	335	<i>tranque naturam</i>	146
<i>Apostolis Hierosolymis coacti cō- stantia exemplo sunt</i>	294	<i>Asina Bileami loquuta</i>	ibid.
<i>Apostolicum munus fuit certis fi- nibus circumscriptum</i>	341	<i>Ascensio Christi in cœlos fuit rea- lis</i>	288
<i>Apostolica vocatio sui finibus cir- cumscripta</i>	343	<i>Astrologiae iudicaria non leue peccatum</i>	526
<i>Apostoli per certos gradus eruditii & confirmati</i>	349		B.
<i>Apostoli simpliciter fuit creden- dum</i>	336	<i>Barbaries non ferenda in ra- tione dorendi in Ecclesia</i>	249
<i>Apostoli sine exceptione fuerunt au- diendi</i>	344	<i>Balaſar aspectu maiestatis Dei horruit</i>	75
<i>Apostoli quomodo adhuc hodie ruinas Antichristorum repa- rent</i>	338	<i>Baptismus dicitur Lauacrum rege- nerationis</i>	381
<i>Apostolorum potestas</i>	340	<i>Baptismi vis interior in quo posita</i>	
<i>Apostolorum in persecuzione e- xempla imitanda</i>	256	379	
<i>Apparitiones Christi varie</i> 436. & <i>que signa cum ijs coniuncta</i>	438	<i>de Baptismo error Ecclesiarum A- fricanarum</i>	375
<i>Aqua maris rubri & Iordanis pre-</i>		<i>Baptismi veterum qua formula</i> 398	
		<i>Baptismi super mortuos quid sit</i> 65	
		<i>Benedictiones Dei omnes gratuita</i>	
		90	
		<i>Benedictionibus abentes Dei in maledictiones sibi verti sentiunt</i>	
		93	
		<i>Beneficia que à Deo in privatos conferuntur ad totam Ecclesiam referenda</i>	
		82	
		<i>Beræenses examinat Pauli doctri- nam</i>	
		336	
			Bla -

I N D E X.

<i>Blaſphemorum hominum acris re-</i>		
<i>prehensio</i>	422	
<i>Bonitatis Dei in ſuos exemplum</i>	133	
<i>C.</i>		
<i>Alore verbi Dei cur non o-</i>		
<i>mnes incalſcant</i>	250	
<i>Columnatiōes Dei filioq[ue]m in ſe-</i>		
<i>pſos malum accerſunt</i>	164	
<i>Canonis de electionibus à Pontifi-</i>		
<i>cētus abolentur</i>	325	
<i>Canones libri ſols ſunt q[uod] quibus fi-</i>		
<i>des niti debet</i>	211	
<i>Carnis resurrecō cur credenda</i>	6	
<i>Caro & ſpiritus in regenitū adhuc</i>		
<i>luctantur inter ſe</i>	292	
<i>Catechumeni olim qui dicti</i>	398	
<i>de Charactere papistarum imagi-</i>		
<i>nario</i>	378	
<i>Cherubini in arcā incumbeṇtes</i>		
	150	
<i>Castigatio & amor paternus mi-</i>		
<i>tuō coherent</i>	135	
<i>Castigationum Dei finis</i>	235.236	
<i>Cauſas ſecundas Deus moderatur</i>		
	280	
<i>Cenſuras Ecclesiasticas varijs mo-</i>		
<i>dis tollere quidam nituntur</i>	397	
<i>Cenſurarum Ecclesiasticarum ne-</i>		
<i>ceſſitas</i>	471	
<i>Charitas in Deum & proximum</i>		
<i>quomodo concilianda</i>	444	
<i>cur Christus caro factus est</i>	17	
<i>Christi Deitas probatur</i>	360	
<i>Christum ut hominem voſſe nō ſuf-</i>		
<i>ficit</i>	192	
<i>Christi Humanitati quomodo in</i>		
<i>ſeſe omnis honor debeatur</i>	16	
<i>quo ſenſu Christus Adorandus</i>		
	14	
<i>quomodo Christus nobis communi-</i>		
		20
<i>cetur</i>		
<i>Christus & Iohannis Baptista vi-</i>		
<i>teratio confertur</i>	66	
<i>Christi ſeſe poſt resurrectionem pa-</i>		
<i>tēfaciēntu bonitas</i>	62	
<i>cur Christus ſuam Resurrectionem</i>		
<i>per Angelos priores patefecerit</i>		
	61	
<i>an Christus claſſo ſepulchro resur-</i>		
<i>rexit</i>	44.48	
<i>Christus ſua vi resurrexit</i>	233	
<i>Christus quomodo inter mortuos</i>		
<i>queratur</i>	79	
<i>Christus ubi iam quarendus</i>	117	
<i>cur Christus ſeſe prius patefecerit</i>		
<i>mulieribus quēm Apostolis 2.61</i>		
<i>Christus Marie Magdalena ap-</i>		
<i>paret</i>	126	
<i>quomodo Christus glōia forma diſta-</i>		
<i>tut appariſſe</i>	180	
<i>quomodo Christus non fit agnitus</i>		
<i>nec voce nec viuē a diſcipulis il-</i>		
<i>liu duabus</i>	179	
<i>cur Christus à resurrectione value-</i>		
<i>rit edere</i>	295	
<i>Christus quomodo edidit ac bibit à</i>		
<i>resurrecōne</i>	13	
<i>Christi apparition ad Lacum</i>	454	
<i>cur Christus non fit paſſus ſe à Ma-</i>		
<i>ria Magdal. tangi</i>	141	
<i>Christus cum quibus vēſtimentis</i>		
<i>apparuit</i>	181	
<i>cur Christum agnitos diſcipuli non</i>		
<i>andeant interrogare</i>	462	
<i>Christus in Galileam ſe eſſit</i>	255	
<i>Christum habuiſſe certum quoddam</i>		
<i>domicilium</i>	445	
<i>Christus quomodo adhuc patiatur</i>		
	515	
<i>Christus quomodo præſens nobis in</i>		
	L. iij.	

INDEX.

- Cæna exhibeatur** 47
- Christus totius scriptura scopus**
- quomodo considerandus 306
- Christus quomodo presens aut absens ab Ecclesia** 151
- Christum Papiste quomodo non agnoscant Servatorem** 310.311
- Christianorum nomen quam magnum & quam pretiosum** 41
- Christianus que notitia salutis necessaria sit** 199
- Christianorum aliorum erga alios officia** 82
- Cibos prophanaentes grauiter reprehenduntur** 240.241
- Circumcisio fuit sigillum iustitiae fidei** 381
- Cleopas à Domino reprehensus** 207
- Cleopas à Christo interrogatus responsum** 180
- Cleopas magnus error de Christo** 189.192.200
- Cleopas erroris de Christo causa** 196
- Cæna cur'a Domino instituta** 328
- Cætum sacerdotum contemptus non leue peccatum** 418
- Cognitionem salutis quantam singulos oporteat habere** 199
- de Cognitione Dei & salutis tres hominum species 121
- Cognitio naturalis de Deo qualis** 302
- Cognitio naturalis quam imbecillis** 220
- Collationes mutue non contemnende** 114
- Collationes mutue sunt necessarie** 174
- Collegialium Ecclesiarum sacrilegia** 319
- Communicatio nostra cum Christo quo fundamento nitatur** 18. & in ea triplex error condemnatur
- 19. quomodo fiat 20
- Conciliatio quorundam locorum in historia Resurrectionis** 2
- Concilium Tridentinum quale fuerit** 161
- Concilij definitionem aliquam expectantibus quid sit respondendum** 200
- Confessio & agnitus peccatorum pars paenitentie** 405
- Confessor quis apud papistas** 406
- Conformitas filiorum Dei cum Christo in passionibus** 515
- Conformitas membrorum cum capite in futura gloria** 520
- Conformitas passionum Christi & membrorum** 516
- Consilium signorum & rei significative** 362.364.372
- Conscientia cuiusque qua ratione confirmari poscit** 87
- Conscientia terrores quantum malum** 93. & quomodo sedentur ibid & 94
- Consecratio qualis apud Pontificios** 325
- Consecratio sacrificiorum quo ritu fiat** 382
- Consilia hostium veritatis quomodo Deus frangat** 162.163
- Consilium malum consulitori semper pessimum** 170
- Consistoriorum multi hostes** 397
- Consolaciones & reprehensiones quomodo**

I N D E X.

- quomodo temperande 275
 Constantia singularis exemplum in
     Apostolis 254
 Consubstantiatorum doctrina fidei
     articuli conuelluntur 363
 Contemptoribus Euangely pœna
     quales parate 317
 Contemptus verbi reprehensio 144
 Contentioneerum plurimarum origo
     175
 Conversionis ad Deum una species
     404. & qua sit vera conuersio
     ibid. & 405
 Cor examinandum Deum-ne amet
     474
 Corporis Christi veritas 46. cu-
     tus à terris absentia nihil detra-
     hit veritati presentia Sacramen-
     talis 47
 Corporis sui veritatem quo argu-
     mento Christus probet 286
 Corporis Christi presentia essen-
     tialis dogma quibus argumentis
     conuellatur 289
 Corpus Christi circumscriptum e-
     tiam à resurrectione 246
 Corpus Christi nobis in terris si
     presens est monstrari, dum peti-
     mus, non peccamus incredulitate
     420. 421
 Corpus idem resurrexit quod fuit
     crucifixum 287. 288
 Corporis glorificatis effugio non iu-
     vari ubiquitarios 46. 47
 Corporis Christi in terris presen-
     tiam querentes quantopere falla-
     tur 245
 Corpus Christi licet glorificatum
     verum tamen corpus 288
 Corporis Christi omnipresentia
     229
     quos errores secum trahat 266.
     267
 de Corporis Christi presentia ~ bi-
     quitaria 44. 45
 Corporis Christi presentia in terris
     quomodo refellatur 283
 à Corporis Christi veritate qui ar-
     ticuli fides nostræ pendeant 286
     287
 Corpora que Angeli assumerunt
     longè differunt à Christi corpore
     206
 Corpora etiam induant maligni spi-
     ritus 277
 Corde credere quid sit 216
 Corruptionis Christus non fuit ob-
     noxius à qua per ipsum liberatio-
     nem speramus 69. 70
 que de Custodibus & mulieribus
     ad sepulchrum aduentu dicuntur
     quomodo sint concilianda 157
 Credendi verbi obtentu suos errores
     quidam tuentur 433
 Crux Dei filii necessaria 134. 135
 Crucis nomine que passiones noten-
     tur 515
 Crux cum Euangely professione cur
     coniuncta 505
 Culpa remissa non retineri prenam
     à Domino 401
 Custodum ad sepulchrum calumnia
     nimis crassa detegitur 165
 Custodes ad sepulchrum rem ut ge-
     sta est nuntiant 162
 Curiositas reprehendenda 225
 Cypriani error de Baptismo 375

D.

DAUD amentiam simulans
 229

I N D E X.

- D**avid exitatus à Nathane 127
David exemplum castigati post remissionem peccati 402
David fugiens ad Achis 256
Debara extraordinaria vocatio 58
Deī maiestas omnibus tremenda 74.75
Deum & hominem oportuit esse Seruatorem 223
abusus horum verborum, Deus sit 477
Deī placandi false rationes 94
Deitas Christi non fuit initio à discipulis cognita 232
 quum Deus deserere videtur propius accedit nisi per nos steterit 235
Desperatio in sue indignitatis agnitione fidei vitanda 463
Diaconi & subdiaconi ementii in papatu 327
Dicere Domini est facere 90
Dieī resurrectionis Christi collatio cum prima die creationis mundi 32.37
Disciplina Ecclesiastica ministerij pars 396
Disciplina Ecclesiastica abusus 397
Discipulos suos quanto studio Christus docuerit 466.467
Disparilio Christi qualis fuerit 243. cur sub initium cibi 244
Disputationes religiose multum difserunt à contentis omnibus 175
Doctores etiam discipulos esse oportet 174
Docendi modus Christi & Phariseorum oponitur 247
Doctores omnes probandi 345
Doctrina docenda & applicanda 207.208
Doctrina salutis è scripturis sacris haurienda 210
Doctrina salutis ut proponenda & recipienda 343
Dolus bonus 227
Domini aliter loquentis quam sentienti exemplum 227
Dona Dei ad Ecclesie communio-nem & edificationem referenda 82
Dona Dei presertim spiritualia ex eius singulari liberalitate 452
Dona Dei qualibet sine Dei charitate inutilia 476
Dona Dei inegalitia 119
Donorum inegalitas nullum in Ecclesie facit gradum 457
Donorum Dei inegalitas necesa-ria ad augmentū Ecclesie 461
Duobus discipulis Christus appa-ruit eodem sue resurrectionis die 171
Duorum discipolorum in via collo-quium 188
Duo discipuli à Christo cur inter-rogerunt quum nosset quid dice-rent 184. responsum eorum ab-surdum 185
 E.
Ecclisia vera que 330
Ecclisia vox non ad solos Pa-stores restringenda 199
Ecclisia vera à falsa discernendā ratio 309
 an Ecclesia non possit errare 195. 199
Ecclisia catholica nomine hodie pa-pista mentiuntur 195
 Ecclesia

INDEX.

Ecclesia liberatio in Dei potentis manu	50	Exhortatio ad Ecclesiasternas	354
Ecclesia veteri consuetudo sub persecutionum astu	254	Ezechie mors quomodo à Propheta nuntietur	227
Ecclesia non definit esse Ecclesia licet non eadem omnium de omnibus religionis capitibus opinio	258	F.	
Edere ac bibere post resurrectionem cur Christus voluerit	295	Fidelibus iu mundo us conservandum	354
Electio legitima prima nota veri pastoris	319	Fides vera	216.217
Electio, Iustificatio & glorificatio inter se coherent	100	Fides nulla est implicita	217
Electorum salus tota est à Domino	469	Fides historica , cui vera fides opponitur	343
Eloquentia humana non simpliciter damnanda	249	Fides quo niti debet fundamento	297
Episcoporum luxus reprehensio	67	Fides fidelium non est implicita, nec vicaria	141
Episcopi portatiui	326	Fidei articulos qua re oporteat nitiri	76.77
Euangelista qui fuerint	336	Fidei articulos certis principijs niti	221
Euangelium quid sit	272	sine Fide, ac cognitione nemō servatur	198.199
Euangelium verum à falso quomodo discernatur	309	Fides etiam maxima incredulitate permixta	292
Euangelium est stultitia sapientibus seculi	204	Fides cum sensu naturali non potest conciliari	123.124
Euangelium doctrina est pacis	273	Fides aliquando interrupitur	100
Euāgely veritas ex Prophetis impletu patet	299	Filius hominis quomodo Christus vocetur	148
Euangelij predicatione terra confusa est	39	Filius Dei Christus non est adoptius	ibid.
Euangelium non est causa seditionum in mundo	272.273	Fletus ac gemitus Dei filios in hac vita comitatur	134
Euangelij quantus hodie contempsus	187	Foribus clausis ingressus Christus quo miraculo	266.268
Examen instituendum à Pastori bus de suis ouibus	398	Fortuitum nihil	452
		Fractio panis quid sit	238
		ex Fractione panis Christus agnitus	238.242
		Fraternitas nostra cum Christo nō à nostra dignitate sed Dei beni-	

I N D E X.

<i>gnitate pendet</i>	100	<i>ab Apostolo</i>	192
F raternitas nostra cum Christo quam pretiosa	151.152	<i>Homo ϕιλέως qualis</i>	302
F raternitas cū Christo quam pre- tiosa 101. & collatio cum seculi vanitate	102	<i>Hominem & Deum oportuit no- strum S̄auatorem esse</i>	222
F ratriū nomine quomodo nos Chri- stus dignetur	99.101	<i>quis Honor ministerio debeatur</i>	
<i>G.</i>			
<i>in G</i> alileam ire quomodo iu- beantur Apostoli	97	<i>Hostibus Christi omnia metuen- da</i>	51
<i>cur Apostoli in Galileam iter su- sciperint</i> 42. & deinceps ad	446	<i>Humanitate Christi vera tota no- st. a salis nuntiatur</i>	430
G audium Dei filiorum propriū	133		
G eneratio spiritualis Dei filiorum qualis sit	36		
G entium vocatio	34		
G loria corporis Christi non ademit illi proprietatem substantia	246		
G lorificatio corporis Christi nihil in eius substantia mutauit	288		
G ratuita sunt omnia Dei dona	90		
G ubernatores quos Paulus vocet	396		
<i>H.</i>			
H altus suffraganeorū ex fal- sa imitatione Christi	513	<i>I</i>	
que conuenientia inter Halitum Christi & Spiritus dona	366.	<i>Anni clavis quomodo Christus ingressus dicatur</i> 265.266.268	
370		<i>Ieiunium quatuor temporum unde</i>	
H alitum Christi pontificij quam ridiculē imitentur	382	326	
quomodo Hierosolymis iufi Apo- stoli manere qui prius in Galili- eām ire iufiuerant	346	<i>Ieiunium quadragesimale unde</i>	512
H istoria quomodo quēque iudicio legenda	153	<i>Iesu Christi missio cum Apostolo- rum missione comparatur</i>	340
H omo Christus quomodo vocetur		<i>Ignis cœlestis proprietates</i>	251
		<i>Ignis nomine cur pœna aeterna desi- gnentur</i>	8
		<i>Ignis eternus in ignem purgatory mutatus</i>	408
		<i>Ignorantia plus quam scientia om- nibus inest</i>	122
		<i>Ignorantia non excusat</i>	78
		<i>Imitatio stulta factorum Christi</i>	
		382.383	
		<i>Imitationes false factorū Christi</i>	
		512	
		<i>Impatientia magnopere peccatur</i>	
		29	
		<i>Impatiētia Dominum expellit</i>	237
		<i>recte Imperandscientia</i>	85
		<i>Importunitas sancta Deo grata</i>	
		236	
		<i>Impositio manuum qualis apud Pō- tificios</i>	
		325	
		<i>Improborum successus ipsi sunt per- niciosi</i>	

INDEX.

nicioſi	163	tenda	213
Incredulitas quām altas agat ra-		Interpretationes falſae unde digno-	
dices in noſtriſ animis	291	ſcende	212
Incredulitas ex humana ratiocina-		cur Interroget Christus ea que no-	
tionem manat	204	uit	184
Incredulitas cauſe 154. & reme-		Ioannes Apoſtolum Eccleſiae com-	
dia	Ibid.	modo ſuperuixit alijs Apoſtolum	
Incredulitatē non excusat huma-		527	
na ratio	203	de Ioanne filiitiae narrationes	528
Incredulitatē ſuam quām stupe-		Iona exemplum Niniuſis ſubuertio-	
ndis rationib⁹ homines foueant		nem prædicens	227
214		Iouſe exemplum fugam ſimulantis	
Incredulitatē exemplū in iſpis A-		228	
poftolis	153	Iouſe idem ac Iefus	190
Incredulitatē Apoſtolorum cur		Israēlitæ Aegypto liberati eādem	
Dominus pedetentim correxerit		nocte qua prædictum erat 28. &	
293		Babylonica captiuitate Ibid.	
ex Incredulitate Apoſtolorum quis		Iudeorum hodie falsa religio	309
fruſlus ad nos redeat	294	Iudicia Eccleſiaſtica qualia ſint	
Incredulitas arcet Dominum in-		393. & eorum species 394. &	
gredientem	237	395. 396. 398. & quoque rata	
Incredulitas quāta diſſiſtūte tol-		fint	399
latur	235	Justificatio noſtra gratuita	20. 21
Indulgentia pape	410	Inſtitutio corruptio quanta	168
Inſirmi quomodo tolrandi	126	Inuentum pastorum obſiſcentibus	
Inſirmitatis humana exemplum	63	reſpondetur	357
Inſirmitas filiorum Dei eius gloria		L.	
illuſtrat	516	Aborem manū dum dam-	
Ingressus Christi ianuis clafis	279	nant Pontificij tamen iſi-	
Innocentius Papa decretalium au-		met dominationes inuadunt &	
tor	379	regna	450
Inquirere in alios num liceat	520.	Labor manuum & ministeriū in-	
que ratio	521. 522. 523	ter ſe non pugnant	447
Inquiritum in in alios lapsus	524	Lapu angularu ab architectis re-	
Inquisitio Hispanica	161	ieclus	194
Inquisituri in alios vocationem ha-		Lapsibus fidelium Deus ad bonum	
beant oportet	521	finem uitur	229
Intelligentia carnis Deo non potest		Lectorum larua in papatu	327
ſubici	120	Lex Domini quibus des sapientiam	
Interpretatio scripturarū unde pe-		306	

I N D E X .

- Liberi arbitrii vires quales sint homini relique* 301.302
Ligandi & soluendi potestas Apostoli data quomodo in successores translatata 400
Linguarū cognitio in Ecclesia necessaria 352
Lingue verus usus 176
Lincea in sepulchro reposita 117.
 118.119
Litium reprehensio 110
Lux spiritualis multas hoc mundo patitur Eclipses 38
Lux naturalis in nobis quid possit 301
Lucu creare cū spirituali congruentia 32.37
Lucis filiorum nomen expeditur 37
Lucis filij cur Christiani dicantur 514
Lucis naturalis quales sint vires 183
- M.*
- M**acedoniani negant Deitatem Spiritus 359
Maiestatis diniae varia effecta pro varijs subiectis 74
Manendi verbis significatio excutitur 347
Maria virgini Christum prime apparuisse quidam impudenter con fingunt 114.115
Maria Magdalena qualis persona 106. & circa eam varius error ibid.
Maria Magdalena flens ad sepulchrum 122.125
Maria Magdalene & aliarum mulierum ad sepulchrum professionis conciliatio 106
Mari Magdalene vehemens in Christum studium 137
Maria Magdalene confidenter Angelos alloquitur 127
qua occasione Maria Angelos aliquens retro se conuerterit 129
Maria Magdalena fit Apostolorū apostola 132
Maria Magdalena non agnouit primum Christum 129
Maria Magdalene munus commissum quantum 145
Maria Magdalene sensus quomodo retenti à Christo 180
Martyres gratis non meritis coronauntur 518
Martyrum passiones non sunt meritoriae 504
Martyrum passiones 518
ad Martyrium esse paratos oportet verè Christianos 508
Martyrem causa non pœna facit 519
de Martyrio Petri fabula 500
Martyrum invocatio etiam in quibusdam morbis quam sit detestanda 505
Mediatoris officium soli Christo convenit 341
Medicos peritos Christus imitatur in Petro sanando 497
Mendacium & simulatio quomodo differant 226 /
Merita sanctorum Christi merita substituuntur 310
an Mentiētes ludant operam 170
de Messia error Iudeorū 200.201
Messiam oportuisse pati 224
Messias duos faciunt Rabini 224
Metus variae species 93.96
Milites

I N D E X.

- Milites ad Christi sepulchrum ex-
cubantes peralisi* 48
*Ministerium Euangelicum à Do-
mino institutum* 313.314
Ministry totius summa 478
*Ministry sacri funclio quam one-
rosa pre reliquis omnibus* 466
*Ministerium Euangelicum maxi-
mè oppugnatur à Satana* 313
*Ministry Deus auctor aliter quā
albarum rerum* 314
*Ministerium & labor manuum nō
pugnant inter se* 447
*Ministry contemptus in Deum
fertur* 315
*Ministri quomodo sint cooperari
cum Deo,* 374
*Ministri opera distinguenda non
separanda à vi interiore Spiriti-
tus* 380
*Ministri quomodo vocentur ex nu-
mero non literatorum* 356
Miracula solus Deus potest facere
376
*Miraculo factarum rerum à Deo
consideratio* 179
*Miraculorum donum quomodo in
Dei seruos collatum* 376
*Misericordia Dei non abutendum
ad peccata* 108
Misse sacrificium 328
Missa est abolitio Ćae. 370
*Missio Apostolorum cum Iesu
Christi missione confertur.* 340
*Mortuus Domini & eiusdem reju-
rectionis cum morte & resurrec-
tione Ecclesie collatio* 50
*Mors Christi ignominiosa magna
eius gloria* 200
Mors prior quid sit 7
Mors piorum somno comparatur 8
Mors secunda quid *ibid.*
Mors animæ quid sit 6
*Mortem hodie non propriè esse pec-
cati paenam* 385
*quomodo Morti obnoxij quibus cul-
pa peccatorum condonata est* 385
Mortui sumus in peccatis natura
302
*inter Mortuos Christum querere
quid sit* 79
Mortuorum cura 64
*Mortuorum invocatores sunt idolo-
latre* 377
*Mulierum incredulitas indigna
quibus se Christus patefaceret*
62.63
*Mulierum error in Christo querē-
do* 84
*Mulierum ad sepulchrum venien-
tium historica narratione quinā
concilianda* 4
*Mulierum ad sepulchrum venien-
tium historia series* 54
*cur Mulieribus se prioribus Chris-
tus à resurrectione ostenderit* 57
*Mulierum simplicitati Deus sua
prudentia succurrat* 70
Mulieres ab Angelo reprehense
78
*Mundi & rerum que in eo sunt
vanitas* 102
*Mundi priori cui postiore futu-
ro collatio* 37
N.
Natura due in Christo di-
stincta remanserunt à re-
surrectione 245
*Nazarenus quo sensu Christus di-
catur* 192

I N D E X.

- Nazarenum fuisse Christum intolleranda ignorantia sacerdotes crediderunt 189.190.191
 Negligentia in inquisitione rerum ad salutem pertinentium summopere cauenda 463
 Nestorianorum heresis 148
 Nestorianorum error 233
 Nolle mortem Petri quomodo intelligendum 500
 Nolle quoddam in voluntate Dei seruorum 504
 Noua creatio idem cum Regenerazione 21
 Novi Testamenti libri Greci & Latini in monasteriis conservati 352
 Nunty Pape 161

Obedientia Christi perfecta, ius nobis ad vitam acquirit 389
 Obedientia prompta & alacra requiritur 90
 Obedientia filiorum Dei 458
 Obedientia martyrum etiam imperfecta 503
 Obedientia necessaria fidelibus 85
 Obedientia vera quantum à devotionibus stultis discrepet 459
 Obstetricium Aegyptiarum exemplum 228
 Occasiones omnes calumniarum irritanda 255
 Occursus Domini quomodo excipiendus 91
 Officia œconomica non tolli Evangelio 444.446
 Officium erga Deum & proximos

- quomodo conciliandum 443
 Officia monstrosa in papatu 329
 Omnipotētiam Dei multi suis somnis obtendunt 283
 Omnipotētia Dei male obtendunt aduersarii 363.364
 Omnipotētia Christi bifariam consideranda II
 Omnipræfentia corporis Christi quos secum errores trahat 266.267
 Opera regeneratorum non mereri coram Deo 469
 Opera fidelium optima tamen imperfecta 69
 ex Opinione falsa omnis religio nascitur 194
 Opinionum discrepancia in Ecclesia ab Apostasia distingueda 259
 non queuis Opinionum diversitas à Deo nos separat 260
 Opus caducarum quātum studium 187
 Opus imperfectum Deus nunquam relinquit 235
 Ouen qui fit deuorari à lupi detestando proverbio dicitur 486
 inter Oves quadrupedes & oves: gregu Domini collatio 484.485
 Oves singulas exemplo Christi pastores nos cunto 139
 Oves suas Christus prior querit 139.
 & earum vicissim officium 140
 Ouium & Gregu voces aliter Prophetis & Apostolis quam hodiernis pastoribus conueniunt 483
 Quium huius gregu grauis reprehensi 487
 Ouium diversa ratio coram Deo & pastoribus 483
 Pacem

INDEX.

- P**acem suis discipulis Christus
quomodo precatus 271
Pacem adfert Christus quam pre-
catur 274. nos alij alij tanum
precatur 1bid.
Pacem quomodo Christus adferat,
quum se gladium adferre dicat
272. & 273
Panis & vinum in Cæna Domini
365
Panu baculus à Dei benedictione
240
Pape autoritatem stabilire volen-
tium rationibus respondetur 489
Pape quanta autoritas tribuatur
310
Papa & clerus suis ipsorum Cano-
nibus excommunicantur 325
Pape tyrannus ex vocatione A-
postolica refellitur. 333.334
Pape luxus & arrogancia quan-
ta. 67
Pape non vult iudicari licet ani-
mas in inferos ducat. 326
Pape tyrannidem stabilientium ar-
gumenta, que simul refutantur
489.90.91. & deinceps ad pag.
usque 96
Paradisus quid sit. & collatio Pa-
radisi in quo Adamus collatus
fuit cum altero quem speramus
37
Papistas granius alii infidelibus
peccare 310
Pascendi vox in Ecclesia quid si-
gnificet 478.479
Passiones Christi 287. & 518
Passio Christi & eiusdem resurre-
ctionis Victoria, sunt duo capita
totius salutis 307
in Passionibus Deus sui preffid ad-
est 517
non quavis Passio martyrii est 519
Passionum Christi & membrorum
eius qua conformitas 516
Passiones presentes non respondent
futuræ glorie 505
Pastor summus Christus curus a-
lii pastores sunt tantum serui 481
Pastorum munus quale 479
Pastores & Doctores à Deo quo-
tidie mittuntur 316. quomodo ho-
die audiendi 317
Pastoribus non indifferenter adhi-
bendam fidem 190
Pastoribus intelligenda quæ alios
doctrini sunt 300
Pastorum autoritas circumscripta
481
Pastorum officium in sibi commissis
onibus regendum 121.208.209
de Pastoribus nō male quidem sen-
tiendum sed tamen eorum doctrina
probanda est 198
Pastores veri à falsis quomodo dis-
cernendi 140.196.309.319.341
Pastorum & Doctorum veterum
nota altera 345
Pastorum veterum quod sit opus
480.481
Pastorum officium in docendo 86.
395
Pastoribus in reprehensionibus quid
obseruandum 209.210
Pastorum est singulas oves nosse 139
Pastorum in querendis & medi-
candis onibus officium 470.471
Pastorum in suas oves requiri vi-
gilantie exemplar Christus 263

M. j.

I N D E X.

- quomodo Pastores quidam eligantur ex non eruditis** 556.449
Pastores quosque diligentissimos magnos defectus agnoscere par est 482
Pastoribus necessaria non administrantes ingratisimi 448
quo sensu Pater dicatur Deus & caput Iesu Christi 148.149
quo sensu Deus Pater noster dicitur 150
Patienter Deus expectandus 29
Pauli exemplum facientis malum quod non vult 504
Pauli Apostoli exemplum in persecutione 88.89
Paulus suas membranas sibi mitti postulat 174
Peccatum quid sit 384
Peccata omnia priuatum reprehendi debere docentes reprehenduntur 471
pro Peccatis qua moneta pontificum Deo satisfaciant 407
Peccatorum omnium non eadem coertia 471
Peccatores Deus ad paenitentiam priorinuitat 126.127
Peccata condonandi penes quem sit potestas 389
Peccatorum in venialia & mortalia falsa distinctio 407
Peccata Deo nobis rememorante non conquerendum 473
Peccati duo effecta, Culpa & pena 384
Peccatores qua lenitate in viam revocandi 416
de Peccatoribus etiam maximus nunquam desperandum 107
Peccatorum nunquam oportet obliuisci licet Deus illa sit oblitum 472
Pecunia omnia donat 169
Pelagianorum error refellitur 301
Perfectum & sincerum inter se differunt. 477
Periculorum apprehensione quomodo non terreantur fideles 95. & 96
Persecutionibus coguntur potius quam disperantur greges Domini 98
Persequitionibus ingruentibus quid agendum 254.255. & 256
Perseverantia argentur in fidibus Dei dona 113.
Personae in quas inquiretur distinguenda 522
Potentibus aperitur 464
Petri & Iohannis collatio 119
Petri ingenium temerarium in zelum mutatum 460
Petro primatus falsissime tribuitur 440.461
Petrus publicè lapsum suum confessus 471
de Petri morte tractatus fabulosus 500
Petrum duendum quo nolit quomodo intelligendum 500
Petrus à Domino redintegratus in Apostolatu non factus vicarius Christi 468
Petrus ad alteram interrogacionis partem tantum respondit 479
Petrus crucifixus ut quidam volunt 499
Petrus senectus promissionem accipit 499
Philippus ab urbe Gaza Azotum

INDEX.

<i>thum transportatus</i>	245	<i>fia</i>	351.345.342
<i>philippus Diaconus Euangelium annuntiat</i>	322	<i>Presentia Christi in terris refelliatur</i>	433.434
<i>Philosophorū placita multi etiam hodie ponunt religionis fundamenta summo errore</i>	205	<i>Prenueniuntur à Deo homines</i>	90
<i>Pietas habet promissiones vite presentis & futurae</i>	92	<i>Precum prophanatio</i>	241
<i>Piscatione extraordinaria Christi Deitas probatur</i>	452	<i>Presbyter quis in papatu</i>	328
<i>Piscatores piscium facti piscaiores hominum</i>	453	<i>Primatus Petri quibus rationibus stabilisatur</i>	441
<i>de Piscatoribus allegorica expositione</i>	455	<i>Principio naturali Christus sui corporu veritatem probat</i>	285.286
<i>Piscatorum omnium una natus & unum rete</i>	457	<i>Probatio singularium cuius sui ipsius non tollit pastorum officium</i>	399
<i>de Piscibus allegorica expositione</i>	459	<i>Promissionū diuinarū exitus quomodo expectandus</i>	281.282
<i>Pennis variis cur castigentur Dei filii</i>	402. 403	<i>cur Promissum patris vocetur sanctus Spiritus</i>	358
<i>Penitentia duplex ex pontificiorum sententia</i>	404.406	<i>Prophanorum grauius reprehensio</i>	240.241
<i>Penitentia manat à Dei gratia</i>	126.127	<i>Prophetæ vox quomodo Christo coueniat</i>	192. & ab alijs Prophetis quomodo discernendus
<i>Penitentiā agentes quomodo exanimi subjiciendi</i>	473	193	
<i>Penitentiarius quis sit apud Papistas</i>	406	<i>Propheta extraordinariè suscitati</i>	320
<i>Pontifex quam sibi autoritatem arroget</i>	310	<i>Prophetarum & Apostolorū alia ratio quam Pastorum & Doctorum</i>	483
<i>Pontificios grauius peccare quam alios infideles</i>	309	<i>cur ex Prophetis Christus dicta sua confirmaris</i>	210
<i>Portitorum solum nomen papatus retinuit</i>	327	<i>Propheta seruus quomodo iusus nullum in via salutare</i>	143
<i>Potentia Dei opponenda humana ratiocinationi</i>	280	<i>Prophetiarum impletio fidem facit implendorum</i>	199
<i>Præda non temerè cadit in casse venatorum</i>	452	<i>Prophetiarum veritas euenui confirmata</i>	298
<i>Predicationis verbi tres part.</i>	332	<i>Prophetiarum collatio cum euenui necessaria est ad fidem fulcendum</i>	299
<i>Presentia Christi qualis in Ecclesi-</i>		<i>Prouidentia Dei nec impediri nec retardari potest</i>	27.28.70
		<i>Prouidentia Dei in res omnes qua-</i>	
		<i>M. ij.</i>	

I N D E X.

<i>modo consideranda</i>	219	<i>falsa fundamenta Dei placandi</i>
<i>Prouidētia Dei in praeueniēdū ho-</i>		<i>ponunt</i>
<i>stium suorum consilīs</i>	162	94
<i>Prudētia & discretio non negligē-</i>		<i>Religio noua qua sit dicenda</i>
<i>genda</i>	253	<i>Religionis fundamentum infirmis-</i>
<i>P̄almorū cur Christus nominatim</i>		<i>sum Opinio aut rumor</i>
<i>meminerit inter scripturas</i>	298	<i>Religionis nostræ fundamēta Phi-</i>
<i>Pulchritudinē à bono nunquam distin-</i>		<i>losophis ludicra sunt</i>
<i>guendum</i>	183	<i>mandatū. Domini de Relinquē-</i>
<i>Purgatorij fabula questuosa</i>	167	<i>du patre matre & ceter. quomodo</i>
<i>Purgatory institutio, locus, tēpus in</i>		<i>intelligendum</i>
<i>eo pro singulis peccatis</i>	408.409	445
<i>Q.</i>		
<i>Vadragosimale ieiuniū unde</i>		<i>Remissio peccatorum gratuita</i>
<i>manauit</i>	383.512	388. est alterum caput fructus Eu-
<i>Querentes Dominum nunquā fru-</i>		<i>angelici</i>
<i>stra querunt</i>	72.73	308. cum resipiscētia
<i>Quatuor tempora que dicta</i>	326	semper coheret 108. cuius propria
<i>R.</i>		
<i>Atio naturalis pernicioſa in</i>		fit
<i>nōſtre ſalutu mysterio</i>	205	389.391
<i>Ratio homines qualis fit</i>	215	<i>Remissio peccatorum coniinet in ſe</i>
<i>Ratio humana non bene iudicat de</i>		<i>integram abolitionem peccatorū</i>
<i>Dei operibus</i>	279	<i>culpa & pene</i>
<i>Rationibus humanis cōtumaces e-</i>		384.401 fieri nō
<i>tia possunt prater Scripturas con-</i>		poteſt ſine inquifitione à paſto-
<i>uiuīcī 218. ys Paulus uitit 220</i>		ribus
<i>Rebellionis nostræ exemplū</i>	63.290	393. à pontificijs prorsus cor-
<i>Redemptionis articulus per unicū</i>		rupta
<i>Seruatore dñi xp̄mo naturalib.</i>		401.402.403
<i>principijs eiusam probatur</i>	221	<i>quomodo Remittantur peccata &</i>
<i>Regeneratio nostra pedetētim per-</i>		<i>puniantur eadem</i>
<i>ficitur, ut uitium adhuc virtutis</i>		386.387.388
<i>mixtum fit</i>	292	<i>Remittendi peccata potestas qua-</i>
<i>Regeneratio & Sanctificatio idem</i>		<i>tenus Ap̄óstolu data</i>
<i>sunt 21. & paulatim perficitur</i>		391
<i>112.113</i>		<i>quomodo Remittantur aut rei-</i>
<i>Reges civiliiter adorantur cum co-</i>		<i>neatūr peccata à Paſtorib⁹</i>
<i>rona & sceptro</i>	15	391
<i>Religiones alia omnes prater verā</i>		<i>Reprehensiones necessariae</i>
		208
		<i>Reprehensiones dulci & amarō tē-</i>
		<i>perande</i>
		275
		<i>Reprehensio gratis</i>
		488
		<i>Reprehensio contemptus verbi Dei</i>
		316.
		<i>Resipiscētia non est in hominum</i>
		<i>arbitrio poſita</i>
		108. prium ca-
		<i>put fructus quem ex Euangelio</i>
		<i>percepimus</i>
		307. nunquā ſe-pa-
		<i>randa à remiſione peccatorū</i>
		108
		<i>Resurrectionis hiſtoria ſeries</i>
		3
		<i>Resurrectionis vox tripliciter ac-</i>
		<i>cipitur</i>

I N D E X.

cipitur 5.6. prima & secunda quid sunt	9	ni	369
<i>Resurrectio Domini ad quam spe- ciam referatur</i>	9.12	<i>Sacmenta non sunt tantum me- moriale & tessera, sed operas- tiae</i>	380.
<i>Resurrectio Christi & eius Paſſio-</i> sunt summa capita salutis 307		<i>omnia tribus rebus conſtat</i> 368. sine verbo sunt cor- pus sine anima 366. uſus eorum quis fit 361. vis eorum interior non pendet à signis 377. nec ab admirantibus dignitate vel in- tentione 372.373.375	
<i>Resurrectio Domini multo à piorū resurrectione differt</i> 14. pluribus testimonij testata 55. testimonia que nata à oī conigerunt 39. cur per Angelos primum pate- facta 61. cur gradatim patefa- cta 171. cur non palam Hiero- ſolymis 54		<i>in Sacmentis tripliciter erratum</i> 368.369	
<i>Resurrectionis Christi dies & hora</i> 26.		<i>Salutis initium medium & finis à Domino</i> 459	
<i>Resurrectio Christi quo sensu patri tribuatur</i> 234		<i>Sanctificatio non uno momento perficitur in nobis</i> 21.22. non tranquillas propriè conscientias 22	
<i>Resurrectio nō ademit Christo pro- prietates corporis</i> 287		<i>Sanctificari cibi quomodo dicar- tur</i> 239	
<i>Resurrectionis Dom fructus</i> 23.439		<i>Sanctorum viaorum exempla quo- usque imitanda</i> 514	
<i>Resurrectio piorū & impiorum differentie</i> 10		<i>Sanguis Christi est solutio pene nobis debite</i> 389	
<i>Resurrectio ultime doctrina vul- go credita</i> 232		<i>Sapientia humana mali hominis est peccatum instrumentum</i> 183	
<i>Rhetorices artificio non est locus in docendo verbo</i> 206.247.248		<i>Sapientissimum plerumque fa- ctum stultissima</i> 183	
<i>Romana Ecclesia non potest esse uni- versalis</i> 323. nec est Ecclesia 330		<i>Satisfactiones publice que</i> 410 411	
<i>Romani Iudeorum perfidiamulti sunt</i> 164		<i>Shamgaris vocatio ex bubulco</i> 68	
S acerdotum Leviticorum in veritate Domini sepelienda collatio cum Papisticis 159.194		<i>Sholarum Christianarum insti- tutio</i> 351	
<i>Sacmentum quid significet</i> 361		<i>de Sholarum depravatione adma- nitio</i> 353	
<i>Sacmenta solus Deus potest in- ſituere</i> 368		<i>Schola Genevensis</i> 356	
<i>Sacmenta quinque inuecta in Ecclesiam</i> 368. & trius peregrini-		<i>Scientia salutis unde haurienda</i> 121.367	
		<i>Scientia certa salutis requiritur in fidelibus</i> 173. & que hic extrema <i>M.</i> iij.	

INDEX.

- fugienda 173   plex 247
Scientiarum inutilium quantum 176
  studium 187
Scripta patrum, ut legenda 304
Scripturarum auctoritas unde pē-
  deat. 218
Sacra scripture mirabiliter con-
  seruata 352
in Scripturis querendus Deus 303
in Scripturis sacris solis Christus
  querendus 121
de Scripturarū obscuritate 303.304
unde Scripturarum obscuritas in
  plerisque 305
Scripturas sacras ab omnibus ope-
  ret cognosci 212
Scripturas non iactare sed proferre
  doctores oportet 224
Scriptura sibi inuicem testimonium
  ferunt 298
Scripturas sufficere ad seipſas ex-
  plicandas 303
Securis supernatans 545.179
Semipelagianorum error refutatur
  301
Sensus naturalis non potest cum fi-
  de conciliari 123.124
Sensus humani impeditur rerum
  diuinarum apprehensionem 284
Sensus corporis opus habent ut fin-
  gulu monētu à Deo regātur 182
Sensus nostri mouentur ex Dei vo-
  luntate 247
an Sepulchro clauso Christus re-
  surrexit 44.48
Sepultura cura, eur propria fideliu
  64. & qui rius 65.66
Sequise Christus quomodo inbeat
  singulas 512
Sermo Christi & ratio docēdi sim-
  plex 247
Sermones fuitiles condemnandi 176
Seruare se & alios Timotheū quo-
  modo dicat Apostolus 382
Seruator Christus qualis agnoscatur à Pontificys 310.311
Seruatorem oportuisse Hominem ef-
  se ac Deum 222
Signa & res signatae quomodo inter
  se cohærent 361.364.372
Signa distinguenda non separanda
  a rebus significatu 380
Signorum & rerum signatarum a-
  naloga 365
eur Signus tribuatur nonnunquam
  nomē rei significata. & cōrā 381
Significatarum rerum distinctio
  362.364
an Simulatē aliquid faciendū 226
Simulatio, dissimulatio & menda-
  cium quomodo differant 226
Simulatio & dissimulatio quomodo
  de Deo dicatur 227.228
Societas humanae officia non tol-
  luntur Euangilio 443
Soli occasus allegorica exposit. 237
nihil Spirituale in homine regenito
non mixtum carne 292
Spiritualis vita que dicitur 7.244
Spiritualis Sancti Deitas assertior
  359
Spiritus Sanctus vocatur promissū
  patru 358
Spiritus Sancti communicatio te-
  stimonium Deitatis filij 360
Spiritus Sanctum quomodo Chris-
  tus dederit Apostolis, & cum-
  dem iubeat expectare ipsos Hiero-
  rosolymis 348
Spiritus S. non est personis allega-
  tus,

I N D E X.

47
76
80-
82
84-
88
92
96
da
80
a-
65
am
81
tio
26
a-
26
do
28
ol-
43
37
ito
92
44
ur
80
58
e-
50
i-
4-
e-
48
a-
88

rus & quātōpere in ea re sit peccatum & hodie peccetur 194.306
Spiritus Sanctus pro donis 358
Spiritus & carnis lucta in sanctis 292.504
de Spiritus apparitione quam disicipuli sibi finge bant 277
Sputi in Baptijino additi ridiculos mos 513
Stephani morte Ecclesia crenit 98
de Stigmatibus Christi quid verius similiter erendum 421
Sancti Sudarij idolatria 117
Suffraganeorum halitus 513

T.

Tempora Deo relinquenda 30
quomodo Deus ex Tenebris nostros lucem eruat 185
Tenebra hominum quantæ 235
Tenebris multis lux caelstis sapientia opacatur 38. & 39
Tempor in rebus diuinis cauendus 90
Terra segmentem excipiens non omnis eadem 116
Terra motus pendet in cruce Dominus & resurgente 40
Tertio die resurrexisse quomodo dicatur Dominus 16
Testimony voce restringitur Apostolica vocatio 343
Theologia quid sit 297
Theologia Scholastica sigillis confertur quibus veritas sepeliatur 159
Theologia Scholastica qualis 352
Thome peccatum inexcusabile 414. 415.419.424
Thomas cur à Domino sit invitatus ad id in quo peccarat 428
Thome confessio complectitur sum-

man Christianismi 427.428
de Thoma absentia & Apostolatu quæstio curiosa 417
Timor variae species 93.96.264
Timor Dei à metu & paurore quantum differat 95.96
Timor Dei remedii aduersus quilibet timorem 58
Transubstantiatorum infirma ratio ad presentiam Vbiqüitariam fulcendam 433
Transubstantiationis doctrina fides articulos conuelliit 363

V.

VBi quæstiorum error quantus quæque perniciosus 44.234. 246.283
VBi quæstoria non iuvantur dispartitione Christi 244
VBi quæstoria doctrina quos articulos fidei conuellat 266.289
VBi quæstiorum doctrina seipsum refellit 267
Venalia omnia in curia Romana 167
Verbi administrationis tres partes 332
Verbis tribuere vim ullam intrinsecus est Magicum 377.378
Verbo sua quomodo Christus operatus est 378
Verbum Dei non tantum audendum sed meditandum est 173. 174.177
quoniam Verbo Dei non omnes afficiantur 250
Verbum externum à virtute Spiritus non separandum 430
Verbi Dei contemptus reprehensio

I N D E X.

- 144.187
*Verbū à papa ad Pontificū pro Scri-
pturis iactant* 305
in Verbo Sacramentali error 369
 377
*Veritatē obruere nitentes nihil pro-
mouent* 43.159
*Vespera primi diei quomodo intel-
ligenda* 263
*quibus Vestimentis induitus Chri-
stus à resurrectione* 181
Veterum scripta ut legenda 304
*Vetus Testamentum mirabiliter
conservatum* 352
*Vie Domini in suis operibus admi-
rande* 55
Violenti regnū cælorū rapiunt 129
Virga Moysis in serpenti versa 179
Virginis Mariæ idololatre 311
*Visionibus inopinatis homines ter-
rei soliti* 72.74
Vita a prior & animalis quid dicatur 7
*Vite humana cursum cur Deus ve-
lit nobis esse incognitum* 525
*Vite humana breuitas quam co-
gniti nobis necessaria* 525
*Vndeclim Apostoli quomodo di-
cuntur* 423
- cantur conuenisse, quum tamen
Thomus absuerit* 262
*Vnguentis se ungī Christus quo-
modo passus sit* 66.68
*Vocat Deus quoscunque quomo-
docunque ipsi libet* 145.172
Vocantem Deum ut oporteat sequi
 91.143.144
Vocatio legitima qua 318
*Vocatio ordinaria non temere vio-
landa* 59
*Vocationi extraordinaria quando
sit locus* 59.320.321
Vocatio non debet fieri temere 350
*in Vocatione quomodo quisque pos-
sit conformari* 87. quibus fran-
dibus Satan à Vocatione sin-
gulos auertat 86
*Vocationem apud Pontificios nul-
lam esse* 323
*Voluntas Christi à Patri voluntate
diversa non contraria* 502
Voluntas Dei fundamentum fidei
 219
*Vnctio extrema papistica non est
sacramentum* 368
*Vulnerum Domini religiosa con-
sideratio* 423

F I N I S.

en
62
o-
58
o-
72
ni
18
o-
9
do
21
10
sf.
-
1-
6
l-
3
2-
2
ei
p
58
-
23